

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2568)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.9 No.4 (April 2025)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติ และการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

 เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

 บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 กองบรรณาธิการ

พระวัชรพุทธิบัณฑิต, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.เรีนฤทัย รอดสุวรรณ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ดร.วงศ์สิริ เรืองศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นางอำภาพันธ์ พรหมรา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายเอกพร เอียดจ้อย

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายบุญญฤทธิ์ ชูราศี

ฝ่ายกฎหมาย

อาจารย์ จรวยพร เหมรังสี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวศุภิสรา ณ สุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 26 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 9 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

จุฬาลงกรณ์

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล	1
THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY ENVIRONMENTAL LEARNING ACTIVITIES FOR SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN KHUANDON MUNICIPALITY, KUANDON DISTRICT, SATUN PROVINCE	
กิตติยา ฤทธิภักดี	
การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง	14
THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST CITIZENSHIP TO ENCHANCE SOCIAL PROTECTION IN PHATTHALUNG PROVINCE	
พระสมุทรธนภัทร ทิพย์วงศ์, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง), พระครูโสภณรัตนบัณฑิต (เทพรัตน์ เรืองศรี), ไพรัตน์ ฉิมหาด และพระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลับ)	
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	28
A MODEL FOR DEVELOPING DIGITAL LEADERSHIP FOR TEACHER IN HIGHT SCHOOL IN THE NORTHEAST	
ชินุช ดาโอภา	
การจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี	38
A WELFARE PROVISION OF COMMUNITY FINANCIAL INSTITUTION TO ENCHANCE FINANCIAL PROTECTION SOCIETY OF PATTANI PROVINCE	
วิฑูร สิมะประเสริฐ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว), พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลับ) และพระสมุทรธนภัทร ทิพย์วงศ์	
การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์โอท็อป “แคฝรั่ง” สะท้อนอัตลักษณ์โรงเรียน อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	55
DEVELOPMENT OF BRAND IDENTITY AND PACKAGING FOR OTOP “KAE FARANG” PRODUCTS REFLECTING THE IDENTITY OF ARANYAPRATHET SCHOOL, SA KAE PROVINCE	
ณัตตยา เอี่ยมคง และปิยงูร ดันวิเชียร	

สารบัญ (ต่อ)

ความผูกพันในองค์การของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพของไทย ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF HEALTHCARE PERSONNEL IN THAILAND วิรุทธิ์ เอี่ยมสทเกียรติ, นิติพล ธาระรูป, สถาพร เรืองธรรม, สมชาย ปัญญาเจริญ และศิริวัตรศรี วงศ์ทองดี	68
การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ DEVELOPMENT OF QUALITY MANAGEMENT FOR CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PHETCHABUN PROVINCE สมพิศ สายบุญขึ้น, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ และภาสกร ดอกจันทร์	79
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM ON INNOVATIVE PRODUCTION IN FOOTBALL TRAINING FOR STUDENTS OF THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY สุกัญญา ฤทธิงาม, จิราวัฒน์ ขจรศิลป์ และธิตินพงษ์ สุขดี	92
การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้จังหวัดสงขลา STUDY OF THE EDUCATIONAL MANAGEMENT MODEL FOR THE ELDERLY IN THE SPECIAL ECONOMIC DEVELOPMENT ZONE, SOUTHERN BORDER อริสรา บุญรัตน์ และเขาวนีย์ แก้วมโน	104
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE PREVENTION CYBERCRIMES AMONG PERSONNEL IN THE ROYAL THAI POLICE อิศเรศวร์ ลักษมีพิเชษฐ์	118
การพัฒนาแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธสำหรับวัยรุ่น ในจังหวัดสระบุรี DEVELOPMENT OF DEPRESSION PREVENTION MODEL USING BUDDHIST HOLISTIC WELL-BEING FOR TEENAGERS IN SARABURI PROVINCE อรกัญญา โยธินมโนช และพรสุข หุ่นนิรันดร์	132

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์	145
DEVELOPMENT OF FOOTBALL GOALKEEPER SPECIFIC TEST WITH COMPUTER PROCESSING SYSTEM	
สฤณีญา ข.เจริญยิ่ง, ธิตินพงษ์ สุขดี และจิราวัฒน์ ขจรศิลป์	
วิถีชีวิตและการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่	157
WAY OF LIFE AND ADAPTATION OF TAI YAI AGEING MIGRANTS IN CHIANG MAI PROVINCE	
ธีรภัทร์ คำคุ้ม และลิวา ผาดไธสง	
การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในประเทศออสเตรีย	171
THAI IDENTITY COMMUNICATION BY THAI PRIVATE SECTOR IN AUSTRIA	
โสภิตา ขาววิชัย, หัสพร ทองแดง, วิทยาธร ท่อแก้ว และสมาน งามสนิท	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์	184
DEVELOPMENT OF TRAINING COURSE ON SYSTEM CONTROL ELECTRIC MOTORCYCLE CONVERSION FOR MOTORCYCLE MECHANICS	
สดีไล มั่นคง, สุรวุฒิ ยะนิล และเมธา อึ้งทอง	
การเมืองในยุคดิจิทัล	199
DIGITAL POLITICS	
เสกศักดิ์ อยู่ดี, จิราวัฒน์ ศรีเรือง และประภัสร์ รัชวงศ์	
การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา: กรณีศึกษา วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม)	213
STUDY ON THE LEARNING OUTCOMES OF STUDENTS' 21ST CENTURY SKILLS: A CASE STUDY OF THE CREATIVE CULTURAL ECONOMY COURSE (SOCIAL ENGINEER CLASSROOM)	
กัลญา แก้วประดิษฐ์	
รูปแบบความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี	225
A MODEL OF WELL-BEING HOUSEHOLDS IN URBANIZED COMMUNITIES, UDON THANI PROVINCE	
ธัญญารัตน์ เลิศภูมิปัญญา, กฤตติกา แสนโกชน์ และบุษกร สุขแสน	
การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการจัดการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ของจังหวัดสงขลา	239
THE DEVELOPMENT OF STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS INFLUENCING THE MANAGEMENT INNOVATION OF COMMUNITY BASED TOURISM AFTER THE COVID-19 ERA, SONGKHLA PROVINCE	
ปรกรณ์ ลิ้มโยธิน, ปุณณนุช รุจิโรโก, เจตน์สฤณี สังขพันธ์ และอริสรา บุญรัตน์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง THE DEVELOPMENT OF AN ELDERLY HEALTH SYSTEM TO PROMOTE A WELL-BEING-ORIENTED SOCIETY FOLLOWING BUDDHIST PRINCIPLES IN PHATTHALUNG PROVINCE พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลั้ว), ไพรัตน์ ฉิมหาต, ดิเรก นุ่นกลั้ว และพระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์	253
บทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับฐานราก THE ROLE OF COMMUNITY FINANCIAL INSTITUTIONS IN STRENGTHENING GRASSROOTS ECONOMIC STABILITY วิฑูร ลิ้มประเสริฐ, ไพรัตน์ ฉิมหาต, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว), พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลั้ว) และพระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์	267
ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น EFFECTS OF HEALTH EDUCATION LEARNING MANAGEMENT APPLYING SELF-EFFICACY THEORY TOWARDS THE LEARNING ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF ACCIDENT PREVENTION AND FIRST AID FOR THE LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS ชาครินทร์ ศิริสมบัติยืนยง และพันธ์สิริ คำทูล	282
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี A DEVELOPMENT MODEL FOR DIGITAL TECHNOLOGY COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DISRUPTIVE ERA UNDER PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ธนัญฐ์ ศิริวงษ์, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และวิเชียร พันธุ์เครือบุตร	294
รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี THE MODEL OF COOPERATION NETWORK IN ORGANIZING THE WORLD HORTICULTURAL EXPO UDON THANI PROVINCE ศักดา เกตุแก้ว, ธนกฤต ทวีสุทธิ และศุภกฤต ปิติพัฒน์	307
รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน THE STUDENT AFFAIRS ADMINISTRATION MODEL OF NURSING EDUCATION INSTITUTIONS UNDER RAJABHAT UNIVERSITIES IN THE UPPER NORTHERN REGION ประวีดา คำแดง, ภาณุ บุญชัย, ประพันธ์ ธรรมไชย และถาวร ล่อกา	320

สารบัญ (ต่อ)

อิทธิพลดนตรีตะวันตกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีไทย	335
THE INFLUENCE OF WESTERN MUSIC ON THE TRANSFORMATION OF THAI MUSIC CULTURE	
สุรศักดิ์ เพชรคงทอง	
สภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1	344
THE SITUATIONS, PROBLEMS AND NEEDS FOR TEACHING MEDIA TO ENHANCE FUNDAMENTAL MOVEMENT SKILLS FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS AFFILIATED WITH THE CHONBURI PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE, DISTRICT 1	
พงษ์ศักดิ์ นุชสวัสดิ์, ปรียาภรณ์ กุลศิริรัตน์ และอนันต์ มาลารัตน์	
การจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน	357
PREPARATION OF AN ELECTRONIC GUIDE MANUAL FOR BREAD FROM LOW GLYCEMIC INDEX RICE FLOUR TO ENHANCE PUBLIC LEARNING	
สุริย์รัตน์ เอมพรหม, ชญาภรณ์ ก่ออารีย์, น้อมจิตต์ สุธิบุตร, ธนวิทย์ ลายั้ม และธนภาพ โสตรโยม	
การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน	369
THE DEVELOPMENT OF ENGLISH POTENTIAL FOR ENTREPRENEURS TO PROMOTE TOURISM BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY AT HUAY SUA THAO VILLAGE IN PHA BONG SUBDISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE	
ปัทมา รัตนกลวรรณ, ถนัด บุญชัย, นครินทร์ พรภิไธว, ชาตรี มณีโกศล และเกียรติชัย สายตาคำ	
องค์ประกอบของขวัญในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม	385
HORROR ELEMENTS IN THE CARTOON MEDIA, THE STORYTELLING TECHNIQUE AND ATMOSPHERE CREATION TO STIMULATE THE AUDIENCE'S EMOTIONS	
วันวิสาข์ พรหมจัน และพลชนันท์ บุญช่วย	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	400

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล*

THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY ENVIRONMENTAL LEARNING ACTIVITIES FOR SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN KHUANDON MUNICIPALITY, KUANDON DISTRICT, SATUN PROVINCE

กิตติยา ฤทธิภักดี

Kittiya Rittipakdee

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิจัยและนวัตกรรม วิทยาลัยชุมชนสตูล สตูล ประเทศไทย

Research and Innovation Promotion Center, Satun Community College, Satun, Thailand

Corresponding author E-mail: Kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัวในชุมชน พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และประเมินความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้ให้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม 30 คน 2) ผู้นำครอบครัวในชุมชน จำนวน 50 คน และ 3) ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำครอบครัวมีระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 92.41/86.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, สิ่งแวดล้อม, การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน, ชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน, จังหวัดสตูล

Abstract

This research aims to study the level of knowledge, understanding, attitudes, and participation in sustainable participatory environmental management among family leaders in the community. It also aims to develop a set of participatory environmental learning activities for sustainable environmental management and evaluate the satisfaction of family leaders in the community toward these learning activities. This research was conducted using a mixed - methods approach. The sample group consisted of: 1) 30 interviewees and focus group participants, 2) 50 family leaders from the community, and 3) 12 additional informants. The research instruments included: 1) A set of participatory environmental learning activities for sustainable environmental management, 2) A test to assess the learning outcomes from the participatory environmental learning activities, and 3) A satisfaction assessment form regarding the environmental learning activities. Data was collected through questionnaires, focus group discussions, and assessment forms. Statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and t - test. The research findings revealed that, after training, the family leaders demonstrated significantly higher levels of knowledge, understanding, attitudes, and participation in sustainable participatory environmental management, compared to before the training, with statistical significance at the .05 level. The developed set of participatory environmental learning activities for sustainable environmental management had an effectiveness score of $E1/E2 = 92.41/86.46$, which exceeded the specified criteria. Additionally, the overall satisfaction of family leaders toward the participatory environmental learning activities was rated as very high.

Keywords: Learning Activities, Environment, Sustainable Environmental Management, Khuandon Municipality, Satun Province

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันของประเทศไทยถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและภัยแล้ง หรือปัญหาจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการจัดการขยะมูลฝอย สถานการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและไม่สามารถประเมินค่าได้ สาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมาจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ การตัดไม้ทำลายป่า การเผาถางป่า และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งล้วนแต่ทำให้สภาพแวดล้อมยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) โดยมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และความสมดุลของระบบนิเวศในโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงมลพิษจากกิจกรรมของมนุษย์ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง ซึ่งวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจและการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

ของคนต่อสิ่งแวดล้อม (ก่อโชค นันทสมบุรณ์, 2565) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนถือเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ในระดับท้องถิ่นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนไม่สามารถเป็นไปได้หากปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม (Duraiappah, A. K., 2004) การสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Environmental Learning) เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อม (Pretty, N. U. et al., 1995)

เทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ป่าไม้ และแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชุมชนในพื้นที่นี้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันชุมชนในเทศบาลตำบลควนโดน ยังประสบปัญหาหลายประการในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำอย่างไม่ยั่งยืน การเสื่อมโทรมของพื้นที่เกษตรกรรม และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ปัญหาทั้งหมดนี้ไม่สามารถแก้ไขได้เพียงแค่ใช้เครื่องมือจากภายนอก แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม พร้อมกระตุ้นให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบและตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมที่ช่วยกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ ผ่านการปฏิบัติจริง (สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ, 2566) การออกแบบชุดกิจกรรมการศึกษาที่ชัดเจนทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามขั้นตอนที่เหมาะสม สามารถปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การใช้ชุดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมยังช่วยสร้างการตระหนักรู้ในหมู่สมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสามารถส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น การจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในชุมชน (Berkas, F., 2004) การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทิ้งขยะในแหล่งน้ำ การทำลายป่าไม้ และการใช้น้ำเกินความจำเป็น การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้สมาชิกในชุมชนสามารถระบุปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และร่วมกันหาทางออกที่เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและปัจจัยทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างแนวทางการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ด้วยการศึกษา ระดับความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัวในชุมชน พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และประเมินความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งผล

จากการวิจัยจะทำให้สมาชิกในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดี รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน นอกจากนี้ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมยังสามารถนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมและมีคุณภาพ รวมถึงใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและโครงการที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัวในชุมชนในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ด้วยวิธีการวิจัยและพัฒนา (R&D)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำครอบครัว จำนวน 2,024 คน จากจำนวน 10 ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน จากจำนวน 10 ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล และ 3) กลุ่มภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 10 คน จากจำนวน 10 ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่ม แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การสร้างและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,044 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จำนวน 50 คน ได้แก่ ผู้นำครอบครัวในเขตเทศบาลตำบลควนโดน จำนวน 30 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน และภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 10 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ เป็นผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล จากจำนวน 10 ชุมชน โดยเป็นผู้ที่มีความสนใจและสมัครใจในการเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 50 คน และ 3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบลควนโดน รองนายกเทศมนตรีตำบลควนโดน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามระดับความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัวในชุมชนในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1.1) ศึกษาหลักการและแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมพัฒนาแบบทดสอบ 1.2) สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ 1.3) ส่งแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 1.4) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ไพศาล วรคำ, 2562) และปรับปรุงข้อสอบที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 และ 1.5) หลังการปรับปรุงทดลองใช้แบบทดสอบกับผู้นำครอบครัวจริง จำนวน 30 คน และตรวจสอบความง่ายและอนาจจำแนกของข้อสอบ 1.6) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความง่ายและอนาจจำแนกตามเกณฑ์ ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสูตร KR - 20 ของ Kuder - Richardson (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2558) ซึ่งได้ค่า 0.80 2) ศึกษาความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัวในชุมชนในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล การพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามขั้นตอน ดังนี้ 2.1) ศึกษาหลักการและแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ พร้อมพัฒนาแบบทดสอบ 2.2) สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ 2.3) ส่งแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 2.4) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงข้อสอบที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 2.5) หลังการปรับปรุงทดลองใช้แบบทดสอบกับผู้นำครอบครัวจริง จำนวน 30 คน และตรวจสอบความง่ายและอนาจจำแนกของข้อสอบ และ 2.6) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความง่ายและอนาจจำแนกตามเกณฑ์ ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยสูตร KR - 20 ซึ่งได้ค่า 0.80 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ได้ดำเนินการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามขั้นตอน ดังนี้ 3.1) ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ 3.2) กำหนดโครงสร้างและสร้างคำถามที่สอดคล้องกับความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ 3.3) เสนอแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและความสอดคล้องกับประเด็นที่วัด 3.4) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบประเมินทั้งหมดมีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่าทุกข้อมีความสอดคล้องเหมาะสม 3.5) สร้างแบบประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามหลักของ Likert ครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น ผู้สอน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และสื่อการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ 3.6) วิเคราะห์ผลการประเมิน และ 3.7) ทดลองใช้แบบประเมินกับผู้นำครอบครัว จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556) พบค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมั่นสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน จำนวน 5 ชุดกิจกรรม และได้ดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่สร้างขึ้น พร้อมตรวจให้คะแนนและบันทึกผล จากนั้นสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบใช้สถิติ t - test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล แสดงผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม (n = 50)

รายการ	ก่อนอบรม			หลังอบรม			t	df	p
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (N = 80)	32.45	3.40	ปานกลาง	69.18	2.69	มากที่สุด	- 40.176	49	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้ของผู้นำครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ก่อนฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 32.45, S.D. = 3.40) และหลังการฝึกอบรม มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 69.18, S.D. = 2.69) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้นำครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนสูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม (n = 50)

รายการ	ก่อนอบรม			หลังอบรม			t	df	p
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ระดับทัศนคติ (N = 5)	4.31	.43	เห็นด้วย	4.69	.45	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	- 38.778	49	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้นำครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ก่อนการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = .43) และหลังเรียนรู้ผู้นำครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = .45) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ก่อนและหลังฝึกอบรม พบว่า ผู้นำครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน สูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม (n = 50)

รายการ	ก่อนเรียนรู้			หลังเรียนรู้			t	df	p
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
ระดับการมีส่วนร่วม (N = 5)	4.24	.41	มาก	4.68	0.45	มากที่สุด	- 35.423	49	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้นำครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ก่อนการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .41) และหลังอบรมผู้นำครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .45) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้นำครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล มีดังนี้

1. ผลการสร้างและหาคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีรายละเอียดต่อไปนี้ ผลการสร้างการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีจำนวนชุดกิจกรรมทั้งหมด 5 ชุดกิจกรรม ดังนี้ 1.1) การจัดการขยะมูลฝอย 1.2) การจัดการน้ำเสีย 1.3) การจัดการพลังงาน 1.4) การส่งเสริมการใช้วัสดุรีไซเคิลและวัสดุที่ยั่งยืน และ 1.5) การสร้างและการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียว ซึ่งแต่ละชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม จะเป็นชื่อการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำแนะนำการใช้สำหรับประกอบด้วย คำชี้แจง สารการเรียนรู้ ส่วนประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ สื่อการเรียนรู้การสอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล เป็นต้น 5) คำแนะนำการใช้สำหรับผู้นำครอบครัว เพื่อบอกขั้นตอนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง 6) บรรณานุกรม 7) ภาคผนวก ที่ประกอบด้วยเฉลยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผลการ

ประเมินคุณภาพการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = .43)

2. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นซึ่งมีประสิทธิภาพและคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งมีประสิทธิภาพไม่น้อยกว่าเกณฑ์ 80/80 สามารถแดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2)

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	80	73.93	1.02	92.41
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	80	69.17	0.97	86.46
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้				92.41/86.46

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) คิดเป็นร้อยละ 92.41 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) คิดเป็นร้อยละ 86.46 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล จึงมีประสิทธิภาพ 92.41/86.46 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($n = 50$)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาฝึกอบรมมีความเข้าใจง่าย	4.52	0.64	มากที่สุด
2. เนื้อหาฝึกอบรมนำไปใช้ได้จริง	4.58	0.59	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.55	0.68	มากที่สุด
ด้านวิทยากร			
1. สอนเนื้อหาได้ถูกต้อง	4.58	0.62	มากที่สุด
2. สอนเนื้อหาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.55	0.59	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.56	0.67	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม			
1. กิจกรรมเพิ่มความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม	4.42	0.46	มาก
2. กิจกรรมเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.54	0.60	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.49	0.58	มาก

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน ที่มีต่อ กิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (n = 50) (ต่อ)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านสื่อ/อุปกรณ์การฝึกอบรม			
1. สื่อและอุปกรณ์เข้าใจง่ายและเหมาะสม	4.47	0.63	มาก
2. สื่อช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ	4.51	0.72	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.53	0.69	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล			
1. การประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม	4.47	0.47	มาก
2. ประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.51	0.62	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.48	0.60	มาก
เฉลี่ยรวม	4.52	0.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน ที่มีต่อ กิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ การฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้นำครอบครัว มีความพึงพอใจ ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ฯ โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.56$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.55$) และด้านสื่อ/อุปกรณ์การฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.53$) และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน และด้านกิจกรรมการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.49$) และมีความพึงพอใจ และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.48$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ระดับทัศนคติ และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ 1) ระดับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการ สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้นำครอบครัว มีระดับความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($p > .05$) 2) ระดับทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน หลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 3) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนหลังการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกอบรมและการมีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่จะเพิ่มความรู้ความเข้าใจเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและกระตุ้น ให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีผลในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ลิขิต จันทรแก้ว ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในป่าชุมชนโคกหินลาด (ป่าต้นน้ำห้วย คะคาง) โดยใช้พื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนโคกหินลาด จริยธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตอาสาสิ่งแวดล้อม หลังกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนกิจกรรมการเรียนรู้ ($p > .05$) (ลิขิต จันทรแก้ว,

2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ รักษาพล และโชคปรีชา โพธิ์เขียว ที่ได้สรุปผลจากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเรื่อง “โลกและการเปลี่ยนแปลง” มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เกียรติศักดิ์ รักษาพล และธนกร แยมประพาย, 2563)

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถสร้างชุดกิจกรรม ได้จำนวน 5 ชุด ดังนี้ 1) การจัดการขยะมูลฝอย 2) การจัดการน้ำเสีย 3) การจัดการพลังงาน 4) การส่งเสริมการใช้วัสดุรีไซเคิลและวัสดุที่ยั่งยืน และ 5) การสร้างและการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียว ซึ่งแต่ละชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำแนะนำการใช้สำหรับประกอบด้วย คำชี้แจง สารการเรียนรู้ ส่วนประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ สื่อการเรียนการสอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล เป็นต้น 5) คำแนะนำการใช้สำหรับผู้นำครอบครัว เพื่อบอกขั้นตอนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง 6) บรรณานุกรม และ 7) ภาคผนวก จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ เท่ากับ 4.51 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เท่ากับ 86.78/ 87.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับ Nelson, L. W. & Geoge, C. L. ได้สร้างชุดการเรียนรู้กิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับแนะนำครู ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูสามารถนำกิจกรรมนี้ไปใช้ในห้องเรียนหรือใช้เป็นหนังสืออ้างอิงเพิ่มเติม ใช้ฝึกฝนทักษะการทำโครงการ ในการสร้างชุดการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมประกอบไปด้วยปัญหา (Nelson, L. W. & Geoge, C. L., 1975) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจันทร์ญา อุปแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก และประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 86.78/87.00 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 (สุจันทร์ญา อุปแก้ว, 2564) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนธิรา บุญญวินิจ ได้พัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์สำหรับครูประถมศึกษา พบว่า ผลการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์สำหรับครูประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก (มนธิรา บุญญวินิจ, 2567) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จิรพงษ์ มณีกุล พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง “ยีนและโครโมโซม” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.22/83.40 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (จิรพงษ์ มณีกุล, 2563) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฐิติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล ที่ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (7E) ผสานสะเต็มศึกษาในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีประสิทธิภาพ $(E1/E2) = 84.86/84.28$ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 (ฐิติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล, 2563)

ผลประเมินความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวในชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ น้ำฝน คูเจริญไพศาล และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกโดยใช้

ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมเรื่องขยะพลาสติกอยู่ในระดับมาก (น้ำฝน คูเจริญไพศาล และคณะ, 2561) และยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ณัฐพล ศรีใจ ได้พัฒนาชุดกิจกรรม ส่งเสริมการเห็นคุณค่าชุมชนสำหรับเยาวชน กรณีศึกษางานลายคำสกุลช่างลำปาง พบว่า เยาวชนในลำปางมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่องานลายคำสกุลช่างลำปางเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการตอบสนองกิจกรรมในระดับสูง และความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก ทักษะปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง (ณัฐพล ศรีใจ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน ระดับทัศนคติ และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ 1) ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนของผู้ปกครองครัว มีระดับความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($p > .05$) 2) ระดับทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน หลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 3) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน หลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนเทศบาลตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล สามารถสร้างชุดกิจกรรม ได้จำนวน 5 ชุด ดังนี้ 1) การจัดการขยะมูลฝอย 2) การจัดการน้ำเสีย 3) การจัดการพลังงาน 4) การส่งเสริมการใช้วัสดุรีไซเคิลและวัสดุที่ยั่งยืน และ 5) การสร้างและการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียว ซึ่งแต่ละชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำแนะนำการใช้สำหรับประกอบด้วย คำชี้แจง สารการเรียนรู้ ส่วนประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ สื่อการเรียนรู้ การสอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล เป็นต้น 5) คำแนะนำการใช้สำหรับผู้ปกครองครัว เพื่อบอกขั้นตอนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง 6) บรรณานุกรม และ 7) ภาคผนวกจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ เท่ากับ 4.51 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเท่ากับ $92.41/86.46$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ $80/80$ และผลการประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สมควรออกแบบหน่วยฝึกอบรมและเอกสารประกอบการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนและการบูรณาการความรู้จากหลายสาขา เพื่อให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาความยั่งยืนในชุมชน 2) ควรขยายผลของกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมไปยังชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และ 3) ควรมีการติดตามและประเมินผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว รวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ก่อโชค นันทสมบูรณ์. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนตำบลลำพาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกียรติศักดิ์ รักษาพล และธนกร แยมประพาย. (2563). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5Es). วารสารการจัดการนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(6), 199-212.
- จิรพงษ์ มณีกุล. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง ยีนและโครโมโซม รายวิชาชีววิทยา 4 (ว 30244) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2(3), 75-92.
- ฐิติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (7E) ผสานสะเต็มศึกษา เสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ และการอ่าน การเขียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(2), 199-212.
- ณัฐพล ศรีใจ. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าชุมชนสำหรับเยาวชน :กรณีศึกษางานลายคำ สกุดช่างลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำฝน คุณเจริญไพศาล และคณะ. (2561). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(1), 116-132.
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2556). หลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- ไพศาล วรคำ. (2562). การวิจัยทางการศึกษา = Educational Research. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มนธิรา บุญญวินิจ. (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์สำหรับครูประถมศึกษา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 7(11), 180-191.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2558). หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ลิขิต จันทรแก้ว. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในป่าชุมชนโคกหินลาด (ป่าต้นน้ำห้วยคะคาง) โดยใช้พื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุจันทร์ญา อุปแก้ว. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(8), 190-209.
- สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กรณีศึกษาป่าชายเลนเกาะธรรมชาติดำขำ. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(3), 13-24.
- Berkes, F. (2004). Rethinking community-based conservation. *Conservation Biology*, 1121-1143.
- Duraiappah, A. K. (2004). Local institutions and the management of the environment: A study of community-based natural resource management in developing countries. *Earthscan*, 15(4), 1121-1143.
- Nelson, L. W. & Geoge, C. L. (1975). *Science Activities for Elementary Children*. Iowa: WM.C. Broom Company Publisher.
- Pretty, N. U. et al. (1995). *A trainer's guide for participatory learning and action*. London: Russell Press.

การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม ของจังหวัดพัทลุง*

THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST CITIZENSHIP TO ENCHANCE SOCIAL PROTECTION IN PHATTHALUNG PROVINCE

พระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์*, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง), พระครูโสภณรัตนบัณฑิต (เทพรัตน์ เรืองศรี),
ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูวุฒิสากนธรรม (สาคร นุ่นกลับ)

Phrasamu Thanapat Tipwong*, Phrakru Arunsutalangkan (Preeda Buamuang), Phrakru Sophonrattanabundhit (Tepatat Ruangsi),
Pairat Chimhad, Phrakru Wuttisakorntham (Sakorn Nunklab)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanapat5919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม พัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง และสร้างเครือข่ายการพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 ราย โดยเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นในเชิงคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงในการเสริมสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองทางสังคม เป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มเปราะบาง วัยทำงาน ผู้สูงอายุ และสร้างความเสมอภาคในสังคม ส่วนการพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง ได้แก่ การสร้างหลักประกันการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมสุขภาวะด้วยกองทุนสุขภาพ โครงการเมืองกีฬา และมาตรการจ้างงานผู้สูงอายุ การศึกษาที่มุ่งเน้นศีลธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างโอกาสการเรียนรู้ทุกช่วงวัย และลดเหลื่อมล้ำมิติสิ่งแวดล้อม ผ่านการสร้างจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน และการสร้างเครือข่ายความเป็นพลเมืองวิถีพุทธ ได้แก่ การพัฒนาผู้นำสร้างจิตสำนึกในชุมชน และขยายสมาชิกผ่านความร่วมมือระหว่างชุมชน วัด และหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการแก้ปัญหาความยากจน สุขภาพ การศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางสังคม องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ PAYOM Model

คำสำคัญ: การพัฒนา, พลเมืองวิถีพุทธ, เสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม, จังหวัดพัทลุง

Abstract

This research article aims to analyze Buddhist citizenship in enhancing social protection, develop Buddhist citizenship to strengthen social protection in Phatthalung province, and establish networks for developing Buddhist citizenship in promoting social protection in Phatthalung province. This is a qualitative research study that analyzes documents and interviews 22 key informants selected through purposive sampling. The research instruments include structured in-depth interviews, and the collected data were analyzed through descriptive content analysis. The findings indicate that Buddhist citizenship in enhancing social protection is characterized by outstanding moral and ethical qualities, as well as social responsibility. Buddhist principles are integrated into strengthening the stability and quality of life of the people, aligning with social protection as a process to ensure security for vulnerable groups, the working-age population, and the elderly, while promoting social equity. The development of Buddhist citizenship in enhancing social protection in Phatthalung province includes creating a foundation for self-reliance based on the philosophy of sufficiency economy, promoting well-being through health funds, sports city projects, and employment measures for the elderly. Education is emphasized to instill morality, social responsibility, and lifelong learning opportunities while addressing environmental disparities through fostering awareness of equitable resource utilization. The establishment of Buddhist citizenship networks involves developing leadership, fostering community awareness, and expanding membership through collaboration among communities, temples, and various organizations. Buddhist principles serve as the core framework in addressing poverty, health issues, education, and social inequality. New Knowledge from the Research: PAYOM Model.

Keywords: Development, Buddhist Citizenship, Enhance Social Protection, Phatthalung Province

บทนำ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นพลังที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง การที่ประเทศชาติจะพัฒนาได้นั้น ไม่ใช่มีเพียงแต่รัฐธรรมนูญที่ดี กฎหมายเข้มงวด หรือมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ แต่มาจากการสร้างประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีประชาธิปไตย กล่าวคือ สมาชิกในสังคมหรือประเทศนั้น ได้รับความคุ้มครองทางสังคม เช่น ความรับผิดชอบร่วมกัน เคารพในสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค อย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับในความแตกต่าง ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง สร้างโอกาสทางสังคม ด้วยการเปิด

โอกาสให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศ อย่างเต็มกำลังความสามารถ ดังนั้น ในปัจจุบัน ได้ใช้ระบบการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จึงกลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (วรการณ สามโกเศศ, 2554) พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน ในลักษณะของการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม นำไปสู่การกำหนดในแผนการศึกษาของชาติที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งได้มีการทำอย่างต่อเนื่องจนเห็นเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด เช่น ชุมชนคุณธรรม จังหวัดคุณธรรม โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนคุณธรรม เป็นต้น ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ จึงเป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทย สร้างความเป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ด้วยเหตุนี้ ความเป็นพลเมืองจึงได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเหมาะสม ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) ได้กำหนดความคุ้มครองทางสังคมไว้ 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคนในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ ส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยสร้างความตระหนักให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนเอง การตรงต่อเวลา การยอมรับความหลากหลาย เห็นคุณค่าและความสำคัญในการประกอบสัมมาอาชีพหรือมีงานทำ เน้นการพึ่งพาตนเอง และมีวัฒนธรรมการทำงานเพื่อส่วนรวมและด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งเน้นสร้างสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง แบ่งปันไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง และมีคุณธรรม เพราะทุกคนนั้นมีความสามารถ มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม อย่างเท่าเทียมกัน โดยการเชื่อมโยงพลังของคนสามวัย ได้แก่ เยาวชนคนรุ่นใหม่ คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ อันเป็นพลังที่สำคัญในการสังคมและประเทศชาติ ซึ่งจะช่วยให้ลดช่องว่างระหว่างวัย รวมทั้งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการมีส่วนร่วม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างสร้างสรรค์ ให้สามารถเข้าถึงตามสิทธิที่ตนมีอย่างเหมาะสม (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในเป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพรับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ และเป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Centre for SDG Research and Support: SDG Move), 2565)

จังหวัดพัทลุง ได้กำหนดแผนพัฒนาจังหวัดระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อเป็นเมืองแห่งความยั่งยืนทางสังคม ได้แก่ 1) คนพัทลุงมีความรักทางวัฒนธรรม และวิถีดั้งเดิมที่มีคุณค่ามีการศึกษาดี

เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะศตวรรษที่ 21 ความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน พลเมืองโลก และความรัก ภาควิชาในจังหวัดสูงมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และการปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงสูง เป็นเมืองแห่งความเข้มแข็งของวิถีชีวิต และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่เรียบง่ายในระดับชั้นนำของประเทศ 2) คนพัทลุง มีคุณภาพ คนพัทลุงตื่นตัวทางการเรียนรู้ เป็นเมืองการศึกษา ผู้คนใฝ่รู้ เรียนรู้ตลอดชีวิต วัฒนธรรมการศึกษาเข้มแข็ง สถานศึกษาทุกระดับมีคุณภาพมาตรฐาน สามารถสร้างนวัตกรรมสังคมบนฐานของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่หลากหลาย เพื่อรองรับเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต 3) ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีหลักประกันความมั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคงในชีวิต (มีงาน, มีอาชีพ, มีรายได้, มีที่อยู่อาศัย, มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน) และ 4) วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนได้รับการจัดการอย่างเข้มแข็ง มีคุณค่าทางการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่โดดเด่นของการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันหลักของชาติ (ชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์) เป็นเมืองจิตอาสาทำดีด้วยหัวใจ และมีความเข้มแข็งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2565) พร้อมทั้งได้เสนอตัวเข้าร่วมพัฒนาเป็นจังหวัดส่งเสริมคุณธรรมตั้งแต่ปี 2558 เพื่อเป็นการสร้างต้นแบบและสร้างพลเมืองในมิติของความคิด ซึ่งการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัด ศูนย์คุณธรรมร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ได้เชื่อมโยงกับพลังทางวิชาการในท้องถิ่นเพื่อประเมินสถานการณ์คุณธรรมหรือต้นทุนคุณธรรม และประสานพลังนโยบายกับผู้ว่าราชการจังหวัด และประสานเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่าง ๆ ทางสังคม เกิดเป็นการรวมพลังที่สร้างการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา จนเป็นที่ยอมรับให้เป็นรูปแบบจังหวัดคุณธรรม ที่เป็นการขับเคลื่อนสามพลัง คือ เครือข่ายปฏิบัติ เครือข่ายทางนโยบาย และเครือข่ายทางวิชาการ และได้นำไปสู่การเสนอเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการพัฒนาจังหวัดคุณธรรมตามแนวทางคณะกรรมการส่งเสริม คุณธรรมแห่งชาติในปี 2560 ซึ่งมีตัวชี้วัด 5 ด้าน ได้แก่ พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตสาธารณะ และกตัญญู (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2565) โดยใช้การขับเคลื่อนในรูปแบบของชุมชนคุณธรรม ทำให้มีการขึ้นทะเบียนประจำปีงบประมาณ 2564 จำนวน 391 แห่ง ได้แก่ ชุมชนคุณธรรมระดับส่งเสริม จำนวน 121 แห่ง ชุมชนคุณธรรมระดับคุณธรรม จำนวน 101 แห่ง และชุมชนคุณธรรมต้นแบบ จำนวน 169 แห่ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธ เพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง โดยมีเป้าหมาย คือ การเป็นต้นแบบความเป็นพลเมืองวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม ด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพให้สอดคล้องกับความคุ้มครองทางสังคมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม
2. เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง
3. เพื่อสร้างเครือข่ายความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดพัทลุง จำนวน 5 รูป กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการพัฒนาสังคม จำนวน 2 คน กลุ่มเยาวชนจังหวัดพัทลุง จำนวน 2 คนกลุ่มนักวิชาการพัฒนาสังคม จำนวน 2 คน และตัวแทนชุมชนคุณธรรม จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้ มีประสบการณ์ และเป็น บุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อเป็นการสนับสนุน ข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือในประเด็นที่สัมภาษณ์ จำนวน 22 รายโดยเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการ วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) แบบปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ เริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับ ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบ ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านการพัฒนาสังคมผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 3 ด้านการพัฒนาความเป็นพลเมืองและความคุ้มครองทางสังคม ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ด้านเนื้อหาและทฤษฎี และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ด้านระเบียบวิธีวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 ราย คือ ระหว่างเดือนเมษายน 2567 - เดือนธันวาคม 2567 รวมระยะเวลา 8 เดือน หลังจากการตรวจและสรุปผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และ การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวม มาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม เป็นการพัฒนาคูณลักษณะที่ทำให้ พลเมืองมีความเข้มแข็งและสามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการจัด

ความยากจน การนำหลักธรรม เช่น ทัศนคติที่มีต่อประโยชน์ 4 ขรรษาธรรม 4 โภควิภาค 4 และเบญจศีล มาใช้สร้างหลักประกันการพึ่งพาตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐ และเอกชน เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การวางแผนการเงิน การประกอบอาชีพที่มั่นคง และการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อกระจายรายได้ ลดความยากจนข้ามรุ่นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) ด้านการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี การสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพกายและใจ โดยใช้หลักภavana 4 ประกอบด้วย กายภavana ศีลภavana จิตภavana ปัญญาภavana และศีล 5 เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดี ทั้งการดูแลร่างกาย การรักษาวินัย การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง และฝึกฝนปัญญาเพื่อตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านหลักภavana 4 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีสุขภาพกายใจแข็งแรง มีทักษะความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข และ 4) ด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางสิ่งแวดล้อม การสร้างมาตรการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า พัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ “สับปายะ” เช่น พื้นที่สีเขียวและชุมชนสงบสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ทุกคนเข้าถึงทรัพยากรจำเป็นอย่างเท่าเทียม

2. การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดความยากจน ได้แก่ การมุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการลงทุน พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (O-Top) และสนับสนุนกลุ่มอาชีพท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ ใช้หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจน 2) ด้านการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ได้แก่ การส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพสำหรับทุกกลุ่มวัย โดยพระสงฆ์มีบทบาทช่วยเหลือผู้ประสบภัยและจัดพิธีศพ รัฐบาลสนับสนุนผ่านเงินอุดหนุนเบี้ยยังชีพและโครงการต่าง ๆ เช่น ตักบาตรช่วยผู้ด้อยโอกาส สร้างเสริมทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) นอกจากนี้ มีการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ผ่านธรรมานุสุขภาพและโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ 3) ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ การนำหลัก “ครองตน ครองคน ครองงาน” มาใช้ปลูกฝังคุณธรรมและความรับผิดชอบ ส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ และให้พระสงฆ์มีบทบาทสอนธรรมะและชี้นำสังคม และ 4) ด้านการลดความเหลื่อมล้ำมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสำคัญ เช่น การศึกษาและสุขภาพ โดยภาครัฐ คณะสงฆ์ และประชาชนร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ และช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงผ่านกิจกรรมพัฒนาชุมชน ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 (ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา, สมานัตตตา) สร้างความสมานฉันท์

3. การสร้างเครือข่ายความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง ได้แก่ กระบวนการสร้างเครือข่ายเริ่มต้นจากการพัฒนาผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน เช่น คณะสงฆ์ นักวิชาการ และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนสำคัญในการริเริ่มโครงการต่าง ๆ เช่น ชมรมจิตตปัญญาบรรพต ศูนย์ประสานงานสุขภาพวิถีพุทธ และโครงการชุมชนคุณธรรมพลังบวร การสร้างจิตสำนึกในเครือข่ายได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเผยแพร่ธรรมะ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ช่วยให้สมาชิกเห็นคุณค่าของการรวมตัว การแสวงหาสมาชิกเป็นอีกขั้นตอนสำคัญที่ช่วยขยายฐานเครือข่ายผ่านการเชื่อมโยงกับวัด โรงเรียน และหน่วยงานในพื้นที่ การดำเนินงานในลักษณะนี้ช่วยสร้างสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น

และเพิ่มพลังในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการเข้าถึงบริการสุขภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เช่น คณะสงฆ์ เทศบาล และสำนักงานพัฒนาชุมชน รวมถึงทุนทางสังคมในชุมชนที่มีความสามัคคีและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลกัน ปัจจัยเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายมีความเข้มแข็ง เพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย มีข้อเสนอแนะสำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมที่สม่ำเสมอการสื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในเครือข่ายให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม เป็นการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประชาคมโลก สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 1 (ขจัดความยากจน) การพัฒนาตนเองตามหลักอริยสัจสี่ (ความขยัน) และฆราวาสธรรม (ความอดทน) การจัดการทรัพยากรด้วยโภกวิภาค 4 และกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 (การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า) รวมถึงการประกอบอาชีพสุจริตตามหลักศีล 5 และสัจจะ (ความซื่อสัตย์) เป้าหมายที่ 3 (สุขภาพดี) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพและจิตใจผ่านหลักอริยสัจสี่ (กายภาวนา, ศีลภาวนา, จิตภาวนา, ปัญญาภาวนา) และศีล 5 เพื่อสร้างสังคมสงบสุข เป้าหมายที่ 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) เน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านเบญจศีล และการพัฒนาปัญญาตามไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ, ปัญญา) ส่วนเป้าหมายที่ 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ) ใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ (การให้ทาน) และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสมดุลในการใช้ทรัพยากรและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สอดคล้องกับผลการวิจัยของปุนิกา อภิรักษ์ไกรศรี เรื่อง การศึกษาการคุ้มครองทางสังคมโดยชุมชน กรณีศึกษาผ่านโครงการพัฒนารูปแบบการทำงานของชุมชนนาร่องกับทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลในครอบครัว มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ผลการวิจัยพบว่า ระบบคุ้มครองทางสังคมที่ดำเนินการโดยชุมชน ได้รับการพัฒนาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การบรรเทา (Reduction) และการรับมือ (Coping) ระบบเหล่านี้ถูกนำไปปฏิบัติในชุมชนนาร่องผ่านงานหลายประเภท เช่น งานคุ้มครอง งานบำบัด -ฟื้นฟู งานป้องกัน - เฝ้าระวัง และงานส่งเสริมพัฒนา โดยทีมสหวิชาชีพในพื้นที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินการ ผลจากการปฏิบัติงานดังกล่าวทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวิถีคิดและการรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ชุมชนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับความสำคัญของการป้องกันและคุ้มครองสวัสดิภาพ มีระบบการช่วยเหลือ เยียวยา และเฝ้าระวังที่เข้มแข็งและเป็นธรรม กระบวนการนี้ยังได้ขยายอิทธิพลไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนที่สามารถปฏิบัติงานได้ทันทั่วถึง สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างระบบเฝ้าระวังปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง (ปุนิกา อภิรักษ์ไกรศรี, 2565)

2. การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง พบว่า

1) ด้านการจัดความยากจน ได้แก่ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจผ่านแนวทางที่สอดคล้องกับกรอบนโยบาย

เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาจังหวัดพัทลุงให้เป็นเมืองน่าเยือนและนาลงทุน ความพยายามนี้เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสนับสนุนกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน (O-Top) ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และลดปัญหาความยากจนในพื้นที่ และการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการ โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน คณะสงฆ์ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความปรองดองและส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นตามหลักศีลข้อ 2 ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงในทรัพย์สิน โดยการจัดกิจกรรมอาชีพในพื้นที่ เช่น การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น และการจัดหาตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังพบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนได้รับการสนับสนุนผ่านการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ O-Top และผลผลิตชุมชน ส่งผลให้กลุ่มนักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพตั้งแต่ยังอยู่ในระบบการศึกษา ทำให้สามารถมีรายได้ระหว่างเรียน ขณะเดียวกัน ชุมชนได้รับประโยชน์จากการเพิ่มรายได้และลดความยากจนในระยะยาว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงศ์นคร โภชากรณ์ เรื่อง การบรรเทาความยากจนด้วยหลักอริยสัจ 4 พบว่า ความยากจนในประเทศไทยครอบคลุมทั้งเชิงตัวเงินและเชิงคุณภาพแม้การลดจำนวนคนจนในมิติรายได้จะประสบความสำเร็จ แต่ความยากจนในด้านสุขภาพ การศึกษา การเข้าถึงบริการสาธารณะ และความมั่นคงทางการเงินยังคงสูง งานวิจัยนี้ได้เสนอการใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการระบุปัญหาความยากจน (ทุกข์) วิเคราะห์สาเหตุ เช่น การขาดโอกาสและความไม่เท่าเทียม (สมุทัย) ตั้งเป้าหมายลดปัญหาความยากจนในทุกมิติ (นิโรธ) และกำหนดแนวทางแก้ไข เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพ การเพิ่มการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการสร้างความมั่นคงทางการเงิน (มรรค) ซึ่งเป็นแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน (พงศ์นคร โภชากรณ์, 2565) 2) ด้านการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ได้แก่ การบูรณาการหลักสาธารณสุขสงเคราะห์และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสุขภาวะที่ครอบคลุมทุกกลุ่มวัย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชน เช่น การจัดพิธีศพและการสนับสนุนการศึกษา ขณะที่ภาครัฐจัดโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสผ่านกิจกรรมตักบาตรและฝึกอาชีพ การพัฒนาสุขภาวะประชาชนได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสร้างสุขภาวะ โรงพยาบาล ศูนย์การแพทย์แผนไทย และกองทุนฟื้นฟูผู้ป่วย รวมถึงการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในสถานศึกษา มีการส่งเสริมการบริโภคปลอดภัย ทักษะชีวิต และป้องกันปัญหาสังคม เช่น สิ่งเสพติดสำหรับพระสงฆ์ มีการจัดระบบสาธารณสุขเฉพาะ เช่น ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์และโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ ส่วนผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนให้กลับเข้าสู่ตลาดแรงงานผ่านสิทธิประโยชน์ทางภาษี ช่วยให้มีรายได้และดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี การดำเนินงานเหล่านี้สะท้อนการทำงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทุกมิติ ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง สร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทธิย์ อาภากร) และคณะ เรื่อง สุขภาวะดีวิถีพุทธ: การพัฒนาองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในสังคมไทย พบว่า เน้นการพัฒนาสุขภาวะผ่านหลักภาวะ 4 ประการ ได้แก่ กายภาวะส่งเสริมสุขภาพทางกายโดยการให้ความรู้ด้านสุขภาพและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรค ศีลภาวะ มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีต่อสังคมผ่านการมีระเบียบวินัยและการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในชุมชน จิตภาวะ ส่งเสริมสุขภาพจิตและความมั่นคงทางอารมณ์ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น ปัญญาภาวะ การสื่อสารข้อมูลสุขภาวะเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านสุขภาพให้แก่ประชาชน ซึ่งเมื่อมีความรู้

มากขึ้นจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพได้ และจักร 4 ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาสุขภาพให้ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย ปฏิรูปเทศบาล การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและสนับสนุน สุขภาวะ สัมปยุตตสุขภาวะ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีผู้มีความรู้ความสามารถล้อมรอบ ช่วยให้เกิดเครือข่ายพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ต่อสังคม อุตสาหกรรมปณิธิ ส่งเสริมให้บุคคลบริหารจัดการตนเองได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน ปุพเพกต ปุญญตา ส่งเสริมการพัฒนาโดยการสืบทอดทรัพยากรและวัฒนธรรมที่ดีจากรุ่นสู่รุ่น (พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทธิย์ อาภากร) และคณะ, 2566) 3) ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ การนำหลัก “ครองตน ครองคน ครองงาน” มาใช้เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและทักษะชีวิตของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยี เช่น โครงการห้องเรียนไร้พรมแดนและสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เข้าถึงทุกพื้นที่ ขณะที่โครงการ Summer Camp และการฝึกทักษะอาชีพเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล การมอบทุนการศึกษาและการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาส เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมและโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 65 ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสที่เท่าเทียม นอกจากนี้ โครงการปลูกฝังคุณธรรม เช่น “หัวปิ่นโตไปวัด” และบทบาทของพระสงฆ์ในการสนับสนุนการศึกษา ยังช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะและคุณธรรมให้กับเยาวชน สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาอย่างรอบด้านและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระณัฐวัฒน์ กลยาณวฑฒนเมธี (คำสุกร) เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์ของวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพตามแนวพุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ภาวนา 4 เน้นการพัฒนาทางด้านร่างกาย (กายภาวนา) ศิล (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา) ซึ่งปรากฏในกิจกรรมการฝึกปฏิบัติธรรม วิปัสสนากรรมฐาน และการจัดค่ายคุณธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสติปัญญา และการพัฒนาตนเองในทุกด้าน สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อตถจริยา (การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม) และสมานัตตตา (ความเสมอภาค) หลักธรรมนี้สะท้อนผ่านโครงการต่าง ๆ ของวัด เช่น มูลนิธิแห่งความเมตตาและการส่งเสริมสามัคคีในชุมชน อริยสัจ 4 การพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์ เป็นการเผชิญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต เช่น การพัฒนาชีวิตที่ไม่ประมาทและการพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดความสุขแท้จริง โดยใช้การศึกษาและฝึกฝนจิตใจให้เข้าถึงปัญญา ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ในระยะยาว พรหมวิหาร 4 การดำเนินงานของวัดที่ส่งเสริมให้เกิดความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาต่อชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ป่วย HIV และการจัดค่ายคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาธรรม ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศิล (ความประพฤติดี) สมาธิ (ความมั่นคงทางจิตใจ) และปัญญา (ความรู้แจ้ง) ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดได้ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีคุณภาพในทุกช่วงวัย (พระณัฐวัฒน์ กลยาณวฑฒนเมธี (คำสุกร), 2564) หลักธรรมเหล่านี้ร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยส่งเสริมทั้งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตและการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าในสังคม และ 4) ด้านการลดความเหลื่อมล้ำมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างสังคมสงบสุข โดยการทำงานร่วมกับชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียม การจัดตั้งสภาขับเคลื่อนพลเมืองและพื้นที่นวัตกรรมช่วยให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงบริการสังคมได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ตลาดป่าไผ่ สร้างสุข สะท้อนการบูรณาการหลักสัปปายะ 7 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ วาริรัตน์ แก้วอุไร และคณะ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า การลดความเหลื่อมล้ำในมิติสิ่งแวดล้อม ผ่านการเสริมสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ได้แก่ กำหนดนโยบายเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐาน เช่น น้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ และที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือชุมชนที่มีรายได้น้อย 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน ลงทุนในระบบสาธารณูปโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานหมุนเวียนในชุมชนห่างไกล การสร้างระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน 3) การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม จัดโครงการให้ความรู้และปลูกฝังแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ โดยเน้นให้ทุกคนเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและวิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง เช่น การจัดการน้ำในพื้นที่เกษตร การฟื้นฟูพื้นที่ป่า และการควบคุมมลพิษ 5) สร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ นำเสนอสิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและชุมชนที่ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการมอบเงินสนับสนุนโครงการที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น 6) พัฒนานโยบายการใช้ที่ดินและการวางผังเมือง ควบคุมการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและลดการทำลายพื้นที่สีเขียวในเมือง รวมถึงส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมในชนบทให้มีความมั่นคงและพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 7) การสนับสนุนโครงการสีเขียวในทุกภาคส่วน สนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนและการลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และภาคครัวเรือนเพื่อป้องกันไม่ให้ชุมชนที่อ่อนแอต้องรับภาระจากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (วาริรัตน์ แก้วอุไร และคณะ, 2563)

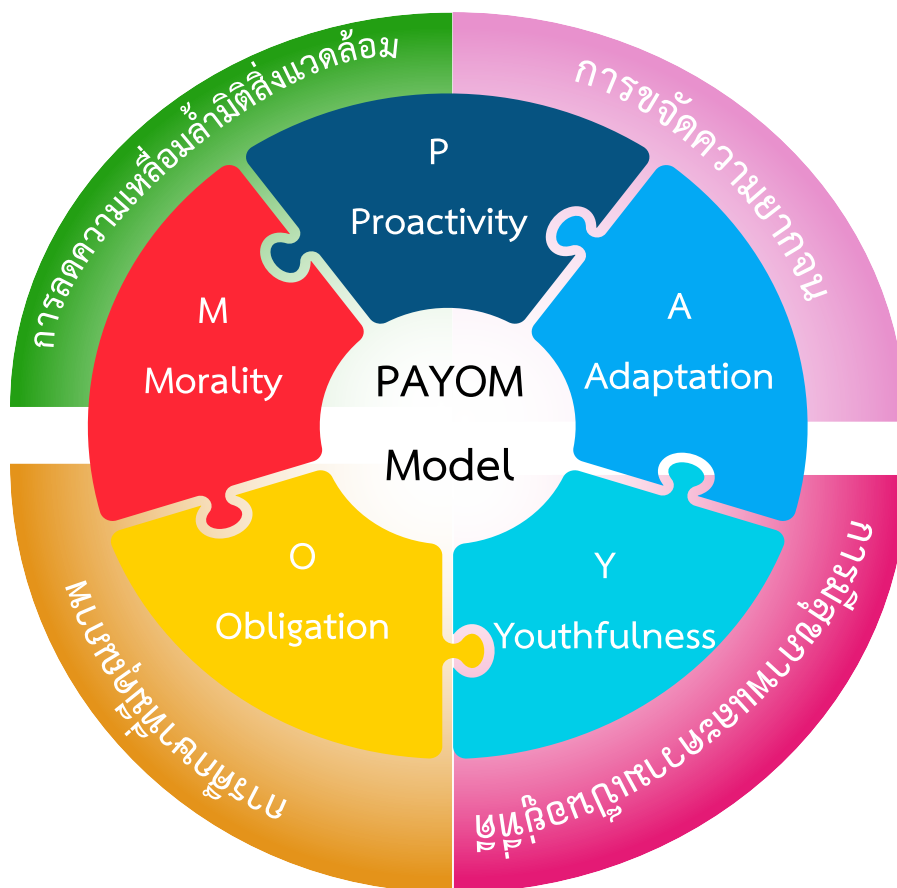
3. การสร้างเครือข่ายความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง พบว่า การบูรณาการเกิดจากความร่วมมือจากหลากหลายกลุ่มคนและองค์กร เป้าหมายสำคัญของเครือข่ายนี้คือ การสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและความเท่าเทียมในสังคมมี ดังนี้ 1) กระบวนการสร้างเครือข่ายเริ่มต้นจากการพัฒนาผู้นำที่มีบทบาทสำคัญ เช่น คณะสงฆ์ นักวิชาการ และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่ริเริ่มโครงการที่มุ่งเน้นการสร้างเครือข่าย เช่น ชมรมจิตตปัญญาบรรพต ศูนย์ประสานงานสุขภาวะวิถีพุทธ และโครงการชุมชนคุณธรรมพลังบวร การสร้างจิตสำนึกในเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างผ่านกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเผยแพร่ธรรมะ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก 2) การขยายฐานเครือข่าย การแสวงหาสมาชิกใหม่เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยขยายฐานเครือข่าย โดยมีการเชื่อมโยงกับวัด โรงเรียน และหน่วยงานในพื้นที่ กระบวนการนี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพิ่มพลังในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการเข้าถึงบริการสุขภาพ และ 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เช่น คณะสงฆ์ เทศบาล และสำนักงานพัฒนาชุมชน รวมถึงทุนทางสังคมในชุมชนที่มีความสามัคคีและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลกัน ปัจจัยเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4 แนวทางเพื่อความยั่งยืน เพื่อให้เครือข่ายมีความยั่งยืน มีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอการสื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาศักยภาพของ

สมาชิกในเครือข่ายให้มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้ในระยะยาว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ภิรมย์พร ซึ่งเห็นว่ากระบวนการพัฒนามุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความสามัคคีผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด จุดเด่นสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีเป้าหมายเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม สถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว และศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการสนับสนุนด้านจิตใจและการประสานงาน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะในระยะยาว (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ภิรมย์พร, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถเขียนเป็น PAYOM Model ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดพัทลุง

1. P (Proactivity) หมายถึง การพัฒนาพลเมืองวิถีพุทธแบบเชิงรุก ได้แก่ การสร้างความตื่นตัวต่อปัญหาสังคม โดยพลเมืองต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากนั้นวางแผนและลงมือทำกิจกรรม เช่น การจัดโครงการอบรมจริยธรรมในชุมชน โดยใช้หลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 เป็นตัวนำทาง เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์

2. A (Adaptation) หมายถึง การปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้และยืดหยุ่นในแนวคิด เช่น การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ธรรมะ หรือการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการเผชิญกับความท้าทาย เช่น การนำหลักอุเบกขามาใช้เพื่อควบคุมอารมณ์และปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

3. Y (Youthfulness) หมายถึง การเสริมสร้างพลังของคนรุ่นใหม่ ได้แก่ การได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การจัดค่ายธรรมะหรือโครงการจิตอาสา นอกจากนี้ สร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจิตวิญญาณของการเป็นผู้นำชุมชน

4. O (Obligation) หมายถึง การรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การรับผิดชอบต่อสังคม คือ การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เช่น การใช้หลักสัมมาอาชีวะในการประกอบอาชีพที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีบทบาทในกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และสร้างสังคมที่ยั่งยืนโดยยึดหลักทานบารมีและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

5. M (Morality) หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองวิถีพุทธ ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในชีวิตประจำวัน เช่น การรักษาศีล 5 การเป็นแบบอย่างที่ดีในความซื่อสัตย์และมีน้ำใจ รวมถึงการเผยแพร่ธรรมะให้กับผู้อื่น เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม เป็นการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประชาคมโลก เพื่อขจัดความยากจน พัฒนatanเองตามหลักอุฏฐานสัมปทาและฆราวาสธรรม จัดการทรัพยากรด้วยโมคควิภาค 4 และกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 รวมถึงการประกอบอาชีพสุจริตตามหลักศีล 5 และสัจจะ (ความซื่อสัตย์) เพื่อสุขภาพดีด้วยการส่งเสริมการดูแลร่างกายและจิตใจผ่านหลักภาวนา 4 และศีล 5 เพื่อสร้างสังคมสงบสุข สำหรับการศึกษาที่มีคุณภาพ เน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านเบญจศีล และการพัฒนาปัญญาตามไตรสิกขา ตลอดจนลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสมดุลในการใช้ทรัพยากรและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การพัฒนาความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดความยากจน 2) ด้านการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 3) ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และ 4) ด้านการลดความเหลื่อมล้ำมิติสิ่งแวดล้อม ส่วนการสร้างเครือข่ายความเป็นพลเมืองวิถีพุทธในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม มีการบูรณาการเกิดจากความร่วมมือจากหลากหลายกลุ่มคนและองค์กร เป้าหมายสำคัญของเครือข่าย ได้แก่ 1) กระบวนการสร้างเครือข่าย 2) การขยายฐานเครือข่าย 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัจจัยเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) แนวทางเพื่อความยั่งยืน เพื่อให้เครือข่ายมีความยั่งยืน เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อสร้างสังคมที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืนตามหลักวิถีพุทธ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน ดำเนินกิจกรรมเชิงรุก เช่น โครงการชุมชนคุณธรรมพลังบวร โครงการลานธรรม

ลานวิถีไทย โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข 2) ควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชาสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการ เพื่อสร้างโครงสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง การพูดคุยในเวทีสาธารณะและการทำงานร่วมกันเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งจัดทำโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะ เช่น การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง การฝึกอบรมอาชีพ และการจัดบริการสาธารณะในชุมชน การทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการของประชาชน และ 3) ควรพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน เช่น การให้ทุนสนับสนุนหรือการออกกฎหมายที่สนับสนุนความเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรม และควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ผ่านดัชนีวัดผลความเป็นพลเมืองวิถีพุทธ เช่น ระดับศรัทธา สติปัญญา การมีส่วนร่วมในชุมชน ทักษะการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ซึ่งผลการประเมินสามารถนำมาใช้ปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 30-41 (13 ตุลาคม 2561).
- ปฐนิภา อภิรักษ์ไกรศรี. (2565). การศึกษากลไกการคุ้มครองทางสังคมโดยชุมชน กรณีศึกษาผ่านโครงการพัฒนา รูปแบบการทำงานของชุมชนนำร่องกับทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลในครอบครัว มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. วารสารพัฒนศาสตร์, 5(1), 132-134.
- พงศ์นคร โภชากรณ์. (2565). การบรรเทาความยากจนด้วยหลักอริยสัจ 4. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 5(1), 14-24.
- พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ภิรมย์พร. (2566). การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(2), 295-306.
- พระณัฐวัฒน์ กลยาณวทณเมธี (คำสุกร). (2564). การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์ของวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 12(2), 113-128.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 3 (19 สิงหาคม 2542).
- พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิพย์ อาภากร) และคณะ. (2566). สุขภาวะดีวิถีพุทธ: การพัฒนาองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธ เชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในสังคมไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(2), 51-73.
- วรกรณ์ สามโกเศศ. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 15(2), 43-58.

- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2565). คู่มือการส่งเสริมและขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรม. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.moralcenter.or.th/th/>
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Centre for SDG Research and Support: SDG Move). (2565). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs). เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.sdgmovement.com/intro-to-sdgs/>
- สำนักงานจังหวัดพัทลุง. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 29 สิงหาคม 2565 จาก https://www.phatthalung.go.th/2022/ebook_strategy
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2565). แบบรายงานทะเบียนชุมชนคุณธรรม ประจำปีงบประมาณ 2564. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.m-culture.go.th/phatthalung/>

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

A MODEL FOR DEVELOPING DIGITAL LEADERSHIP FOR TEACHER IN HIGHT SCHOOL IN THE NORTHEAST

ขจีณูช ดาโอภา

Kajeenuch Daopa

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

Corresponding author E-mail: kajeenuchda@sakolraj.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิธีการวิจัยมี 3 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบ ระยะที่ 3 ผลการศึกษาประสิทธิผลรูปแบบ ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 42,806 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 384 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม และการมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ด้านการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล และ ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาการพัฒนา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนา พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.97 หรือ ร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 67.25

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู, โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

This research aimed to 1) Study the components and needs of digital leadership of secondary school teachers in the Northeast, 2) Create and develop a model for developing digital leadership of secondary school teachers in the Northeast, and 3) Study the effectiveness of a model for developing digital leadership of secondary school teachers in the Northeast. The research methodology consisted of 3 phases: Phase 1: study of components and needs, Phase 2: creation and development of the model, and Phase 3: study of the effectiveness of the model. The population consisted of 42,806 secondary school teachers in the Northeast. The sample consisted of 384 secondary school teachers in the Northeast. The research results found that 1) The components of digital leadership of teachers consisted of 6 components: having a digital vision, having digital technology knowledge, using digital technology in learning management, having creativity in learning management, focusing on learners to create innovation, and having morality, ethics, and ethics in using digital technology. The development needs, ranked from most to least, were having a digital vision, focusing on learners to create innovation, and having creativity in learning management, and using digital technology in learning management. In terms of digital technology knowledge and morality, ethics and codes of conduct in using digital technology 2) The digital leadership development model for teachers found that the components of the model consisted of principles, objectives, development content, development process, and measurement and evaluation. From the assessment of the appropriateness of the model components, it was found that overall it was at the highest level and 3) The effectiveness of the development model found that there was continuous development, with an increase of 0.97 or a percentage of progress of 67.25.

Keywords: Leadership Development, Digital Leadership of Teachers, Decondary Schools in The Northeast

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลมีผลกระทบต่อการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา หรือการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือ covid-19 ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงเกือบทุกประเทศ ทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2020 เป็นการตอกย้ำและเร่งรัดให้เห็นความสำคัญจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคนี้ เนื่องจากทุกคนจำเป็นต้องให้ความร่วมมือและรับผิดชอบต่อสังคมในการหยุดเชื้อหรือลดการแพร่ระบาดของโรค โดยการไม่รวมกลุ่ม ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทและมีพลังมหาศาลต่อการเอื้อประโยชน์ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ท่ามกลางสถานการณ์วิกฤตซึ่งทำให้เกิดแพลตฟอร์ม

(Platform) และแอปพลิเคชัน (Application) ที่จะเอื้ออำนวยให้การดำเนินชีวิต และการทำงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปกติใหม่ซึ่งสภาวะดังกล่าวกระทบต่อการ จัดการศึกษา ทั้งการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างมากสถานศึกษาจะต้องใช้เทคโนโลยีและระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และการทำงานภายใต้วิถีปกติใหม่ (New Normal) ซึ่งมีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น บุคลากรกระตือรือร้นที่จะต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือออนไลน์ เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยต่างให้ความสำคัญและตระหนักถึงศักยภาพของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลทั้งหมดที่มีในปัจจุบันและแนวโน้มใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พยายามจัดหาสิ่งสนับสนุนที่จำเป็นเพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงในการประยุกต์ใช้ดิจิทัลในการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการสร้างอนาคตการศึกษาที่จะเข้าในระบบการศึกษาของประเทศไทยนั้นต้องอาศัย ความมุ่งมั่นที่สำคัญร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ดาวรૂรณ ถวิลการ, 2564)

ครูไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาไม่ใช่เพียงวิชาความรู้ (Knowledge) แต่รวมถึงความสามารถ และทักษะต่าง ๆ (Skills) ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ (กลั่น สระทอง เนียม, 2556) จากสภาพปัจจุบัน พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังขาดภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนและอินเทอร์เน็ตความเร็ว สูงเพื่อการศึกษา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2549 เป็นต้นมา เพื่อให้สถานศึกษามีระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่าย อินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ ใช้ประกอบกิจกรรมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน การเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์กับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของสถานศึกษา จากสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมาและในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาที่สำคัญยังไม่ได้อยู่ที่งบประมาณที่ได้รับจัดสรร หรือประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่ประเด็นที่สำคัญเกิดจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อรองรับภารกิจและเป้าหมาย ทั้งนี้ สาเหตุเนื่องมาจากผู้บริหารระดับสูงมองไม่เห็นความสำคัญและขาดการส่งเสริมสนับสนุนในด้านการพัฒนาด้านดิจิทัล (อมรรัตน์ จินดา, 2559)

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู คือ การที่มีลักษณะการเป็นผู้ที่มีความ SMART ซึ่งครูยุคใหม่ ต้องมีคุณสมบัติ อันเกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย ผสานวิธีสอนและเทคโนโลยี สามารถบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชา กับศาสตร์การสอน สามารถผสมความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2561) การยกระดับความเป็นผู้นำของครูสามารถทำได้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนให้ใช้ในการจัดการศึกษาและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถบูรณาการเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในระบบการศึกษาสู่การเรียนรู้ของตนเองได้ และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทิศทางการจัดการเรียนรู้ที่รวดเร็ว ดังนั้น ครูผู้สอนควรมีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล และต้องมีส่วนร่วมกับเพื่อนครูและการเตรียมครูที่มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ให้มีการพัฒนาเพื่อให้ครูมีความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยี และเกิดภาวะผู้นำในยุคสังคมดิจิทัลทำให้องค์กรเติบโต (เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาตนเองและ

ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรมีการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 7 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ครูที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ ขั้นที่ 2 ยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 7 คน ขั้นที่ 3 ศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 42,806 คน จาก 790 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 384 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หลังจากวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงสำรวจเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติพื้นฐานที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการสร้างรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาการพัฒนา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบและยืนยันรูปแบบการ

พัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา และ 4) การวัดและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้แก่ นักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอกหรือตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 3 คน ศิษยานิเทศก์ จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ผลการประเมิน ทั้งในส่วนของหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล พบว่า กระบวนการพัฒนามีค่าการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) ส่วนองค์ประกอบที่เหลือมีค่าการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49 - 4.50$) สำหรับการประเมินเนื้อหาชุดฝึกอบรม พบว่า เล่ม 1 การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล เนื้อหา เล่ม 2 การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล เนื้อหาเล่ม 6 การมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) ส่วนเนื้อหาชุดฝึกอบรม เนื้อหา เล่ม 3 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา เล่ม 4 การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา เล่ม 5 การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43 - 4.50$) ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นคู่มือในการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบและยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งตามขนาด ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ รวม จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน ได้กลุ่มเป้าหมายรวม 32 คน และขั้นที่ 2 สรุปผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์พร้อมเผยแพร่ผลงาน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 6 องค์ประกอบ นำองค์ประกอบย่อยมาแปลงเป็นข้อคำถาม
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 384 คน

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติเบื้องต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น เพื่อให้รู้ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง และสภาพของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า ความต้องการจำเป็น

$PNI_{Modified}$

2. การกำหนดค่าคะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยในการตอบแบบสอบถาม ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ครูที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ 5) การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม และ 6) การมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีค่าความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ($PNI = 0.119$) ด้านการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ ($PNI = 0.117$) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ($PNI = 0.100$) ด้านการมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($PNI = 0.097$) และด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($PNI = 0.073$)

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสารและผลการวิจัยเชิงสำรวจ และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการประเมินภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยการประเมินครั้งที่ 9 สูงกว่าครั้งที่ 1 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.97 หรือร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 67.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยมีร้อยละความก้าวหน้า 75.16 รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละความก้าวหน้า 68.49 การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล มีร้อยละความก้าวหน้า 66.91 การกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม มีร้อยละความก้าวหน้า 64.71 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละความก้าวหน้า 63.89 ลำดับสุดท้าย การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล มีร้อยละความก้าวหน้า 63.70

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ครูที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ 5) การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม และ 6) การมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่เป็นเช่นนี้ เพราะภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู เป็นลักษณะพฤติกรรมที่ครูได้แสดงออกในการปฏิบัติงานอย่างเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลเป็นที่ยอมรับของครูคนอื่น ส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานได้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ มัตติกา ชาติ ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4) การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล การคิด 5) สร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และ 6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (มัตติกา ชาติ, 2566) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Turan, M. ที่นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ประกอบด้วย การมีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies Capability) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อาทิ ระบบต่าง ๆ ในแอปพลิเคชันและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น คลาวด์ บิ๊กดาต้า (Turan, M., 2018)

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสารและผลการวิจัยเชิงสำรวจ และจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการ

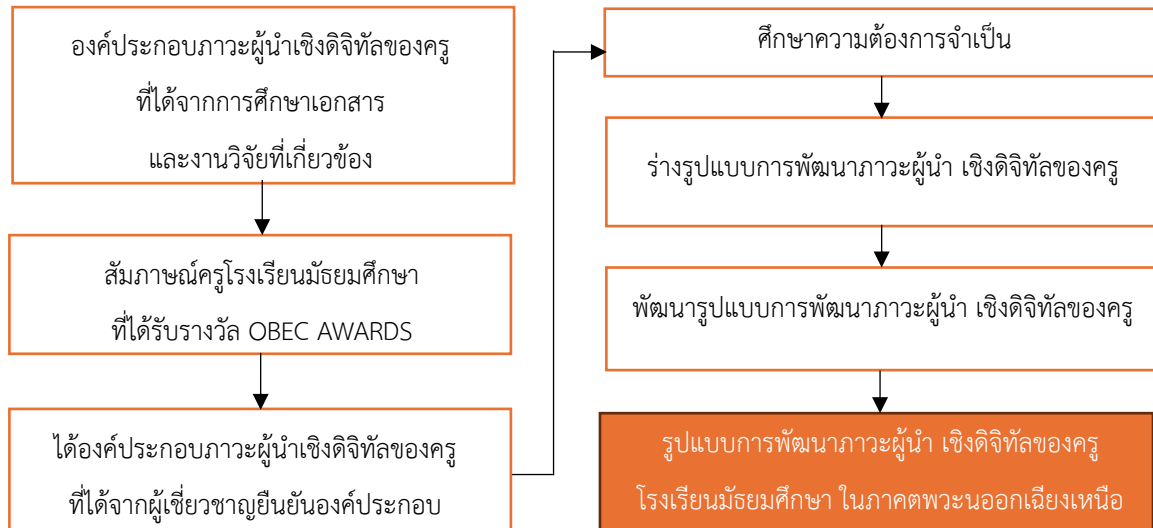
2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Dessler, D. นำเสนอว่าองค์ประกอบของรูปแบบมี 6 ส่วน 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล (Dessler, D., 1991)

3. ประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการประเมินภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา การอบรม เชิงปฏิบัติการและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหลังการพัฒนาดังกล่าว ครั้งที่ 9 พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยมีร้อยละความก้าวหน้า 75.16 รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละความก้าวหน้า 68.49 การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล มีร้อยละความก้าวหน้า 66.91 การกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม มีร้อยละความก้าวหน้า 64.71 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละความก้าวหน้า 63.89 ลำดับสุดท้ายการมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล มีร้อยละความก้าวหน้า 63.70 ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และรูปแบบมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมการพัฒนา เพิ่มขึ้น โดยครูผู้สอนในสถานศึกษา ที่เข้าร่วมการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจ และนำทักษะที่ได้จากการเข้ารับการพัฒนาไปปรับใช้จนเกิดประสิทธิผล แสดงว่าการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูมีผลทำให้ ผู้เข้ารับการพัฒนาได้พัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎาพร พิมพิชัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ผลการวิจัยพบว่า หลังจากทดลองใช้รูปแบบจะมีดัชนีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 94.94 (รัชฎาพร พิมพิชัย, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร กุลสานต์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากทดลองใช้รูปแบบจะมีดัชนีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 79.19 (ศิริพร กุลสานต์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ได้ องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาด้านดิจิทัลของครู เพื่อจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ 5) การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม และ 6) การมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยศึกษาความต้องการจำเป็นของ

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ร่างรูปแบบ พัฒนารูปแบบ และได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม และการมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ด้านการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาการพัฒนา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล และจากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนา พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.97 หรือ ร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 67.25 จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) จากผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย 114 ตัวบ่งชี้ ซึ่งครูสามารถศึกษาข้อมูลที่ได้นี้ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และ 2) ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสูงขึ้น จึงควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะ

ผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นการสร้างแนวคิดในเรื่องดิจิทัล ให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรดำเนินการวิจัย รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลในระดับภาค หรือระดับประเทศ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับมีความเหมือนหรือต่างกัน ถ้าเหมือนกันจะได้เป็นการยืนยันข้อค้นพบ ซึ่งจะทำให้ข้อค้นพบที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น และ 2) ควรมีการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูในเขตพื้นที่อื่น เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลิ่น สรทองเนียม. (2556). พฤติกรรมการอ่านและการเรียนรู้ของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยศึกษา.
- ดาวรรณ ธิวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2561). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: แขนงวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัตติกา ภาลี. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม. (2560). บทบาทและทักษะหลักของภาวะผู้นำในสังคมยุคดิจิทัล Role and Key Skills of Digital Society Leadership. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 9(2), 81-91.
- รัชฎาพร พิมพิชัย. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิริพร กุลสานต์. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อมรรัตน์ จินดา. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, 8(1), 42-43.
- Dessler, D. (1991). Beyond correlations: Toward a causal theory of war. *International Studies Quarterly*, 35(3), 337-355.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Turan, M. (2018). Dijital Liderlik. Retrieved June 21, 2023, from <https://poyrazruzgari.com/2018/01/12/dijital-liderlik/>.

การจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม ของจังหวัดปัตตานี*

A WELFARE PROVISION OF COMMUNITY FINANCIAL INSTITUTION TO ENCHANCE FINANCIAL PROTECTION SOCIETY OF PATTANI PROVINCE

วิฑูร สิมะประเสริฐ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว), พระครูวุฒิสากรรณม (สาคร นุ่นกลับ),
พระสมุห์ธรรมาภรณ์ ทิพย์วงษ์*

Vitoon Simaprasert, Pairat Chimhad, Phrakru Nitithambundhit (Suriya Kongkawai), Phrakru Wuttisakorntham (Sakorn Nunklab),
Phrasamu Thanapat Tipwong*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanapat5919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม 2) เพื่อพัฒนาการจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น การศึกษา สุขภาพ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผ่านทรัพยากร วัฒนธรรม การสนับสนุนภายนอก เน้นความเท่าเทียม ยุติธรรม และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาการจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ การสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรม การเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินด้วยการออมและการปล่อยสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ รวมถึงการพัฒนาทักษะอาชีพ การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างโปร่งใส ช่วยสร้างความไว้วางใจและเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชน และ 3) การสร้างเครือข่ายการจัดการสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี เป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิก การดำเนินกิจกรรมที่มีเป้าหมายร่วมกัน เช่น การจัดอบรม การสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ความสำเร็จของเครือข่ายในการบริหารจัดการ

ที่ดี การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก เพื่อแก้ไขปัญหาและขยายความร่วมมือในระยะยาว

คำสำคัญ: สวัสดิการ, สถาบันการเงินชุมชน, ความคุ้มครองทางสังคม

Abstract

This research aims to 1) Analyze the provision of welfare by community financial institutions in enhancing social protection. 2) Develop the welfare system of community financial institutions to strengthen social protection in Pattani province. and 3) Establish networks for the welfare provision of community financial institutions to enhance social protection in Pattani province. This study adopts a qualitative research approach, involving document analysis and in-depth interviews with 26 key informants selected through purposive sampling. The research instrument used was a structured interview, and the collected data were analyzed using descriptive content analysis. The findings revealed that 1) The welfare arrangements of community financial institutions in enhancing social protection addressed basic needs such as education, health, and economic security by utilizing local resources, cultural elements, and external support, emphasizing equality, fairness, and sustainable self-reliance. 2) The development of welfare arrangements for community financial institutions in enhancing social protection in Pattani Province included supporting education and training, strengthening financial security through savings and low-interest loans, and promoting vocational skill development. Transparent resource management built trust and increased the capacity to meet the needs of the community. and 3) The establishing networks for the welfare provision of community financial institutions to enhance social protection involves connecting members through shared objectives, such as training programs, support from non-profit organizations, and fostering relationships within the network. The success of these networks relies on effective management, communication, and capacity-building among members, ensuring problem-solving capabilities and expanding long-term collaboration.

Keywords: Provision, Community Financial Institution, Social Protection

บทนำ

สถาบันการเงินชุมชน หมายถึง องค์กรที่ทำหน้าที่ตัวกลางทางการเงินและยังเป็นศูนย์รวมทางสังคม เนื่องจากคณะกรรมการสถาบันการเงินจะเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เป็นผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชุมชน ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางสังคมและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ด้วยการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ซึ่งนอกจากเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนแล้วยังมีการจัดสวัสดิการอื่น ๆ ที่เรียกว่า สวัสดิการสำหรับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยเมื่อครอบครัวของสมาชิกคลอบคลุม

ก็จะมีการมอบเงินรับขวัญ สมาชิกเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษาสถานพยาบาล ก็จะมีการมอบเงินสำหรับการเผ่าไข้และในกรณีเสียชีวิตก็จะมีเงินช่วยเหลือโดยมอบแก่ทายาท เป็นต้น ซึ่งสวัสดิการเหล่านี้จะกำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับของสถาบันการเงินชุมชน และการจัดสวัสดิการดังกล่าวนี้ เป็นคนละส่วนกับการจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการระดับตำบลที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทรัพยากรมนุษย์ และสวัสดิการสังคม (ทวีศักดิ์ มานะกุล, 2555) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม มาตรา 5 ได้กำหนดไว้ว่า ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ให้คำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) สาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการ และกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น และ 2) ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น ในการจัดสวัสดิการสังคมตามวรรคหนึ่ง ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันพระศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมและ มาตรา 6 ในการจัดสวัสดิการสังคม ให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมที่คณะกรรมการกำหนด (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม, 2546)

จากพระราชบัญญัตินี้กล่าว สอดคล้องกับหลักโฉมประเทศไทยในหมุดหมายที่ 9 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) ได้กำหนดไว้ว่า ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลงและมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม ซึ่งมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอสำหรับกลุ่มคนในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมาย คือ คนทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และดัชนีรวมของความคุ้มครองทางสังคมมีค่าไม่ต่ำกว่า 100 โดยดัชนีรวมของความคุ้มครองทางสังคมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) ความคุ้มครองทางสังคมสำหรับวัยเด็ก 2) ความคุ้มครองทางสังคมสำหรับวัยแรงงาน และ 3) ความคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงวัย พร้อมทั้งมีกลยุทธ์การพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) บูรณาการระบบความคุ้มครองทางสังคม โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดเป้าประสงค์ของการจัดความคุ้มครองทางสังคมร่วมกัน 2) ปรับปรุงรูปแบบการจัดความคุ้มครองทางสังคม ให้ทุกกลุ่มคนได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมบนฐานของความยั่งยืนทางการคลัง และ 3) จัดทำระบบการเยียวยาช่วยเหลือในภาวะวิกฤต กำหนดระดับ แนวทาง และช่องทางการจัดสรรการเยียวยาช่วยเหลือ ทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน โดยการพัฒนาฐานข้อมูลรายบุคคลที่ครอบคลุมประชากรจากครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นทุกคนให้เป็นปัจจุบัน และเชื่อมโยงข้อมูลที่สำคัญต่อการลดความยากจนข้ามรุ่น และการบูรณาการความคุ้มครองทางสังคม พร้อมทั้งวางรากฐานให้ข้อมูลชุดนี้เป็นข้อมูลตัวอย่างซ้ำในระยะยาวของประเทศที่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในการออกแบบนโยบาย/มาตรการ และการติดตามประเมินผล เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมาย จัดสวัสดิการทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงแบ่งปันข้อมูลระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ เพื่อใช้ประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

จังหวัดปัตตานี มีสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมจำนวน 667 กองทุน (12 อำเภอ) แยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 641 กองทุน กองทุนชุมชนเมือง จำนวน 26 กองทุน มีเงินทุนจัดสรรจากรัฐบาล จำนวน 667,000,000 บาท ได้รับเงินเพิ่มทุนระยะที่ 1 (AAA) จำนวน 11,800,000 บาท ได้รับเงินเพิ่มทุนระยะที่ 2 จำนวน 82,400,000 บาท ได้รับเงินเพิ่มทุน ๓ ระยะที่ 3 จำนวน 258,000,000 บาท กู้เงินจากสถาบันการเงินอื่น จำนวน 8,000,000 บาท มีเงินออมจากการสะสมของสมาชิกกองทุน จำนวน 27,529,865.45 บาท รวมมีเงินทุนที่รัฐบาลจัดสรรและเงินออม เป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 1,054,729,865.45 บาท ซึ่งในการดำเนินงานมีคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ คณะกรรมการเครือข่าย ๓ ระดับตำบล มี 115 คณะ คณะกรรมการเครือข่าย ๓ ระดับอำเภอ มี 12 คณะ คณะกรรมการเครือข่าย ๓ ระดับจังหวัด มี 1 คณะ (ส่วนราชการจังหวัดปัตตานี, 2561) ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ได้แก่ 1) สวัสดิการด้านการฝากเงิน ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก พ.ศ. 2564 ไว้ ดังนี้ ประเภทเงินหุ้น เงินฝากสัจจะ 100 - 499 บาท ได้รับเงินปันผลหุ้น 5% เงินฝากสัจจะ 500 - 599 บาท ได้รับเงินปันผลหุ้น 6% และเงินฝากสัจจะ 1,000 บาท ขึ้นไป ได้รับเงินปันผลหุ้น 7% ประเภทเงินฝากสัจจะ ได้รับอัตราดอกเบี้ย 2% ประเภทเงินฝากออมทรัพย์ (เพื่อเรียก) ได้รับอัตราดอกเบี้ย 1.25% และประเภทเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ (ประจำ) ได้รับอัตราดอกเบี้ย 1.75% 2) สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล ได้รับค่ารักษาครั้งละ 500 บาท พร้อมทั้งแนบใบรับรองแพทย์เป็นหลักฐาน และ 3) สวัสดิการด้านฌาปนกิจสงเคราะห์ เมื่อสมัครเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชน จะเรียกเก็บคนละ 30 บาท ถ้าสมาชิกท่านใดท่านหนึ่งถึงแก่กรรม เรียกเก็บศพละ 30 บาท (สถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ, 2564) ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดขวัญและกำลังใจ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ 2) ปัญหาการย้ายที่อยู่ของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน ๓ ไม่อยู่ในพื้นที่ ทำให้การประสานงานและเก็บข้อมูลไม่สามารถทำได้ตามแผนที่วางไว้ 3) ปัญหาหนี้ค้ำชำระของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้การบริหารงานไม่เป็นปัจจุบัน และเมื่อขาดการบริหารงานนานเข้าทำให้กองทุนไม่มีความเคลื่อนไหวในการบริหารงาน 4) ปัญหาด้านเอกสารการดำเนินงานกองทุน ๓ สูญหาย ถูกไฟไหม้ และน้ำท่วม ทำให้การบริหารงานไม่ต่อเนื่อง 5) ปัญหาการบริหารงานของคณะกรรมการ เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบางส่วน มีคณะกรรมการ แต่การปฏิบัติงานจริง ๆ มีเพียงไม่กี่คน ทำให้เกิดปัญหาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทุกด้าน และ 6) ปัญหาความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของคณะกรรมการ เมื่อมีการเปลี่ยนคณะกรรมการไม่มีการส่งมอบเอกสารและงานของชุดเก่า ทำให้ยากต่อการบริหารงานในชุดใหม่ (ส่วนราชการจังหวัดปัตตานี, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นการวิเคราะห์ พัฒนา และสร้างเครือข่ายการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ให้มีความเหมาะสมกับสถานะสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม

2. เพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี

3. เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 26 คน เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้มีความรอบรู้มีประสบการณ์ และเป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้เสนอลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน ประกอบด้วย กลุ่มสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดปัตตานี จำนวน 8 คน กลุ่มผู้บริหารสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดปัตตานี จำนวน 8 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ผู้บริหารส่วนราชการจังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน กลุ่มคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน 2 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และนักวิชาการพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้ มีประสบการณ์ และเป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือในประเด็นที่สัมภาษณ์

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างแบบปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3. **การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ด้วยการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2548) และความถูกต้องของเนื้อหาโดยเฉพาะประเด็นแนวคำถามที่สอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านการพัฒนาสังคม ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านการจัดสวัสดิการ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านสถาบันการเงินชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ด้านเนื้อหาและทฤษฎี ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ด้านระเบียบวิธีวิจัย หลังจากการตรวจและสรุปผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าระดับความเชื่อมั่น 1.00

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน คือ ระหว่างเดือนมกราคม 2567 - เดือนธันวาคม 2567 รวมระยะเวลา 12 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม เป็นการช่วยลดความเปราะบางของประชาชนต่อปัญหาต่าง ๆ เช่น ความยากจน ความเจ็บป่วย หรือการว่างงาน นอกจากนี้ ยังสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การคุ้มครองที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมความเป็นธรรม และสร้างความมั่นคงในระยะยาว ทำให้บทบาทการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมได้ดำเนินการโดยมุ่งเน้น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างคนให้มีคุณภาพ พร้อมพัฒนาศักยภาพในทุกช่วงวัย ได้แก่ การสนับสนุนด้านการศึกษา โดยการจัดตั้งกองทุนการศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในชุมชนให้สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เช่น ทุนเรียนต่อในระดับสูง ทุนสำหรับการฝึกอาชีพ และทุนสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาความรู้ เช่น การอบรมภาษา ทักษะดิจิทัล หรือทักษะอาชีพ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ ได้แก่ การจัดหลักสูตรฝึกอบรม เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพ การเพิ่มพูนความรู้ด้านการบริหารจัดการเงิน และการสร้างความเข้าใจในระบบการเงินที่เข้าถึงได้ง่าย ทำให้ชาวบ้านมีความสามารถในการจัดการชีวิตทางเศรษฐกิจได้ดีขึ้น การเสริมสร้างความรู้และจิตสาธารณะ ได้แก่ การพัฒนาทัศนคติด้านการพึ่งพาตนเอง การออม และการบริหารจัดการหนี้สิน ซึ่งช่วยให้สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงการปลูกฝังจิตสาธารณะ เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่วนรวม การส่งเสริมความเท่าทันในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ เช่น การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้นวัตกรรมเพื่อการประกอบอาชีพ และการเตรียมตัวสำหรับตลาดแรงงานยุคใหม่ ทำให้ชุมชนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

2) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสที่เท่าเทียมแก่ทุกกลุ่มในชุมชน ได้แก่ การเพิ่มโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน เช่น การสนับสนุนสินเชื่อรายย่อยที่ไม่ต้องพึ่งพาสถาบันการเงินขนาดใหญ่ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มรวมถึงผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงเงินทุนเพื่อเริ่มต้นหรือขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนกลุ่มเปราะบาง เช่น การจัดตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ประสบภัยในชุมชน โดยให้ความช่วยเหลือผ่านการปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ หรือการมอบเงินช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน การส่งเสริมการรวมพลังชุมชน เช่น การดึงพลังของคนสามวัย (เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ) มาร่วมพัฒนาชุมชน เช่น การทำโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือการจัดตั้งธุรกิจชุมชนที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น การพัฒนาสินค้า OTOP หรือการสนับสนุนการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งช่วยสร้างงานและเพิ่มรายได้ในชุมชน

3) ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและ

ยั่งยืน สถาบันการเงินชุมชนช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนสำหรับชุมชน ได้แก่ การกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน เป็นการสร้างระบบออมทรัพย์ในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อกระตุ้นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงทางการเงิน การส่งเสริมการลงทุนที่ยั่งยืน เช่น การสนับสนุนเงินทุนสำหรับการพัฒนาธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสังคม การจัดการความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมการประกันภัยในรูปแบบที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ เช่น การประกันพืชผลทางการเกษตร หรือการตั้งกองทุนสำรองสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน การพัฒนาความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนการเกษตรแบบพอเพียงและการผลิตสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายในตลาดที่กว้างขึ้น ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว และ 4) ด้านการบริหารจัดการที่ดีและความยั่งยืนของทรัพยากร การดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนยังคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืน ได้แก่ การบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เช่น กำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดเงื่อนไขการปล่อยกู้ การตรวจสอบบัญชีที่เปิดเผยต่อสมาชิก และการประชุมสรุปผลการดำเนินงานประจำปี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชุมชน การบริหารจัดการน้ำ และการใช้พลังงานหมุนเวียน การบูรณาการความร่วมมือหลายภาคส่วน เช่น การทำงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อพัฒนากลไกการจัดสวัสดิการที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน การเสริมสร้างฐานข้อมูลและการวางแผนระยะยาว เป็นการใช้องค์ความรู้เชิงลึกในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาชุมชน เพื่อให้ทรัพยากรที่มีถูกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การพัฒนาการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย

2.1 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มีเป้าหมายหลักในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มประชากรในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านวัย อาชีพ และสถานภาพทางสังคม กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ครอบคลุมทั้งเยาวชน ผู้ประกอบการ สตรี ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส และสมาชิกในชุมชนโดยรวม ดังที่ สมพร ต้นอิฐม ให้ข้อมูลว่า

“คณะกรรมการของสถาบันการเงินชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนในการทำงานเป็นตัวแทนของหมู่บ้านต่าง ๆ ทำงานคัดกรองดูแลคนในหมู่บ้านตนเองและมีการประสานความร่วมมือในหน้าที่ของคณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชน ในการร่วมกันร่างกฎระเบียบ กำหนดเกณฑ์ และตัวชี้วัดร่วมกับชาวชุมชน คณะกรรมการเป็น บุคคลที่เสียสละ ซื่อสัตย์ มีความอดทนสูงต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติดีเป็น แบบอย่างให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจและเกิดความเชื่อถือในระบบการบริหารงาน อีกทั้งเป็นผู้ที่รู้จักการประนีประนอมเป็นที่ยอมรับของสมาชิก มีศักยภาพในการบริหารงานตามขั้นตอน และแผนงานที่วางไว้ มีความคิดที่กว้างไกลในการมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน เพื่อเชื่อมโยง วิสาหกิจชุมชน สถาบันการเงิน และสวัสดิการชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร โดยเฉพาะการระดมทุนให้เกิดความเข้มแข็งแก่สถาบันการเงินชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสวัสดิการชุมชนเป็นต้น หน่วยงานภายนอกที่ให้ความสนับสนุน ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นต้น พร้อมทั้งมีการสื่อสารที่ดีโดยแจ้งข่าวทุกสิ่งที่ต้องการให้สมาชิกรับทราบใน

หลายช่องทาง เช่นจากการประชุม จากป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ที่หอกระจายข่าว หน้าเพจ Facebook เป็นต้น” (สมพร ตันธิวุฒ, 2567)

2.2 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม พบว่า มุ่งเน้นการสนับสนุนประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมายให้มีโอกาสพัฒนาตนเองและสร้างอนาคตที่มั่นคง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก สามารถลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่ง โสภณ บุญพรหม ให้ข้อมูลว่า

“แม้ว่าสถาบันการเงินชุมชนของจังหวัดปัตตานี จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม แต่ยังคงมีความท้าทายในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบาง เช่น กลุ่มคนชายขอบหรือผู้ด้อยโอกาสในเชิงโครงสร้าง การพัฒนารูปแบบสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่ม รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดสวัสดิการและขยายผลลัพธ์ที่ดีสู่ชุมชนในวงกว้าง สถาบันการเงินชุมชนจึงเป็นแนวคิดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน เพราะคนจนในชนบทถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้น การหาเงินมาเพื่อลงทุนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การให้ชาวชนบทมารวมกลุ่มออมเงินแล้วนำไปทำทุนนั้นเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่ง ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เงินทุนเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน ถ้าไม่มีเงินทุนชาวบ้านก็ยากที่จะทำอะไรได้ การสะสมเงินทุน การสร้างกองทุนสำหรับหมู่บ้านจึงต้องดำเนินการเพื่อนำเงินไปพัฒนาหมู่บ้านไปส่งเสริมอาชีพ และช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่เพียงแต่จะสร้างแหล่งเงินทุนให้กับหมู่บ้าน เป็น “เงินทุนภายใน” เป็นแหล่งกักเก็บเงินไปประกอบ อาชีพ มีการช่วยเหลือสวัสดิการที่ประกันความเจ็บป่วยเท่านั้น หากแต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มสินค้าของชาวบ้าน มีการซื้อ - ขายด้วยราคาที่เป็นธรรม รวมทั้งลดการพึ่งพา “เงินทุนภายนอก” มีการแสวงหาเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน คือ ความจำเป็นอย่างหนึ่งที่พัฒนาให้เกิดขึ้นในระบบที่ชาวบ้านยังถูกอิทธิพลจากเศรษฐกิจหรือการใช้เงินตราครอบงำอยู่” (โสภณ บุญพรหม, 2567)

2.3 ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน พบว่า มุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความมั่นคงทางการเงินในระดับครัวเรือนและชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวยังช่วยวางรากฐานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างสมดุล และสร้างเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงในระยะยาวสำหรับสมาชิกซึ่ง มนูญ ศิริธรรม ให้ข้อมูลว่า

“การสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน ได้แก่ การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการเงิน การส่งเสริมการออม และการสนับสนุนให้เกิดนิสัยการออม ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน สมาชิกชุมชนสามารถจัดการรายได้และค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงต่อปัญหาหนี้สินและความไม่มั่นคงทางการเงินในอนาคต ดังนั้น ทางสถาบันการเงินชุมชนได้ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน เป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่ได้รับแรงค์เพื่อให้เกิดขึ้นกับทุกครอบครัวในชุมชนเป็นกระจุกในการส่องตนเองของสมาชิกอย่างถ่องแท้

เนื่องจากสมาชิกบางรายยังไม่มีการทำงานบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบรายจ่ายและรายรับของแต่ละวัน ความสมดุลของการใช้จ่าย หากไม่ดำเนินการ ไม่สามารถมองเห็นและวิเคราะห์ตนเองได้ จะทำให้เกิดการใช้จ่ายที่ไม่มีทิศทาง เกิดหนี้สินและการออมของตนเองก็จะล้มเหลวในที่สุด” (มนูญ ศิริธรรม, 2567)

2.4 ด้านการบริหารจัดการที่ดีและความยั่งยืนของทรัพยากร พบว่า สร้างการบริหารจัดการที่โปร่งใสและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในระยะยาว มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เช่น เกษตรอินทรีย์และการประมงที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ พร้อมทั้งส่งเสริมสมดุลระหว่างการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดปัญหาหนี้สินในชุมชน การดำเนินการดังกล่าวช่วยสร้างความคุ้มครองทางสังคมและความยั่งยืนในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ญัฐวุฒิ ทองแกมแก้ว ให้ข้อมูลว่า

“การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ การมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีการจัดประชุมชุมชนเพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรและการดำเนินโครงการต่าง ๆ การบริหารงานด้วยความโปร่งใสและความรับผิดชอบเช่นนี้ ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในชุมชน และส่งผลให้เกิดความร่วมมือในระยะยาว” (ญัฐวุฒิ ทองแกมแก้ว, 2567)

3. การสร้างเครือข่ายการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี เป็นกระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่จุดใหญ่ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของการเกิดขึ้นของเครือข่ายที่จะต้องถือกำเนิดขึ้นจากจุดเล็ก ๆ ผ่านการเชื่อมประสานที่จะนำไปสู่ความหลากหลายมากขึ้น โดยอัตราการขยายตัวของเครือข่ายจะเป็นไปในเชิงพื้นที่และกิจกรรม อันเป็นการแสวงหาแนวร่วมใหม่ที่จะช่วยในการเติมเต็มประสบการณ์และพลังอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างตัวผู้นำ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับการสร้างเครือข่าย โดยการก่อตั้งเครือข่ายนั้น เดิมทีเริ่มต้นจากนายชูชีพ ธรรมเพชร รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีและนายธีรวิทย์ กู้เกียรติ พัฒนาการจังหวัดปัตตานี ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี และผลกระทบของการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และการบริหารจัดการที่ดีและความยั่งยืนของทรัพยากร จึงมีความพยายามสร้างกลุ่มให้เกิดขึ้นภายในจังหวัดปัตตานี จากนั้นต่อมาจึงได้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายออกไป เช่น กองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธนาคารอิสลาม กลุ่มถนนคนทำงาน กลุ่มพลังเยาวชนสีข้าว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสามัคคีออมทรัพย์ เป็นต้น จุดเริ่มต้นของการมีอยู่ของเครือข่ายจึงมีบริบทและสถานการณ์ของการสร้างตัวผู้นำที่ดำเนินไปในลักษณะความเป็นอาวุโส และความเสียสละต่อส่วนรวมของผู้คนในจังหวัดปัตตานี 2) การสร้างจิตสำนึกในการมีอยู่ของเครือข่าย เมื่อการดำเนินงาน

ของผู้นำเครือข่ายผ่านไปถึงสักระยะหนึ่ง ชาวบ้านในชุมชนต่างก็เห็นถึงความสำคัญในการมีตัวตนของเครือข่าย โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเน้นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการซึมซับและอยากจะศึกษาเรียนรู้ ซึ่งเป็นจิตสำนึกร่วมที่สำคัญ ได้เริ่มต้นจากในระดับกลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชน จนนำไปสู่สภาพการยอมรับในที่สุด และ 3) การแสวงหาสมาชิกของเครือข่าย เป็นการที่ผู้นำและสมาชิกหลักของเครือข่าย มีวิธีการที่จะแพร่ขยายและแสวงหาสมาชิกใหม่ของเครือข่ายเพื่อเพิ่มฐานอำนาจในการต่อรอง ซึ่งการวิจัยพบว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของชาวบ้านกับหน่วยงานภายนอกเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การแสวงหาสมาชิกเครือข่ายประสบความสำเร็จ ทั้งจากชุมชน หน่วยงานราชการ และเครือข่ายอื่น ๆ ที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมร่วมกันของผู้คนชุมชนจนเกิดเป็นสัมพันธภาพที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน และมีความต้องการที่จะผลักดันและแก้ไขปัญหาการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และการบริหารจัดการที่ดีและความยั่งยืนของทรัพยากร ที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในที่สุด

อภิปรายผล

1. การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม พบว่า เป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สุขภาพ การมีงานทำ และที่อยู่อาศัย สวัสดิการได้รับการนิยามในหลากหลายมิติ โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ระบุว่า สวัสดิการ คือ ระบบบริการที่มุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม รวมถึงการพัฒนาและส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตด้วยความเท่าเทียม โดยเน้นศักดิ์ศรีและสิทธิที่ประชาชนควรได้รับ นอกจากนี้ แนวคิดของนักวิชาการ เช่น ฌ็อง-ฌัก กูแซร์ ได้เน้นบทบาทของการสร้างมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการสนับสนุนประชาชนให้พึ่งพาตนเองและรับมือกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม (ฌ็อง-ฌัก กูแซร์, 2546) ในขณะที่ Encyclopedia Britannica มองว่าการจัดสวัสดิการไม่เพียงช่วยเหลือบุคคล แต่ยังสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนในระยะยาว (ระพีพรรณ คำหอม, 2542) ดังนั้น การจัดสวัสดิการมีลักษณะที่หลากหลาย เช่น ฐานทรัพยากรที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิต ฐานวัฒนธรรมที่อาศัยค่านิยมและความเชื่อเพื่อสร้างความมั่นคง และฐานงานพัฒนาที่ผสมผสานการสนับสนุนจากภายนอก เช่น กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนพัฒนาชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายในแนวทางการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมชุมชนให้พึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ การประกันสังคม การสงเคราะห์ประชาชน และบริการสังคม เช่น การศึกษา สุขภาพ และที่อยู่อาศัย โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐและองค์กรต่าง ๆ หลักการสำคัญ คือ การตอบสนองความต้องการของประชาชนบนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม และการจัดบริการที่สม่ำเสมอเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชนในทุกกระดับ ทำให้องค์กรการเงินชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของประชาชนในระดับรากหญ้า เน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใสและยั่งยืน ได้แก่ ส่งเสริมการออม การจัดสวัสดิการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก โดยไม่ได้มุ่งแสวงหากำไร แต่เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน และวิสาหกิจชุมชน มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสนับสนุนความมั่นคงทางการเงินและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก จึงสอดคล้องกับแนวคิดการ

พัฒนาที่ยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง แนวคิดนี้ได้รับการนิยามจากองค์การสหประชาชาติในรายงาน Brundtland Report เมื่อปี ค.ศ. 1987 โดยเน้นความสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนยังเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การขจัดความยากจน การลดความเหลื่อมล้ำ และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน นำไปสู่การคุ้มครองทางสังคม เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ บริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคม และการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ตัวอย่างเช่น การจัดบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชน แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการ เช่น ความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (อุดมพร ชื่นไพบูลย์, 2561)

2. การพัฒนาการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี พบว่า 1) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ สถาบันการเงินชุมชนได้จัดสวัสดิการที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาโดยการมอบทุนการศึกษาแก่บุตรหลานของสมาชิก การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอาชีพ ช่วยให้สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการสนับสนุนสวัสดิการสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และการอบรมด้านการเงิน เพื่อช่วยลดปัญหาหนี้สินและสร้างความมั่นคงทางการเงินให้ครัวเรือน นอกจากนี้ สร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่ายความร่วมมือ การจัดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการให้คำปรึกษาเฉพาะทาง ส่งผลให้สมาชิกมีความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับการวิจัยของ นพพร จันทรนำชู และคณะ เรื่อง รูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทางการเงิน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพของคนในชุมชน นอกจากนี้ การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ และการช่วยเหลือเกื้อกูล ยังช่วยสร้างคุณธรรมที่ส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม อีกทั้งการพึ่งพาตนเองและการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน รองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ (นพพร จันทรนำชู และคณะ, 2561) 2) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม พบว่า สถาบันการเงินชุมชนได้ขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระดับชุมชน มุ่งเน้นการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมผ่านการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและความเสมอภาคแก่สมาชิก โดยการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การสนับสนุนเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ และการมอบทุนการศึกษา ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย และกลุ่มสตรีในชุมชน ดังนั้น การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน เช่น การฝึกอบรมด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์และการตลาดออนไลน์ เพื่อช่วยให้สมาชิกพึ่งพาตนเองได้ และเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ส่วนความเสมอภาค มุ่งลดความเหลื่อมล้ำโดยการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

ทุกกลุ่ม เช่น การสนับสนุนการพัฒนาทักษะอาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาส และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนด้านการเงินยังช่วยแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับผู้มีรายได้น้อยแต่ยังมีประเด็นความท้าทาย เช่น การเข้าถึงกลุ่มเปราะบางที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง และการพัฒนารูปแบบสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่ม การพัฒนาความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อขยายผลลัพธ์ที่ดีในวงกว้าง การสร้างกองทุนหมุนเวียนและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ช่วยลดการพึ่งพาเงินทุนภายนอกและเพิ่มการหมุนเวียนของกระแสเงินภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและลดความยากจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดเกียรติภณช์ แสงมณี จีรนันเดชา เรื่อง ความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและการรับรองบุตร: โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนถึงแนวคิดเรื่องโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยเน้นสิทธิขั้นพื้นฐานในการสร้างครอบครัวและความเคารพต่อความหลากหลาย (เทิดเกียรติภณช์ แสงมณี จีรนันเดชา, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดปัตตานี ที่มุ่งเน้นการจัดสวัสดิการเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสให้ทุกกลุ่มในสังคมเข้าถึงทรัพยากรและบริการอย่างเท่าเทียม รวมถึงการสนับสนุนเครือข่ายที่ส่งเสริมความเข้าใจและลดความเหลื่อมล้ำ การส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิและความเท่าเทียม จึงเป็นกลไกสำคัญที่ทั้งสองประเด็นสามารถร่วมกันขับเคลื่อน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง 3) ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน พบว่า สถาบันการเงินชุมชนได้สนับสนุนเงินทุนและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การให้เงินกู้ยืมตราดอกเบี้ยต่ำและเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย และกลุ่มสตรี การดำเนินการดังกล่าวช่วยลดการพึ่งพาเงินกู้ยืมในระบบ ลดความเสี่ยงต่อปัญหาหนี้สิน และเพิ่มโอกาสการลงทุนในกิจกรรมเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพในการประกอบอาชีพ เช่น การจัดฝึกอบรมด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาดออนไลน์ และการพัฒนาสินค้าชุมชนที่มีอัตลักษณ์ ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรท้องถิ่นและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว นอกจากนี้ การสร้างความเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน เช่น การส่งเสริมการออม การบริหารจัดการเงิน และการทำบัญชีครัวเรือน ช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการรายได้และค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาหนี้สิน และสร้างนิสัยการออมที่ยั่งยืนส่วนการเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจระยะยาว ได้มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และการสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาด ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับการวิจัยของ จิตติพงษ์ ศิริเวชพันธุ์ เรื่อง รูปแบบสถาบันการเงินชุมชนที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและความยั่งยืนของชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่า มุ่งเน้นการดำเนินงานที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความร่วมมือในชุมชน รูปแบบกลุ่มพึ่งตนเองและกลุ่มกึ่งในระบบที่วิจัยไว้นั้นส่งเสริมการใช้ทุนในชุมชนอย่างสมดุลและสนับสนุนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (จิตติพงษ์ ศิริเวชพันธุ์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและยั่งยืนในจังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญ เช่น การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การพัฒนาความรู้ และการบริหารที่โปร่งใส ล้วนเป็นพื้นฐานที่ช่วยเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม และ 4) ด้านการบริหารจัดการที่ดีและความยั่งยืนของทรัพยากร พบว่า สถาบันการเงินชุมชนบริหารจัดการสวัสดิการที่มี

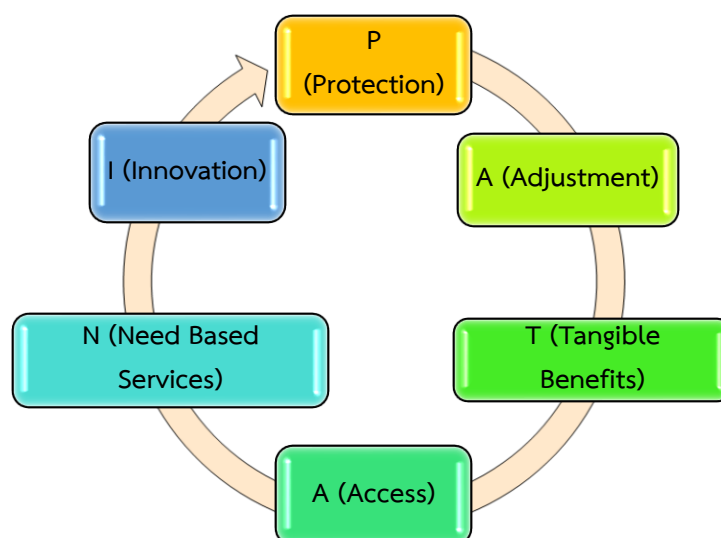
ประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยเน้นหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งรวมถึงการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการดำเนินงาน นอกจากนี้ มุ่งส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ การทำประมงที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ และการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปที่ลดของเสีย เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสร้างกลไกการพัฒนาที่สมดุล เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาอาชีพที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยปลูกฝังแนวคิดด้านความยั่งยืนในชุมชน รวมถึงการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจผ่านการสนับสนุนเงินทุนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และการให้ความรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล ช่วยลดปัญหาหนี้สินและสร้างฐานะทางการเงินที่มั่นคงสำหรับสมาชิก จึงสอดคล้องกับการวิจัยของ วิระพงศ์ จันทร์สนาม และคณะ เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศทางการเงินสำหรับสถาบันการเงินชุมชนในประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่าได้มีการนำระบบแบบเอจิล์ฝสานกับวงจรการพัฒนาแบบ (SDLC) และเลือกใช้ซอฟต์แวร์ประเภทที่สเปคมาพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการการใช้ระบบสารสนเทศทางการเงินของสถาบันการเงินชุมชนในประเทศไทย ที่ได้ยกระดับมาจากกองทุนหมู่บ้านที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางธุรกิจสูงขึ้นทุกปี ทำให้ต้องนำวิทยาการสมัยใหม่อย่างเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารผนวกกับองค์ความรู้ด้านการจัดการเงิน ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ในทุกด้าน (วิระพงศ์ จันทร์สนาม และคณะ, 2560)

3. การสร้างเครือข่ายการจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี พบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายเกิดจากการเชื่อมโยงสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยเน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน การใช้ทุนทางสังคมในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และการสร้างระบบการจัดการที่ยั่งยืน การสร้างผู้นำที่มีความเสียสละ การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เครือข่ายสามารถแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และการรักษาความร่วมมือในเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน การดำเนินงานดังกล่าวช่วยให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและสามารถเป็นต้นแบบของการจัดการสวัสดิการในชุมชนอื่น ๆ ได้ในอนาคต สอดคล้องกับการวิจัยของ นพพร จันทร์นาชู และคณะ เรื่อง รูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่แข็งแกร่ง ทั้งในระดับภายในชุมชนและกับหน่วยงานภายนอก การพึ่งพาตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้สถาบันการเงินชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน ธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ จะช่วยเพิ่มศักยภาพและโอกาสในการต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมี ดังนี้ 1) การพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ได้แก่ การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ เริ่มจากการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การระดมทุนจากสมาชิก การออมเงิน การปล่อยกู้เพื่อการเกษตร หรือธุรกิจขนาดเล็กที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน การสร้างความไว้วางใจ มีการบริหารที่โปร่งใสและความเชื่อมั่นในหมู่สมาชิกจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคง

ให้กับสถาบันการเงินชุมชน การมีสมาชิกที่เข้มแข็งและร่วมมือกันช่วยลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกในช่วงเริ่มต้น การพัฒนาศักยภาพสมาชิก การอบรมและส่งเสริมความรู้ด้านการเงินแก่สมาชิก เช่น การวางแผนการเงินส่วนบุคคลและธุรกิจ ช่วยให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่สามารถต่อยอดสู่การพึ่งพาตนเองได้ดียิ่งขึ้น 2) ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกช่วยให้สถาบันการเงินชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรเพิ่มเติม เช่น เงินทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้ที่ทันสมัย เช่น การใช้แอปพลิเคชันทางการเงินสำหรับการจัดการบัญชี การเชื่อมโยงโอกาสทางการตลาด หน่วยงานภายนอก เช่น ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการศึกษา สามารถช่วยชุมชนในการวางแผนธุรกิจและเชื่อมโยงกับตลาดที่ใหญ่ขึ้น ส่งเสริมให้สินค้าหรือบริการของชุมชนเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาค การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กับสถาบันการเงินชุมชนอื่น ๆ หรือองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านคล้ายกันช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในระยะยาว และ 3) การต่อยอดกิจกรรมทางการเงินของชุมชน ได้แก่ การเพิ่มโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือระหว่างภายในและภายนอกช่วยให้สถาบันการเงินชุมชนสามารถริเริ่มโครงการใหม่ ๆ เช่น การตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนสุขภาพ หรือโครงการสินเชื่อขนาดเล็กสำหรับวิสาหกิจชุมชน การปรับตัวตามสถานการณ์ การมีเครือข่ายช่วยให้ชุมชนสามารถปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ที่ท้าทาย เช่น การจัดการวิกฤตเศรษฐกิจ หรือการรับมือกับภัยพิบัติที่อาจกระทบต่อรายได้ของสมาชิกในระยะยาว ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะที่ต่อเนื่องและยืดหยุ่น สถาบันการเงินชุมชนสามารถขยายกิจกรรมทางการเงินที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกทุกกลุ่มอาชีพ (นพพร จันทรนาชู และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ได้แก่ PATANI Model มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี

1. P (Protection) หมายถึง การสร้างความคุ้มครองทางสังคมผ่านการจัดสวัสดิการด้านการเงิน การออม การพัฒนาทักษะ และการบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินชุมชน ได้แก่ การสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุม เช่น การออม การสนับสนุนด้านการเงิน และการพัฒนาทักษะของสมาชิกชุมชน สถาบันการเงินชุมชนทำหน้าที่บริหารความเสี่ยงและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจแก่สมาชิกอย่างยั่งยืน

2. A (Adjustment) หมายถึง ปรับตัวผ่านการพัฒนาบริการ การออม เทคโนโลยี และความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่ยั่งยืน ได้แก่ การปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลง โดยใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาบริการ เช่น การนำแอปพลิเคชันมาบริหารข้อมูลการออม รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันการเงินชุมชน

3. T (Tangible Benefits) หมายถึง ผลประโยชน์จากการจัดสวัสดิการที่สมาชิกสามารถจับต้องได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น สินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำหรือเงินทุนช่วยเหลือสมาชิกในกรณีที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ได้แก่ การจัดสวัสดิการให้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน เช่น การเข้าถึงสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำหรือเงินทุนฉุกเฉินที่สมาชิกได้รับเมื่อเผชิญกับสถานการณ์วิกฤต สิ่งนี้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความมั่นใจในระบบการดูแลของชุมชน

4. A (Access) หมายถึง สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินและสวัสดิการที่เท่าเทียมกันสำหรับสมาชิกทุกกลุ่มอาชีพ ได้แก่ สถาบันการเงินชุมชนต้องจัดให้มีช่องทางที่สะดวกสำหรับสมาชิกทุกกลุ่ม เช่น การขยายบริการไปยังกลุ่มเปราะบางหรือพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ทุกคนได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

5. N (Need Based Services) หมายถึง การให้บริการการจัดการสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของสมาชิก ได้แก่ การให้บริการสวัสดิการที่เน้นการสำรวจความต้องการของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เช่น การจัดสินเชื่อสำหรับเกษตรกร หรือการช่วยเหลือเงินทุนแก่ผู้ที่ต้องการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก เพื่อตอบโจทย์ชีวิตและความจำเป็นเฉพาะหน้า

6. I (Innovation) หมายถึง การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาการจัดการสวัสดิการ เช่น ระบบออมทรัพย์ดิจิทัล การตรวจสอบสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากสถาบันการเงินชุมชนในแต่ละเดือนผ่านระบบแอปพลิเคชัน ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบออมทรัพย์ออนไลน์หรือการตรวจสอบสิทธิผ่านแอปพลิเคชัน ทำให้การจัดการสวัสดิการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และช่วยเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการให้บริการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานีเป็นการลดความเปราะบางของประชาชน เช่น ปัญหาความยากจน ความเจ็บป่วย และการว่างงาน พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน เช่น การมอบทุนการศึกษา การจัดอบรมพัฒนาทักษะอาชีพ และการส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการเงิน ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายสำคัญ โดยการลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน เช่น การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ การเข้าถึงแหล่งทุนที่เท่าเทียมกัน และการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแก่กลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ยากไร้ การดำเนินการดังกล่าวช่วยสร้างสังคมที่เท่าเทียมและมีความยั่งยืนมากขึ้น ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนมุ่งเน้น

การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยการส่งเสริมการออม การจัดการทรัพยากรอย่างสมดุล และการสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การเกษตรอินทรีย์และการใช้พลังงานสะอาด การพัฒนานี้ไม่เพียงช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว ด้านการบริหารจัดการ ยึดหลักธรรมาภิบาลที่โปร่งใส โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการติดตามผล ความโปร่งใสในการบริหารช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเสริมความร่วมมือในชุมชน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบออมทรัพย์ดิจิทัลและแอปพลิเคชันการเงิน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซับซ้อนในกระบวนการ อีกประเด็นสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อเพิ่มทรัพยากรและศักยภาพในการจัดสวัสดิการ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างเครือข่ายช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง ดังนั้น การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควรมีการส่งเสริมความร่วมมือการพัฒนาเทคโนโลยี และการเพิ่มศักยภาพของสมาชิกในทุกกลุ่ม ก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว จึงมีข้อเสนอแนะ คือ ควรพัฒนากลไกสวัสดิการที่ยั่งยืนผ่านกองทุนออมทรัพย์และสินเชื่อสวัสดิการเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม พร้อมทั้งบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและองค์กรศาสนาเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเงินสวัสดิการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกและทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ฐิติพงษ์ ศิริเวชพันธุ์. (2565). รูปแบบสถาบันการเงินชุมชนที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและความยั่งยืนของชุมชน. วารสารเกษมบัณฑิต, 23(1), 43-52.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: แอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- ณัฐวุฒิ ทองแกมแก้ว. (7 ม.ค. 2567). การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ด้านการบริหารจัดการที่ดีและความยั่งยืนของทรัพยากร. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ทวีศักดิ์ มานะกุล. (2555). สถาบันการเงินชุมชนกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน. วารสารการเงินการคลัง, 24(72), 95-101.
- เทิดเกียรติภณช์ แสงมณีจිරนันเดชา. (2563). ความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและการรับรองบุตร: โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(1), 62-72.

- นพพร จันทรนำชู และคณะ. (2561). รูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์วิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(2), 3217-3232.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 94 ก หน้า 8 (1 ตุลาคม 2546).
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มนูญ ศิริธรรม. (22 ม.ค. 2567). การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ระพีพรรณ คำหอม. (2542). การประเมินโครงการบริการสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิระพงศ์ จันทรสนาม และคณะ. (2560). การพัฒนาระบบสารสนเทศทางการเงินสำหรับสถาบันการเงินชุมชนในประเทศไทย. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 35(4), 74-91.
- สถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ. (2564). ขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิก กทบ. และ สกช. ปัตตานี: สถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ.
- สมพร ต้นธิวฒ. (12 ม.ค. 2567). การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ส่วนราชการจังหวัดปัตตานี. (2561). บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี 2561. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.pattani.go.th>
- โสภณ บุญพรหม. (15 ม.ค. 2567). การจัดสวัสดิการของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมของจังหวัดปัตตานี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- อุดมพร ชื่นไพบูลย์. (2561). การคุ้มครองทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์โอท็อป “แคฝรั่ง”

สะท้อนอัตลักษณ์โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*

DEVELOPMENT OF BRAND IDENTITY AND PACKAGING FOR OTOP “KAE FARANG”
PRODUCTS REFLECTING THE IDENTITY OF ARANYAPRATHET SCHOOL,
SA KAEO PROVINCE

ณัตตยา เอี่ยมคง^{1*}, ปิยงกูร ตันวิเชียร²

Nuttaya Iam-khong^{1*}, Piyangkoon Tanvichan²

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Management Sciences, Walailak Rajabhat University, Pathum Thani, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Walailak Rajabhat University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: nuttaya.iam@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของ โอท็อป แคฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 2) พัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์โอท็อปแคฝรั่งสะท้อนอัตลักษณ์โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการโอท็อป แคฝรั่ง 7 คน รวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และ 2) กลุ่มผู้ประเมินตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ใช้แบบประเมินและสัมภาษณ์ความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาที่พบเนื่องจากเป็นโอท็อปที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งขึ้นซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายภายในชุมชนระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ขาดความรู้ด้านการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ การสร้างบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยในการส่งเสริมการตลาด และ 2) การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแคฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว งานวิจัยนี้แสดงผลความพึงพอใจแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ตราสินค้า จากแบบประเมิน ความพึงพอใจในการออกแบบตราสินค้าผู้ทรงคุณวุฒิเลือกภาพที่ 2 โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นแบบกลุ่ม 2) บรรจุภัณฑ์ชาปัสก๊วยผสมขิง ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่าเป็นบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในระดับดีมาก และ 3) บรรจุภัณฑ์คุกกี้ตุ๋นกล้วยสดขิง ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ และช่องทางการติดต่อทาง Facebook ผู้เชี่ยวชาญให้ความสนใจต่อ บรรจุภัณฑ์กระป๋องทรงกลมแบบใสที่มีฉนวนป้องกันและรักษาคุณภาพซึ่งตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: การพัฒนาตราสินค้า, การพัฒนาบรรจุภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์โอท็อป, โอท็อปแฉฝรั่ง, อัญประเทศ

Abstract

This research aimed to 1) Analyze problems, needs, and expectations for brand identity and packaging of OTOP “Kae Farang” products in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province, and 2) Develop brand identity and packaging for OTOP "Kae Farang" products that reflect the identity of Aranyaprathet School, Sa Kaeo Province. This study employed mixed methods research with purposive sampling of two groups: 1) 7 OTOP “Kae Farang” entrepreneurs, from whom data was collected through unstructured interviews, and 2) a brand and packaging evaluation group, using evaluation forms and satisfaction interviews. The findings revealed that: 1) Problems identified included the recently established OTOP not being widely recognized within the community at provincial or national levels, lack of knowledge in brand and packaging design, and challenges creating packaging that enhances marketing; and 2) Satisfaction evaluation of the brand and packaging design for OTOP “Kae Farang” products showed results in three parts: 1) For brand identity, experts selected design #2 through group consensus; 2) For banana flower tea with ginger packaging, experts determined it met the entrepreneurs' requirements with a very high satisfaction level; and 3) For ginger Tuile cookie packaging, which included product information (address, telephone number, and Facebook contact), experts showed particular interest in the transparent round can packaging with protective seals that preserve quality, which aligned with entrepreneurs' requirements.

Keywords: Brand Identity Development, Packaging Development, OTOP Products, OTOP Kae Farang, Aranyaprathet

บทนำ

สินค้าโอท็อปที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ด้วยการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนในรายวิชา คหกรรมศาสตร์ ของโรงเรียนอัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มุ่งหวังให้นักเรียนมีผลงานเป็นที่ยอมรับ ด้วยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์งานแกะสลัก ขนมไทยและเบเกอรี่ ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบภายในชุมชนของจังหวัดสระแก้ว โดยผลิตภัณฑ์ที่ทำขายเน้นไปที่ชาปลีกกล้วยผสมซิงและตุลย์ ในชื่อตราสินค้า โอท็อปแฉฝรั่ง อำเภออัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อนำรายได้มาใช้ในการศึกษาแก่นักเรียน ด้วยการพัฒนาทักษะให้นักเรียนได้ฝึกหัดทำจนชำนาญเพื่อสร้างอาชีพในอนาคต จากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า โอท็อปแฉฝรั่ง มีสมาชิกจำนวน 20 คน เป็นผู้ก่อตั้งในนามของโรงเรียน กระบวนการดำเนินงานของโอท็อป คือ ทำขนมในรายวิชาคหกรรมศาสตร์แล้วนำมาจำหน่ายในพื้นที่ แต่ขาดตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ที่ช่วยสร้างการรับรู้และส่งเสริมการขาย สมาชิกในกลุ่มไม่มีความรู้ในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์

ที่สามารถช่วยสร้างมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้ มีความต้องการให้พัฒนาตราสินค้าที่สร้างการจดจำสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ต้องการตราสินค้าที่มีความทันสมัยและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ศศิธรดา พันธุ์วิเศษศักดิ์ และคณะ กล่าวว่า ตราสินค้า มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถ สื่อความหมายเกี่ยวกับที่มาและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังช่วยสร้างการจดจำและความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค โดยองค์ประกอบทางกายภาพของสินค้า เช่น บรรจุภัณฑ์ และ เครื่องหมายทางการค้า ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างผู้บริโภคกับผลิตภัณฑ์ ช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างในตลาด การสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ่านตราสินค้า (Brand) และบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (ศศิธรดา พันธุ์วิเศษศักดิ์ และคณะ, 2562) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของแบรนด์สามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นความสนใจของผู้บริโภค (Keller, K. L., 2020); (Wang, J. & Yu, X., 2021) โดยเฉพาะในกลุ่ม ผลิตภัณฑ์อาหารและเบเกอรี่ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสดใหม่ คุณภาพ และความปลอดภัย ทั้งนี้ รูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไม่น้อยไปกว่ารสชาติของสินค้า สี สัน การออกแบบ และความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ช่วยสร้าง ความประทับใจ และกระตุ้นความต้องการซื้อ โดยเฉพาะในโอกาสที่ผู้บริโภคเลือกซื้อเป็นของฝากในเทศกาลต่าง ๆ (รัตนวารี นันท์ชัยพลฤกษ์, 2560) นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ ยังมีบทบาทในการปกป้องผลิตภัณฑ์จากความเสียหาย และช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าในสายตาของผู้บริโภคโดยการออกแบบที่สวยงาม สะอาด และใช้งานสะดวกสามารถกระตุ้นความสนใจและสร้างความประทับใจแรกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Park, J. & Cho, M., 2019) การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับเรื่องราวของแบรนด์จะช่วยให้ผู้บริโภคจดจำสินค้าได้ง่ายขึ้น สร้างความรู้สึกเชิงบวก และเพิ่มโอกาสในการซื้อซ้ำ (Lemon, K. N. & Verhoef, P. C., 2016) นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับ รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นความสวยงาม ความสะดวกในการใช้งาน หรือความเชื่อมโยงกับคุณค่าของแบรนด์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kotler, P. & Keller, K. L., 2022) จึงสามารถสรุปได้ว่า บรรจุภัณฑ์ที่ดีควรมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ถ่ายทอดคุณค่าและประโยชน์อย่างชัดเจน สร้างการจดจำและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาด

จากปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบการโอท็อปแคว้นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของโอท็อปแคว้นแห่งชุมชนโรงเรียนอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้วยเป็นสินค้าโอท็อปอย่างหนึ่งของอำเภออรัญประเทศ โดยงานวิจัยนี้ได้ออกแบบตราสินค้าของโอท็อปแคว้น และบรรจุภัณฑ์ขาลูกถ้วยผสมซิงและดูเลอร์ซิงแก่ผู้ประกอบการ โดยมุ่งหวังให้ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ช่วยสร้างการรับรู้และจดจำผลิตภัณฑ์ สามารถสร้างรายได้ให้แก่นักเรียนโรงเรียน อรัญประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแคว้น อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์โอท็อปแคว้นสะท้อนอัตลักษณ์โรงเรียน อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ด้วยการวิจัยและพัฒนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ดำเนินการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาพัฒนา ปรับปรุงจนได้ เป็นตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแคว้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา ประกอบด้วยสภาพปัญหา ความต้องการ และความคาดหวังต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแคว้น อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และอัตลักษณ์ชุมชนของโรงเรียนอรัญประเทศ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้แก่โอท็อปแคว้น โดยมีผลิตภัณฑ์หลักเป็นชาปลีกกล้วยผสมขิงและทุเล่ย์รสขิง

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ประกอบการโอท็อปที่มีผลิตภัณฑ์เป็นชาปลีกกล้วยผสมขิงและทุเล่ย์รสขิง ในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งไม่ทราบขนาดของประชากร งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผลิตภัณฑ์และความต้องการของผู้ประกอบการที่ขาดตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สินค้าของผลิตภัณฑ์ เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้ประกอบการต้องมีความประสงค์เข้าร่วมโครงการวิจัยและมีความยินดีให้ความร่วมมือสำหรับการนำมาใช้เผยแพร่ในวารสารวิชาการได้ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านงานวิจัยต่อไปในอนาคต กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้เป็นผู้ประกอบการโอท็อปแคว้นโดยมีประธานกลุ่มเป็นคุณครู ดร.ดวงแก้ว เณยเจริญ ครูชำนาญการด้านคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีสมาชิก รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน โดยงานวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการโอท็อปแคว้น จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มโอท็อป 1 คน คณะกรรมการและเลขานุการ จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ วิธีการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการแบ่งตามเครื่องมือที่ใช้งานเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการโอท็อปแคว้น จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มโอท็อป 1 คน คณะกรรมการและเลขานุการ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา คุณสมบัติ และคุณค่าของผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการและผลิตภัณฑ์ ตอนที่ 2 ปัญหาความต้องการความคาดหวังในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ปัญหาด้านการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ความต้องการตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ความคาดหวังในด้านรูปลักษณ์การออกแบบ การสื่อความหมาย การสร้างการจดจำจากตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ วัตถุประสงค์ของการใช้งาน ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

2. กลุ่มผู้ประเมินตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจที่มีต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์อย่างไม่เป็นทางการ โอท็อปแคว้น อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้ประเมินเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน คือ 1) ดร.ศรินทร์ ไชยรัตน์ อาจารย์สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2) อาจารย์จุฑามาศ เกียรเวช อาจารย์สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ 3) คุณอศนี กันตศรี นักออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าอิสระ และผู้ประกอบการโอท็อปแฉ่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 ท่าน คือ ประธานกรรมการ และกรรมการเลขานุการ โดยมีเนื้อหาของการประเมิน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความเหมาะสมของข้อมูลตราสินค้าที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ และข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์ 2) ด้านความสวยงามการจัดวางโครงสร้างและองค์ประกอบศิลป์ และ 3) ด้านเนื้อหาความครอบคลุมตามความต้องการในการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการ เก็บรวบรวมข้อมูลผลใช้ระยะเวลา 1 เดือน ในการประเมิน และการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปผล พร้อมปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และความคาดหวังต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแฉ่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

“แฉ่ง” อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นชื่อดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2566 ดำเนินธุรกิจมาจนถึงปัจจุบัน สมาชิกกลุ่ม มีจำนวน 20 คน ประธานกลุ่มเป็น คุณครู ดร.ดวงแก้ว เอยเจริญ ครูชำนาญการด้านคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในส่วนสมาชิกท่านอื่นจะเป็นครูในโรงเรียนอรัญประเทศ กลุ่มวิชาคหกรรมศาสตร์ และหัวหน้ากลุ่มวิชาอื่นในโรงเรียน โดยมีคณะผู้บริหารเป็นที่ปรึกษา ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นงานแกะสลัก ขนไม้ไทยและเบเกอรี่ผลิตขึ้นจากวัตถุดิบภายในชุมชนของจังหวัดสระแก้ว ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภออรัญประเทศ ทำอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ ทำนา และพืชไร่ และสวนผลไม้ เช่น สวนแคนตาลูป ข้าวโพด มะม่วง มะนาว ถั่วลิสง ชিং และกระเทียม เกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลานิล หมู และไก่ไข่ โดยผลิตภัณฑ์ที่ทำขายเน้นไปที่ชาปลีกกล้วยผสมชিংและตุลย์รสชিং

ปัญหาที่พบเนื่องจากเป็นโอท็อปที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งขึ้นซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายภายในชุมชนระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ขาดความรู้ด้านการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ การสร้างบรรจุภัณฑ์ที่ช่วย ในการส่งเสริมการตลาด

ด้วยเหตุนี้จึงมีความต้องการตราสินค้าที่สื่อความหมายจากชื่อโอท็อปแฉ่ง ที่มีดอกไม้ประจำโรงเรียนเป็นดอกแฉ่ง ตราสินค้าสามารถสื่อสารได้ถึงผลิตภัณฑ์ที่มาจากนักเรียนโรงเรียนอรัญประเทศ ผลิตขึ้นเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน และบรรจุภัณฑ์ที่ต้องการพัฒนาขึ้นนั้นเป็นบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์หลัก คือ ชาปลีกกล้วยผสมชিংและตุลย์รสชিংที่แสดงถึงส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ผ่านบรรจุภัณฑ์ให้ผู้พบเห็นเข้าใจได้ถึงที่มาของผลิตภัณฑ์และวิธีการรับประทาน และมีต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ที่ราคา ไม่สูงเกินไปสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย ความคาดหวังของผู้ประกอบการคาดหวังให้ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่จัดทำขึ้นสื่อความหมาย สร้างการจดจำ สร้างการรับรู้แหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์และมีข้อมูลการติดต่อปรากฏบนตราสินค้า เมื่อผู้บริโภคพบเห็นสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นสินค้าของโรงเรียนอรัญประเทศ

จังหวัดสระแก้ว ด้วยรูปภาพที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนผ่านตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ จากข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการมาพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ต่อไป

2. ผลการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของโอท็อปแควฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว การออกแบบตราสินค้า โอท็อปแควฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ จากข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตราสินค้าและได้ปรึกษาผู้ประกอบการจนได้ข้อสรุปของชื่อสินค้าที่เหมาะสม เป็นชื่อ “ARAN หรือ แควฝรั่ง” สื่อความหมายถึงโรงเรียนอรัญประเทศ บ่งบอกถึงสถานที่ตั้งของธุรกิจอาหารสุขภาพเกษตรอินทรีย์ของโรงเรียน และง่ายต่อการจดจำในส่วนของการใช้สีในตราสินค้า จากนั้นผู้วิจัยได้เลือกโทนสีพาสเทลเป็นโทนสีที่น่าสืงามมาผสมให้ความเข้มของเนื้อสีลดลง ซึ่งสีดังกล่าวมีผลต่อการรับรู้ทางสายตาสู่จิตใจ ใช้หลักจิตวิทยาของสีให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายและสบายตา ซึ่งได้นำเสนอให้ผู้ประกอบการเลือกโทนสี ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก แล้วจึงนำมาพัฒนาเป็นตราสินค้าให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน และผู้ประกอบการโอท็อปแควฝรั่ง จำนวน 2 ท่าน เลือกเพื่อนำมาใช้กับผลิตภัณฑ์ ต้นแบบที่พัฒนาตราสินค้า ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ต้นแบบตราสินค้า

การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแควฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว งานวิจัยนี้แสดงผลความพึงพอใจแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ตราสินค้า 2) บรรจุภัณฑ์ ขาปพลิเคชันผสมซิง และ 3) บรรจุภัณฑ์ทุุกก็ดูเล่ย์รซซิง ผลที่ได้เป็น ดังนี้

1. ตราสินค้า จากแบบประเมินความพึงพอใจในการออกแบบตราสินค้าผู้ทรงคุณวุฒิเลือกภาพที่ 2 โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นแบบกลุ่มเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านความเหมาะสมของข้อมูลตราสินค้าที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ และข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์ มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ ด้วยการออกแบบตราสินค้าของผู้วิจัยตราสินค้าที่มีเอกลักษณ์ในตัวเอง สร้างการจดจำแหล่งที่ผลิตสินค้าซึ่งเป็นสินค้าประจำอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้วยคำว่า “ARAN” และเป็นผลิตภัณฑ์

ของนักเรียนโรงเรียนอรัญประเทศ ด้วยการใช้ “ชื่อโรงเรียนและดอกไม้ประจำโรงเรียน คือ ดอกแคว้งประกอบอยู่ในตราสินค้า” สร้างการจดจำทั้งชื่อและที่มาของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งมีภาพการ์ตูนเป็นตัวแทนของนักเรียนจำหน่ายขนม นักเรียนผู้ใช้ความรู้ด้านคหกรรมศาสตร์นำมาสร้างงาน สร้างอาชีพให้เกิดธุรกิจสตาร์ทอัพ ด้วยรสชาติที่อร่อยผู้วิจัยจึงสื่อความหมายด้วยการยกนิ้วแสดงความรู้สึกเยี่ยมประกอบภาพการ์ตูน รูปทรงดังกล่าวจัดวางองค์ประกอบบริเวณตรงกลางภาพ ที่ล้อมด้วยรูปร่างของดอกแคว้งสีชมพูขาว ที่ถูกจัดเรียง เป็นช่อเดียวกันอยู่บริเวณพื้นที่ว่างทั้งสองข้าง เพื่อให้เกิดดุลยภาพของตราสัญลักษณ์ ซึ่งดอกไม้ดังกล่าวใช้ เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนอรัญประเทศ พร้อมข้อมูลให้ผู้สนใจสามารถสั่งซื้อได้ผ่านเบอร์โทรศัพท์ มีความพึงพอใจในระดับดีมากดังภาพที่ 2

ด้านความสวยงามการจัดวางโครงสร้างและองค์ประกอบศิลป์ สีของตราสินค้าสื่อสารได้ถึงสีของ ดอกแคว้งและสีประจำโรงเรียนอรัญประเทศ โครงสร้างสี่คู่ตรงข้ามเขียวแดงที่อยู่ตรงข้ามกันในวงล้อสีดำ สว่างโดดเด่นและสดใสสะดุดตา มีความพึงพอใจในระดับดีมาก

ด้านเนื้อหาความครอบคลุมตามความต้องการในการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการ ด้านความสวยงาม มีความครบถ้วนเป็นอย่างดีตามความต้องการของผู้ประกอบการ มีความพึงพอใจในระดับดีมาก

ภาพที่ 2 ตราสินค้าของโอท็อปแคว้ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2. บรรจุภัณฑ์ขาปลีกกล้วยผสมซิง ความพึงพอใจของผู้ประเมินต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์นี้ คือ

ด้านความเหมาะสมของข้อมูลตราสินค้าที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ และข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์ ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นว่า ผู้วิจัยออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ประกอบด้วยข้อมูล ชื่อผู้ผลิต ชื่อผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ขาปลีกกล้วยผสมซิงและตุลย์รสซิง วิธีการรับประทาน น้ำหนักของผลิตภัณฑ์ ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ เรื่องเล่าบนบรรจุภัณฑ์ เคล็ดลับของผลิตภัณฑ์ มีความพึงพอใจในระดับดีมาก ด้านความสวยงาม การจัดวางโครงสร้างและองค์ประกอบศิลป์ ฉลากสินค้าเลือกใช้โทนสีใกล้เคียงกับสีพาสเทลเพื่อให้สอดคล้องกับสีของตราสินค้ามองแล้วรู้สึกสบายตา โดยเครื่องหมายการค้าได้ผลิตเป็นสติ๊กเกอร์ มีความคงทนต่อความชื้นและแสงแดด ต้นทุนการผลิตที่ไม่สูง ง่ายต่อการนำไปใช้ติดบรรจุภัณฑ์ได้หลายรูปแบบมีความพึงพอใจในระดับดีมาก

ด้านเนื้อหาความครอบคลุมตามความต้องการในการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการ ที่อยู่ผู้ผลิต ข้อมูลการติดต่อ และผู้สนับสนุนผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ขาปลีกกล้วยผสมซิงบรรจุอยู่ในซองกระดาษ

กราฟสีน้ำตาลแบบช่องสี่เหลี่ยมสีมึนบริเวณให้สามารถมองเห็นช่องภายในได้ มีชิปล็อกและรอยบากที่ปากถุง ให้ความสะดวกในการเก็บรักษาและหยิบรับประทาน พร้อมสติ๊กเกอร์บรรยายข้อมูลของผลิตภัณฑ์ ฉลากสติ๊กเกอร์ ด้านหลังอธิบายเรื่องเล่าของสถานประกอบการ มีข้อมูลติดต่อ รวมถึงการอธิบายวิธีการชงชาปลีกถ้วยผสมซึ่ง เคล็ดลับการดื่มชา และโอกาสในการดื่ม เป็นภาพกราฟิกให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจได้ง่ายและสวยงาม ดังภาพที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่าเป็นบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการมีความพึงพอใจ ในระดับดีมาก

3. บรรจุภัณฑ์คูกี้ตุ๋นเลียร์สซิง ความพึงพอใจของผู้ประเมินต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์นี้ คือ

ด้านความเหมาะสมของข้อมูลตราสินค้าที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์กระป๋องทรงกลมแบบใสที่มีฉนวนป้องกันและรักษาคุณภาพ สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในบรรจุ ภัณฑ์ได้พร้อมหูหิ้วเพื่อความสะดวกต่อการพกพาในโอกาสต่าง ๆ ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ที่อยู่ เบอร์ โทรศัพท์ และ ช่องทางการติดต่อทาง Facebook ผู้เชี่ยวชาญให้ความสนใจต่อบรรจุภัณฑ์กระป๋องทรงกลมแบบใส ที่มีฉนวนป้องกันและรักษาคุณภาพซึ่งตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ ดังแสดงในภาพที่ 4 มีความพึงพอใจ ในระดับดีมาก

ด้านความสวยงามการจัดวางโครงสร้างและองค์ประกอบศิลป์ บรรจุภัณฑ์สินค้าเลือกใช้โทนสีใกล้เคียงกับ สีพาสเทลให้มีความคล้ายคลึงกับตราสัญลักษณ์ ต้องการให้ภาพรวมของสินค้าเกิดความรู้สึกสบายตาด้วยการ เลือกใช้สีสันสดใสบนบรรจุภัณฑ์ด้วยสีชมพูโดยเครื่องหมายการค้าได้ผลิตเป็นสติ๊กเกอร์ มีความคงทนต่อความชื้น และแสงแดด ใช้ต้นทุนการผลิตที่ไม่สูง ง่ายต่อการนำไปใช้ติดบรรจุภัณฑ์ได้หลายรูปแบบ ลักษณะสติ๊กเกอร์เป็น การประสานระหว่างรูปร่างเรขาคณิต เช่น วงกลมคล้ายกับขนม และรูปร่างอิสระ ด้วยลายกราฟิกคูกี้และซิง ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์ บริเวณด้านหน้าบรรจุภัณฑ์จัดองค์ประกอบของภาพจัดวางคุณภาพ แบบสมมาตรที่ทั้งสองข้างมีปริมาณและขนาดของรูปร่างที่ใกล้เคียงกัน ด้านหลังยังคงใช้สีเดียวกับเครื่องหมาย การค้า มีความพึงพอใจในระดับดีมาก

ด้านเนื้อหาความครอบคลุมตามความต้องการในการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการ ส่วนของรายละเอียดบนฉลากได้แก่ 1) ตราสินค้า ตรามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ ตรา OTOP 2) ชื่อสินค้า “แคฝรั่ง คูกี้ตุ๋นเลียร์สซิง” 3) คำโปรยให้ข้อมูลของคูกี้ที่บางกรอบ มีกลิ่นหอม ทำจากเนย รูปลักษณ์เดียวกับขนม ฝรั่งเศสแต่แฝงความพิเศษด้วยรสชาติสมุนไพรไทย และ 4) ส่วนประกอบโดยประมาณบอกรายละเอียดสัดส่วน ของส่วนผสมของสินค้า และมีเรื่องเล่าของอาหารสุขภาพเกษตรอินทรีย์โรงเรียนอรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว มีความพึงพอใจในระดับดีมาก

ภาพที่ 3 บรรจุภัณฑ์ชาปลีกกล้วยผสมขิงด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพที่ 4 บรรจุภัณฑ์คุกกี้ทุเรียนรสขิง ด้านหน้าและด้านหลัง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ด้านด้วยกัน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และความคาดหวังต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อป แด่ฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยออกแบบตราสินค้า เพื่อสร้างการจดจำแหล่งที่ผลิตสินค้าซึ่งเป็นสินค้าประจำอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้วยคำว่า “ARAN” และเป็นผลิตภัณฑ์ของนักเรียนโรงเรียนอรัญประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อามีนะฮ์ เบ็ญสะอาด และณัฐกาญจน์ ธีรบรรณกุล กล่าวว่า การสร้างตราสินค้าไม่ได้หยุดเพียงแค่การสร้างชื่อให้ติดอยู่บนผลิตภัณฑ์ หรือตราสินค้าที่ปักอยู่บนเสื้อของพนักงาน แต่จะต้องถูกเพิ่มมูลค่าโดยใช้การออกแบบเป็นตัวถ่ายทอดเรื่องราวที่บ่งบอกถึงต้นกำเนิดของตราสินค้านั้น ๆ (อามีนะฮ์ เบ็ญสะอาด และณัฐกาญจน์ ธีรบรรณกุล, 2566) งานวิจัยนี้ได้ออกแบบตราสินค้าให้มีความสอดคล้องกับประวัติความเป็นมาของผู้ประกอบการ ด้วยการออกแบบตราสินค้าที่แสดงถึงนักเรียนโรงเรียนอรัญประเทศ คุณสมบัติที่มีเอกลักษณ์ สร้างการจดจำแหล่งที่ผลิตสินค้าด้วยการแสดงกล่าวถึงแหล่งที่มา คือ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้วยคำว่า “ARAN” สื่อสารถึงชื่อผู้ประกอบการด้วย ดอกแด่ฝรั่ง และคุณค่าของผลิตภัณฑ์ สื่อสารกับผู้บริโภคผ่านการเล่าเรื่องบนบรรจุภัณฑ์ และโลโก้นักเรียนทำขนมในตราสินค้า บรรจุภัณฑ์สื่อสารส่วนประกอบและรูปร่างของผลิตภัณฑ์ ที่สร้างการจดจำด้วยโทนีฟาสเทล

2. การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์โอท็อปแด่ฝรั่งสะท้อนอัตลักษณ์โรงเรียน อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์โดยมีการประเมินความพึงพอใจประกอบด้วย 3 ด้านต่อไปี้ ด้านความสวยงาม การจัดวางโครงสร้างและองค์ประกอบศิลป์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น ใช้โครงสร้างสี่คู่ตรงข้าม เช่น สีเขียวและสีแดง ซึ่งเป็นสีที่ตรงข้ามกันในวงล้อสี การเลือกใช้สีเหล่านี้ช่วยสร้างความโดดเด่นและความสดใสที่สะดุดตา การออกแบบตราสินค้าของผู้วิจัยควรมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสอดคล้องกับที่วิภาวดี พรหมพุทธา และขาม จาตุรงค์กุล กล่าวถึงการออกแบบอัตลักษณ์ตราสินค้า ซึ่งโลโก้สินค้าควรสร้างความสนใจและสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และวัตถุ รวมถึงการสร้างเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับแบรนด์ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและความต่อเนื่องในทุกองค์ประกอบของการออกแบบสำหรับการเลือกใช้โทนีฟาสเทลที่ให้ความรู้สึกสบายตา ส่งผลให้เกิดความน่ารับประทานและกระตุ้นความอยากอาหารของผู้บริโภค (วิภาวดี พรหมพุทธา และขาม จาตุรงค์กุล, 2565) นอกจากนี้ การเลือกใช้สีสันสดใสบนบรรจุภัณฑ์ยังคำนึงถึงจิตวิทยาของสี เช่น สีชมพูซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนวารี นันทชัยพฤกษ์ ที่กล่าวถึงผลของสีต่อจิตวิทยาและทัศนคติของผู้บริโภคในการรับรู้สินค้าภายในบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะสีชมพูที่ให้ความรู้สึกอ่อนหวานและน่าดึงดูด รวมถึงสีเขียวที่ให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา สดชื่น และมีพลัง การเลือกสีในบรรจุภัณฑ์ยังสามารถเชื่อมโยงกับการรับรู้ถึงสุขภาพได้ (รัตนวารี นันทชัยพฤกษ์, 2560) จากการศึกษาของ Plasek, B. et al ซึ่งพบว่า คู่สีเช่น สีขาว - สีเขียว และสีขาว - แดง ช่วยเสริมสร้างความรู้สึที่ดีต่อสุขภาพ (Plasek, B. et al, 2021) ส่วนงานวิจัยของ Van, E. P. et al, Huang, L. & Lu, J. พบว่า สีแดงและสีเขียวในบรรจุภัณฑ์อาหารมีผลต่อความรู้สึกอยากอาหารและการรับรู้ถึงสุขภาพที่ดี การเลือกใช้สีคู่ตรงข้ามในงานออกแบบนี้ รวมถึงสีฟาสเทล เช่น สีชมพูอ่อน สีเขียวอ่อน และสีเหลืองอ่อน ช่วยกระตุ้นความรู้สึกอยากอาหารและความหวาน พร้อมกับการส่งเสริมความรู้สึกดีต่อสุขภาพ (Van Esch, P. et al, 2019); (Huang, L. & Lu, J., 2015) ด้านความเหมาะสมของข้อมูลตราสินค้า

ที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์และข้อมูลที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น วิธีการชงชาปัสลิก้วยผสมขิง และเคล็ดลับในการดื่มชา ด้วยภาพกราฟิกที่ช่วยให้ผู้บริโภคเข้าใจได้ง่ายขึ้นและดูสวยงาม รูปทรงเรขาคณิตในลายกราฟิกก็และขิง ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ ปานเพชร ที่กล่าวถึงบทบาทของภาพกราฟิกในการสร้างความเข้าใจและดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค (อภินันท์ ปานเพชร, 2567) ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มยอดขายและส่งเสริมการซื้อผลิตภัณฑ์ ข้อมูลเกี่ยวกับฉลากสินค้าและรายละเอียดบนฉลากยังเป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงจิตสำนึกของผู้ผลิต ในการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ เช่น ชื่อสินค้า ตราสินค้า รายละเอียดของสินค้า ข้อมูลการส่งเสริมการขาย ส่วนประกอบ น้ำหนัก และปริมาณสินค้า ตามที่ ปัทมาพร ท่อชู ได้กล่าวถึงความสำคัญของการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลสินค้าและความรู้สึกจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปัทมาพร ท่อชู, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

โอท็อปแควฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นกลุ่มที่ผลิตเบเกอรี่มีความต้องการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับใส่ชาปัสลิก้วยผสมขิงและตุลย์รสขิง แต่สมาชิกในกลุ่มขาดความรู้ในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ความต้องการตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ความคาดหวังในด้านรูปลักษณะการออกแบบ การสื่อความหมาย การสร้างการจดจำจากตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยออกแบบตราสินค้า “ARAN” เพื่อสร้างการจดจำแหล่งที่ผลิตจากอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยมีการสื่อสารผ่านโลโก้และบรรจุภัณฑ์ที่แสดงถึงนักเรียนโรงเรียนอรัญประเทศและคุณค่าของผลิตภัณฑ์การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ใช้โทนสีพาสเทลเพื่อเสริมสร้างการจดจำและถ่ายทอดเรื่องราวของสินค้าต่อผู้บริโภค ในส่วนของพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์โอท็อปแควฝรั่งสะท้อนอัตลักษณ์โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดงานวิจัยพัฒนาตราสินค้าชาปัสลิก้วยผสมขิงและตุลย์รสขิง โดยใช้สีคู่ตรงข้ามเขียว - แดง และคำว่า “ARAN” เพื่อสร้างการจดจำแหล่งที่ผลิต พร้อมสัญลักษณ์ดอกแควฝรั่งที่สื่อถึงโรงเรียนอรัญประเทศ บรรจุภัณฑ์ออกแบบภาพกราฟิกที่เชื่อมโยงกับส่วนประกอบผลิตภัณฑ์และใช้ข้อความที่ชัดเจนง่ายต่อการจดจำ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของโอท็อปแควฝรั่ง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับดีมาก ผลความพึงพอใจต่อการออกแบบตราสินค้าผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจต่อการออกแบบภาพกราฟิกตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์บรรจุภัณฑ์สื่อสารถึงนักเรียนเป็นผู้ขายผลิตภัณฑ์และแสดงส่วนประกอบจากขิงและปัสลิก้วยอย่างชัดเจน บรรจุภัณฑ์สื่อสารถึงนักเรียนเป็นผู้ขายผลิตภัณฑ์และแสดงส่วนประกอบจากขิงและปัสลิก้วยอย่างชัดเจน การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ช่วยสร้างการจดจำตราสินค้าและผลิตภัณฑ์พร้อมการสื่อสารที่มีความคิดสร้างสรรค์บนบรรจุภัณฑ์ อีกทั้งบรรจุภัณฑ์มีต้นทุนไม่สูง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบรรจุภัณฑ์อื่นได้หลากหลาย ข้อเสนอแนะงานวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบของการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและยอดขายผลิตภัณฑ์โอท็อปแควฝรั่ง เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนาและแนวทางปรับปรุงให้เหมาะสมกับตลาดมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีงบประมาณ 2566 และโรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ร่วมกันทำโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแผนธุรกิจสตาร์ทอัพแปรรูปเกษตรอินทรีย์เป็นอาหารสุขภาพโรงเรียนอรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว

เอกสารอ้างอิง

- ปัทมาพร ท่อชู. (2559). การทำความเข้าใจการออกแบบการบรรจุภัณฑ์. วารสาร Industrial Technology, 22(281), 100-106.
- รัตนวารี นันทชัยพุกฤษ. (2560). การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ภายใต้ แบรินด์ Amery. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิภาวดี พรหมพุทธา และชาม จาตุรงค์กุล. (2565). โครงการออกแบบอัตลักษณ์ตราสินค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายโดยใช้แรงบันดาลใจจากดอกไม้เมืองเลย กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายชุมชนบ้าน กกกบ อ.วังสะพุง จ.เลย. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 23. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิธรดา พันธุ์วิเศษศักดิ์ และคณะ. (2562). การออกแบบตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชน โคกสูงตะวันออก ตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 22(1), 87-107.
- อภินันท์ ปานเพชร. (2567). การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์และสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ชุมชนราชพฤษ์ ตำบลไร่ฮ้อย อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี. วารสารดีไซน์เอกโค, 5(1), 1-11.
- อามีนะฮ์ เบ็ญสะอาด และณัฐกาญจน์ อธิบรรณกุล. (2566). การออกแบบตราสัญลักษณ์ และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสานใส่แก้วน้ำของกลุ่มอาชีพจักสานจากเส้นพลาสติกชุมชนวัดบุปผาราม เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 6(2), A62-A76.
- Huang, L. & Lu, J. (2015). Eat with your eyes: Package color influences the expectation of food taste and healthiness moderated by external eating. Marketing Management, 25(2), 71-87.
- Keller, K. L. (2020). Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity. (5th ed.). London: Pearson.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2022). Marketing Management. (16th ed.). London: Pearson.
- Lemon, K. N. & Verhoef, P. C. (2016). Understanding Customer Experience Throughout the Customer Journey. Journal of Marketing, 80(6), 69-96.
- Park, J. & Cho, M. (2019). The Role of Packaging in Consumer Food Choices: A Study on Bakery Products. International Journal of Hospitality and Food Studies, 11(2), 233-248.
- Plasek, B. et al. (2021). I Believe It Is Healthy-Impact of Extrinsic Product Attributes in Demonstrating Healthiness of Functional Food Products. Nutrients, 13(10), 503-518.

- Van Esch, P. et al. (2019). The effective of inner packaging color on the desirability of food. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 50(1), 94-102.
- Wang, J. & Yu, X. (2021). The Impact of Packaging Design on Consumer Purchase Intent in E-commerce. *Journal of Marketing Research*, 58(4), 515-530.

ความผูกพันในองค์การของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพของไทย*

ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF HEALTHCARE PERSONNEL IN THAILAND

วิรุทธิ์ เอี่ยมสทเกียรติ^{1*}, นิติพล ธาระรูป², สถาพร เริงธรรม³, สมชาย ปัญญเจริญ⁴, ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี⁵

Wirut Iamsahakiat^{1*}, Nitiphol Thararoop², Sataporn Roengta³, Somchai Punyajaroen⁴, Sirapatsorn Wongthongdee⁵

¹สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹National Cancer Institute, Bangkok, Thailand

²คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

⁴สำนักวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

⁴School of Political Science and Public Administration, Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

⁵วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

⁵College of State Administration, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Doctorwirut@gmail.com

บทคัดย่อ

บุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ อาทิ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร นักกายภาพบำบัด และผู้ช่วยทางการแพทย์ ล้วนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในระบบสุขภาพของทุกประเทศ ซึ่งปัจจุบันบุคลากรในสายงานสุขภาพต้องเผชิญกับความกดดันในขณะปฏิบัติงานที่สูง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเวลาการปฏิบัติงานที่ยาวนาน ประเด็นความเสี่ยงต่อสุขภาพ และความคาดหวังจากผู้ป่วยญาติผู้ป่วย และจากหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้บุคลากรในสายงานสุขภาพเกิดภาระทางร่างกายและจิตใจที่อาจนำไปสู่อาการหมดไฟ และการตัดสินใจลาออกจากงานได้ในที่สุด ความผูกพันในองค์การจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน และอัตราการคงอยู่ของบุคลากรในสายงาน ความพึงพอใจในงาน และอัตราการคงอยู่ของบุคลากรในสายงานดังกล่าวจากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันในองค์การ เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน และอัตราการคงอยู่ของบุคลากร 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของบุคลากรสายงานด้านสุขภาพ การสนับสนุนจากผู้นำและผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสม ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) โอกาสในการพัฒนาและการยอมรับผลงาน และความสัมพันธ์ในทีมเป็นสิ่งสำคัญ และ 3) แนวทางการสร้างความผูกพันในองค์การของบุคลากรสายงานด้านสุขภาพ ได้แก่ การส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจ การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร การสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว การสร้าง

วัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออาทร และการยอมรับผลงานและการให้รางวัล สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างความผูกพันในองค์การที่ยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ความผูกพันในองค์การ, บุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การ

Abstract

Healthcare personnel, such as doctors, nurses, pharmacists, physical therapists, and medical assistants, play an important role in the health system of every country. Healthcare workers often face high levels of stress on the job, whether from long working hours, health risks, or the expectations of patients, their families, and supervisory agencies. This pressure can result in both physical and psychological burdens, potentially leading to burnout and decisions to resign. Organizational commitment is an important factor that can affect work performance, job satisfaction, and retention rates of personnel in this field. From the synthesis of relevant information, three major findings emerge. 1) Organizational commitment is a critical factor that can affect job performance, job satisfaction, and employee retention, 2) Several key factors influence organizational commitment in the healthcare sector, including leadership and managerial support, an appropriate organizational culture, work-life balance, opportunities for professional development and recognition, and positive team relationships, and 3) Strategies for fostering organizational commitment among healthcare professionals include promoting empathetic leadership, enhancing skill development and capacity building, creating a work-life balance, establishing a supportive organizational culture, and providing recognition and rewards. These approaches can be applied to sustainably strengthen organizational commitment in healthcare organization.

Keywords: Organizational Commitment, Health Personnel, Factors Effecting Organizational Commitment

บทนำ

การลาออกของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย สถิติการลาออกของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ มีแนวโน้มที่น่ากังวล ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข (BBC News, 2023) ระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีแพทย์ลาออกเฉลี่ยปีละประมาณ 455 คน และเกษียณอายุปีละ 150 - 200 คน รวมเป็นการสูญเสียบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพประมาณ 655 คนต่อปี สำหรับพยาบาล ข้อมูลจากสมาชิการพยาบาลชี้ให้เห็นว่า พยาบาลจบใหม่ que เข้าปฏิบัติงานในปีแรกมีอัตราการลาออกสูงถึงร้อยละ 48.86 และในปีที่สองอัตราการลาออกอยู่ที่ร้อยละ 25 โดยอายุการทำงานเฉลี่ยของพยาบาลอยู่ที่ 22.5 ปี และมีอัตราการสูญเสียบุคลากรร้อยละ 4 หรือประมาณ 7,000 คนต่อปี อีกทั้ง ข้อมูลเกสัชกรผู้ประกอบวิชาชีพ ในปัจจุบัน 49,250 คน ร้อยละ 50 ไม่ได้ได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพ ไม่ได้ได้รับความก้าวหน้าเลื่อนไหลในวิชาชีพเกสัชกรมเท่าที่ควร และนักศึกษาเกสัชศาสตร์จบมาในแต่ละปีจำนวน 1,800 - 1,900 คน

เข้าระบบแค่ 248 คน (มติชนออนไลน์, 2566) ส่วนนักกายภาพบำบัดจบใหม่ประมาณ 1,000 คนต่อปี เริ่มมีการตัดสินใจไปทำงานในภาคเอกชนมากกว่าจะเข้าสู่ระบบราชการของภาครัฐ (กันติพิชญ์ ใจบุญ, 2567)

จากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการลาออกของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพมิได้ส่งผลกระทบเพียงเฉพาะการขาดแคลนกำลังคนในระบบสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดภาระงานที่เพิ่มขึ้นแก่บุคลากรที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ ทำให้เกิดความเครียดและความกดดันในระดับสูงขึ้นตามไปด้วย ส่งผลต่อคุณภาพการดูแลผู้ป่วยและความพึงพอใจของประชาชนในระยะยาว หากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวดำเนินต่อไปโดยปราศจากการแก้ไขอย่างจริงจัง อาจทำให้ระบบสุขภาพมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลอย่างรุนแรง ซึ่งจะกระทบถึงความยั่งยืนของบริการทางการแพทย์และการรักษาพยาบาลในอนาคต

ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการลาออก จึงเป็นประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการเพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง โดยความผูกพันในองค์กรถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาและพัฒนาบุคลากรให้พร้อมเผชิญความท้าทายต่าง ๆ และมีแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับองค์กรอย่างยั่งยืน การทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร เช่น การสนับสนุนจากผู้นำและผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) โอกาสในการพัฒนาและการยอมรับผลงาน ความสัมพันธ์ในทีมงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้นำองค์กรสุขภาพ ซึ่งปัจจัยที่นำไปสู่การลาออกของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพมีหลายประการ เช่น ภาระงานที่หนัก ความเครียดจากการทำงาน และความไม่สมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การทำความเข้าใจและจัดการกับปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพในระบบสาธารณสุขอย่างยั่งยืน

บทความนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันในองค์กร 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ และ 3) แนวทางการสร้างความผูกพันในองค์กรสายสุขภาพ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันในองค์กร

ความผูกพัน หมายถึง ระดับที่บุคลากรมีความรู้สึกภักดีและความปรารถนาที่จะคงอยู่ในองค์กรมีความสำคัญสูง ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ทศนคติที่แสดงถึงความผูกพันต่อองค์กรของบุคคลที่อยู่ในองค์กร และเป็นกระบวนการที่บุคคลให้ความสนใจในความสำเร็จ และการดำรงอยู่ขององค์กร (Dehaghi, M. R., 2012) ความผูกพันต่อองค์กรแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ (Meyer, J. P., 2016)

1. ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Commitment) หมายถึง ความผูกพันทางอารมณ์หรือความเต็มใจที่บุคลากรรู้สึกต่อองค์กร ซึ่งเกิดจากความรัก ความชอบ และความรู้สึกว่าองค์กรนั้นมีคุณค่า และบุคลากรต้องการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอย่างแท้จริง บุคลากรในสายงานด้านสุขภาพพัฒนาความผูกพันทางอารมณ์กับองค์กร โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ (Steers, R. M., 1977)

1.1 ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน การมีทีมงานที่ดีและความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีม

1.2 วัฒนธรรมองค์กร การส่งเสริมคุณธรรม การเห็นคุณค่าของงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

1.3 ความภาคภูมิใจในบทบาท บุคลากรในสายงานด้านสุขภาพมักรู้สึกว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยชีวิตหรือพัฒนาสุขภาพของผู้อื่น

1.4 โอกาสพัฒนาและการยอมรับ การที่องค์กรสนับสนุนการพัฒนาทักษะและยอมรับผลงานช่วยสร้างความพึงพอใจ

สำหรับประโยชน์ของความผูกพันทางอารมณ์ ช่วยลดอัตราการลาออกของบุคลากรทางการแพทย์ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สร้างความพึงพอใจในงาน และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้ออาทร (Supportive Organizational Culture) ซึ่งจะนำไปสู่ความผูกพันทางอารมณ์ เพราะบุคลากรจะเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการมีส่วนร่วมกับองค์กรด้วยใจ สอดคล้องกับงานวิจัย รัตนกรณ์ ภูเจนจบ ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจอยู่ในงานกับความผูกพันทางอารมณ์ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร และเต็มใจที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจนเกษียณอายุ (รัตนกรณ์ ภูเจนจบ, 2567) โดยบุคลากรที่รู้สึกว่าการสนับสนุนจะมีความจงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้น และหากองค์กรดูแลด้านความต้องการทางจิตใจและให้คุณค่ากับบทบาทของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ ความผูกพันทางอารมณ์จะเพิ่มขึ้นและช่วยให้องค์กรพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

2. ความผูกพันเชิงต่อเนื่อง (Continuance Commitment) หมายถึง ความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรที่เกิดจากการประเมินค่าใช้จ่ายหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หากบุคลากรตัดสินใจลาออกจากองค์กร โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ ความผูกพันเชิงต่อเนื่องมักเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น การสูญเสียผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ โอกาสในอาชีพ ความมั่นคงในงาน และการลงทุนทั้งเวลาและทรัพยากรในองค์กรนั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนงานบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ เช่น แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มักมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การเปลี่ยนงานอาจส่งผลให้สูญเสียผลประโยชน์ เช่น ค่าตอบแทนหรือสวัสดิการที่ดีจากองค์กรเดิม นอกจากนี้ ยังมีค่าใช้จ่ายทางจิตใจ เช่น ความกังวลเกี่ยวกับการปรับตัวในสถานที่ทำงานใหม่ ดังงานวิจัยของ ชรินทร์รัตน์ ปัทมาพสุทธ์ ที่พบว่า มีความยึดมั่นผูกพันต่อ องค์กรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกังวลเรื่องความมั่นคงทางรายได้และสิทธิประโยชน์ หากลาออก (ชรินทร์รัตน์ ปัทมาพสุทธ์, 2565)

2.2 ข้อผูกมัดด้านกฎหมายหรือสัญญาจ้างงาน บุคลากรในสายงานด้านสุขภาพในบางกรณีต้องปฏิบัติงานตามสัญญาจ้าง หรือข้อตกลง เช่น การทำงานเพื่อชดเชยทุนการศึกษาในโรงพยาบาลรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐ หากลาออกก่อนครบกำหนดอาจต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายทางการเงิน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรเชษฐ์ เล็กสรวงศ์ และสวัสดิ์ เทียงธรรม ในโรงพยาบาลศูนย์บางแห่งในประเทศไทย พบว่า ข้อผูกมัดด้านสัญญาและพันธะการทำงานส่งผลให้บุคลากรยังคงทำงานในองค์กรเดิมแม้ไม่ได้มีความพึงพอใจสูง (สุรเชษฐ์ เล็กสรวงศ์ และสวัสดิ์ เทียงธรรม, 2562)

2.3 ความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางรายได้และผลประโยชน์ Continuance Commitment มีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงในอาชีพที่องค์กรสามารถมอบให้ เช่น การสนับสนุนในด้านการฝึกอบรม การเลื่อนตำแหน่ง หรือการบำนาญการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธัญญา ทองสมบัติ พบว่า ปัจจัยด้านผลตอบแทนและโอกาสในสายงานมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง (ธัญญา ทองสมบัติ, 2563)

2.4 สภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ในที่ทำงานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและความใกล้ชิดกับสถานที่ทำงานส่งผลต่อการตัดสินใจอยู่ในองค์กร เนื่องจากบุคลากรเห็นว่าเป็นการยากที่จะสร้างเครือข่ายใหม่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรเชษฐ์ เล็กสูงศักดิ์ และสวัสดิ์ เทียงธรรม โรงพยาบาลศูนย์จังหวัดนครราชสีมา พบว่า บุคลากรยังคงอยู่ในองค์กรเดิมเนื่องจากความสัมพันธ์เชิงลึกที่มีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร (สุรเชษฐ์ เล็กสูงศักดิ์ และสวัสดิ์ เทียงธรรม, 2562)

หากบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ มีความผูกพันเชิงต่อเนื่อง ข้อดี ช่วยรักษาอัตราการคงอยู่ของบุคลากรในองค์กร ลดค่าใช้จ่ายในการสรรหาและอบรมบุคลากรใหม่ ถึงการยกย่องชมเชย (Recognition and Rewards) ที่เหมาะสมและตรงตามผลงานของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่ความผูกพันเชิงต่อเนื่อง (Continuance Commitment) เพราะเมื่อเห็นความก้าวหน้าทางอาชีพและได้รับการยอมรับแล้ว บุคลากรจะมีเหตุจูงใจในการคงอยู่กับ องค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนกรณ ภูเณจบ พบว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลภาครัฐเป็นข้าราชการ ความคาดหวังว่าจะได้รับบำนาญเมื่อเกษียณอายุราชการ จึงมีความผูกพันต่อองค์กร (รัตนกรณ ภูเณจบ, 2567)

3. ความผูกพันเชิงบรรทัดฐาน (Normative Commitment) หมายถึง ความรู้สึกถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเหมาะสมที่จะอยู่กับองค์กรต่อไป บุคลากรที่มีความผูกพันเชิงบรรทัดฐานมักเชื่อว่าการลาออกจาก องค์กรเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะรู้สึกผูกพันในแง่ของคุณธรรม การตอบแทนองค์กร หรือความรับผิดชอบต่อ ทีมงานและผู้ป่วย (เบญจลักษณ์ ศรีดี และหทัยกาญจน์ เขาวนพูนผล, 2564) โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

3.1 วัฒนธรรมองค์กร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีค่านิยมร่วมกัน ส่งเสริมให้บุคลากร รู้สึกว่าการทำงานในองค์กรเป็นหน้าที่ที่ควรทำ เช่น การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง บุคลากร (จิรวรรณ ไพไธล, 2562)

3.2 การฝึกอบรมและพัฒนาการที่องค์กรลงทุนในพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่บุคลากร ทำให้ พนักงานรู้สึกว่าการตอบแทนองค์กรด้วยความรับผิดชอบและความจงรักภักดี

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนร่วมงานและหัวหน้า ทำให้ บุคลากรรู้สึกว่าตนเป็นส่วนสำคัญของทีมงานและควรอยู่กับองค์กร (สุรียวาสน์ ศรีขวัญ, 2562)

3.4 การสนับสนุนจากองค์กรการให้สวัสดิการที่ดีหรือการดูแลด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ส่งเสริมความรู้สึกผูกพันในเชิงหน้าที่

หากบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพ มีความผูกพันเชิงบรรทัดฐานทั้งผลเชิงบวก คือ ช่วยลดอัตราการ ลาออก และเพิ่มความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน (สิทธิชัย ชูจีน, 2563) การออกแบบแนวทางปรับปรุง ความสมดุล ระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) ให้ดีขึ้น เช่น การจัดตารางการทำงานที่ยืดหยุ่น เพิ่มวันหยุด พักผ่อน และให้การสนับสนุนด้านสุขภาพจิตของบุคลากร ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างความผูกพัน เชิงบรรทัดฐาน (Normative Commitment) เพราะบุคลากรรู้สึกว่ามีความหน้าที่ที่จะต้องอยู่กับองค์กรต่อไป จากการได้รับการสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมและสวัสดิการที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิต (เบญจลักษณ์ ศรีดี และหทัยกาญจน์ เขาวนพูนผล, 2564) การเสริมสร้างความผูกพันเชิงบรรทัดฐานในบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ ในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการทางการแพทย์ เพราะบุคลากรในสายงาน

ด้านสุขภาพต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตผู้ป่วย เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่มีมาตรฐานและปลอดภัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายงานด้านสุขภาพ

1. **การสนับสนุนจากผู้นำและผู้บริหาร** ผู้นำในองค์กรสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร ผู้นำที่มีความสามารถในการสื่อสาร การสนับสนุน และการสร้างแรงจูงใจช่วยเพิ่มระดับความผูกพันต่อองค์กรได้ โรงพยาบาลชุมชนในภาคอีสานที่ต้องเผชิญกับการขาดแคลนทรัพยากร ได้ริเริ่มแนวทางที่ผู้นำจัดประชุมพูดคุยกับบุคลากรทุกเดือน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและปัญหาบุคลากรที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารรู้สึกไว้วางใจในองค์กรและมีแนวโน้มที่จะอยู่ในองค์กรระยะยาว แนวทางเสริมสร้างในระบบสุขภาพ เช่น การอบรมผู้นำด้านภาวะผู้นำที่สร้างแรงจูงใจ การสนับสนุนให้ผู้บริหารสื่อสารกับบุคลากรโดยตรง การสร้างระบบตอบรับความคิดเห็นของบุคลากร (ปณิธาน บุญสม, 2562)

2. **วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม** วัฒนธรรมองค์กรที่ดีส่งผลต่อความพึงพอใจและความผูกพันในงาน เช่น การส่งเสริมความเป็นทีม การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และการสนับสนุนความหลากหลายในองค์กร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หลายแห่งในภาคเหนือมีการจัดประชุมสหวิชาชีพทุกเดือนเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความคงอยู่ในการทำงาน การส่งเสริมความเป็นทีม สนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพ ทำให้เกิดการยอมรับนับถือต่อกัน (อรรถพล เกิดอรุณสุขศรี, 2565)

3. **ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance)** บุคลากรสุขภาพในประเทศไทย โดยเฉพาะพยาบาล ต้องเผชิญกับชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน การอยู่เวรทั้งกลางวันและกลางคืน และปริมาณงานที่เพิ่มสูงขึ้น ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัวส่งผลโดยตรงต่อความผูกพันในองค์กร หากบุคลากรมีเวลาพักผ่อนหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี จะช่วยลดความเครียดและเพิ่มความพึงพอใจในงาน โรงพยาบาลเอกชน เช่น โรงพยาบาลกรุงเทพ และ โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ได้ริเริ่มโครงการสนับสนุน ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) เช่น การจัดตารางเวรที่ยืดหยุ่น และการมอบสิทธิพิเศษด้านสุขภาพจิตแก่พนักงาน จากการวิจัยของ บัญชา พร้อมดิษฐ์ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสมดุลชีวิตของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ด้านนโยบายการทำงาน ด้านลักษณะการทำงาน ด้านปัญหาการทำงาน ด้านทรัพยากร และด้านการเรียนรู้ของตน โดยมีอิทธิพลทางบวก และสามารถทำนายสมดุลชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้ร้อยละ 44.7 (บัญชา พร้อมดิษฐ์, 2567) แนวทางพัฒนาในระบบสุขภาพไทย เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงานสูงสุดที่เหมาะสม การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น โครงการปรึกษาจิตแพทย์ การเพิ่มวันหยุดพักผ่อนสำหรับบุคลากรที่มีชั่วโมงงานสะสม

4. **โอกาสในการพัฒนาและการยอมรับผลงาน** เช่น การฝึกอบรม การให้ทุนการศึกษา และการเลื่อนตำแหน่ง มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจในงานและความผูกพันในองค์กร นอกจากนี้ การยอมรับและให้คุณค่าต่อผลงาน เช่น การมอบรางวัลหรือคำชื่นชม ช่วยสร้างแรงจูงใจในบุคลากร โครงการ “ทุนสนับสนุนการศึกษาแพทย์ในชนบท” ของกระทรวงสาธารณสุขมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ห่างไกล สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ มยุรี รัตนมณี ระบุว่า บุคลากรที่ได้รับทุนสนับสนุนมีแนวโน้มที่จะกลับมาปฏิบัติงานในพื้นที่เดิม และมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น (มยุรี รัตนมณี, 2564) อีกทั้ง การแนวทางการส่งเสริม เช่น การจัดอบรมพัฒนาศักยภาพวิชาชีพ การให้รางวัลและคำชื่นชมต่อบุคลากรที่มีผลงานโดดเด่น

5. ความสัมพันธ์ในทีมงาน เช่น ความไว้วางใจ ความสามัคคี และการสื่อสารที่ดี เป็นปัจจัยที่ช่วยลดความขัดแย้งในการทำงานและส่งเสริมความผูกพันในองค์กร โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาได้จัดกิจกรรมสร้างทีม เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา ทองสมบัติ พบว่า กิจกรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในทีมงาน และลดอัตราการลาออกของบุคลากร แนวทางการส่งเสริม เช่น การจัดกิจกรรมสร้างทีมงานเป็นประจำ การเปิดช่องทางการสื่อสารในทีม เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการประสานงาน (ธัญญา ทองสมบัติ, 2563)

แนวทางการสร้างความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายงานด้านสุขภาพ

1. การส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Leadership) ภาวะผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ผู้นำที่สามารถรับฟังความต้องการของบุคลากร เข้าใจความกังวลและปัญหา รวมถึงสามารถให้การสนับสนุนที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น หัวหน้าทีมแพทย์ที่คอยให้คำปรึกษาแก่ทีมงานเมื่อมีปัญหา หรือการจัดประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าและรับฟังข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปณิธาน บุญสม พบว่า ผู้นำในโรงพยาบาลชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับความเห็นอกเห็นใจช่วยลดความเครียดของบุคลากร และเพิ่มความไว้วางใจต่อองค์กร (ปณิธาน บุญสม, 2562) ดังนั้น การส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจจึงควรมีแนวทางการดำเนินงาน เช่น จัดอบรมพัฒนาทักษะภาวะผู้นำให้แก่ผู้บริหาร สร้างระบบการสื่อสารแบบเปิดที่บุคลากรสามารถเสนอความคิดเห็นได้ จัดประชุมแบบไม่เป็นทางการเพื่อรับฟังปัญหาต่าง ๆ ในองค์กร เป็นต้น

2. การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร (Career Development) การให้โอกาสพัฒนาทักษะ เช่น การอบรม การให้ทุนการศึกษา หรือการส่งเสริมการเลื่อนตำแหน่ง เป็นการแสดงออกถึงความใส่ใจในความก้าวหน้าของบุคลากร กระทรวงสาธารณสุขมีโครงการสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับแพทย์ในพื้นที่ชนบท เพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและกลับมาปฏิบัติงานในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี รัตนมณี พบว่า บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะทำงานในระยะยาว (มยุรี รัตนมณี, 2564) ดังนั้น การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากรจึงควรมีแนวทางการดำเนินงาน โดยจัดอบรมพัฒนาทักษะเฉพาะทางให้ทุนสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับสูง ส่งเสริมการพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ เป็นต้น

3. การสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) บุคลากรในสายสุขภาพมักต้องเผชิญกับภาระงานหนักและชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน การสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัวช่วยลดความเครียดและเพิ่มความพึงพอใจในงาน โรงพยาบาลเอกชน เช่น โรงพยาบาลกรุงเทพ ได้นำแนวทางปรับชั่วโมงการทำงานของพยาบาลให้ยืดหยุ่นมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มวันหยุดพักผ่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญา พร้อมดิษฐ์ ระบุว่า ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัวส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร (บัญชา พร้อมดิษฐ์, 2567) ดังนั้น การสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัวจึงควรมีแนวทางการดำเนินงาน เช่น ปรับชั่วโมงการทำงานให้ยืดหยุ่น สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต การให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา เป็นต้น

4. การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออาทร (Supportive Organizational Culture) วัฒนธรรมองค์การที่สนับสนุนการทำงานร่วมกัน และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วยเสริมสร้างขวัญใจและความเชื่อมั่นในองค์การ (Meyer, J. P. & Allen, N. J., 1991) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลายแห่งในภาคใต้จัดกิจกรรม “ประชุมสหวิชาชีพ” เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพล เกิดอรุณสุขศรี พบว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรของสำนักงานแพทย์ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศในการทำงานแบบกัลยาณมิตรและส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานในรูปแบบที่ดี (อรรถพล เกิดอรุณสุขศรี, 2565) ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออาทรจึงควรมีแนวทางการดำเนินงาน โดยจัดกิจกรรมสร้างทีมงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สนับสนุนการสื่อสารเชิงบวกในองค์การ เป็นต้น เพื่อสนับสนุนจิตใจ (Emotional Support) จัดกิจกรรมหรือโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การให้คำปรึกษา เป็นต้น หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์การ สนับสนุนการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างทีม รวมทั้งการยอมรับและให้รางวัล ยอมรับความสำเร็จในงานและมอบรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมความภูมิใจในอาชีพ สร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของบุคลากรในความสำเร็จขององค์การ

5. การยอมรับผลงานและการให้รางวัล (Recognition and Rewards) การยอมรับและให้คุณค่าต่อผลงาน เช่น การมอบรางวัล หรือคำชมเชย เป็นวิธีหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในงานกระทรวงสาธารณสุขมีโครงการ “บุคลากรต้นแบบด้านการบริการ” เพื่อมอบรางวัลให้แก่บุคลากรที่มีผลงานดีเด่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญา ทองสมบัติ ระบุว่า การได้รับการยอมรับช่วยเพิ่มความรู้สึกผูกพันในองค์การ (ัญญา ทองสมบัติ, 2563) ดังนั้น การยอมรับผลงานและการให้รางวัลจึงควรมีแนวทางการดำเนินงาน เช่น จัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น มอบคำชมเชยในที่ประชุมหรือในรายงานประจำปีใช้ระบบโบนัสหรือสิทธิพิเศษสำหรับบุคลากร เป็นต้น

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของบุคลากรสายงานด้านสุขภาพในแต่ละปัจจัยส่งผลให้บุคลากรมีความผูกพันในองค์การ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทของภาวะผู้นำและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ข้อมูลจากงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนบุคลากร และสื่อสารกับทีมงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเพิ่มระดับความไว้วางใจในองค์การและลดอัตราการลาออกได้ ผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจและให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของบุคลากร จะสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและทำให้บุคลากรรู้สึกถึงความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่ความผูกพันในองค์การที่เพิ่มขึ้น แนวทางเหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างความผูกพันเชิงบรรทัดฐาน (Normative Commitment) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลความสัมพันธ์เชิงบวกกับหัวหน้า ทำให้บุคลากรรู้สึกว่าตนเป็นส่วนสำคัญของทีมงานและควรอยู่กับองค์การ

2. การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมและเอื้ออาทร (Supportive Organizational Culture) และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ในการทำงานแบบกัลยาณมิตรช่วยให้บรรยากาศในการทำงานดีขึ้น การสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในทีม เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การทำกิจกรรมร่วมกัน หรือการให้โอกาสบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และทำให้พวกเขาต้องการทำงานใน

ระยะยาว แนวทางเหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Commitment) กล่าวคือ บุคลากรเห็นคุณค่าของงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองมีส่วนสำคัญในการช่วยชีวิตหรือพัฒนาสุขภาพของผู้อื่น และการส่งเสริมความผูกพันเชิงบรรทัดฐาน (Normative Commitment) ทำให้บรรยากาศการทำงานที่มีค่านิยมร่วมกัน ส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกว่าการทำงานในองค์กรเป็นหน้าที่ที่ควรทำ

3. ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) หากบุคลากรมีเวลาพักผ่อนที่เหมาะสม และสามารถจัดการกับชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่นได้ จะช่วยลดความเครียดและเพิ่มความพึงพอใจในงาน ส่งผลให้บุคลากรมีแนวโน้มที่จะทำงานในองค์กรต่อไป ทั้งนี้ โรงพยาบาลเอกชนหลายแห่งได้เริ่มใช้แนวทางการปรับตารางเวรให้เหมาะสม และให้สิทธิพิเศษด้านสุขภาพจิตแก่พนักงาน ซึ่งช่วยเพิ่มความผูกพันในองค์กรของบุคลากรได้ แนวทางเหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างความผูกพันเชิงบรรทัดฐาน (Normative Commitment) เพราะบุคลากรรู้สึกว่ามีภาระหน้าที่ที่จะต้องอยู่กับองค์กรต่อไป จากการได้รับการสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมและสวัสดิการที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิต

4. โอกาสในการพัฒนาและการยอมรับผลงาน ยังเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกับความผูกพันของบุคลากร หากองค์กรสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรม การให้ทุนการศึกษา หรือการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ การส่งเสริม “ภาวะผู้นำที่สนับสนุนและมีความเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Leadership)” เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้สึกว่าตนเองได้รับการสนับสนุนและสามารถพูดคุย สื่อสารกับผู้บริหารได้อย่างเปิดเผย ซึ่งจะนำไปสู่ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Commitment) เพราะบุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการมีส่วนร่วมกับองค์กร ด้วยใจบุคลากรจะรู้สึกว่าคุณค่าและมีโอกาสเติบโตในองค์กร ซึ่งช่วยให้พวกเขาต้องการทำงานต่อไปในระยะยาว และนำไปสู่ความผูกพันเชิงต่อเนื่อง (Continuance Commitment) เพราะเมื่อเห็นความก้าวหน้าทางอาชีพและได้รับการยอมรับแล้ว บุคลากรจะมีเหตุจูงใจในการคงอยู่กับองค์กรต่อไป แต่ในทางกลับกัน หากองค์กรไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร อาจทำให้บุคลากรรู้สึกขาดแรงจูงใจและเลือกที่จะลาออก

5. ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ก็เป็นปัจจัยที่สอดคล้องกันในการเพิ่มความผูกพันในองค์กร หากบุคลากรมีความสามัคคี ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสามารถสื่อสารกันอย่างเปิดเผย เช่น พัฒนาศักยภาพบุคลากร (Career Development) ผ่านการจัดอบรม การให้ทุนศึกษา รวมถึงการยกย่องชมเชย (Recognition and Rewards) ที่เหมาะสมและตรงตามผลงานของบุคลากร แนวทางส่งเสริม Affective Commitment ได้แก่ การสนับสนุนจิตใจ (Emotional Support) จัดกิจกรรมหรือโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การให้คำปรึกษา เป็นต้น หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร สนับสนุนการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างทีม รวมทั้งการยอมรับและให้รางวัล ยอมรับความสำเร็จในงานและมอบรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมความภูมิใจในอาชีพ สร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของบุคลากรในความสำเร็จขององค์กร

สรุป

ปัจจุบันบุคลากรด้านสุขภาพต้องเผชิญกับภาระงานที่หนัก ความเครียด และความไม่สมดุลของชีวิต ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการลาออก ดังนั้น ความผูกพันในองค์กรของบุคลากรในสายสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน คุณภาพการบริการ และความยั่งยืนของระบบสุขภาพ ข้อมูลจากงานวิจัยหลายเรื่อง

ที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันของในองค์กรของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรในสายงานด้านสุขภาพที่ได้พัฒนาทักษะความรู้ได้รับการยอมรับในองค์กร รวมทั้งทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว จะมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะทำงานในระยะยาว ทำให้แนวโน้มการลาออกของบุคลากรในสายงานด้านสุขภาพลดน้อยลง จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า การที่บุคลากรในสายสุขภาพจะมีความผูกพันในองค์กรได้อย่างมั่นคงนั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งจากผู้นำวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ความสมดุลในชีวิต พื้นที่ในการเติบโต และการยอมรับในความสามารถ เมื่อทุกด้านผสมกันอย่างลงตัว ก็จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกปลอดภัย มีคุณค่า และพร้อมเดินหน้าร่วมกับองค์กรอย่างเต็มความสามารถในระยะยาว และป้องกันการลาออกและรักษาอัตราการคงอยู่ของบุคลากรด้านสุขภาพให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องเข้าใจและบริหารจัดการปัจจัยเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันในองค์กรทั้งสามมิติ หากผู้นำและผู้บริหารสามารถวางแผนทางที่เหมาะสมในด้านการสนับสนุน การพัฒนา และการดูแลคุณภาพชีวิตของบุคลากร ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีความไว้วางใจในองค์กรพร้อมทั้งมีแรงจูงใจในการทำงานร่วมในระยะยาว ซึ่งจะนำไปสู่การบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพและยั่งยืนสำหรับประชาชนโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- กันติพิชญ์ ใจบุญ. (2567). ข้าแหละปัญหา - ผลกระทบ ขาดแคลน “นักรักษาพยาบาล” กับ “ศ.ดร. ประวิตร เจนวรรณกุล”. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/780>
- จิรวรรณ ไพโรจน์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยอง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชรินทร์รัตน์ ปัทมาพสุทธ์. (2565). ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์เชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ธัญญา ทองสมบัติ. (2563). บทบาทของความสัมพันธ์ในทีมงานต่อประสิทธิภาพการทำงานในโรงพยาบาล. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 15(2), 89-102.
- ปัญญา พร้อมดิษฐ์. (2567). ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยและการพัฒนาด้านสุขภาพ, 10(1), 38-53.
- เบญจลักษณ์ ศรีดี และหทัยกาญจน์ เขาวนพูนผล. (2564). ความเหนื่อยล้าในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของเภสัชกรโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย. วารสารเภสัชกรรมไทย, 13(2), 45-55.
- ปณิธาน บุญสม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรและประสิทธิภาพการทำงานในโรงพยาบาลชุมชน. วารสารการบริหารงานสาธารณสุข, 8(2), 45-58.
- มติชนออนไลน์. (2566). สหภาพโอด น.ศ.เภสัชฯ จบเกือบ 2 พัน เข้าระบบแค่ 200 ชี้ภาระงานเยอะ. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.matichon.co.th/local/news_4058590

- มยุรี รัตนมณี. (2564). ผลกระทบของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรต่อความผูกพันในองค์กร. วารสารมหาวิทยาลัยมหิดล, 19(1), 67-78.
- รัตนกรณ ภูเงินจบ. (2567). อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การที่มีต่อความตั้งใจอยู่ในงาน: หลักฐานเชิงประจักษ์ของพยาบาลวิชาชีพ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(9), 74-88.
- สิทธิชัย ชูจีน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ, 3(2), 51-71.
- สุรเชษฐ์ เล็กสุวงศ์ และสวัสดิ์ เทียงธรรม. (2562). ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานกระทรวงสาธารณสุข กรณีศึกษา โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์. วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา, 7(2), 27-38.
- สุรีย์वासณ์ ศรีขวัญ. (2562). ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน. ใน สารนิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรถพล เกิดอรุณสุขศรี. (2565). แรงจูงใจและวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อความคงอยู่ในการทำงานของ. วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์, 18(1), 36-50.
- BBC News. (2023). Open the record of lessons learned from the situation of “Work without Balance” in the Thai medical sector. Retrieved February 25, 2025, from <https://www.bbc.com/thai/articles/cnd9yrwknxyo>
- Dehaghi, M. R. (2012). “Happiness as an effective factor in Organizational Commitment of Managers.”. African Journal of Business Management, 6(3), 9460-9468.
- Meyer, J. P. & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. Human Resource Management Review, 1(1), 61-89.
- Meyer, J. P. (2016). Handbook of Employee Commitment. Cheltenham, United Kingdom: Edward Elgar Publishing.
- Steers, R. M. (1977). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. Administrative Science Quarterly, (22), 46-56. doi: <http://dx.doi.org/10.2307/2391745>

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์*

DEVELOPMENT OF QUALITY MANAGEMENT FOR CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PHETCHABUN PROVINCE

สมพิศ สายบุญขึ้น*, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, ภาสกร ดอกจันทร์

Sompit Saibunchun*, Kampanart Wongwattanapong, Phasakorn Dokchan

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local development, Pibulsongkram Rajabhat university, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Waanjeed555@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นวิเคราะห์ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์เด็กเล็กจำนวน 331 คน และเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า มีการสอนอย่างเป็นระบบมีการประสานงานร่วมกัน ครูได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ทันสมัยและเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้นและมีการวางแผนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กอย่างเป็นระบบ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนากลไกการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อม การพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของพื้นที่ การพัฒนาการประสานงานและบูรณาการความร่วมมือเพื่อบริหารจัดการอย่างยั่งยืนและการพัฒนาการควบคุมการดำเนินงานด้วยการส่งเสริมและระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: คุณภาพการบริหารจัดการ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กลยุทธ์การพัฒนา, การจัดการศึกษา

Abstract

This study analyzes the factors that affect the development of the quality of management of child development centers of local administrative organizations in Phetchabun Province. The objectives are 1) To study the operation of the child development center, 2) To study the factors that affect the operation of the child development center, and 3) To propose guidelines for developing the quality of the management of the child development center of local administrative organizations in Phetchabun Province. This is a mixed-method research. The quantitative research collected data using questionnaires with 331 personnel working in the child development center, and the qualitative research collected data using interview forms with 11 key informants using a purposive selection method. Data were collected using in-depth interviews. The research results found that 1) The operation of the child development center found that there was systematic teaching and coordination. Teachers developed themselves to have up-to-date knowledge and increased their skills in performing their duties more systematically, and there was a systematic plan for the development of the child development center. 2) The factors that affected the operation of the child development center the most were the factors related to the organization of the child development center structure, the factors related to parental participation, the factors related to management, and 3) The guidelines for developing the quality of the management of the child development center consisted of 5 guidelines: developing a mechanism for planning the operation to create value for money, developing a system and mechanism for the operation to be consistent with the context of the environment, Developing operations according to standards and responding to the needs of the area, developing coordination and integration of cooperation for sustainable management, and developing operational control by promoting and operating systems with efficiency.

Keywords: Management Quality, Child Development Center, Local Administrative Organization, Development Strategy, Educational Management

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และในช่วงเวลาต่าง ๆ ก็มีความเปลี่ยนแปลงที่ต่างกันไปโดยมีระบบราชการส่วนภูมิภาคที่แต่งตั้งจากส่วนกลางในการควบคุมท้องถิ่น ในภายหลังรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติเพื่อกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้ท้องถิ่นมากขึ้น สัมพันธ์กับบริบทของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในหลาย ๆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติของการสร้างพื้นที่การเมืองให้แก่ประชาชนจึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถพัฒนา และกำหนดทิศทางขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นองค์กรที่เป็นประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ประชาชน ส่งเสริมให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตาม

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปการ (สิริมาส หมื่นสาย และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา, 2565) ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ ดังนั้น การกิจสำคัญประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ความรับผิดชอบต่อความต้องการของประชาชนต่อระบบราชการโดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพการให้บริการ มุ่งเน้นการตอบสนองต่อตัวแสดงที่อยู่ภายนอกหน่วยงานของผู้บริหารภายใต้กลไกด้านการเมือง จากงานวิจัยของ อัญชลี หลักชัย ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า มีปัญหาในการพัฒนาด้านต่าง ๆ หลายด้าน ความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมุ่งเน้นไปในด้านการบริหาร จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบุคลากร ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยจากทุกภาคส่วน และด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย (อัญชลี หลักชัย, 2562) และยังมีงานวิจัย นันทิพัฒน์ ดาษดา ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดกำแพงเพชรซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ คือ ในการพัฒนา คือ กำหนดนโยบาย/แผนและงบประมาณเพื่อดำเนินงานให้ชัดเจน ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้คุณภาพอย่างยั่งยืน สำหรับแนวทางการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้ทำการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาทั้งในด้านของการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยจากทุก ภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง (นันทิพัฒน์ ดาษดา, 2560) แต่จากงานวิจัยของ จรรยาพร วิวัฒน์วรกุล แนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์เด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิษฐ์ อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยยังพบปัญหาที่สำคัญ คือ ยังไม่มีการกำหนดแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ซึ่งทำให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีศักยภาพไม่ครอบคลุมเป้าหมายของการพัฒนาที่แท้จริงต่อมา (จรรยาพร วิวัฒน์วรกุล, 2559) ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นมี จำนวนทั้งสิ้น 128 แห่ง มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์เพียง 2,416 คน ซึ่งเมื่อเทียบกับขนาดของเด็กเล็กที่ต้องดูแลแล้ว ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก ประกอบกับปัญหาในด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรในการบริหารงานงบประมาณที่เกี่ยวข้องก็ยังเป็นปัญหาในการบริหารจัดการคุณภาพศูนย์เด็กเล็กให้เกิดประสิทธิภาพอีกด้วย

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องดำเนินงานภายใต้สภาพบริบทต่าง ๆ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการซึ่งแต่ละศูนย์เด็กเล็กนั้นมีสภาพการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันของศูนย์เด็กเล็ก การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน การส่งเสริมสนับสนุนและรับผิดชอบต่อการศึกษาและพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กให้ถูกต้องและเหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์เด็กเล็กให้เป็นศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ โดยมีหลักการพัฒนาที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และความรับผิดชอบต่อการบริหาร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวก่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตย เกิดการยอมรับความเสมอภาคเท่าเทียมกันในคุณค่าของบุคคล ข้อมูลที่ได้ทุกขั้นตอน

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้วย กระบวนการในลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกัน เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งนำผลที่ได้จากการศึกษานำไปกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ต่อการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและเข้าใจบริบทการพัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาที่เล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและพัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเป็นไปตามมาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดมาตรฐานไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 128 แห่ง จำนวน 2,416 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ และวิธีการวิจัย ดังนี้

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านการศึกษา (เด็กเล็ก) ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 11 คน โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่ มีตำแหน่งครูผู้ดูแลเด็ก มีประสบการณ์ในการดูแลเด็กเล็ก มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลเด็กเล็กไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 เครื่องมือในการศึกษาเชิงคุณภาพ สำหรับแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างประกอบด้วย 4 ตอน และแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือนี้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา การสื่อความหมาย ตลอดจนการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการศึกษา (Item Objective Congruence: IOC) โดยการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และนำไปลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (Alpha-reliability Coefficient) เท่ากับ 0.78

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้จำแนกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจากกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านการศึกษา (เด็กเล็ก) ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 11 อำเภอ โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 11 คน ซึ่งในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ใช้เวลาโดยเฉลี่ยท่านละ 20 - 30 นาที และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณนั้นใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำเลขรหัสเพื่อการบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 331 ชุด ใช้เวลาทั้งสิ้น 60 วัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสรุปและรวบรวมเนื้อหาบรรยายแบบพรรณนาด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในลำดับต่อไป

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พร้อมทั้งนำเสนอในรูปแบบตารางและบรรยายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญในวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยปัจจัยด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็กมีการสอนอย่างเป็นระบบมีการประเมินทุกด้านมีกระบวนการดูแลอยู่บนพื้นฐานของกิจวัตรประจำวัน มีการเข้ารับการอบรม การพัฒนาตนเองทั้งแบบ online และลงพื้นที่จริง การติดตาม

ข่าวสารเทคโนโลยีใหม่ ๆ การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มงานเดียวกัน ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการร่วมกันประสานงาน เสนอแนวทางในการจัดศูนย์ ส่งเสริมความคิดแนวทางที่เสนอแนะให้มีความสำคัญในทุก ๆ ฝ่ายทั้งครู ผู้ปกครองและเด็ก การให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานกับผู้ปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหา ด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ จัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเป็นห้องแห่งการเรียนรู้ มีการร่วมมือกับชุมชนองค์กรโดยเข้าร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ และมีการจัดกิจกรรมเฝ้าระวังด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการสำรวจความพึงพอใจ ความคิดเห็น นำข้อเสนอแนะมาดำเนินการแต่ต้องสอดคล้องและถูกระเบียบการเงินการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี การศึกษาและแผนงบประมาณประจำปีงบประมาณ เพื่อจัดทำกิจกรรมโครงการให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและแผนการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีการประชุมร่วมฟังความคิดเห็น นำแนวทางไปปรับปรุงศูนย์ฯ การตั้งกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ครูผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ปกครอง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดงบประมาณและทรัพยากร มีการใช้กระบวนการ PDCA ในการวางแผนติดตามการใช้งบประมาณ การประยุกต์ใช้กระบวนการ PDCA และเทคโนโลยี จะช่วยเสริมสร้างทำให้การบริหารจัดการมีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของทุกหน่วยงาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการบริหารจัดการ
1. ปัจจัยด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก	4.47	0.49	ระดับมาก
2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.46	0.53	ระดับมาก
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.46	0.48	ระดับมาก
4. ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.55	0.41	ระดับมากที่สุด
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	4.54	0.41	ระดับมากที่สุด
6. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	4.49	0.42	ระดับมาก
ภาพรวม	4.49	0.39	ระดับมาก

จากตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวม พบว่า มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D = 0.39) ด้านที่มีระดับการบริหารจัดการมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.41) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D = 0.41) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D = 0.42) ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีระดับ

การบริหารจัดการน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.463$, S.D = 0.484)

ตารางที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการบริหารจัดการ
1. ด้านการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.53	0.43	ระดับมากที่สุด
2. ด้านบุคลากร	4.44	0.49	ระดับมาก
3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	4.51	0.45	ระดับมากที่สุด
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	4.55	0.41	ระดับมากที่สุด
5. ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน	4.50	0.43	ระดับมากที่สุด
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	4.49	0.45	ระดับมาก
ภาพรวม	4.50	0.39	ระดับมากที่สุด

จากตารางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมพบว่า มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D = 0.39) เมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรมีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.41) ด้านการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.43) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D = 0.45) ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีระดับการบริหารจัดการน้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากร มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D = 0.49)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficient		Coefficient		
	B	SE	β		
(Constant)	.318	.0528		4.664	.000
1. ปัจจัยด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก	.314	.041	.340	7.668	.000
2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	.110	.034	.137	3.209	.001
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	.037	.039	.043	.946	.345
4. ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	.078	.048	.082	1.621	.106
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	.173	.049	.190	3.510	.001
6. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	.021	.048	.024	.434	.665

$R = .880$ $R^2 = .775$ $R^2_{adj} = .768$ $SE_{est} = .19151$ $F = 000^*$ $a = .824$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่า แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3 ปัจจัย ได้ค่า Adjusted R Square = .768 หรือ 76.80% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก (Beta = .340) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Beta = .190) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Beta = .137) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

3.1 คุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการประชุมและวางแผนจัดทำโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการ โดยเห็นชอบจากองค์กร และผู้ปกครอง กรรมการในท้องถิ่น มีการจัดทำแผนบริหารจัดการสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ แต่มีความเหมาะสมกับวัยของเด็กและมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

3.2 คุณภาพการบริหารจัดการตามหลักจัดการภาครัฐแนวใหม่ ประกอบด้วย

3.2.1 หลักประสิทธิภาพ จัดทำนโยบายและแผนที่ครอบคลุมโครงสร้างอาคารปฏิบัติ ตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการสำรวจเพื่อหาแนวทางด้านการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ซึ่งการให้บริการให้เกิดความพึงพอใจต่อประชาชน ลดขั้นตอนและระยะเวลาเพื่ออำนวยความสะดวก

3.2.2 หลักประสิทธิผลเป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบ ประชาสัมพันธ์และให้มีการประเมิน ติดตามผลการประเมิน เพื่อหาข้อสรุปและปรับปรุง มีการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีความซื่อสัตย์ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ ระดมความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่องานบรรลุเป้าหมาย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐานตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของประชาชน สร้างความเชื่อมั่นของประชาชน

3.2.3 หลักการตอบสนอง มีการเปิดโอกาสในที่ประชุมให้มีการชี้แจงนโยบายต่าง ๆ และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วย ปัจจัยด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้บริหารที่ต้องร่วมกันประสานงานในการพัฒนา ด้านบริบทสภาพแวดล้อมการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ บรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ต้องสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชน มีงบประมาณในการบริหารจัดการที่เหมาะสม ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อรับนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการตามมาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรจิราธิ พิพุทธฤทธิโต (โนรี) และคณะ ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ที่กล่าวว่าการบริหารจัดการ มี 2 ด้านการทำงานด้วยความเข้าใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แนวทางในการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้นำ ต้องมีภาวะผู้นำ ในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ รู้จักวางตัวหรือโน้มน้าวจิตใจผู้ร่วมงานให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเต็มใจ (พระครูธรรมธรจิราธิ พิพุทธฤทธิโต (โนรี) และคณะ, 2565) และงานวิจัยของ วัชรพล อรุณรัตน์ และธนัสถา โรจนตระกูล ผลสัมฤทธิ์การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคดิจิทัล โดยการนำหลักการบริหารแบบการมุ่งผลสัมฤทธิ์มาเป็นกรอบแนวคิดประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ด้วยการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งนำเอาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการทำงานที่รวดเร็วแม่นยำ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและสร้างความทันสมัยในการจัดการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ (วัชรพล อรุณรัตน์ และธนัสถา โรจนตระกูล, 2565)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับการบริหารจัดการมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามลำดับ สำหรับด้านที่มีระดับการบริหารจัดการน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากงานวิจัยของ ยุภาติ สงวนพงษ์ และคณะ ศักยภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้วยการกิน กอด เล่น เล่า และการมีส่วนร่วมของผู้ดูแล ณ ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การส่งเสริมการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ จะส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็กได้เป็นอย่างดี (ยุภาติ สงวนพงษ์ และคณะ, 2565) ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารจัดการด้านโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านบุคลากรเป็นสำคัญจึงจะทำให้มีระบบโครงสร้างองค์กรที่เป็นจุดเด่นหรือเป็นจุดแข็งในการพัฒนา นอกจากนี้ ควรเสริมในด้านของการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กเล็กด้วย จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ กัญญพร ลอยจิว และคณะ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาที่ 10 พบว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษ ควรปรับแบบการดูแลสุขภาพของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและผู้บริหารควรสนับสนุนให้คำปรึกษาแก่ครูผู้ดูแลเด็กพิเศษเพิ่มมากขึ้นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพของเด็ก (กัญญพร ลอยจิว และคณะ, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต นัทรวิโรจน์ ที่ได้ศึกษา

คุณภาพการปฏิบัติงานของครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก พบว่า ครูทุกคนมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างที่องค์กรกำหนดไว้ครอบคลุมตามเกณฑ์ที่กำหนด ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ทักษะการเป็นครูโค้ชและครูฟา (Coaching and Facilitator) (บัณฑิตฉัตรวิโรจน์, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลจันทร์ มณีแสง และวรชัย วิภูอุปโภคตร การปฏิบัติงานวิชาชีพของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สำหรับผู้บริหารท้องถิ่นควรส่งเสริมให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูเข้าร่วมประชุม อบรมกิจกรรมทางวิชาการ ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างมาก (นวลจันทร์ มณีแสง และวรชัย วิภูอุปโภคตร, 2563)

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์จากภาพแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ แนวทางการวางแผน (Planning) การพัฒนากลไกการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผลงานวิจัยของ จิรประภา มีหนู และคณะ ที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบองค์รวมสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบองค์รวม พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการศึกษา และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนการดำเนินงานให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด แนวทางด้านการจัดการองค์กร (Organizing) การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อม (จิรประภา มีหนู และคณะ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิตารัตน์ คำชัยวงษ์ และเศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล พบว่า การจัดองค์กรจะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีเนื่องจากการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ การรายงานผล และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ แนวทางด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของพื้นที่ (อิตารัตน์ คำชัยวงษ์ และเศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารณีย์ ณ นคร และคณะ ที่กล่าวว่าแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบมุ่งความสำเร็จและแบบให้มีส่วนร่วมส่งผลต่อการบริหารงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทราได้เป็นอย่างดี แนวทางด้านการประสานงาน (Coordination) การพัฒนาการประสานงานและบูรณาการความร่วมมือเพื่อบริหารจัดการอย่างยั่งยืน (ปารณีย์ ณ นคร และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงวุฒิ แสนสุภา และวันทนา อมตาริยกุล การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นเกิดจากการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอโพธิ์พิสัยจังหวัดหนองคาย ด้านการควบคุม (Controlling) การพัฒนาการควบคุมการดำเนินงานด้วยการส่งเสริมและระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (แสงวุฒิ แสนสุภา และวันทนา อมตาริยกุล, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ เอื้องเพชร และคณะ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำเร็จในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2562 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด

สุโขทัย มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องสร้างความพึงพอใจให้กับทุกภาคส่วนมีการส่งเสริมศักยภาพการทำงานซึ่งกันและกัน และการวางระบบการทำงานภายใต้การควบคุมอย่างเป็นระบบ (กมลวรรณ เอื้องเพชร และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่าสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานนั้นประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมพบว่า มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D = 0.39) เมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรมีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.41) ด้านการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.43) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D = 0.45) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมพบว่า มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D = 0.39) ด้านที่มีระดับการบริหารจัดการมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.41) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D = 0.41) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ มีระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D = 0.42) ตามลำดับ แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นควรมีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านบุคลากรมีการจัดสรรบุคลากรด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยควรเพิ่มงบประมาณในการบริหารจัดการ จัดสรรบุคลากรให้พอเพียงกับจำนวนเด็ก และมีสวัสดิการเพิ่มเติมสำหรับบุคลากรปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการนั้นควรมีการจัดฝึกอบรมบุคลากร การส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์เด็กเล็กให้เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรกำหนดแนวทางเชิงนโยบายในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครองเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมกับบริบท ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษามาตรการหรือแนวทางในการป้องกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกพื้นที่ ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการฝึกซ้อมเตือนภัยเมื่อเกิดภัยต่าง ๆ กับศูนย์เด็กเล็ก และการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังของชุมชนเพื่อช่วยเหลือเด็กเล็กหากเกิดความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้น และควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่หรือไม่ พร้อมแนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาแนวทางป้องกันปัญหาคุณภาพการศึกษาของศูนย์เด็กเล็กในระยะยาว หรือควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ เอื้องเพ็ชร และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2562 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(10), 411-429.
- กัญญพร ลอยจ้าว และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาที่ 10. *วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น*, 2(1), 91-105.
- จรรยาพร วิวัฒน์วรกุล. (2559). แนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนตำบลเสาดิเรก อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- จิระประภา มีหนู และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบองค์รวมสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารปัญญา*, 30(1), 121-132 .
- ธิดารัตน์ คำชัยวงษ์ และเศรษฐวัฒน์ โชควรกุล. (2565). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จังหวัดลพบุรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(3), 141-154.
- นวลจันทร์ มณีแสง และวรชัย วิภูอุปโคตร. (2563). การปฏิบัติงานวิชาชีพของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, 26(1), 37-46.
- นันทิพัฒน์ ดาษดา. (2560). แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*.
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2564). คุณภาพการปฏิบัติงานของครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 27(1), 126-138.
- ปารณีย์ ณ นคร และคณะ. (2564). แบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 4(12), 152-66.
- พระครูธรรมจริชาติ พุทธฤทธิโต (โนรี) และคณะ. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(3), 1-12.
- ยุกดี สงวนพงษ์ และคณะ. (2565). ศักยภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้วยการกิน กอด เล่น เล่า และการมีส่วนร่วมของผู้ดูแล ณ ตำบลนาเสียว อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 16(3), 816-833.
- วัชรพล อรุณรัตน์ และธนัสภา ไรจนตระกูล. (2565). ผลสัมฤทธิ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคดิจิทัล. *วารสารร้อยแก่นสารสินธุ์*, 8(1), 429-443.

- สิริมาส หมั่นสาย และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา. (2565). หลักการ แนวคิดและแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 24(1), 1-7.
- แสงวุฒิ แสงสุภา และวันทนา อมตารียกุล. (2563). การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 6(2), 28-38.
- อัญชลี หลักชัย. (2562). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดการบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*

DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM ON INNOVATIVE PRODUCTION IN FOOTBALL TRAINING FOR STUDENTS OF THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY

สุกัญญา ฤทธิงาม*, จิราวัฒน์ ขจรศิลป์, ธิติพงษ์ สุขดี

Sukanya Ritngam*, Jirawat Khajornsilp, Thitipong Sukdee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Thailand National Sports University, Chon Buri Campus, Chon Buri, Thailand

*Corresponding author E-mail: ritngamsukanya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จำนวน 360 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน การสุ่มอย่างง่าย และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น 2) เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผลหลักสูตร โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ จำนวน 5 คน และ 3) เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ จำนวน 30 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านนวัตกรรมพบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.71 ± 0.85) และสภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.33 ± 0.67) 2) หลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ สูงกว่าเกณฑ์การประเมิน 3.50 3) หลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล E_1/E_2 เท่ากับ 80.56/87.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การผลิตนวัตกรรม, กีฬาฟุตบอล

Abstract

The aims of this research were to 1) Studying needs in enhancing the development of training curriculum on innovative production in football training for students of Thailand National Sports University, collected data from 4th - year physical education students at the Faculty of Education, Thailand National Sports University, totaling 360 students. Multistage random sampling and simple random sampling were used. 2) Constructing the training curriculum on innovative production in football training for students of Thailand National Sports University. The component of training curriculum is consisting of the principles of the curriculum, objectives of the curriculum, content of the curriculum, training methods, training materials, assessment and evaluation of the curriculum which assessed the efficiency by 5 education experts. 3) Implicating and evaluating of the training curriculum on innovative production in football training for students of Thailand National Sports University with 30 bachelor students, majoring in physical education at the Faculty of Education, Thailand National Sports University Bangkok campus by simple random sampling. The results revealed that 1) Needs of enhancing the training curriculum on innovative production in football training for students of Thailand National Sports University in the innovation aspect: the status quo and expected state of all subjects were at high and the highest levels (3.71 ± 0.85), (4.33 ± 0.67) respectively. 2) The training curriculum on innovative production in football training for students of Thailand National Sports University, results met the criteria of accuracy appropriateness, utility and possibility which higher than the assessment criteria 3.50. 3) The efficiency of the training curriculum on innovative production in football training for students of Thailand National Sports University has E_1/E_2 efficiency equal $80.56/87.00$, which is higher than the specified criteria.

Keywords: Training Curriculum, Innovative Production, Football

บทนำ

แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570) จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัตินโยบายการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 โดยมีผลบังคับใช้กับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการกีฬาให้สอดคล้องกับแผนดังกล่าว กระบวนการจัดทำแผนประกอบด้วย 11 ขั้นตอนสำคัญ เช่น การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับแผนระดับต่าง ๆ การศึกษาสถานการณ์การกีฬาและอุตสาหกรรมกีฬา การประเมินผลแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและประชาชน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) โดยกีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาสากลที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การเล่นฟุตบอล

ช่วยพัฒนาทักษะไหวพริบ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และเสริมสร้างระบบกล้ามเนื้อ การหายใจ การขับถ่าย และการไหลเวียนโลหิตให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังฝึกฝนทักษะการเคลื่อนไหว เช่น การวิ่ง หลบหลีก การส่งบอล และการเตะ พร้อมทั้งส่งเสริมการเคารพกฎกติกา ความอดทน ความสามัคคี และการทำงานเป็นทีม ผู้ที่มีทักษะดีอาจมีโอกาasเป็นตัวแทนชาติ และสร้างอาชีพในอนาคตได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ Globalization นวัตกรรมทางการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากให้ทันสมัยต่อเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผู้เรียนที่มากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยการผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง การใช้ นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553) ซึ่งการสร้างนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ หากมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสร้างนวัตกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำจะทำให้กระบวนการสร้างนวัตกรรมมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งให้ความสำคัญกับพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม มีการปรับรูปแบบการดำเนินงานให้มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุน เพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดประเด็นวิจัยของชาติที่ตอบโจทย์การยกระดับศักยภาพการผลิต ของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่เป็นฐานเดิม และการต่อยอดขยายฐานใหม่ด้วยพัฒนาการนวัตกรรม รวมถึงพัฒนาการนวัตกรรมที่ยกระดับคุณภาพสังคมและการดำรงชีวิตของประชาชน การส่งเสริมพัฒนาการบุคลากรให้มีความรู้และทักษะสูง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรมทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย ระบบแรงจูงใจและระบบสนับสนุนพัฒนาการนวัตกรรมต่าง ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวก การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและการรับเทคโนโลยี จากต่างประเทศ รวมทั้งมีระบบบริหารจัดการทรัพยากร ปัญหาที่มีประสิทธิภาพขึ้นมารองรับเพื่อให้ ประเทศไทยไม่อยู่ในสถานะเป็นเพียงแค่ผู้ซื้อและผู้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่สามารถพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมได้ด้วยตนเองในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่ง Everette, M. R. ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (Innovation) คือ ความคิด การกระทำ หรือวัตถุใหม่ ๆ ซึ่งถูกรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่น ๆ ของการยอมรับในสังคม (Innovation is a new idea, practice or object, that is perceived as new by the individual or other unit of adoption) (Everette, M. R., 1983) ส่วน ทิศนา แคมมณี ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม “การทำขึ้นใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำขึ้นใหม่” ซึ่งรวมถึง แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา สร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างนวัตกรรมในอนาคต (ทิศนา แคมมณี, 2557) บทบาทหน้าที่ของผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ผู้สอนจะต้องออกแบบรูปแบบการสอน วิธีการ

เทคนิค สื่อ การสอนและเทคโนโลยีต่าง ๆ นอกจากนี้ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน และเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลก ก็หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้ จะมีความหมายต่อผู้เรียนจะอยู่คงทน ผู้เรียนจะไม่ลืมง่าย และจะถ่ายทอดให้ผู้อื่น ๆ เข้าใจความคิดของตนได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ยังจะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่ง สุมาลิ ชัยเจริญ, 2557 กล่าวว่า เจาะใจการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือทำ (Active Process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิมมาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นครูผู้สอนจะไม่สามารถปรับโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้แต่สามารถช่วยให้ผู้เรียนปรับหรือขยายโครงสร้างทางปัญญา โดยการจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดสถานะเสียสมดุลหรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา หรือเกิดความสงสัย ซึ่งคือสถานะที่โครงสร้างปัญญาเดิมไม่สามารถใช้ได้หรือจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้าสู่สถานะสมดุลหรือปรับโครงสร้างทางปัญญาใหม่ (Restructuring) ด้วยการดูดซึม (Assimilation) หรือปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) (สุมาลิ ชัยเจริญ, 2557)

หลักสูตรการฝึกอบรมผู้ผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลเป็นแนวทางสำคัญในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่โลกยุคเศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเล่นกีฬาฟุตบอลควบคู่กับการสร้างนวัตกรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันหลักการสำคัญของหลักสูตร การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) การฝึกอบรมเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติจากการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และปฏิสัมพันธ์ทางสติปัญญา (Intellectual Interaction) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ (ดิเรก อธิระภูธร, 2015) การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่าการเรียนรู้แบบปัจเจกบุคคล (Zhu, C., 2012) การพัฒนาความรู้และทักษะผ่านการปฏิบัติจริง ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองจากประสบการณ์ตรง มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ภายในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกันการทำงานเป็นกลุ่มแบบช่วยเหลือและสนับสนุนกัน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ทุกคนภายในกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบการเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ เป้าหมายของหลักสูตร

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการฝึกซ้อมกีฬาฟุตบอล พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่มีการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา ยังขาดความรู้และความเข้าใจในการนำนวัตกรรมการฝึกซ้อมมาใช้ รวมถึงการออกแบบโปรแกรมการฝึกซ้อมกีฬาฟุตบอลให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษานวัตกรรมที่มีความจำเป็นในการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา และดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ รวมถึงมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เปิดสอนหลักสูตรด้านกีฬาฟุตบอล โดยมี

เป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และแนวคิดด้านการออกแบบและประยุกต์ใช้เทคนิคการฝึกซ้อมที่ทันสมัย หลักสูตรฝึกอบรมนี้ได้รับการพัฒนาและทดลองใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของนักกีฬาฟุตบอลอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาด้านการกีฬาในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์และมีคุณภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
2. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยมีกระบวนการ 3 ระยะ ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

1. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 สุ่มอย่างง่าย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ทั้ง 17 วิทยาเขต ภาคละ 2 วิทยาเขต รวมได้ทั้งหมด 8 วิทยาเขต (จับฉลากแต่ละภาค) ขั้นตอนที่ 2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยกำหนดให้ วิทยาเขตละ 45 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 360 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านนวัตกรรม ด้านเนื้อหาของกีฬาฟุตบอล ด้านรูปแบบของนวัตกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่า IOC = 0.80 - 1.00 มาวิเคราะห์เป็นรายข้อและรายด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายตามเกณฑ์ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง และหาค่าดัชนี PNI แบบปรับปรุง (PNI Modified)

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผลหลักสูตร โดยการนำวิจัยจากระยะที่ 1 มาสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งดำเนินการได้ ดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างร่างหลักสูตรจากผลการสังเคราะห์ข้อมูลของระยะที่ 1 โดยหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 12 หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดอบรมจำนวน 3 วัน รวมเวลาในการอบรม 21 ชั่วโมง

2. นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร โดยกำหนดเป็นแบบประเมิน มาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายเทียบกับเกณฑ์ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ มีค่าเฉลี่ยของความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ไม่น้อยกว่า 3.50

3. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล แบบประเมินนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล และแบบวัดเจตคติต่อการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน และทดลองใช้กับนักศึกษา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ 1) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ในการนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล อยู่ในเกณฑ์ทุกข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 2) แบบประเมินนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล อยู่ในเกณฑ์ทุกข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล อยู่ในเกณฑ์ทุกข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

ระยะที่ 3 การทดลองและประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมผู้ผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

1. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยได้ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power 3.1 (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2563) กำหนดการวิเคราะห์สถิติ (Paired Samples t-test) ขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.50 ความคลาดเคลื่อนในการทดสอบ (α) เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.80 และกำหนดสมมุติฐานทางเดียวคือความรู้ในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลหลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรม ได้กลุ่มตัวอย่าง 27 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างจึงทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมร้อยละ 10

2. การหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมผู้ผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการฝึกอบรมกับผลสัมฤทธิ์ (E1/E2) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80/80

3. เปรียบเทียบความรู้ในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลระหว่างก่อนฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม โดยใช้สถิติ (Paired Samples t-test)

4. แบบประเมินเจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมผู้ผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

1. ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านนวัตกรรมพบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.71 ± 0.85) และสภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.33 ± 0.67) โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านนวัตกรรม ลำดับแรก คือ 1) การศึกษาและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์ปัญหา และ 3) ออกแบบและสร้างนวัตกรรม

2. ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านเนื้อหาของกีฬาฟุตบอล พบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.37 ± 0.91) และสภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.49 ± 0.34) โดยเรียงลำดับที่มีความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านเนื้อหาของกีฬาฟุตบอล ลำดับแรก คือ 1) ทักษะการรักษาประตูฟุตบอล 2) ทักษะการหยุดลูกฟุตบอล 3) ทักษะการยิงประตูฟุตบอล และ 4) ทักษะการทุ่มลูกบอล

3. ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านรูปแบบของนวัตกรรม พบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.82 ± 0.77) และสภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.49 ± 0.31) โดยเรียงลำดับที่มีความต้องการจำเป็นในการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้านรูปแบบของนวัตกรรม 4 ลำดับแรก คือ 1) แอปพลิเคชัน (Application) 2) วิดีโอออนไลน์ 3) วัสดุและอุปกรณ์การฝึกกีฬา และ 4) วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบกีฬา

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบกับเกณฑ์จากการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ สูงกว่าเกณฑ์การประเมิน 3.50

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ระหว่างก่อนการอบรมกับหลังการอบรม ($n = 30$)

รายการ	ก่อนอบรม		หลังอบรม		t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬา	29.03	2.43	36.07	1.41	-16.99	0.00*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ระหว่างก่อนการอบรมกับหลังการอบรม พบว่า ก่อนการอบรมกับหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระยะที่ 3 การทดลองและประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

1. การหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการฝึกอบรมกับผลสัมฤทธิ์ (E1/E2) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80/80 ดังตาราง 2 - 5

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) ฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (n = 30)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	%	เกณฑ์
1. แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวกับนวัตกรรม (10 คะแนน)	8.33	0.76	83.33	ดีมาก
2. การศึกษา และการเลือกนวัตกรรม เพื่อการแก้ปัญหา (10 คะแนน)	8.17	0.38	81.67	ดีมาก
3. ตัวอย่างนวัตกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการฝึกกีฬา (10 คะแนน)	8.00	0.00	80.00	ดีมาก
4. ปัญหาเกี่ยวกับการฝึกกีฬาฟุตบอล (10 คะแนน)	8.50	0.51	85.00	ดีมาก
5. ทักษะที่สำคัญสำหรับกีฬาฟุตบอล/เทคนิคกีฬาฟุตบอล (10 คะแนน)	8.17	0.38	81.67	ดีมาก
6. สมรรถภาพทางกายสำหรับกีฬาฟุตบอล (10 คะแนน)	8.17	0.38	81.67	ดีมาก
7. นวัตกรรมอุปกรณ์การฝึกสำหรับกีฬาฟุตบอล (10 คะแนน)	7.83	0.38	78.33	ดีมาก
8. หลักการออกแบบและกระบวนการผลิต (10 คะแนน)	7.83	0.38	78.33	ดีมาก
9. นวัตกรรมสำหรับการฝึกกีฬาฟุตบอลโดยใช้แอปพลิเคชัน และวิดีโอออนไลน์ (10 คะแนน)	8.00	0.00	80.00	ดีมาก
10. นวัตกรรมทดสอบสำหรับกีฬาฟุตบอล	7.67	0.48	76.67	ดี
11. การวิเคราะห์นวัตกรรมสำหรับการฝึกกีฬาฟุตบอล (10 คะแนน)	8.00	0.00	80.00	ดีมาก
12. การทดลองใช้นวัตกรรมสำหรับการฝึกกีฬาฟุตบอล (10 คะแนน)	8.00	0.59	80.00	ดีมาก
รวม 12 รายการ (คะแนนเต็ม 120 คะแนน)	96.67	0.48	80.56	ดีมาก

จากตาราง 2 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) ฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (n = 30)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	%	เกณฑ์
1. การวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล (40 คะแนน)	36.07	1.41	90.17	ดีมาก
2. นวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล (40 คะแนน)	33.53	1.20	83.83	ดีมาก
รวม 2 รายการ (คะแนนเต็ม 80 คะแนน)	69.60	1.30	87.00	ดีมาก

จากตาราง 3 แสดงประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า อยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ($n=30$)

การทดสอบ	E_1	E_2
ประสิทธิภาพ	80.56	87.00
แปลผล	เป็นไปตามเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จากตาราง 4 แสดงหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล E_1/E_2 เท่ากับ 80.56/87.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ระหว่างก่อนการอบรมกับหลังการอบรม พบว่า ก่อนการอบรมกับหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วิเคราะห์เจตคติต่อการฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านที่ 1 ความคิดเห็นต่อเนื้อหาหลักสูตร	4.89	0.31	มากที่สุด
ด้านที่ 2 ทักษะการติดต่อผู้สอนและวิธีการสอน	4.94	0.21	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรม	4.93	0.25	มากที่สุด
ด้านที่ 4 ความพึงพอใจและความคาดหวัง	4.94	0.26	มากที่สุด
รวม	4.93	0.25	มากที่สุด

จากตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. หลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่สร้างขึ้นนั้น พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านนวัตกรรมการฝึกกีฬา นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการฝึกฟุตบอลได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพของคนในองค์กรให้มีความรู้เพิ่มขึ้นจากองค์ความรู้เดิมหรือเสริมองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาปรับใช้กับการทำงานทั้งในสถานที่ทำงานหรือการดำรงชีวิตประจำวัน (ธนพร สมผดุง, 2564) และนอกจากนี้ Wang, X. ได้กล่าวว่าการฝึกอบรมเป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพใน

การทำงานในเรื่องที่มีความจำเป็นในปัจจุบันอย่างเฉพาะเจาะจงผ่านการเรียนรู้แบบถ่ายโอน (Transfer Learning) เมตาเลิร์นนิง (Meta-learning) การเรียนรู้ต่อเนื่อง (Continual Learning) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (Wang, X. et al., 2021) หลักสูตรฝึกอบรมสามารถใช้ประโยชน์เพิ่มเสริมสมรรถนะของคนในองค์กรได้ โดย Knowles, M. et al., 2020 ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมไว้ว่าประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรม 2) การกำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม 3) การออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) (Knowles, M. et al., 2020) การประเมินผลหลักสูตร สอดคล้องกับ Taba, H. ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตร จะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาสาระ 3) กิจกรรมหรือนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผลหลักสูตร (Taba, H., 1962) สอดคล้องกับ ณฐกร หาญประสิทธิ์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่าสามารถดำเนินการได้ 4 ขั้นตอน 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจากการสำรวจตรวจสอบปัญหา 2) การสร้างหลักสูตรโดยการใช้ข้อมูลพื้นฐานจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ 3) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) ประเมินหลักสูตรจากการวัดการบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยการใช้แบบประเมินต่าง ๆ (ณฐกร หาญประสิทธิ์, 2563)

2. ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ และประสิทธิผลของผลลัพธ์การฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ อยู่ในระดับดี และประสิทธิภาพและประสิทธิผล E_1/E_2 เท่ากับ 80.56/87.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และหลักสูตรได้ถูกพัฒนาขึ้นจากความต้องการและจำเป็นอย่างแท้จริง เนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการ ดังนั้น เมื่อกระบวนการได้มาซึ่งหลักสูตรมีความถูกต้องตามหลักการและหลักปฏิบัติ จึงเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมทำให้นักศึกษามีการพัฒนา ซึ่งนอกเหนือจากเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับความต้องการดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการฝึกอบรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมด้วยเช่นกัน ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการให้เกิดความน่าสนใจ และสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความตื่นตัว มุ่งมั่น ตั้งใจที่จะเรียนรู้ และก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ของการอบรมหลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ พบว่า ความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยอินโฟกราฟิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yang, X. ได้จัดการฝึกอบรมผู้มีความสามารถเชิงนวัตกรรม สาขาวิชาพลศึกษา พบว่า ผู้รับการอบรมสามารถใช้นวัตกรรมทางพลศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Yang, X., 2023) และ Ge, L. ได้การใช้ซอฟต์แวร์สมัยใหม่สำหรับการฝึกอบรมออนไลน์ในวิชาพลศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านแรงจูงใจ และประสิทธิภาพการเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้น (Ge, L. et al., 2024)

3. ผลการประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า นักศึกษามีเจตคติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ฝึกอบรมหรือวิทยากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการฝึกอบรม และมีประสบการณ์สูงในการจัดการ

ฝึกอบรม และเป็นที่ยอมรับของผู้เข้ารับการอบรม มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและคำนึงถึงผู้เข้ารับการอบรม เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ พนิดา จารย์อุปการะ และณรงค์ พันธุ์คง ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครู พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด (พนิดา จารย์อุปการะ และณรงค์ พันธุ์คง, 2566) สอดคล้องกับ Moustakas, L. & Kalina, L. จัดกิจกรรม Massive Open Online Course พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับสูง และหลักสูตรสามารถใช้งานได้จริง (Moustakas, L. & Kalina, L., 2022)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมการผลิตนวัตกรรมการฝึกกีฬาฟุตบอล สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงควรนำผลการวิจัยไปเสนอให้ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนรายวิชาฟุตบอล นวัตกรรมและ เทคโนโลยีสารสนเทศทางพลศึกษา และผู้ที่สนใจนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาความสามารถในการออกแบบ และสร้างนวัตกรรมทางกีฬา นำไปใช้ในรายวิชาการเรียนการสอนให้นักศึกษามีความคิดสร้างสรรค์และเห็นคุณค่า ในการผลิตนวัตกรรมทางการกีฬาเพื่อนำไปต่อยอดในการสอนนักเรียนในโรงเรียน รวมทั้งนำไปต่อยอดในงานวิจัย เพื่อสร้างนวัตกรรมทางพลศึกษาและกีฬาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ณัฐกร หาญประสิทธิ์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ google classroom เพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับ ครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดิเรก ธีระภูธร. (2015). การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยกลวิธีการกำกับตนเองร่วมกับการเรียนรู้ร่วมกันในการเรียนแบบผสมผสาน สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 15(2), 109-121.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพร สมผดุง. (2564). กลยุทธ์การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพนักงานในองค์กร. วารสารการจัดการและพัฒนาองค์กร, 12(1), 25-40.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2563). ขนาดอิทธิพลการวิเคราะห์อำนาจการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้โปรแกรม G*Power. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พนิดา จารย์อุปการะ และณรงค์ พันธุ์คง. (2566). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครู. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 18(1), 9-21.
- วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ. (2567). การอบรมการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยอินโฟกราฟิกส์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูช่วงอุตสาหกรรม. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 4(1), 79-92.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). รูปแบบพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). การออกแบบการสอนหลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Everette, M. R. (1983). Diffusion of innovations. (3rd ed.). New York: The Free Press.
- Ge, L. et al. (2024). Modern software and physical education: can online training. BMC Medical Education, 24(1), 419-427.
- Knowles, M. et al. (2020). The adult learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. London: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Moustakas, L. & Kalina, L. (2022). Learning Football for Good: The Development and Evaluation of the Football3 MOOC. Sustainability, 14(4), 2061.
- Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. New York: Harcourt, Brace & World.
- Wang, X. et al. (2021). A survey on curriculum learning. IEEE transactions on pattern analysis and machine intelligence, 44(9), 4555-4576.
- Yang, X. (2023). A Historical Review of Collaborative Learning and Cooperative Learning. TechTrends, 67(2023), 718-728.
- Zhu, C. (2012). Student satisfaction, performance, and knowledge construction in online collaborative learning. Journal of Educational Technology & Society, 15(1), 127-136.

การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา*

STUDY OF THE EDUCATIONAL MANAGEMENT MODEL FOR THE ELDERLY IN THE SPECIAL ECONOMIC DEVELOPMENT ZONE, SOUTHERN BORDER

อริสรา บุญรัตน์*, เชาวนี แก้วมโน

Arisra Boonrat*, Chaowanee Kaewmano

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: arisra@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ตาม เพศและอายุ และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ทำการศึกษาด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา ใน 5 อำเภอ (จะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวี และสะเตา) และเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ที่มีอายุ (60 - 70 ปี, ตั้งแต่ 70 - 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) ได้กลุ่มตัวอย่าง 397 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ ที่ความเชื่อมั่น 95% และมีค่าความเชื่อมั่น .955 และการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน ซึ่งเลือกมาด้วยวิธีเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเพศ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพและอนามัย มีความต้องการมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการศึกษา ตามลำดับ ความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการการจัดการศึกษาแตกต่างกัน และ 2) ความต้องการรูปแบบด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ ด้านการจัดการศึกษา เน้นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้ ร้อยละ 41.93 ด้านการเรียนรู้ ควรมีการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ร้อยละ 41.14 ด้านสุขภาพและอนามัย ควรจัดอบรมหลักสูตรเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัย ร้อยละ 37.35 และด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ผู้สูงอายุควรได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลานและคนรอบข้าง ร้อยละ 39.80

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการศึกษา, ผู้สูงอายุ, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้

Abstract

The research aimed to 1) Study the educational management needs of the elderly by gender and age and 2) Study the educational management model for the elderly. The study was conducted using a mixed method by collecting data from the elderly in the Southern Border Special Economic Zone, Songkhla Province in 5 districts (Chana, Thepha, Saba Yoi, Nathawi and Sadao) and collecting data from the elderly aged (60-70 years, 70-79 years and 80 years and over). The sample group was 397 people. The sample size was determined using the Taro Yamane formula with a 95% confidence level and a reliability value of .955. The focus group consisted of 15 people who were purposively selected. The results of the research found that 1) The educational management needs of the elderly in the Southern Border Special Economic Zone, Songkhla Province, classified by gender were at a high level. When considering each aspect, it was found that health and hygiene had the highest needs, followed by social and mental adjustment, and learning. and education management, respectively. The educational management needs of the elderly classified by age found that the elderly with different ages had different educational management needs. 2) The need for educational management formats for the elderly can be summarized as follows: In terms of education management, it emphasizes knowledge that can be applied in daily life or in a career (41.93%). In terms of learning, there should be a budget allocation for agencies specifically related to the elderly (41.14%). In terms of health and hygiene, there should be training courses to prepare for being elderly (37.35%). And in terms of social and mental adjustment, the elderly should receive attention from children and people around them (39.80%).

Keywords: Education Management Model, Elderly, Special Economic Development Zones in The Southern Border Provinces

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ ที่จะต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึงหากการจัดการศึกษาให้แก่คนในชาติเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ ก็จะสามารถสร้างสรรค์ ความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติได้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยในมาตรา 6 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ว่าด้วย การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นระบบที่ให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) พัฒนาสมรรถนะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ โดยการ Re-skill Up-skill และ New Skill เพื่อให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งสร้างช่องทางอาชีพในรูปแบบหลากหลายให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

จากข้อมูลรายงานการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย ปี 2553 - 2573 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” ตั้งแต่ปี 2553 โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 12.80 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 66 ล้านคน และคาดว่าในปี 2573 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” เนื่องจากมีสัดส่วนของผู้สูงอายุสูงถึง ร้อยละ 25.80 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 68.30 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งสถานการณ์ของประเทศไทย ก็ดำเนินไปเช่นเดียวกับนานาประเทศ กล่าวคือ การดำเนินนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาวขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพ ตลอดจนการวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าว ทำให้สถานการณ์เจริญพันธุ์และอัตราการเกิดมีแนวโน้มที่ลดลง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง ในขณะที่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่มีผลกระทบตามมา คือ การจัดเตรียมอาชีพและการให้ผู้สูงอายุเหล่านี้สามารถดูแลตัวเองได้ ไม่เป็นภาระของลูกหลาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการวิจัยเรื่องการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาความต้องการการจัดการศึกษา และศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นพื้นฐานสำคัญจากแนวคิดที่ระบุว่า การเรียนรู้ไม่ได้สิ้นสุดในระบบการศึกษาในวัยเรียน แต่ดำเนินไปตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่ต้องการการเรียนรู้เพื่อปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ปิยดา วงศ์วิวัฒน์, 2562) และตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ และนำไปสู่การสร้างสังคมผู้สูงวัยที่มีคุณภาพ ตลอดจนนำองค์ความรู้ที่ได้ไปนำเสนอเป็นรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุไทยต่อไป อีกทั้ง ยังไม่มีการศึกษาถึงการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสม ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ ในจังหวัดสงขลาที่ครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอสะเดา ซึ่งมีผู้สูงอายุในพื้นที่อยู่เป็นจำนวนมากและเป็นพื้นที่ 5 อำเภอที่มีความแตกต่างจากอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดสงขลา ที่มีการทำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มการลงทุนสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความสุขให้เกิดขึ้นแก่คนทุกช่วงวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา มีวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา 5 อำเภอ (จะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวี และสะเดา) ที่มีช่วงอายุมีช่วงอายุ (60 - 70 ปี, ตั้งแต่ 70 - 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) จำแนกตามเพศ (ชาย และหญิง) จำนวน 57,137 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุ จำแนกตามอำเภอ ในจังหวัดสงขลาที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้

อำเภอ	อายุ 60 - 69 ปี			อายุ 70 - 79 ปี			อายุ 80 ปีขึ้นไป		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
จะนะ	3,588	4,193	7,781	1,797	2,286	4,083	1,043	1,609	2,652
เทพา	2,303	2,775	5,078	1,180	1,503	2,683	672	1,016	1,688
สะบ้าย้อย	2,046	2,382	4,428	946	1,606	2,552	584	856	1,440
นาทวี	2,341	2,537	4,878	1,182	1,451	2,633	691	944	1,635
สะเดา	3,458	5,459	8,917	1,988	2,137	4,125	1,008	1,556	2,564
รวม	13,736	17,346	31,082	7,093	8,983	16,076	3,998	5,981	9,979

หมายเหตุ: ข้อมูลจาก สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา ปี 2564

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร ผู้สูงอายุแบ่งตามช่วงอายุ ได้แก่ 60 - 69 ปี, อายุ 70 - 79 ปี และ อายุ 80 ปีขึ้นไป และแบ่งตามอำเภอ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอสะเดา พบว่า มีผู้สูงอายุรวมที่ใช้เป็นประชากร จำนวน 57,137 คน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ จำแนกตาม เพศ ช่วงอายุ และอำเภอ

อำเภอ	อายุ 60 - 69 ปี			อายุ 70 - 79 ปี			อายุ 80 ปีขึ้นไป		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
จะนะ	23	29	52	13	19	32	7	10	17
เทพา	19	28	47	7	11	18	5	8	13
สะบ้าย้อย	8	14	22	10	11	21	3	7	10
นาทวี	11	14	25	10	12	22	4	7	11

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ จำแนกตาม เพศ ช่วงอายุ และอำเภอ (ต่อ)

อำเภอ	อายุ 60 - 69 ปี			อายุ 70 - 79 ปี			อายุ 80 ปีขึ้นไป		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
สะเดา	24	30	54	15	19	34	9	10	19
รวม	85	115	200	55	72	127	28	42	70

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามช่วงอายุ ได้แก่ อายุ 60 - 69 ปี อายุ 70 - 79 ปี และอายุ 80 ปีขึ้นไป และแบ่งตามอำเภอ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอสะเดา พบว่า มีผู้สูงอายุรวมที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คนโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แล้วสุ่มเลือกหน่วยตัวอย่างออกมา จากแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามจำนวนสัดส่วนที่กำหนดตามตัวอย่างในแต่ละอำเภอ

และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 5 คน ผู้สูงอายุตั้งแต่ 70 - 79 ปี จำนวน 5 คน และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง สามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน มีสภาพร่างกายที่สามารถเข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรม และเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุหรือเคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถาม ซึ่งมีเนื้อหาสาระ อยู่ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎีและตัวแปร ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของ ผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา ได้แก่ เพศ อายุ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
1) ด้านการจัดการศึกษา 2) ด้านการเรียนรู้ 3) ด้านสุขภาพและอนามัย และ 4) ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ ลิก - เอิร์ท (Likert) (Johnson, B. & Christensen, L., 2004)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะความต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
1) ด้านการจัดการศึกษา 2) ด้านการเรียนรู้ 3) ด้านสุขภาพและอนามัย และ 4) ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ โดยได้สร้างจากการวิเคราะห์เอกสาร และตามประเด็นที่ต้องศึกษาการศึกษา

2. แบบสอบถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นข้อคำถามลักษณะปลายเปิด ให้ผู้รับการสัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็น รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัด

สงขลา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการศึกษา 2) ด้านการเรียนรู้ 3) ด้านสุขภาพและอนามัย และ 4) ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาด้านการวัดผลและประเมินผล และพยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษที่ทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำผลการพิจารณาไปทำการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ที่พัฒนาโดยโรวินลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) โดยผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการวิจัยจากผู้ทรงทั้ง 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไปทุกข้อ

2. หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามความต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) โดยได้เท่ากับ .955 และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา จำนวน 397 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน และนำมาหาความถี่ ร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อสอบถามรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการเรียนรู้ ด้านสุขภาพและอนามัย และ ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 การตอบแบบสอบถาม ไม่เร่งรัดในการตอบ

2.2 การสนทนากลุ่มกับผู้เข้าร่วม ไม่อยากแสดงความคิดเห็น หรือบอกความคิดเห็นในประเด็นใดทางผู้วิจัยจะไม่คัดค้านคำตอบ แต่จะชวนพูดคุยประเด็นอื่น ๆ แทน และมีการหยุดพัก ระหว่างการสัมภาษณ์

2.3 มีมาตรการในการป้องกันแก้ไข และดูแลผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลในโครงการ ดังนี้

2.3.1 การไม่คัดค้านคำตอบกับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล

2.3.2 การเก็บข้อมูลอยู่ในบริบท และสภาพแวดล้อมที่ผู้สูงอายุคุ้นเคย เช่น อำเภอสะเตกา เก็บข้อมูลที่ศาลาประชาคมของอำเภอ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุเคยไปทำกิจกรรมอยู่เป็นประจำ

2.3.3 ในการเก็บข้อมูลของทุกอำเภอ จะมีหน่วยงานภาครัฐ เช่น กองสวัสดิการมาร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความต้องการที่แท้จริง

2.3.4 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้ดำเนินการ โดยการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และขั้นตอน การดำเนินการวิจัย ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและใช้ ข้อมูลเฉพาะการศึกษานี้เท่านั้น การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอโดยภาพรวม ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มตัวอย่าง

และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ตามลำดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา 5 อำเภอ (จะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวีและสะเดา) ที่มีช่วงอายุมีช่วงอายุ (60 - 70 ปี, ตั้งแต่ 70 - 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) จำแนกตามเพศ (ชายและหญิง) จำนวน 57,137 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แล้วสุ่มเลือกหน่วยตัวอย่างออกมา จากแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามจำนวนสัดส่วนที่กำหนดตามตัวอย่างในแต่ละอำเภอ ได้จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 397 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 5 คน ผู้สูงอายุตั้งแต่ 70 - 79 ปี จำนวน 5 คน และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณได้นำแบบสอบถามมาจัดระบบข้อมูลแยกเป็นหมวดหมู่ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยการหาค่า IOC การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

การวิจัยในมนุษย์ ได้ยื่นขออนุญาตการวิจัยในมนุษย์ (เลขรับรองจริยธรรม SCPHYLIRB-2566/179)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้

(n = 397)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	103	25.94
หญิง	294	74.06
อายุ		
60 - 69 ปี	252	63.48
70 - 79 ปี	117	29.47
80 ปีขึ้นไป	28	7.05
รวม	397	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ เรื่อง ความต้องการและรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา จำนวน 397 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 294 คน (ร้อยละ 74.06) เพศชาย จำนวน 103 คน (ร้อยละ 25.94) มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 252 คน (ร้อยละ 63.48) อายุระหว่าง 70 - 79 ปี จำนวน 117 คน (ร้อยละ 29.47) และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 28 คน (ร้อยละ 7.05)

2. ผลการศึกษาความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ

(n = 397)

ประเด็นรายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการการจัดการศึกษา
1. ด้านการจัดการศึกษา	4.14	.63	มาก
2. ด้านการเรียนรู้	4.21	.64	มาก
3. ด้านสุขภาพและอนามัย	4.35	.53	มาก
4. ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ	4.28	.50	มาก
ภาพรวม	4.24	.50	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการจัดการศึกษาในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการจัดการศึกษาในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านสุขภาพและอนามัย ($\bar{X} = 4.35$) ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ($\bar{X} = 4.28$) ด้านการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.21$) และด้านการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.14$) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะความต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงข้อเสนอแนะความต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ

ประเด็นรายด้าน	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านการจัดการศึกษา		
1.1 ความรู้ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบ อาชีพได้	65	41.93
1.2 เน้นการเรียนรู้รูปแบบชั้นเรียน กลุ่ม - ชมรม	50	32.26
1.3 ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	40	25.81
2. ด้านการเรียนรู้		
2.1 งบประมาณของหน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ	65	41.14
2.2 การมีพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุในการเรียนรู้โดยเฉพาะ	55	34.81
2.3 การเรียนรู้เน้นการลงมือทำและการปฏิบัติด้วยตนเอง	38	24.05
3. ด้านสุขภาพและอนามัย		
3.1 หลักสูตรเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัย	62	37.35
3.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและโรค	56	33.73
3.3 แกนนำอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ	48	28.92
4. ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ		
4.1 การเอาใจใส่จากลูกหลานและคนรอบข้าง	78	39.80
4.2 การศึกษาดูงานทัศนศึกษาทุกปี	77	39.28
4.3 การมีเวทีนำเสนอประสบการณ์สู่คนรุ่นหลัง	41	20.92

จากตารางที่ 5 พบว่า ข้อเสนอแนะความต้องการรูปแบบด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้ ด้านการจัดการศึกษา เน้นความรู้ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้ ร้อยละ 41.93 โดยการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ด้านการเรียนรู้ ให้จัดสรรงบประมาณของหน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ร้อยละ 41.14 ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่ายสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ด้านสุขภาพและอนามัยอบรมหลักสูตรเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัย ร้อยละ 37.35 ควรส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ เกี่ยวกับโภชนาการ การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพจิตที่เหมาะสม และด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ การเอาใจใส่จากลูกหลานและคนรอบข้าง ร้อยละ 39.80 โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับคนในครอบครัว เพื่อสร้างความเข้าใจของคนในครอบครัวการดูแลผู้สูงอายุร่วมกันต่อไป

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ด้านการจัดการศึกษา ที่ผู้สูงอายุต้องการ คือ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา โดยระยะเวลาในการเรียนในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การจัดการศึกษาแต่ละครั้งอาจจะมีจำนวนชั่วโมงที่ไม่ยาวมากต่อวัน บรรยาย 1 ชั่วโมง และลงมือปฏิบัติ 1 ชั่วโมง เพื่อให้เอื้อกับบริบทของผู้สูงอายุ ด้านเนื้อหาในการศึกษาเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ถูกพูดถึงมากที่สุดจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สารเนื้อหาที่มีการผสมผสานทั้งจาก

หลักสูตรกลาง และมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย โดยผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ควรจะเป็นวิทยากรหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในเนื้อหาสาระนั้น ๆ โดยตรง โดยเป็นคนที่เอาใจใส่ สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี มีการสื่อสารที่ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย สอนซ้ำ ๆ ด้านสื่อในการศึกษาเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ถูกพูดถึงมากที่สุดจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สื่อ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลายท่านได้เล่าถึงความไม่ถนัดทางด้านออนไลน์ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติม สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษา วิธีการเรียนการสอน ซึ่งผู้สูงอายุสนใจ ได้แก่ การนำชมนอกสถานที่เรียน และการใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยประกอบการเรียน

2. ด้านการเรียนรู้ ที่ผู้สูงอายุชื่นชอบมากที่สุด คือ การเรียนรู้ในชั้นเรียน จากสถานศึกษา องค์กร หรือหน่วยงาน มีผู้สูงอายุเพียงบางส่วนที่ต้องการการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทั้งจากในชั้นเรียนและผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น สื่อออนไลน์ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ชี้แจงถึงความไม่ถนัด และความกังวลในการเรียนออนไลน์ โดยรูปแบบการเรียนซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สุด คือ การเข้ากลุ่ม - ชมรมประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการช่วยเหลือสังคม วิชาและกิจกรรมที่เป็นที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ ศิลปะ ดนตรี และกีฬาประเภทต่าง ๆ รองลงมา ได้แก่ วิชาที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ และวิชาการพัฒนาตนเอง

3. ด้านสุขภาพและอนามัย ผู้สูงอายุมองว่าครอบครัวมีบทบาทหลักในการร่วมกันดูแลสุขภาพและอนามัยของผู้สูงอายุ นอกจากตัวของผู้สูงอายุเองแล้วนั้น ต้องการให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลโดยตรง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยของผู้สูงอายุ และมีการกำหนดอย่างชัดเจน ที่โปรแกรมพัฒนาสุขภาพ เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการตรวจคัดกรองโรคเบื้องต้น บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และบริการรถฉุกเฉินเพื่อส่งตัวผู้ป่วย วิธีการใช้ชีวิตให้ง่ายและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

4. ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ผู้สูงอายุเห็นว่าสามารถนำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า การรับรู้ - เข้าใจความรู้สึกของตนเอง สามารถจัดการสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ได้ โดยผู้สูงอายุมองว่า การได้เข้าสังคมทำกิจกรรมกับกลุ่มคนรุ่นเดียวกัน หรือการพัฒนามิตรภาพใหม่ ๆ กับผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ทำให้เห็นคุณค่าในตัวเอง มีเป้าหมายในการใช้ชีวิตแต่ ทั้งนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวร่วมด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี ตอนที่ 2 ระดับความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในภาพรวมผู้สูงอายุมีความต้องการการจัดการศึกษาในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความต้องการการจัดการศึกษาในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านสุขภาพและอนามัย ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการศึกษาตามลำดับ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะความต้องการการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ สรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้ ด้านการจัดการศึกษา เน้นความรู้ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้ ด้านการเรียนรู้ ให้จัดสรรงบประมาณของหน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ด้านสุขภาพและอนามัย อบรมหลักสูตรเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัย และ ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ การเอาใจใส่จากลูกหลานและคนรอบข้าง อภิปรายได้ว่า

1. ความต้องการการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ด้วยสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป และการที่ประเทศไทยอยู่ในสภาวะสังคมสูงวัยเพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วยการที่คนทุกเพศ ทุกวัย หันมาดูแลตัวเองด้วยการออกกำลังกาย และทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากขึ้น ประกอบกับช่องทางในการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพหลากหลายมากขึ้น จึงทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลสุขภาพของตนเองง่ายขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุหรือผู้สูงอายุมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพแข็งแรงมากขึ้น จึงทำให้มีความต้องการการเรียนรู้ที่มากขึ้นกว่าผู้สูงอายุยุคก่อน โดยผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสุขภาพและการดูแลตนเองมากที่สุดอันดับแรก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายมากขึ้น มีความกังวลเกี่ยวกับโรคประจำตัวและการเจ็บป่วย ต้องการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุดและต้องการลดภาระการดูแลจากลูกหลาน โดยรูปแบบการจัดการศึกษานั้นต้องเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ของ Knowles, M. S. ที่ว่า มีความต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น ชอบการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ และชอบการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Knowles, M. S., 1980) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวี สัจจโสภณ ที่เชื่อว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ในผู้สูงอายุจะช่วยเสริมพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุพึ่งตนเองได้ในยุคที่สังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเทคโนโลยีมากขึ้น และส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น หากได้รับการเรียนรู้และทำกิจกรรมในสิ่งที่ตนเองสนใจ (ระวี สัจจโสภณ, 2556) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสุขภาพและอนามัยอยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่น ๆ อาจเป็น เพราะผู้สูงอายุหันมาดูแลตัวเองมากขึ้นมีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ ซึ่งในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญ และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจได้ไม่ยาก ในส่วนการปรับตัวทางสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความท้าทายในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหลังเกษียณ สอดคล้องกับทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ที่ว่าการสูญเสียบทบาทการทำงานส่งผลกระทบต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เช่น การสูญเสียสถานภาพทางสังคมการปรับตัวกับบทบาทใหม่ การแสวงหาบทบาทใหม่ ความต้องการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน การปรับเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน และการอยากเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของตนกับคนรุ่นหลัง (Stryker, S. & Statham, A., 1985)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการการจัดการศึกษาแตกต่างกัน โดยช่วงอายุ 60 - 69 ปี และ 80 ปีขึ้นไป มีความต้องการการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจาก ในวัย 60 - 69 ปีนี้ ผู้สูงอายุมักยังมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีความต้องการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ การพัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยี หรือการฝึกอาชีพเสริม ที่ช่วยเพิ่มคุณค่าในตนเองและส่งเสริมบทบาทในครอบครัวหรือชุมชน งานวิจัยโดย Havighurst, R. J. ชี้ว่า ในวัยนี้ผู้สูงอายุมีความต้องการทำกิจกรรมที่ช่วยให้พวกเขารู้สึกถึงคุณค่าและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้สูงอายุวัย 80 ปีขึ้นไปช่วงวัยนี้มักเผชิญกับข้อจำกัดทางร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหวที่ลดลง การสูญเสียความทรงจำบางส่วนหรือปัญหาสุขภาพเรื้อรัง ส่งผลให้ความต้องการศึกษาของพวกเขา เน้นไปที่กิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพการฝึกสมาธิหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม (Havighurst, R. J., 1972) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maslow, A. H.

ที่กล่าวว่า เมื่อเข้าสู่วัยชรามากขึ้น ผู้คนมักมุ่งเน้นไปที่ความปลอดภัยทางกายและจิตใจมากกว่าความสำเร็จด้านอื่น (Maslow, A. H., 1943) และการเปรียบเทียบความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ด้านการเรียนรู้ และการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการ การจัดการศึกษาแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างในความต้องการด้านการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในด้านการเรียนรู้และการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ สะท้อนถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัย โดยช่วงอายุ 60 - 69 ปี และ 80 ปีขึ้นไป มีความต้องการเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจาก ในวัย 60 - 69 ปีนี้ ผู้สูงอายุยังต้องการเข้าสังคม การเรียนรู้จึงเป็นการมาเรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป ด้วยสภาพร่างกายที่ทรุดโทรม การรับฟัง การได้ยินเสื่อมลง การออกจากบ้านด้วยตนเองไม่คล่องตัว การเรียนรู้จึงไม่ต้องการการเข้าสังคม ต้องการเรียนรู้อยู่ที่บ้านเป็นหลักร่วมกับคนในครอบครัว การออกแบบการศึกษา จึงควรตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงความสนใจและข้อจำกัดทางร่างกายของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณภาพชีวิต ส่วนด้านสุขภาพและอนามัย ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน เนื่องจากความต้องการด้านสุขภาพและอนามัย เป็นความต้องการพื้นฐานที่ผู้สูงอายุต้องเตรียมความพร้อม และยอมรับว่าร่างกายต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความแข็งแรงของร่างกายที่ลดน้อยลง และการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหลากหลาย ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ ที่ศึกษาความต้องการด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ พบว่า การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพและอนามัยของผู้สูงอายุในปัจจุบันนั้น มีความความรับผิดชอบใส่ใจและเข้าใจการสุขภาพดีอยู่แล้ว (ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ ที่ว่า แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลังนั้น ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดกิจกรรมสนทนา การเชิญวิทยากร อาจารย์สอนอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และการจัดตั้งชมรม อีกทั้งการจัดหาพื้นที่สาธารณะตามแต่ละต่าง ๆ ของเมืองเพื่อรองรับการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่หลากหลาย เช่น ลานออกกำลังกาย สวนสุขภาพ พื้นที่นันทนาการ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและคนในครอบครัวได้ตลอดเวลา โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่กิจกรรมของเทศบาลจัดทำขึ้นเท่านั้น (ญัฐจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ, 2559) และยังพบว่า ปัจจัยที่สำคัญของการเกิดทักษะในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ คือ การเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การดูแลสุขภาพ การสื่อสารกัน การเรียนรู้ให้เป็นไปตามความต้องการ ความสนใจและความคาดหวังของการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากการที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงสามารถเรียนรู้ผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์ชีวิตมากและธรรมชาติ ผู้สูงอายุจะชอบพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้มากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ความต้องการการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้ จังหวัดสงขลา สรุปได้ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี 2) ความต้องการการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสุขภาพและอนามัย ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้านการเรียนรู้และด้านการจัดการศึกษา มีความต้องการจัดการศึกษามากทุกด้าน และ 3) ข้อเสนอแนะ

ด้านการจัดการศึกษา เน้นความรู้ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพได้ ด้านการเรียนรู้ให้จัดสรรงบประมาณของหน่วยงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ด้านสุขภาพและอนามัย ควรมีการอบรมหลักสูตรเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัย การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและโรค อีกทั้งการเป็นแกนนำอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้ป่วย และด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ต้องการความเอาใจใส่จากลูกหลานและคนรอบข้าง ผู้สูงอายุอยู่ในสภาวะสังคมสูงวัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้หันมาดูแลตัวเองด้วยการออกกำลังกาย และทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ประกอบกับช่องทางในการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพหลากหลายทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลสุขภาพของตนเองง่ายขึ้น ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ทำให้มีความต้องการการเรียนรู้มากขึ้นกว่ายุคก่อน ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสุขภาพและการดูแลตนเองมากที่สุดอันดับแรก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย มีความกังวลเกี่ยวกับโรคประจำตัว และการเจ็บป่วยต้องการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุดและต้องการลดภาระการดูแลจากลูกหลาน รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุๆ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการการจัดการศึกษาแตกต่างกัน เนื่องจากผู้สูงอายุยังมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีความต้องการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันที่ช่วยเพิ่มคุณค่าในตนเองและส่งเสริมบทบาทในครอบครัวหรือชุมชน โดยมี ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ควรตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงความสนใจและข้อจำกัดทางร่างกาย ส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณภาพชีวิต 2) ควรส่งเสริมด้านสุขภาพและอนามัย เพราะเป็นความต้องการพื้นฐานที่ต้องเตรียมความพร้อม และยอมรับว่าร่างกายต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาที่คล้ายคลึงกัน และ 3) ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้ และทักษะในการเรียนรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้มีพื้นที่ทำกิจกรรม พบปะกันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม มีบทบาทในการวางแผนหรือกำหนดกิจกรรม ที่ตรงกับความต้องการและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างแท้จริง จัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร การใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมเพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่แผนปฏิบัติการ ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุต่อไปและมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการในการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีบริบทวัฒนธรรมและสังคมต่างกัน และ 2) การพัฒนาหลักสูตรและเทคโนโลยีการเรียนรู้ดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณัฐฐิตา เทวเลิศสกุล และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลังกรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(1), 529-545.
- ปิยดา วงศ์วิวัฒน์. (2562). การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(3), 348-361.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ระวี สัจจโสภณ. (2556). บทความปริทัศน์: แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพลัมพลิงในผู้สูงอายุ. วารสาร วิทยาศาสตร์เกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 34(3), 471-490.
- ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ. (2562). “การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชน เมือง จังหวัดนครสวรรค์”. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(3), 199-200.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคม แห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 - 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (ฉบับปรับปรุง ตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร). (อัดสำเนา). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). บทสรุปสำหรับผู้บริหารการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241209145003_27188.pdf
- Havighurst, R. J. (1972). *Developmental Tasks and Education*. New York: David McKay Company.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2004). *Educational Research: Quantitative, Qualitative and Mixed Approach*. (2nd ed.). Boston: Pearson Education.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy*. New York: Follett Pub.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Stryker, S. & Statham, A. (1985). “Symbolic Interaction and Role Theory” in *The Handbook of Social Psychology*. Edited by Linsey. D. & Aronson. E.p. 311 - 378. (3rd ed.). New York: Newbery Award Records.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของ กำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*

CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE PREVENTION CYBERCRIMES AMONG PERSONNEL IN THE ROYAL THAI POLICE

อิสเรศวรร์ ลักขมพิเชษฐ์

Issares Luxmeepichet

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย

Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: issares_63@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตรวจสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำลังพลที่ปฏิบัติงานในกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำนวน 500 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตามสัดส่วน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.80 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิจัย และวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติทุกตัวแปรอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยตัวแปร “ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า โมเดลการวัดยืนยันองค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรและมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และโมเดลโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี คือ ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งานเทคโนโลยี ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความไว้วางใจ และการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี ตามลำดับ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรสามารถอธิบายการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทางบวก (R^2) ได้เท่ากับ 0.89

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, การยอมรับเทคโนโลยี, กำลังพลตำรวจ, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Abstract

This research article aims to study the factors influencing the prevention of technology related crimes by personnel in the Royal Thai Police. It examines the causal relationship model of technology crime prevention among personnel in the Royal Thai Police with empirical data and explores the impact of factors influencing the prevention of technology-related crimes by personnel in the Royal Thai Police. This is a quantitative research study. The sample group consists of 500 personnel working in the Technology Crime Investigation Division of the Royal Thai Police, selected using proportional random sampling. The research tool is a questionnaire with a reliability value greater than 0.80. Data was collected using the questionnaire. The statistics used in the research and data analysis include mean, standard deviation, and structural equation modeling analysis. The research results found that all variables influencing the prevention of technology-related crimes by personnel in the Royal Thai Police were at a agree level, with the variable “intention to use technology” having the highest mean. The causal relationship model of technology crime prevention by personnel in the Royal Thai Police showed that the measurement model confirmed the subcomponents of all seven variables and was consistent with empirical data. The structural model also aligned with the empirical data. The causal factors with the most significant influence on the prevention of technology-related crimes include the intention to use technology, perceived ease of use of technology, self-efficacy, subjective Norm, trust, and perceived usefulness of technology, respectively. These factors were statistically significant at the .01 level. The six variables together explained positive technology crime prevention (R^2) at 0.89.

Keywords: Causal Factor, Prevention Cybercrimes, Technology Acceptance, Police Personnel, The Royal Thai Police

บทนำ

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรามากยิ่งขึ้น ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างก้าวกระโดด พิจารณาจากสถิติผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 66.7 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 88.4 ในปี 2566 เนื่องจากมีอุปกรณ์ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้หลากหลายชนิด เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา ประกอบกับกับนโยบายของรัฐบาลไทยมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ด้วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม นั่นก็คือการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับรายได้ของประชากรในประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ในขณะที่เดียวกันต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดจริยธรรมและความมั่นคงปลอดภัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงซอฟต์แวร์ยังมีช่องโหว่ มีผู้ใช้งาน

คอมพิวเตอร์อย่างขาดคุณธรรมและจริยธรรม จนก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

อาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาทั้งทางด้านสังคมและทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การค้า การเงินการธนาคาร เป็นต้น สถานการณ์อาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนของการกระทำความผิดมากขึ้นตามลำดับ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนและของประเทศชาติในทุกๆระดับ โดยเฉพาะในระดับนโยบายที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยกว้างอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน การป้องกันเป็นแนวทางเชิงรุกที่สำคัญ ถึงแม้ว่าอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเดิม แต่วิธีการที่คนร้ายใช้ในการเข้าถึงเหยื่อและวิธีการโอนเงิน (เป็นวิธีใหม่ๆ ที่อาศัยเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยและสังคมโลก แม้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดูแลคดีอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศจากโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี และรัฐบาลได้บังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 กฎหมายหรือกระบวนการป้องกันมิให้ประชาชนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามไม่ทัน ตลอดจนยังไม่เอื้อต่อการทำงานของหน่วยงานให้บริการ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ทำให้คนร้ายใช้เป็นช่องโหว่ในการกระทำความผิด (ชฎาภรณ์ สิงห์แก้ว และคณะ, 2564)

ในปัจจุบัน ยังมีการศึกษาการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีน้อยมาก ทฤษฎีหนึ่งที่ที่น่าสนใจ คือ ทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับนวัตกรรม (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis et al ซึ่งเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวกับการยอมรับและการใช้ แบบจำลองดังกล่าวนำมาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีของบุคคลอย่างแพร่หลาย อธิบายว่าบุคคลหนึ่งจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ และ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน แต่มีงานวิจัยเป็นจำนวนน้อยที่ศึกษาถึงการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลพฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (Davis, F. D. et al., 1989)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในกำลังพลตำรวจ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลตำรวจ ตรวจสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลตำรวจในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อนำมาพัฒนาเป็นแนวทางช่วยให้เกิดแนวทางการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อตรวจสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบวิจัย** เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology)

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กำลังพลที่ปฏิบัติงานในกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 1,705 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กฎอย่างง่ายว่าด้วยอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ ควรจะเป็น 15 - 20 เท่า ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) (Hair, J. F. et al., 2019) การวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรสังเกตได้ 21 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอ จึงควรมีอย่างน้อย 315 - 420 ตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Comrey, A. L. & Lee, H. B. (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) ที่แนะนำว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 500 ตัวอย่าง เป็นจำนวนที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร (Multivariate Analysis) จึงสุ่มตัวอย่างโดยสุ่มตามสัดส่วน (Proportional Allocation) ได้จำนวน 500 คน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของตนเอง (Self-efficacy: SE) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ทักษะที่เพียงพอ สำหรับจัดการกับภัยคุกคามจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (SE1) การใช้งานโปรแกรมต่าง ๆ ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (SE2) ความสามารถควบคุมและป้องกันตนเองจากการโจมตีระบบสารสนเทศของจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ได้ (SE3) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm: SN) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติตามบุคคลรอบข้างเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (SN1) การปฏิบัติตามบุคคลรอบข้างเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี (SN2) การปฏิบัติตามบุคคลรอบข้างรักษาความปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (SN3) ความไว้วางใจ (Trust: TR) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การมองในแง่ดีเกี่ยวกับความปลอดภัยของอินเทอร์เน็ตจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (TR1) ความมั่นใจว่าอินเทอร์เน็ตปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (TR2) ความพอใจกับความปลอดภัยของอินเทอร์เน็ตจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (TR3) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี (Perceived Ease of Use: PEOU) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การรับรู้การเรียนรู้ของเทคโนโลยีป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PEOU1) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของเทคโนโลยีป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PEOU2) เทคโนโลยีป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีง่ายต่อการใช้ในอนาคต (PEOU3) การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี (Perceived Usefulness: PU) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ แอปพลิเคชันสามารถช่วยป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PU1) การใช้เทคนิคต่าง ๆ สามารถป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PU2) การใช้เทคโนโลยีส่วนขยายสามารถป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PU3) ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี (Intention: INT) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความเต็มใจใช้เทคโนโลยีป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (INT1) การใช้

เทคโนโลยีป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในอนาคต (INT2) การแนะนำผู้อื่นใช้เทคโนโลยีป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (INT3) การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (Preventing Cybercrimes: PVC) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การฝึกอบรมใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PVC1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีวันละหลายครั้ง (PVC2) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี (PVC3) แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน

เห็นด้วย 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน

และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนของ Best, J. W. & Kahn, J. V. ดังนี้ (Best, J. W. & Kahn, J. V., 2014)

ระดับความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4.50 - 5.00
เห็นด้วย	3.50 - 4.49
ไม่แน่ใจ	2.50 - 3.49
ไม่เห็นด้วย	1.50 - 2.49
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1.00 - 1.49

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้นำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาสาระความเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สอดคล้องเป็นรายชื่อของ Turner, R. C. & Carlson, L. คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient, α) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความเชื่อมั่นของ Eisinga, R. et al. คือ มีค่าความเชื่อมั่น 0.80 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่าแต่ละปัจจัยมีค่าตั้งแต่ 0.81 - 0.89 และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.80 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงและสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Turner, R. C. & Carlson, L., 2003); (Eisinga, R. et al., 2012)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างเข้าตอบแบบสอบถามใน Google form โดยผู้วิจัยได้ขอ e-mail ของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่ม จากนั้นจึงได้ส่ง e-mail แนะนำตนเองและวัตถุประสงค์การวิจัยและลิงก์ Google form กำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 2 สัปดาห์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดล และ 2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ตรวจสอบปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) พบว่าอยู่ในเกณฑ์ไม่เกิน 0.80 จากนั้น วิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มี 2 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement model) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Assessment of Model Fit) ตามเกณฑ์ Goodness of fit ดังนี้ $p\text{-value} > 0.05$, $\chi^2/df \leq 2.00$, $GFI > 0.90$, $AGFI > 0.90$, $CFI > 0.90$, $RMSEA < 0.05$, $SRMR < 0.05$, $CN > 200$ (Hair, J. F. et al., 2019)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปร

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	ระดับ	ความเบ้	ความโด่ง
ความเชื่อในความสามารถของตนเอง	3.63	0.71	เห็นด้วย	-0.38	0.24
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	3.80	0.63	เห็นด้วย	-0.39	0.53
ความไว้วางใจ	3.83	0.62	เห็นด้วย	-0.37	0.60
การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี	3.59	0.65	เห็นด้วย	-0.24	0.19
การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี	3.55	0.62	เห็นด้วย	-0.10	0.35
ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี	4.04	0.56	เห็นด้วย	-0.13	0.26

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พบว่า ทุกตัวแปรอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยตัวแปร “ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.04$, $SD = 0.56$) และตัวแปร “การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี” มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.55$, $SD = 0.62$) เมื่อพิจารณาการแจกแจงความเบ้และความโด่งของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ค่าความเบ้มีค่าอยู่ระหว่าง -0.39 ถึง -0.10 และค่าความโด่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.19 ถึง 0.60 ซึ่งมีค่าไม่เกิน ± 2 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ผลการตรวจสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด ยืนยันองค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง พบว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ Goodness of fit ดังนี้

ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.19 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสอง เคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.02 ค่าดัชนีมาตรฐานของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.03 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 656.84 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบจำลอง

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าที่ได้
ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df)	≤ 2.00	1.19
ค่าความน่าจะเป็น (p-value)	> 0.05	0.07
ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)	≥ 0.90	0.99
ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI)	≥ 0.90	0.98
98 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	≥ 0.90	0.96
ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสอง (RMSEA)	≤ 0.05	0.02
ค่าดัชนีมาตรฐานของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (SRMR)	≤ 0.05	0.03
ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN)	> 200	656.84

ผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) แสดงได้ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 1

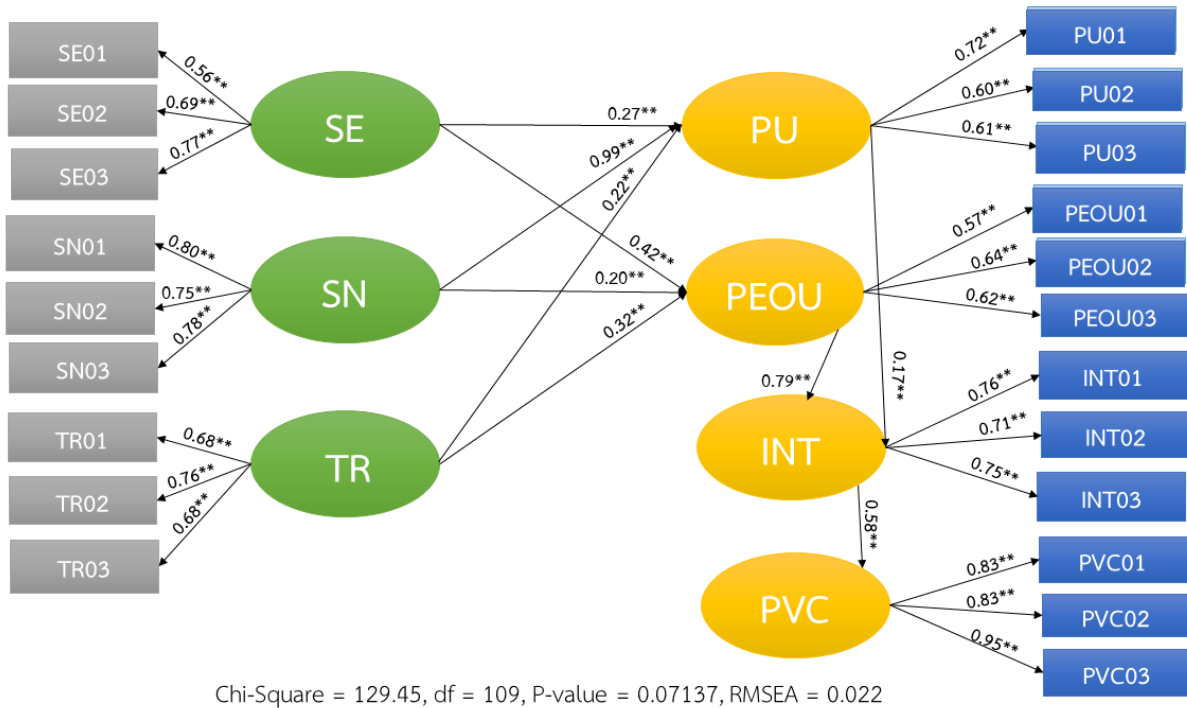
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

อิทธิพลของตัวแปร			DE	IE	TE	อิทธิพลของตัวแปร			DE	IE	TE
SE	➔	PU	0.27**	-	0.27**	SE➔	INT	-	0.38**	0.38**	
SE	➔	PEOU	0.42**	-	0.42**	SE➔	PVC	-	0.22**	0.22**	
SN	➔	PU	0.99**	-	0.99**	SN➔	INT	-	0.33**	0.33**	
SN	➔	PEOU	0.20*	-	0.20*	SN➔	PVC	-	0.19**	0.19**	
TR	➔	PU	0.22**	-	0.22**	TR➔	INT	-	0.21**	0.21**	
TR	➔	PEOU	0.32**	-	0.32**	TR➔	PVC	-	0.12**	0.12**	
PU	➔	INT	0.17**	-	0.17**	PU➔	PVC	-	0.10**	0.10**	
PEOU	➔	INT	0.79**	-	0.79**	PEOU➔	PVC	-	0.45**	0.45**	
INT	➔	PVC	0.58**	-	0.58**						
R ² ตัวแปรแฝง			PU			PEOU			INT		
			0.72			0.77			0.84		
						PVC			0.89		

หมายเหตุ **p-value < 0.01 และ R² หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

[illegible]

ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ได้แก่ ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี (TE = 0.58) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี (TE = 0.45) ความเชื่อในความสามารถของตนเอง (TE = 0.22) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (TE = 0.19) ความไว้วางใจ (TE = 0.12) และการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี (TE = 0.10) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งหมดตัวแปรสามารถอธิบายการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทางบวก (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%)

ภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี คือ ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งานเทคโนโลยีและการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี อิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีผ่านความตั้งใจใช้เทคโนโลยี ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และความไว้วางใจ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีผ่านการรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งานเทคโนโลยี การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยีและความตั้งใจใช้เทคโนโลยี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มี “ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เพราะความตั้งใจใช้เทคโนโลยีเป็นสถานการณ์ที่ผู้ใช้มีแนวโน้มผลักดันให้เกิดพฤติกรรมใช้เทคโนโลยีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Melović, B. et al. ซึ่งพบว่าความตั้งใจใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (Melović, B. et al., 2021) แสดงให้เห็นว่า ความตั้งใจใช้เทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่พฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ผลการตรวจสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่า Goodness of Fit ทุกค่าผ่านตามเกณฑ์

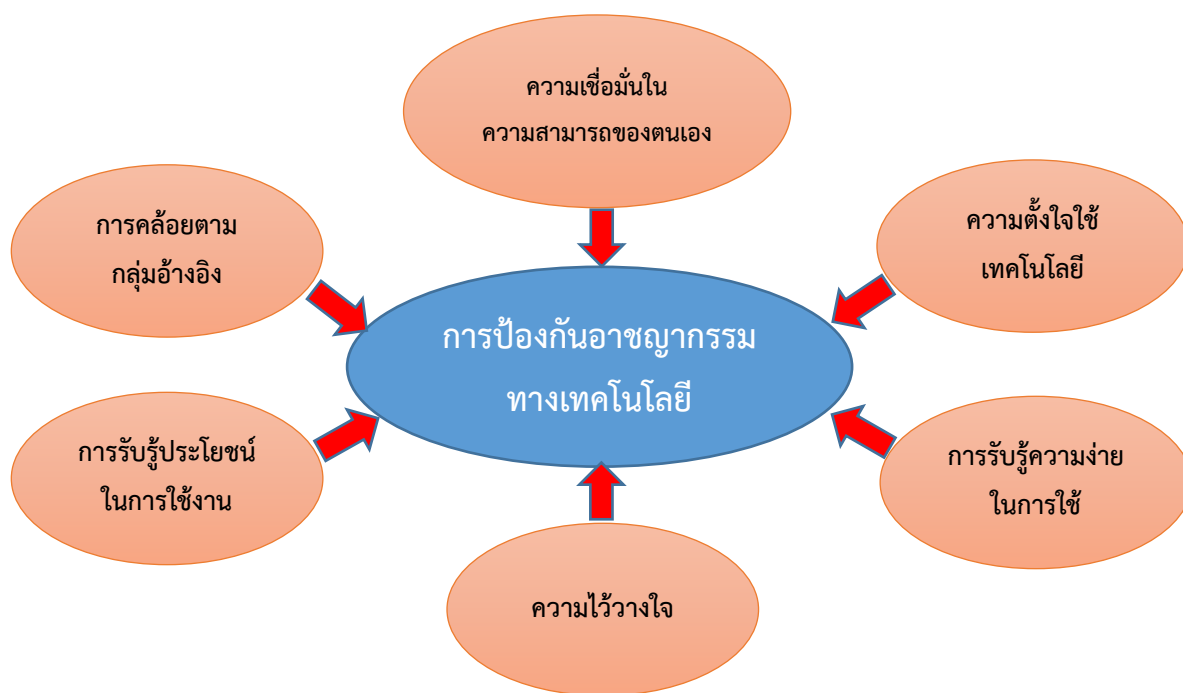
ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาแบบจำลองในงานวิจัยนี้ทำได้อีกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choudhury, A. & Shamszare, H. ซึ่งศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Choudhury, A. & Shamszare, H., 2023) แสดงให้เห็นว่าการทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการวิจัยครั้งนี้ทำได้อีกต้องสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของกำลังพลในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีดังนี้ 1) ความเชื่อในความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี เพราะผู้ใช้งานมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีทำให้รับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan, S. et al. ซึ่งพบว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ ความเชื่อในความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี และความเชื่อในความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี เพราะผู้ใช้งานมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยี จึงเกิดการรับรู้ความง่ายในการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (Hassan, S. et al., 2024) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Usman, O. et al. ซึ่งพบว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพราะผู้ใช้งานมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยี จึงต้องป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน (Usman, O. et al., 2021) แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเองส่งเสริมการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี ตลอดจนความตั้งใจใช้เทคโนโลยี 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี เพราะการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นการเชื่อบุคคลผู้อื่นที่มีความสำคัญกับตน เช่น พ่อแม่ เพื่อน หรือกลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ในการใช้เทคโนโลยีทำให้รับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Usman, O. et al. ซึ่งพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี และยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี เพราะการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นการเชื่อบุคคลผู้อื่นที่มีความสำคัญกับตน เช่น พ่อแม่ เพื่อน หรือกลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ในการใช้เทคโนโลยีจึงเกิดการรับรู้ความง่ายในการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (Usman, O. et al., 2021) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alanazi, M. et al. ซึ่งพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพราะการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นการเชื่อบุคคลผู้อื่นที่มีความสำคัญกับตน เช่น พ่อแม่ เพื่อน หรือกลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ในการใช้เทคโนโลยี จึงต้องป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน (Alanazi, M. et al., 2022) แสดงให้เห็นว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่งเสริมการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี ตลอดจนความตั้งใจใช้เทคโนโลยี 3) ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี เพราะผู้ใช้งานมีการรับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมีความปลอดภัยทำให้รับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alifiardi, A. A. ซึ่งพบว่า ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางตรง

ต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยีการใช้เพราะความไว้วางใจทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตจึงเกิดการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (Alifiardi, A. A., 2019) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hansen, J. M. et al. ซึ่งพบว่า ความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี เพราะความไว้วางใจทำให้ผู้ใช้งานมองในแง่ดีเกี่ยวกับความปลอดภัยของอินเทอร์เน็ต จึงเกิดความตั้งใจใช้เทคโนโลยี (Hansen, J. M. et al., 2018) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ De Kimpe, L. et al. ซึ่งพบว่าความไว้วางใจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจ ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพราะทำให้ผู้ใช้งานมองอินเทอร์เน็ตมีความปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสังคมมีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมากขึ้น จึงต้องป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (De Kimpe, L. et al., 2022) และยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choudhury, A. & Shamszare, H. ซึ่งพบว่า ความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี (Choudhury, A. & Shamszare, H., 2023) แสดงให้เห็นว่า ความไว้วางใจส่งเสริมการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี ตลอดจนความตั้งใจใช้เทคโนโลยี 4) การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีสอดคล้องกับทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับนวัตกรรม (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งกล่าวว่า เมื่อผู้ใช้งานเผชิญหน้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเขาปัจจัยหนึ่ง คือ การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีอันส่งผลทางอ้อมให้เกิดพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีได้แก่ การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shaw, N. & Sergueeva, K. ซึ่งพบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจในการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี (Shaw, N. & Sergueeva, K., 2019) แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยีช่วยเพิ่มความตั้งใจใช้เทคโนโลยีและมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี 5) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีสอดคล้องกับทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับนวัตกรรม (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งกล่าวว่า เมื่อผู้ใช้งานเผชิญหน้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัจจัยหนึ่ง คือ การรับรู้ความง่ายของการใช้งานเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีอันส่งผลทางอ้อมให้เกิดพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีได้แก่ การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alshurideh, M. T. et al. ซึ่งพบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีส่งผลต่อความตั้งใจในการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี (Alshurideh, M. T. et al., 2021) แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยีช่วยเพิ่มความตั้งใจใช้เทคโนโลยีและมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และ 6) ความตั้งใจใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี กล่าวได้ว่า ความตั้งใจเป็นความมุ่งมั่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำซึ่งเกิดความสำเร็จได้ ความตั้งใจจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำตามความต้องการของมนุษย์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ayanwale, M. A. et al. ซึ่งพบว่า ความตั้งใจใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Ayanwale, M. A. et al., 2023) แสดงให้เห็นว่า ความตั้งใจใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำไปสู่การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในกำลังพลตำรวจ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความไว้วางใจ การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี การให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยดังกล่าวข้างต้นให้สนับสนุน สอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันเป็นอย่างดี ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความไว้วางใจ การรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี และความตั้งใจใช้เทคโนโลยี ตัวแปร ทั้ง 6 ตัวแปร ส่งเสริมและผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อยู่ในระดับเห็นด้วย โดย “ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ตรวจสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในกำลังพลตำรวจมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ได้แก่ ความตั้งใจใช้เทคโนโลยี การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความไว้วางใจ และการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้งานเทคโนโลยี ตามลำดับ จากข้อค้นพบดังกล่าว มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือ ผู้บังคับบัญชาของ

หน่วยงานต้องส่งเสริมการให้ความรู้การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแก่ผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดความตั้งใจใช้เทคโนโลยีและการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ กำลังพลตำรวจต้องฝึกใช้เทคโนโลยีใหม่ในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและสนับสนุนการใช้กับเพื่อนร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป คือ การนำกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ไปทดสอบกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น ข้าราชการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชฎาภรณ์ สิงห์แก้ว และคณะ. (2564). บทบาทภาครัฐในการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18(1), 539-552.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Alanazi, M. et al. (2022). Exploring the factors that influence the cybersecurity behaviors of young adults. *Computers in Human Behavior*, 136(2022), 107376. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107376>.
- Alifiardi, A. A. (2019). The influence of perceived usefulness, ease of use, trust, and risk towards Gojek actual usage with behavioral intention to use as intervening variable. *Jurnal Ilmiah Mahasiswa FEB*, 7(2), 1-21.
- Alshurideh, M. T. et al. (2021). The moderation effect of gender on accepting electronic payment technology: a study on United Arab Emirates consumers. *Review of International Business and Strategy*, 31(3), 375-396.
- Ayanwale, M. A. et al. (2023). A Structural equation approach and modelling of pre-service teachers' perspectives of cybersecurity education. *Education and Information Technologies*, 29(3), 3699-3727.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2014). *Research in Education*. (10th ed.). Harlow England: Pearson Education.
- Choudhury, A. & Shamszare, H. (2023). Investigating the impact of user trust on the adoption and use of ChatGPT: Survey analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 25(2023), e47184. <https://doi.org/10.2196/47184>.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Davis, F. D. et al. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- De Kimpe, L. et al. (2022). What we think we know about cybersecurity: an investigation of the relationship between perceived knowledge, internet trust, and protection motivation in a cybercrime context. *Behaviour and Information Technology*, 41(8), 1796-1808.

- Eisinga, R. et al. (2012). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach or Spearman-Brown. *International Journal of Public Health*, 58(4), 637-642.
- Hair, J. F. et al. (2019). *Multivariate Data Analysis*. (8th ed.). Hampshire: Cengage.
- Hansen, J. M. et al. (2018). Risk, trust, and the interaction of perceived ease of use and behavioral control in predicting consumers' use of social media for transactions. *Computers in Human Behavior*, 80(2018), 197-206.
- Hassan, S. et al. (2024). Staying one step ahead: Exploring protection motivation theory to combat cyber-fraud among e-services users. *Procedia Computer Science*, 234(2024), 1364-137.
- Melović, B. et al. (2021). Determinants of millennials' behavior in online shopping-implications on consumers' satisfaction and e-business development. *Technology in Society*, 65(2021), 101561. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101561>.
- Shaw, N. & Sergueeva, K. (2019). The non-monetary benefits of mobile commerce: extending UTAUT2 with perceived value. *International Journal of Information Management*, 45(2019), 44-55.
- Turner, R. C. & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Usman, O. et al. (2021). The effect of computer self-efficacy and subjective norm on the perceived usefulness, perceived ease of use and behavioural intention to use technology. *IBIMA Business Review*, 2020(2020), 753259. <https://doi.org/10.5171/2020.753259>.

การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น ในจังหวัดสระบุรี*

DEVELOPMENT OF DEPRESSION PREVENTION MODEL USING BUDDHIST HOLISTIC WELL-BEING FOR TEENAGERS IN SARABURI PROVINCE

อรกัญญา โยธินมโนช*, พรสุข หุ่นนรินทร์

Ornkanya Yothinmanoch *, Pronasuk Hoonnirun

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี ประเทศไทย

Graduate School, Western University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: okanya6465@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสถานการณ์การณปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า พัฒนา และทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าฯ และประเมินรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะ องค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น ในจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วัยรุ่นที่มีภาวะปกติ อายุ 18 - 20 ปี จำนวน 300 คน เลือกแบบใช้สูตรคำนวณของแดเนียล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 15 คน รวม 20 ราย เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า แบบสอบถาม พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า มีการพัฒนารูปแบบการป้องกัน ภาวะซึมเศร้าฯ อยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนารูปแบบและทดลองใช้รูปแบบฯ มี 5 กิจกรรม ดังนี้ 1) ซึมเศร้า ภัยเงียบใกล้ตัวเรียนรู้ปัญหาพาเศร้าหมดหาย 2) คุณค่าอยู่ในตัวฉัน 3) รู้กาย รู้ใจ ห่างไกลภัยเศร้า 4) เพลิดเพลิน รับการเปลี่ยนแปลง และ 5) หยุดเป็นเย็นสบาย ผลการนำไปใช้ในวัยรุ่นกลุ่มทดลอง 35 คน หลังใช้รูปแบบ 6 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้ามากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบฯ และมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ (0.05) และผลการประเมิน รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าฯ มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การป้องกันภาวะซึมเศร้า, สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ, วัยรุ่นในจังหวัดสระบุรี

Abstract

This research paper aims to examine the issues, challenges, and preventive measures concerning depression, develop and test a preventive model, and evaluate the effectiveness of the prevention model based on holistic well-being rooted in Buddhist principles for adolescents in Saraburi province. The study employs a mixed-methods approach through research and development processes. The sample group comprises 300 adolescents aged 18 - 20 years, selected using Daniel's formula for sampling. Key informants include five monks and 15 village public health volunteers, totaling 20 participants, selected using purposive sampling. Research instruments include questionnaires on knowledge of depression, behaviors for preventing depression, self-esteem, holistic well-being with Buddhist principles, and satisfaction with the prevention model. The statistical methods used for the study include percentage, mean, standard deviation, and t-test. The findings reveal that the issues and preventive measures for depression demonstrate moderate development of the prevention model. The prevention model and its trial implementation incorporate five activities: 1) Depression: A silent threat - understanding problems and alleviating distress. 2) Discovering value within oneself. 3) Awareness of body and mind-staying away from depression. 4) Facing global changes and embracing transformation. and 5) Stopping to find serenity. Results from the trial with a group of 35 adolescent participants after six weeks of implementing the model indicate statistically significant improvements in behaviors for preventing depression. The experimental group scored higher on average post-implementation, compared to both pre-implementation scores and the control group, with statistical significance at the 0.05 level. Additionally, the evaluation of the prevention model suggests high satisfaction with its application.

Keywords: Model Development, Depression Prevention, Holistic Buddhist Well-Being, Teenagers in Saraburi Province

บทนำ

ภาวะซึมเศร้า (Depression) เป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อย เป็นปัญหาใหญ่ระดับโลก ส่งผลกระทบต่อทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2560 ว่ามีผู้ป่วยซึมเศร้าทั่วโลก 322 ล้านคน จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีภาวะซึมเศร้าค่อนข้างสูง (กรมสุขภาพจิต, 2562) สำหรับประเทศไทย พบว่า วัยรุ่นในกรุงเทพมหานครมีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 16.4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 20.63 ภาคใต้ ร้อยละ 17.28 ภาคเหนือ ร้อยละ 15.60 ภาคกลาง ร้อยละ 15.15 (ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2566) สำหรับจังหวัดสระบุรี พบว่า วัยรุ่นมีความชุกของภาวะซึมเศร้า จำนวนเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 35.77 ในปี พ.ศ. 2561 เป็นร้อยละ 40.33 ในปี พ.ศ. 2563 และร้อยละ 49.23

ในปี พ.ศ. 2566 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี, 2566)

สำหรับวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าจะมีแนวโน้มขาดทักษะชีวิต ดังนี้ 1) ขาดทักษะทางด้านความคิด มีวิธีการคิดต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นลบ มองตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อมเป็นลบ คิดปรุงแต่งในทางลบ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง รู้เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มองตนเองไร้ค่า สิ้นหวัง และหมดพลังงาน และ 2) ขาดทักษะทางด้านสังคม มีพฤติกรรมแยกตัวออกจากสังคม ไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ และจัดการกับความเครียดของตนเองได้ และนำไปสู่การเกิดภาวะซึมเศร้าได้มากที่สุด ในบางรายไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้และตัดสินใจผิดพลาด มีความคิดและตัดสินใจฆ่าตัวตาย (สมรทิพย์ วิภาวนิช, 2567) ซึ่งสาเหตุการเกิดภาวะซึมเศร้าเกิดจากการทำงานของระบบสมองผิดปกติ พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ความกดดันเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต และความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ภาวะซึมเศร้าส่งผลกระทบต่อร่างกาย มีการเคลื่อนไหวช้า ไม่มีแรง อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ไม่อยากรับประทานอาหาร ขาดสมาธิ ลักษณะของภาวะซึมเศร้ามีอาการต่อเนื่อง ไม่สนใจคนรอบข้าง ไม่มีความสุขกับการดำเนินชีวิต ไร้ซึ่งประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (เกวลี ชัยสุวรรณรักษ์ และพลิศรา ธรรมโชติ, 2563)

ในหลักทางด้านพุทธศาสนา ภาวะซึมเศร้า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากความคิดฟุ้งซ่าน ไม่มีสติในการควบคุมระมัดระวังความคิด ทำให้เกิดความเครียดสะสม จิตตก เกิดภาวะซึมเศร้าได้ สามารถแก้ไขโดยการนำหลักธรรมชาตของชีวิตตามหลักพุทธศาสนาไปช่วยป้องกันตนเอง ให้ห่างไกลจากภาวะซึมเศร้าได้ด้วยการทำสมาธิพิจารณาธรรม ฝึกสติให้อยู่กับปัจจุบัน จะส่งผลให้เกิดปัญญา ช่วยหยุดความคิดซ้ำ ๆ ที่ทำให้เกิดความทุกข์ในใจ และความวิตกกังวล ช่วยทำให้ชีวิตมีความสุข จิตใจสงบ และมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้อย่างมีสติ (ศรีสกุล เฉียบแหลม, 2562) ภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น เป็นความบกพร่องของสุขภาวะที่มีสาเหตุมาจากความไม่สมดุลของสุขภาวะด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ภาวะซึมเศร้าเป็นภาวะที่เกิดจากจิตใจและการขาดปัญญาพิจารณา ส่งผลให้บุคคลไม่มองโลกตามความเป็นจริง คิดปรุงแต่งภาพขึ้นมา เมื่อไม่เป็นอย่างที่ใจต้องการก็เป็นทุกข์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2562)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น ในจังหวัดสระบุรี เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าฯ และประเมินรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น เพื่อหาแนวทางการป้องกันภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น ให้สามารถป้องกันและเห็นคุณค่าในตนเอง มีสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา เชื่อมโยงกับการนำวิถีพุทธมาประยุกต์ใช้ให้วัยรุ่นมีการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เมื่อวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันภาวะซึมเศร้า มีจิตใจเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข เป็นวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า
2. เพื่อพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น
3. เพื่อประเมินรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ได้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ดำเนินการในเดือนสิงหาคม 2567 ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากประชากรกลุ่มวัยรุ่นอายุ 18 - 20 ปี ที่มีภาวะปกติ นับถือศาสนา พุทธ ในจังหวัดสระบุรี คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของแดเนียล (Daniel, W., 2010) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน สุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) รวมกับใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มเลือกมาทั้งหมด 3 อำเภอ อำเภอ ละ 2 ชุมชน ตามจำนวนประชากรแต่ละชุมชน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 15 คน ทั้งหมด 20 ท่าน

ระยะที่ 2 พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น ในจังหวัดสระบุรี นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินต้นแบบรูปแบบฯ วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความถูกต้องเหมาะสมตามทฤษฎี มีรูปแบบ 5 กิจกรรม คำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสูตรโดยใช้โปรแกรม G*power สุ่มแบบง่ายตามสัดส่วนประชากร กำหนดค่าอำนาจทดสอบ ระดับ .80 ขนาดอิทธิพลในระดับกลางได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 58 คน เพื่อเป็นการป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง จึงขอเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง เป็น 70 คน เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 35 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดำเนินการ 6 สัปดาห์ เดือนกันยายน - เดือนตุลาคม 2567

ระยะที่ 3 ประเมินผลรูปแบบฯ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ หลังการทดลอง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง ในระยะที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 1 ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ ข้อคำถาม จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า เป็นคำถามแบบปรนัยให้เลือกตอบที่ผู้วิจัยสร้างเอง จำนวน 12 ข้อ ให้เลือกตอบ ก ข และ ค โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนแต่ละส่วนของแบบสอบถาม ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย (8.01 - 12.00) มีความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้ามาก คะแนนเฉลี่ย (4.01 - 8.00) มีความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าปานกลาง คะแนนเฉลี่ย (0.00 - 4.00) มีความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าน้อย ได้นำเครื่องมือหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบคลูเดอร์ ลิซาร์ทสัน (KR - 20) ของแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าได้เท่ากับ 0.71 ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมในการป้องกันภาวะซึมเศร้าที่ผู้วิจัยสร้างเอง จำนวน 15 ข้อ โดยมีลักษณะประเมินค่า (Likert Scale) 4 ระดับ คือ ไม่เคยเลย 1 คะแนน บางครั้ง 2 คะแนน ค่อนข้างบ่อย 3 คะแนน เป็นประจำ 4 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (3.27 - 4.00) มีพฤติกรรมในการป้องกันภาวะซึมเศร้าเป็นประจำ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (2.52 - 3.26) มีพฤติกรรมในการป้องกันภาวะซึมเศร้าค่อนข้างบ่อย คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (1.76 - 2.51) มีพฤติกรรมในการป้องกันภาวะซึมเศร้าเป็นบางครั้ง คะแนน

เฉลี่ยระหว่าง (1.00 - 1.75) ไม่เคยมีพฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้าเลย ได้นำเครื่องมือหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่า Cronbach's coefficient alpha ของแบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า เท่ากับ 0.99 ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง สร้างร่วมกับการประยุกต์ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงของ Marcia, J. E. จำนวน 15 ข้อ โดยมีลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน เห็นด้วย 4 คะแนน เฉย ๆ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนแต่ละส่วนของแบบสอบถาม ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (4.21 - 5.00) มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (3.41 - 4.20) มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับมาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (2.61 - 3.40) มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (1.81 - 2.60) มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับน้อย คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (1.00 - 1.80) มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับน้อยที่สุด ได้นำเครื่องมือหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่า Cronbach's coefficient alpha ของแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองเท่ากับ 0.99 (Marcia, J. E., 2017) และ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สร้างร่วมกับการประยุกต์หลักภavana 4 จำนวน 40 ข้อ ดังนี้ 1) สุขภาวะทางกายด้วยการเจริญกายภavana จำนวน 10 ข้อ 2) สุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภavana จำนวน 10 ข้อ 3) สุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภavana จำนวน 10 ข้อ และ 4) สุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภavana จำนวน 10 ข้อ โดยมีแบบวัดมีลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) 3 ระดับ มีวิธีการประเมินผลจากการให้คะแนน คือ ปฏิบัติเป็นประจำ 3 คะแนน ปฏิบัติเป็นบางครั้ง 2 คะแนน และไม่ปฏิบัติ 1 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนแต่ละส่วนของแบบสอบถาม ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย (2.34 - 3.00) มีการปฏิบัติระดับมาก คะแนนเฉลี่ย (1.67 - 2.33) มีการปฏิบัติระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย (1.00 - 1.66) มีการปฏิบัติระดับน้อยได้นำเครื่องมือหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่า Cronbach's coefficient alpha ของแบบสอบถามสุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ 0.99 ส่วนที่ 6 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามเกี่ยวกับ แนวทางในการช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้าสำหรับวัยรุ่น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันภาวะซึมเศร้าสำหรับวัยรุ่น และข้อคิดในการนำสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธมาใช้ในการป้องกันภาวะซึมเศร้าสำหรับวัยรุ่น ในระยะที่ 2 คือ รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ประกอบด้วย 5 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 ซึมเศร้าภัยเงียบใกล้ตัว เรียนรู้ปัญหา พาเศร้าหมดหายใจ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับสาเหตุ อาการ ผลกระทบของภาวะซึมเศร้า กิจกรรมที่ 2 คุณค่าอยู่ในตัวฉัน เพื่อสร้างพฤติกรรมเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมที่ 3 รู้กาย รู้ใจ ห่างไกลภัยเศร้า เพื่อฝึกปฏิบัติการรู้กายขณะที่ทำกิจกรรม ฝึกจิตปัจจุบันกำลังคิดอะไรอยู่ ฝึกรู้กายรู้ใจไปพร้อม ๆ กัน กิจกรรมที่ 4 เชิญโลกรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อรู้จักกฎหมาย กฎสังคม กฎความดี ยอมรับและอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเมตตาต่อกัน กิจกรรมที่ และ กิจกรรมที่ 5 หุุดเป็นเย็นสบาย เพื่อฝึกให้หยุดคิดเป็น เมื่อมีสิ่งใดมากระทบใจให้หม่นหมอง ต้องหยุดด้วยสติ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเองได้ การพิทักษ์สิทธิ์ การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัย เวสเทิร์น เอกสารรับรองเลขที่ WTU2567-0050 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2567 ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้วัยรุ่นที่เข้าร่วมโครงการวิจัยลงนามยินยอมในเอกสารแสดงความยินยอม ซึ่งการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ เป็นไปด้วยความสมัครใจ วัยรุ่นสามารถออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ เพราะผู้วิจัยใช้การลงทะเบียนเลขแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บเป็นความลับ ถูกทำลาย

เมื่อการวิจัยเสร็จสิ้น และ นำเสนอผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีให้กลุ่มทดลองตอบแบบสอบถาม ดังนี้ ครั้งที่ 1 ก่อนเริ่มการทดลองสัปดาห์ที่ 1 (Pre-test) ให้ตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสอบถามรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า การเห็นคุณค่าในตนเอง และสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธด้านกาย จิต สังคมและปัญญา ครั้งที่ 2 สิ้นสุดการทดลอง ในสัปดาห์ที่ 6 (post-test) ให้ตอบแบบสอบถามรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า การเห็นคุณค่าในตนเอง และสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธด้านกาย จิต สังคมและปัญญา ครั้งที่ 3 สิ้นสุดการทดลองในสัปดาห์ที่ 6 ประเมินรูปแบบความพึงพอใจในกลุ่มทดลอง

สถิติที่ใช้ในวิจัยและการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามความรู้ภาวะซึมเศร้า แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธทั้ง 4 ด้าน และแบบประเมินความพึงพอใจในรูปแบบฯ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยการวิเคราะห์ t-test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า ข้อมูลเชิงปริมาณ ระดับการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 7.35$) พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.66$) การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) สุข ภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ด้านสุขภาวะทางกายด้วยการเจริญกายภานา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.10$) สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ด้านสุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภานา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.12$) สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ด้านสุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภานา โดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.25$) และสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ด้านสุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญ ปัญญาภานา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.94$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภาวะซึมเศร้าได้ ดังนี้ 1) ความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าระดับปานกลาง ยังขาดแนวทางในการช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้า 2) พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้ามาน้อย ยังไม่มีพฤติกรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดการป้องกันภาวะซึมเศร้า 3) การเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองที่ปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้วัยรุ่นเห็นคุณค่า รัก และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และ 4) สุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 ด้านระดับปานกลาง ยังไม่มีหลักในการยึดด้วยหลักสุขภาวะองค์รวมวิถี พุทธมาใช้ในการป้องกันภาวะซึมเศร้าให้ถูกต้อง

การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น
 ผลจากการนำรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ไปใช้กับกลุ่มทดลอง เมื่อพัฒนา
 รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลองใน สัปดาห์ที่ 1 มีการป้องกัน
 ภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมทั้งสอง กลุ่มไม่แตกต่างกัน และหลัง
 ทดลองในสัปดาห์ที่ 6 หลังใช้รูปแบบฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่าก่อน ทดลองและสูงกว่ากลุ่ม
 ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า
 การเห็นคุณค่าในตนเอง สุขภาวะองค์รวมด้านสุขภาวะทางกายด้วยการเจริญกายภาวนา ด้านสุขภาวะทางจิตด้วยการ
 เจริญจิตภาวนา ด้านสุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภาวนา และสุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภาวนา
 ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง และหลังทดลอง โดยใช้ค่าทีอิสระ (Independent t-test) (n = 70)

การพัฒนารูปแบบฯ	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	SD	ระดับ	t	Sig
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภาวะซึมเศร้า							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	3.66	4.12	น้อย	1.748	0.090
	กลุ่มควบคุม	35	3.51	4.39	น้อย		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	11.66	1.25	มาก	-13.247	0.006
	กลุ่มควบคุม	35	3.31	4.14	น้อย		
พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	2.10	0.49	บางครั้ง	-0.356	0.724
	กลุ่มควบคุม	35	2.26	0.60	ค่อยข้างบ่อย		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	3.76	0.45	ประจำ	-24.640	0.001*
	กลุ่มควบคุม	35	2.24	0.59	บางครั้ง		
การเห็นคุณค่าในตนเอง							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	2.40	0.62	น้อย	-1.608	0.117
	กลุ่มควบคุม	35	2.56	0.64	ปานกลาง		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	4.86	0.51	มากที่สุด	-24.036	0.001*
	กลุ่มควบคุม	35	2.66	0.54	ปานกลาง		
สุขภาวะทางกายด้วยการเจริญกายภาวนา							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	1.67	0.41	ปานกลาง	-0.894	0.378
	กลุ่มควบคุม	35	1.78	0.46	ปานกลาง		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	2.82	0.45	มาก	-20.646	0.001*
	กลุ่มควบคุม	35	1.83	0.38	ปานกลาง		
สุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภาวนา							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	1.86	0.45	ปานกลาง	-0.852	0.400
	กลุ่มควบคุม	35	2.02	0.52	ปานกลาง		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	2.74	0.56	มาก	-14.611	0.001*
	กลุ่มควบคุม	35	2.06	0.44	ปานกลาง		

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า การเห็นคุณค่าในตนเอง สุขภาวะองค์รวมด้านสุขภาวะทางกายด้วยการเจริญกายภาวนา ด้านสุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภาวนา ด้านสุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภาวนา และสุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภาวนา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง และหลังทดลอง โดยใช้ค่าทีอิสระ (Independent t-test) ($n = 70$) (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบฯ	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	SD	ระดับ	t	Sig
สุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภาวนา							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	1.82	0.51	ปานกลาง	-0.310	0.758
	กลุ่มควบคุม	35	2.01	0.63	ปานกลาง		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	2.71	0.62	มาก	-13.387	0.001*
	กลุ่มควบคุม	35	1.97	0.47	ปานกลาง		
สุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภาวนา							
ก่อนทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	1.57	0.50	น้อย	-1.686	0.101
	กลุ่มควบคุม	35	1.85	0.55	ปานกลาง		
หลังทดลอง	กลุ่มทดลอง	35	2.74	0.50	มาก	-11.162	0.001*
	กลุ่มควบคุม	35	1.75	0.42	ปานกลาง		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า ก่อนทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุม อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อยครั้ง หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับประจำ กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับบางครั้ง การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สุขภาวะองค์รวมด้านสุขภาวะทางกายด้วยการเจริญกายภาวนา ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภาวนา ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภาวนา ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และสุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภาวนา ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิธีพุทธ ในกลุ่มทดลอง หลังการใช้รูปแบบฯ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก รูปแบบฯ สามารถ

นำไปใช้ได้ มีความถูกต้องสอดคล้องกับวัยรุ่นในชุมชน สามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวก และประหยัด สามารถนำไปใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันได้ และสามารถนำไปใช้อย่างต่อเนื่องได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สถานการณ์ปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า ข้อมูลเชิงปริมาณ ระดับการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ด้านสุขภาวะทางกาย ด้วยการเจริญกายภาวนา ด้านสุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภาวนา ด้านสุขภาวะทางสังคมด้วยการเจริญศีลภาวนา และด้านสุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภาวนา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภาวะซึมเศร้า 1) ยังขาดแนวทางในการช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้า 2) ยังไม่มีพฤติกรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดการป้องกันภาวะซึมเศร้า และ 3) ยังไม่มีหลักในการยึดด้วยหลักสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธมาใช้ในการป้องกันภาวะซึมเศร้าให้ถูกต้อง อภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในระดับปานกลาง ยังขาดแนวทางในการช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้า ทักษะในการประเมินผลกระทบ จึงควรส่งเสริมความเข้าใจผ่านการอบรม ธรรมะและฝึกสติในสถานการณ์จริง พฤติกรรมป้องกันภาวะซึมเศร้าระดับค่อนข้างน้อย ยังไม่มีพฤติกรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยรวมกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าส่วนใหญ่ ไม่มีการจัดการกับความเศร้าที่ถูกต้องเหมาะสม การเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับ ปานกลาง ขาดความรักตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกเชิงบวก และการพูดเชิงบวกกับตนเอง ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้วัยรุ่นเห็นคุณค่า รัก และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น การปฏิบัติตามสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่มีหลักในการยึดด้วยหลักสุขภาวะองค์รวมวิถี พุทธมาใช้ในการป้องกันภาวะซึมเศร้าให้ถูกต้อง ขาดการเข้าใจธรรมะ หลักภavana 4 ที่ชัดเจน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของพระสงฆ์และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบข้อเสนอแนะสำคัญ การเข้าถึงธรรมะ และฝึกสติช่วยลดความทุกข์ในวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ริญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภavana 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พบว่า สุขภาวะตามหลักภavana 4 (กายภavana ศีลภavana จิตภavana ปัญญาภavana) มี บทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในยุคไทยแลนด์ 4.0 (ริญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับ ศิริวัฒน์ ครองบุญ และอัญชลี เทียรชาติ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการตนเองอย่างมีสุขภาวะองค์ รวมแนวพุทธส่งเสริมองค์กรแห่งความสุข พบว่า การจัดการตนเองอย่างมีสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธช่วยส่งเสริม องค์กรแห่งความสุข โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม การขาดทักษะ ในการจัดการชีวิตตนเองส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ปัญหา ดังกล่าวสะท้อนผ่านโรคที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคเครียด ภาวะซึมเศร้า การใช้สาร เสพติด และการฆ่าตัวตาย งานวิจัยเสนอว่าแนวทางการจัดการชีวิตที่ดีตามหลักพุทธศาสนา เช่น การฝึกสติและไม่ ยึดติดในสิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้จิตใจเป็นอิสระ หลุดพ้นจากทุกข์ และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริวัฒน์ ครองบุญ และอัญชลี เทียรชาติ, 2562) ดังนั้น

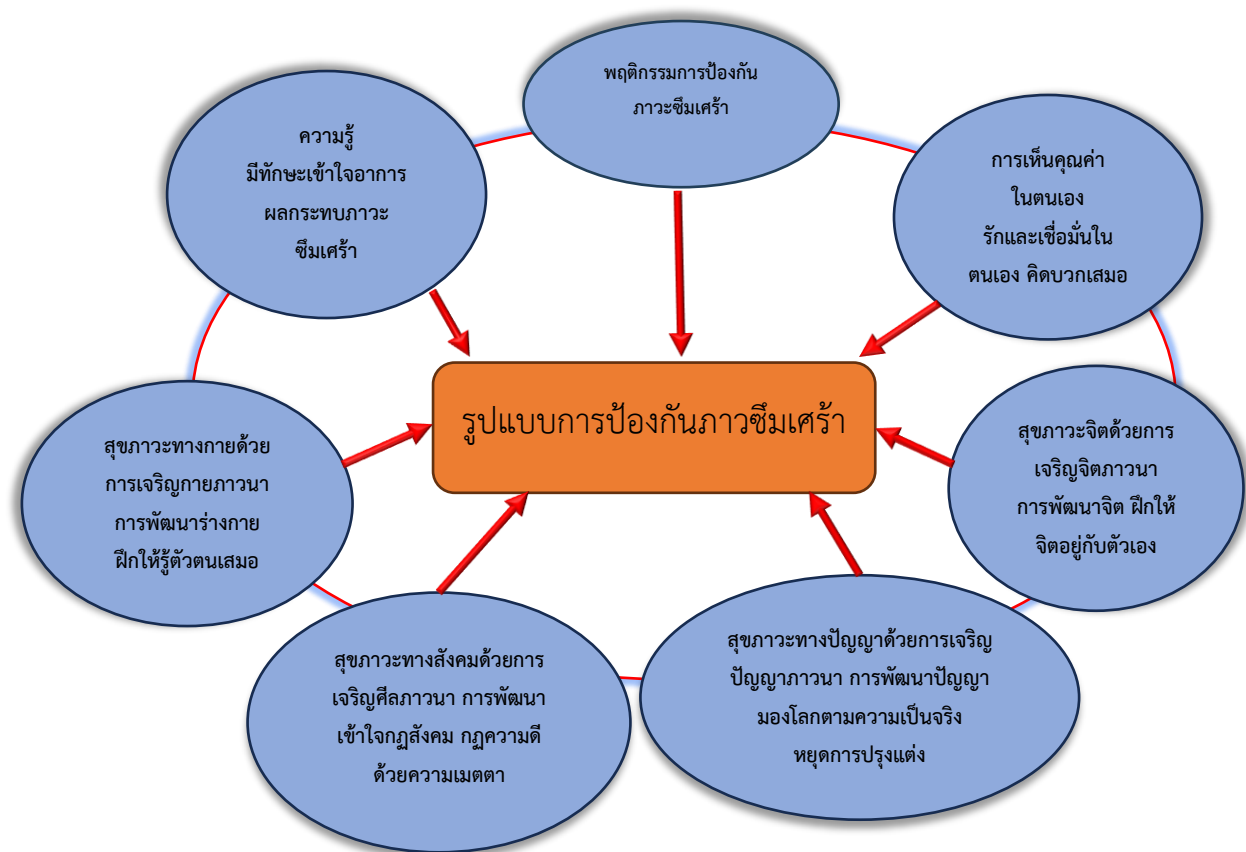
เพื่อป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับ วัยรุ่น ในจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ต้องการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยคำนึงถึงการจัดการกิจกรรมที่สร้างความรู้และทักษะ ลักษณะเฉพาะตนที่เพิ่มขึ้นเมื่อรู้สึกเศร้า การเห็นคุณค่าในตนเอง และการมีความสุขในทั้ง 4 สุขภาวะ การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ สำหรับวัยรุ่น ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 1) ซึมเศร้าภัยเงียบใกล้ตัวเรียนรู้ปัญหาพาเศร้าหมดหาย 2) คุณค่าอยู่ในตัวฉัน 3) รู้กาย รู้ใจ ห่างไกลภัยเศร้า 4) เพลิดเพลินกับการเปลี่ยนแปลง และ 5) หยุดเป็นเย็นสบาย ก่อนใช้รูปแบบไม่ต่างกัน แต่หลังจาก การใช้รูปแบบ 6 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนทุกด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่ พัฒนาขึ้นสามารถป้องกันภาวะซึมเศร้า ประเมินรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ในกลุ่มทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ในระดับมากชี้ให้เห็นรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุข ภาวะองค์รวมวิถีพุทธมีประสิทธิภาพทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจระดับมาก สอดคล้องกับ Young, S. N. ได้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบทางชีวภาพของการทำสมาธิแบบมีสติ: ความเข้าใจที่เพิ่มมากขึ้นในด้านชีววิทยา ของระบบประสาทในการป้องกันภาวะซึมเศร้า พบว่า MBCT มีประสิทธิภาพในการป้องกันการกลับเป็นซ้ำของ ภาวะซึมเศร้าเทียบเท่ากับการใช้ยาต้านซึมเศร้า โดยใช้หลักการฝึกสติเพื่อไม่ยึดติดกับความคิดและอารมณ์ ช่วยลด ปัจจัยเสี่ยง เช่น ความคิดแย่ ๆ และลดระดับความเครียด ทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพของระบบภูมิคุ้มกันและการทำงานของโดพามีน (Young, S. N., 2011) และสอดคล้องกับ ณิชำพัฒน์ คำดี ได้ทำการศึกษาหลักภาวนา 4 กับ การส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรยุคชีวิตวิถีใหม่ บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอหลักภาวนา 4 กับส่งเสริมการ ปฏิบัติงานของบุคลากรยุค ชีวิตวิถีใหม่ พบว่า หลักพุทธธรรม เช่น ศีล จิต กาย และปัญญา สามารถนำมา ประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เหมาะสมในที่ทำงาน หลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา การพัฒนาร่างกายให้สมดุลและมีสุขภาพดี เช่น การรักษาความสะอาด การปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบ ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติและความสัมพันธ์ในสังคม เช่น การรักษา ศีลและปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจให้สงบและมีสมาธิ เช่น การบริหารจิตให้เข้มแข็ง มั่นคง และมีสติในการแก้ปัญหา ปัญญาภาวนา การพัฒนาความรู้และความเข้าใจ เช่น การหมั่นเพิ่มพูนความรู้และการเข้าใจความจริงในชีวิต (ณิชำพัฒน์ คำดี, 2565) การศึกษาเหล่านี้สนับสนุนผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ชี้ให้เห็นว่า การนำแนวทางวิถีพุทธมา ประยุกต์ใช้ เช่น การเจริญจิตภาวนาและกายภาวนา ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ทั้งในระดับจิตใจ กาย ปัญญา และสังคม ซึ่งช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้าได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยัง สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ที่มีพื้นฐานความเข้าใจและการยอมรับหลักคำสอนทาง พุทธศาสนาอยู่แล้ว

ผลการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ใน กลุ่มทดลอง หลังการใช้รูปแบบฯ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก รูปแบบฯ สามารถนำไปใช้ได้ มีความถูกต้องสอดคล้องกับวัยรุ่นในชุมชน สามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวก และประหยัด สามารถ นำไปใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันได้ และสามารถนำไปใช้อย่างต่อเนื่องได้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยการผสมผสานพฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา และหลักพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการป้องกันภาวะซึมเศร้าในบริบทจริงสามารถนำไปใช้ได้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาสุขภาพจิตของวัยรุ่นได้ระยะยาว ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สถานการณ์ปัญหาและการป้องกันภาวะซึมเศร้า มีระดับการป้องกัน ภาวะซึมเศร้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ค่อนข้างบ่อน การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ด้านสุขภาวะทางกาย ด้วยการเจริญกายภาวนา ด้านสุขภาวะทางจิตด้วยการเจริญจิตภาวนา ด้านสุขภาวะทางสังคม ด้วยการเจริญศีลภาวนา และด้านสุขภาวะทางปัญญาด้วยการเจริญปัญญาภาวนา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภาวะซึมเศร้า ยังขาดแนวทางในการช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้า ไม่มีพฤติกรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดการป้องกันภาวะซึมเศร้า และยังไม่มีหลักในการยึดด้วยหลักสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธมาใช้ในการป้องกันภาวะซึมเศร้าให้ถูกต้อง การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธสำหรับวัยรุ่น ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 1) ซึมเศร้าภัยเงียบใกล้ตัวเรารู้ ปัญหาพาเศร้าหมดหายใจ 2) คุณค่าอยู่ใน

ตัวฉัน 3) รู้กาย รู้ใจ ห่างไกลภัยเศร้า 4) เผชิญโลกรับการเปลี่ยนแปลง และ 5) หยุดเป็นเย็นสบาย ก่อนใช้รูปแบบไม่ต่างกัน แต่หลังจากการใช้รูปแบบ 6 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนทุกด้าน สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถป้องกันภาวะซึมเศร้า ผลการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้า โดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ ในกลุ่มทดลอง หลังการใช้รูปแบบฯ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก รูปแบบฯ สามารถนำไปใช้ได้ มีความถูกต้องสอดคล้องกับวัยรุ่นในชุมชน สามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวก และประหยัดสามารถนำไปใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันได้ และสามารถนำไปใช้อย่างต่อเนื่องได้ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) ผู้บริหารสาธารณสุขที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและดูแลเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในระดับเขต หรือจังหวัดควรจะได้พิจารณาการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการป้องกันภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมการป้องกันภาวะ ซึมเศร้า การเห็นคุณค่าในตนเอง และการมีสุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นระบบ และ 2) นโยบายการ พัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยในการป้องกันภาวะซึมเศร้า ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สามารถนำรูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าโดยใช้สุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธนี้ ไปใช้กับวัยรุ่น ทั้งในวัยรุ่นตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย และ 2) การนำรูปแบบฯ นี้ไปใช้ ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับปัญหา ความต้องการ และบริบทของชุมชน และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรขยายกลุ่มเป้าหมายการศึกษาให้ครอบคลุมวัยรุ่นที่มีอายุ 15 - 24 ปี และศึกษาในจังหวัดอื่น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุม ครบทุกกลุ่ม 2) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสาเหตุ แนวทางการป้องกัน ภาวะซึมเศร้าในกลุ่มวัยรุ่นต่าง ๆ 3) ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าสำหรับกลุ่มวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงสูง เช่น กลุ่มที่มีภาวะซึมเศร้าอยู่แล้ว หรือกลุ่มที่มีความเปราะบางในด้านสังคมและจิตใจ เพื่อออกแบบ กิจกรรมหรือรูปแบบการป้องกันที่เหมาะสมยิ่งขึ้น และ 4) ควรศึกษาป้องกันภาวะซึมเศร้า สำหรับวัยรุ่นโดย ประยุกต์แนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2562). คนไทยฆ่าตัวตายเฉลี่ย 6 คนต่อแสนประชากร. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2567 จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30005>
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2563. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- เกวลี ชัยสุวรรณรักษ์ และพลิศรา ธรรมโชติ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ชมเชยรักแค้นโลกไซเบอร์. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 65(2), 191-204.
- นิชาพัฒน์ คำดี. (2565). “หลักภาวนา 4 กับการส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรยุคชีวิตวิถีใหม่”. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 5(2), 3-15.
- ดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2566). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น: แนวคิดพื้นฐานและการพยาบาล. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- ริญญรัตน์ วรจินตนาลักษณ์ และคณะ. (2563). “การศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 10(4), 3-15.

- ศรีสกุล เนียบแหลม. (2562). การเยียวยาผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าด้วยธรรมะ: ธรรมชาติตามแนววิถีพุทธ. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 33(3), 4-12.
- ศิริวัฒน์ ครองบุญ และอัญชลี เทียรฆชาติ. (2562). การจัดการตนเองอย่างมีสุขภาวะองค์กรร่วมแนวพุทธส่งเสริมองค์กรแห่งความสุข. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 3-14.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2562). สุขภาวะองค์กรร่วมแนวพุทธ. พุทธจักร, 59(11), 5-10.
- สมรทิพย์ วิภาวณิช. (2567). บทบาทพยาบาลจิตเวชในการป้องกันภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 18(1), 2-11.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี. (2566). ศูนย์สุขภาพจิตที่ 2 รายงานประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.mhc2.go.th/newweb/files/docs/OperationResults2023.pdf>
- Daniel, W. (2010). Determination of sample size for estimating propositions. Biostatistics: A Foundation for analysis in the health science. New York: John Wiley & Sons.
- Marcia, J. E. (2017). The relationship among quiet ego, authenticity, self-compassion and life satisfaction in adults. Current Psychology, 42(7), 5254-5264.
- Young, S. N. (2011). Biologic effects of mindfulness meditation: growing insights into Neuro biologic aspects of the prevention of depression. Journal of Psychiatry and Neuroscience, 36(2), 75-77.

การพัฒนาแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล ด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์*

DEVELOPMENT OF FOOTBALL GOALKEEPER SPECIFIC TEST WITH COMPUTER PROCESSING SYSTEM

สุกัญญา ข.เจริญยิ่ง*, ธิติพงษ์ สุขดี, จิราวัฒน์ ขจรศิลป์

Sukanya Chorchaoenying*, Thitipong Sukdee, Jirawat Khajornsilp

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Thailand National Sports University, Chon Buri Campus, Chon Buri, Thailand

*Corresponding author E-mail: sukanya1987ae@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะพิเศษผู้รักษาประตูฟุตบอล 2) พัฒนาระบบทดสอบและเกณฑ์ปกติคุณลักษณะพิเศษผู้รักษาประตูฟุตบอล และ 3) สร้างและทดลองใช้ระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน 2) สร้างแบบทดสอบและเกณฑ์ปกติ หาความเชื่อมั่นและความเป็นปรนัยของแบบทดสอบจากนักกีฬาฟุตบอลผู้รักษาประตู 30 คน สร้างเกณฑ์ปกติโดยใช้แบบทดสอบ จำนวน 16 แบบทดสอบ นักกีฬาฟุตบอลผู้รักษาประตู 100 คน และ 3) พัฒนาระบบประมวลผลข้อมูลคอมพิวเตอร์ ประเมินประสิทธิภาพระบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประเมินความพึงพอใจจากผู้ฝึกสอน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า 1) สังเคราะห์แบบทดสอบจากการสัมภาษณ์ ได้หลักแนวคิดการสร้างแบบทดสอบการเป็นผู้รักษาประตูฟุตบอลและแนวคิดการสร้างระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ 2) สร้างแบบทดสอบและเกณฑ์ปกตินำไปสร้างเกณฑ์ได้ทุกแบบทดสอบ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำและต่ำมาก และ 3) ผลการพัฒนาระบบประมวลผลมีการใช้งาน 7 ขั้นตอน 1) เข้าสู่ระบบระบบเว็บไซต์เพื่อรับ รหัส OTP 2) กรอกประวัติส่วนตัว 3) ข้อมูลผลทดสอบคุณลักษณะพิเศษผู้รักษาประตูฟุตบอล 4) ข้อมูลผลทดสอบสมรรถภาพทางกาย 5) ข้อมูลผลทดสอบด้านทักษะพื้นฐาน 6) ข้อมูลผลทดสอบความสามารถ และ 7) รายงานผลการทดสอบ โดยมีผลการประเมิน พบว่า ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.352$) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.352$) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.503$) ความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.507$) คุณภาพอยู่ระดับดีมากทั้ง 4 ด้าน และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.573$)

คำสำคัญ: แบบทดสอบ, ผู้รักษาประตูฟุตบอล, ระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์

Abstract

The purpose of this research was to 1) Study the special characteristics of the football goalkeeper position. 2) Develop a testing system and normal criteria for the special characteristics of the football goalkeeper position. and 3) Create and test a computer processing system. This method was Research and Development (R & D) by selecting the target group by purposive selection, divided into 3 steps 1) The tool used was a semi-structured interview. Data analysis was conducted using inductive analysis based on interviews with 5 experts. 2) The tests and normal criteria were developed. The reliability and objectivity of the tests were determined from a sample of 30 Goalkeeper. Subsequently, normal criteria were created using 16 tests, with a sample of 100 Goalkeeper. and 3) Computer data processing system was developed. The system's effectiveness was evaluated by experts, and the satisfaction of coaches and athletes was assessed. A total of 5 experts, with 30 coaches and athletes, evaluated the system's suitability, usefulness, feasibility, accuracy, and user satisfaction. Data analysis was performed by calculating the mean and standard deviation. Results: 1) The synthesis of the test from the interviews provided the conceptual framework for test creation, the concept of being a football goalkeeper, and the concept of developing a computer processing system. 2) The tests and normal criteria developed can be used to establish criteria for all tests, divided into 5 levels: very good, good, average, low, and very low. and 3) The design and development of the test involves 7 usage steps: 1) Log in to the system by entering a phone number to receive an OTP code. 2) Filling out personal details. 3) Test results for the special characteristics of the goalkeeper. 4) Test results for physical fitness. 5) Test results for basic skills. 6) Test results for ability. and 7) Test report results. The evaluation results found that in terms of usefulness ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.352$), feasibility ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.352$), appropriateness ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.503$), accuracy ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.507$), the quality is at a very good level in all 4 parts and the user satisfaction is evaluated at the highest level ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.573$)

Keywords: Test, Football Goalkeeper, Computer Processing System

บทนำ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการศึกษาแห่งประเทศไทยและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านการกีฬาและสุขภาพที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรบุคคลของประเทศ จึงดำเนินการให้มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ตามแนวทางความสอดคล้องของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาด้านการกีฬาและสุขภาพขึ้น ยุทธศาสตร์ชาติ ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ยุทธศาสตร์

ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีประเด็น ยุทธศาสตร์ย่อย เรื่อง การส่งเสริมศักยภาพ การกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ โดยกล่าวถึงข้อมูล สำคัญ ดังนี้ 1) การส่งเสริมการออกกำลังกาย และกีฬาขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นวิถีชีวิต 2) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 3) การส่งเสริมการกีฬาเพื่อพัฒนาสู่ระดับอาชีพ และ 4) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้าน บุคลากรด้านการกีฬาและนันทนาการเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมกีฬา

การพัฒนาทักษะของผู้รักษาประตูในกีฬาฟุตบอลนั้นมีหลายองค์ประกอบ ด้านสมรรถภาพทางกาย จากงานวิจัยเปรียบเทียบตำแหน่งผู้รักษาประตูและตำแหน่งผู้เล่น พบว่า ลักษณะผู้รักษาประตูรูปร่างสูงกว่าผู้เล่น และมีมวลกล้ามเนื้อมากกว่า รวมถึงความแข็งแรงและพลังกล้ามเนื้อ ที่มีมากกว่าผู้เล่น โดยเฉพาะด้านความสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับนักกีฬาที่มีความสามารถระดับมืออาชีพ แต่อย่างไรก็ตามผู้รักษาประตูที่มีรูปร่างเล็กจะมีความได้เปรียบทางด้านความอ่อนตัวและความสามารถในการกระโดด การกระโดดในแนวตั้งก็เป็นทักษะที่จำเป็นของผู้รักษาประตู โดยพบว่า ผู้รักษาประตูสามารถกระโดดได้สูงกว่า รวมถึงมีพลังระเบิดของกล้ามเนื้อ (Explosive Power) ดีกว่าผู้เล่น และถือเป็นความสามารถของนักกีฬาระดับสูง (West, J., 2018) การทดสอบสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness Test) คือ การวัดระดับความสามารถของร่างกายหรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ที่ต้องการวัด เพื่อประเมินระดับความสามารถว่าดีมาน้อยเพียงใด (Zupan, M. F. et al., 2009) สมรรถภาพทางกายสามารถประเมินได้ 5 องค์ประกอบหลัก คือ ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด พลัง/ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความทนทานของกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่น และองค์ประกอบของร่างกาย การทดสอบสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness Test) มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบผู้ที่เข้าร่วมเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ หรือบกพร่องในด้านใด เพื่อนำเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาประยุกต์ใช้กับนักกีฬา โดยจะคำนึงถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการคำนวณและนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ คือ อายุ ส่วนสูง และน้ำหนักตัว ตลอดจนให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่มีอยู่ ปัจจุบันกีฬาฟุตบอลในประเทศไทยยังไม่มีแบบทดสอบเฉพาะในแต่ละตำแหน่ง โดยเฉพาะตำแหน่งผู้รักษาประตู แต่ที่ผ่านมามีการศึกษาทักษะผู้รักษาประตูฟุตบอลชายระดับมัธยมศึกษาจากงานวิจัยของ พรเทพ ปานเนาว์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความตรงเชิง สภาพการทักษะรวม เท่ากับ 0.586 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และแบบทดสอบมีความตรงเชิงสภาพการและเป็น แบบทดสอบที่สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้ (พรเทพ ปานเนาว์, 2552)

โลกยุคไทยแลนด์ 4.0 เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับสังคมไทยมากขึ้น โดยในปัจจุบันโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ ได้เข้ามามีส่วนสำคัญทางการกีฬาในด้านการควบคุมการทำงานระบบต่าง ๆ เช่น ระบบฐานข้อมูล ประมวลผลข้อมูล ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหาข้อมูล และเทคโนโลยีถูกประยุกต์ใช้ในการจัดการกีฬาในมิติต่าง ๆ เช่น การฝึกซ้อมนักกีฬาการตัดสินผลการแข่งขันกีฬา การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬา เป็นต้น (กริธา พรหมเทพ และปณิธาน เมฆกมล, 2565) การสร้างแบบทดสอบกีฬาฟุตบอลที่เหมาะสมกับตำแหน่งการเล่นเพื่อให้เหมาะกับการใช้งานแต่ละตำแหน่งที่ถูกต้อง เพื่อทราบถึงปัญหาและการพัฒนาแบบฝึกซ้อมที่เหมาะสม และรวดเร็วตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ฝึกสอนโดยนำหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ามามีส่วนในการสร้างแบบทดสอบจะทำให้เกิดผลดียิ่งขึ้น แบบทดสอบทั่วไปส่วนมากจะเป็นเน้นไปทางทดสอบรวมกันทั้งหมด ส่วนผู้รักษาประตูก็ทดสอบไปกับผู้เล่นเลย ผู้ฝึกสอนก็จะได้ข้อมูลแบบภาพรวมทั้งหมด ซึ่งการทดสอบนั้นยังมีส่วนขาดหรือเกินความ

จำเป็นที่ต้องใช้ผลการทดสอบในตำแหน่งผู้รักษาประตู ซึ่งผู้วิจัยคิดเห็นว่า การทดสอบนักกีฬาแต่ละคนที่จะเข้ามานั้นต้องได้ผลลัพธ์ความสามารถสูงสุดของแต่ละตำแหน่งนั้น ๆ และเป็นแบบทดสอบที่ควรจะมีเหมาะสมกับความสามารถตำแหน่งผู้รักษาประตูมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดที่จะสร้างแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ขึ้น เพื่อจะได้แบบทดสอบที่เหมาะสมกับตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล และง่ายต่อการจัดเก็บข้อมูล ประเมินผลการทดสอบ ติดตามผลการทดสอบ รายงานผลการทดสอบอย่างถูกต้อง และเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้ฝึกสอนกีฬาทุกประเภทนำไปใช้ในการสร้างแบบทดสอบกีฬานิดอื่น ๆ เพื่อเตรียมแผนแบบฝึกซ้อมเพื่อแข่งขัน ทั้งทางด้านทักษะ ร่างกาย และจิตใจต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล
2. เพื่อพัฒนาระบบการทดสอบและเกณฑ์ปกติคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล
3. เพื่อสร้างและทดลองใช้ระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ฝึกสอนนักกีฬาฟุตบอล ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้รักษาประตู ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างแบบทดสอบการวัดประเมิผลด้านพลศึกษา และระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบทดสอบ แนวคิดการสร้างแบบทดสอบ แนวคิดการเป็นนักกีฬาฟุตบอลและแนวคิดการสร้างระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ มาประยุกต์ใช้ทั้งหมด 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์แบบทดสอบ ศึกษาแนวคิดและวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างแบบสอบถามและสัมภาษณ์เกี่ยวกับแบบทดสอบคุณลักษณะเฉพาะผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ รายละเอียด ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างแบบทดสอบการทำวิจัยการวัดประเมิผลด้านพลศึกษา กีฬาและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านฟุตบอล จำนวน 5 คน ดังนี้ เป็นอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยด้านการสร้างแบบทดสอบการทำวิจัยการวัดประเมิผลด้านพลศึกษาประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬาฟุตบอลไม่ต่ำกว่า 10 ปี 3 ท่าน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การตั้งคำถามมี จุดมุ่งหมายให้ผู้เชี่ยวชาญสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่ดีที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการหาความคงที่ของข้อมูลและสร้างแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแบบทดสอบและสร้างเกณฑ์ปกติ โดยจะใช้กลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มด้วยกัน เป็นผู้รักษาประตูฟุตบอลลีกอาชีพ กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ 30 คน และกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐาน 100 คน โดยจากนักกีฬาอาชีพทั่วประเทศไทยทั้งหมด 244 สโมสร เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ ประกอบไปด้วย 3 ด้าน 1) แบบทดสอบด้านสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness) 2) แบบทดสอบด้านทักษะพื้นฐาน (Basic

Goalkeeper) และ 3) แบบทดสอบด้านความสามารถเฉพาะผู้รักษาประตู (Performance for Goalkeeper) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และหาค่าความเป็นปรนัย (Objectivity) โดยวิธีของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) และการสร้างเกณฑ์ด้วยคะแนนที่ (T-Score) การให้คะแนนของแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษของผู้รักษาประตูฟุตบอลที่มีคุณลักษณะพิเศษในแต่ละด้าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนนของคุณลักษณะออกเป็น 5 ช่วงชั้น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำและต่ำมาก

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาระบบประมวลผลข้อมูลคอมพิวเตอร์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ จำนวน 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยด้านระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านผู้ฝึกสอนกีฬาฟุตบอลไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน เพื่อประเมินระบบประมวลผล โดยมีมาตรฐานในมิติ คือ ธรรมชาติของข้อมูล ความถูกต้องและความเหมาะสม และทำการทดลองใช้ระบบประมวลผลโดยผู้ฝึกสอนและนักกีฬา จำนวน 30 คน จากนั้นทำการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ระบบทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ สรุปผล 3 ประเด็น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์แบบทดสอบ ศึกษาแนวคิดและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ ที่มองเห็น จึงสรุป โดยการหาความคงที่ของข้อมูลและสร้างแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลโดยใช้หลักการ ดังนี้ แนวคิดการสร้างแบบทดสอบที่มีประสิทธิภาพต้องมีความเที่ยงตรง (Validity) มีความเชื่อมั่น (Reliability) มีความเป็นปรนัย (Objectivity) และมีเกณฑ์ปกติ (Norm) แนวคิดการเป็นผู้รักษาประตูฟุตบอล โดยคุณลักษณะความสามารถพิเศษผู้รักษาประตูฟุตบอล มีความสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านสมรรถภาพทางกาย คุณลักษณะด้านทักษะกีฬาฟุตบอลตำแหน่งผู้รักษาประตู คุณลักษณะด้านความเหมาะสมการเป็นผู้รักษาประตูฟุตบอล และแนวคิดการสร้างระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลนำเข้า (Input) 2) การประมวลผล (Process) 3) ผลลัพธ์ (Output) และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบทดสอบและเกณฑ์ปกติคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลโดยวิเคราะห์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการทดสอบ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ($n = 30$)

แบบทดสอบทักษะ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความเชื่อมั่น
รายการที่ 1 แบบทดสอบความเร็ว 10 เมตร	0.947**	ดีมาก
รายการที่ 2 แบบทดสอบความเร็ว 20 เมตร	0.981**	ดีมาก
รายการที่ 3 แบบทดสอบความเร็ว 35 เมตร	0.973**	ดีมาก

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลโดยวิเคราะห์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการทดสอบ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ($n = 30$) (ต่อ)

แบบทดสอบทักษะ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความเชื่อมั่น
รายการที่ 4 แบบทดสอบพลังงานไม่ใช้ออกซิเจน (RSA)	0.994**	ดีมาก
รายการที่ 5 แบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไว	0.948**	ดีมาก
รายการที่ 6 แบบทดสอบพลังกล้ามเนื้อ	0.983**	ดีมาก
รายการที่ 7 แบบทดสอบพลังกล้ามเนื้อ (Free arm)	0.987**	ดีมาก
รายการที่ 8 แบบทดสอบการรับบอลระดับพื้น	0.962**	ดีมาก
รายการที่ 9 แบบทดสอบการรับบอลระดับเอว	0.916**	ดีมาก
รายการที่ 10 แบบทดสอบการรับบอลระดับอก	0.964**	ดีมาก
รายการที่ 11 แบบทดสอบส่งบอลด้วยมือ	0.976**	ดีมาก
รายการที่ 12 แบบทดสอบการเตะบอล	0.947**	ดีมาก
รายการที่ 13 แบบทดสอบแทกติกด้านกลยุทธ์เกม	0.952**	ดีมาก
รายการที่ 14 แบบทดสอบแทกติกด้านเกมรับ	0.943**	ดีมาก
รายการที่ 15 แบบทดสอบแทกติกด้านเกมรุก	0.954**	ดีมาก
รายการที่ 16 แบบทดสอบด้านจิตวิทยา	0.955**	ดีมาก

จากตารางที่ 1 แสดงผลแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลทุกทักษะมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการทดสอบ 2 ครั้ง ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การหาความเป็นปรนัยของแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญกีฬาฟุตบอล 2 ท่าน ($n = 30$)

แบบทดสอบทักษะ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความปรนัย
รายการที่ 1 แบบทดสอบความเร็ว 10 เมตร	0.903**	ดีมาก
รายการที่ 2 แบบทดสอบความเร็ว 20 เมตร	0.930**	ดีมาก
รายการที่ 3 แบบทดสอบความเร็ว 35 เมตร	0.904**	ดีมาก
รายการที่ 4 แบบทดสอบพลังงานไม่ใช้ออกซิเจน (RSA)	0.994**	ดีมาก
รายการที่ 5 แบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไว	0.908**	ดีมาก
รายการที่ 6 แบบทดสอบพลังกล้ามเนื้อ	0.983**	ดีมาก
รายการที่ 7 แบบทดสอบพลังกล้ามเนื้อ (Free arm)	0.993**	ดีมาก
รายการที่ 8 แบบทดสอบการรับบอลระดับพื้น	0.949**	ดีมาก
รายการที่ 9 แบบทดสอบการรับบอลระดับเอว	1.000**	ดีมาก
รายการที่ 10 แบบทดสอบการรับบอลระดับอก	0.917**	ดีมาก
รายการที่ 11 แบบทดสอบส่งบอลด้วยมือ	0.976**	ดีมาก
รายการที่ 12 แบบทดสอบการเตะบอล	1.000**	ดีมาก
รายการที่ 13 แบบทดสอบแทกติกด้านกลยุทธ์เกม	0.983**	ดีมาก
รายการที่ 14 แบบทดสอบแทกติกด้านเกมรับ	0.933**	ดีมาก

ตารางที่ 2 การหาความเป็นปรนัยของแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญกีฬาฟุตบอล 2 ท่าน ($n = 30$) (ต่อ)

แบบทดสอบทักษะ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความปรนัย
รายการที่ 15 แบบทดสอบแทคติกด้านเกมรุก	0.944**	ดีมาก
รายการที่ 16 แบบทดสอบด้านจิตวิทยา	1000**	ดีมาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลทุกทักษะมีความเป็นปรนัยอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญกีฬาฟุตบอล 2 ท่าน ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

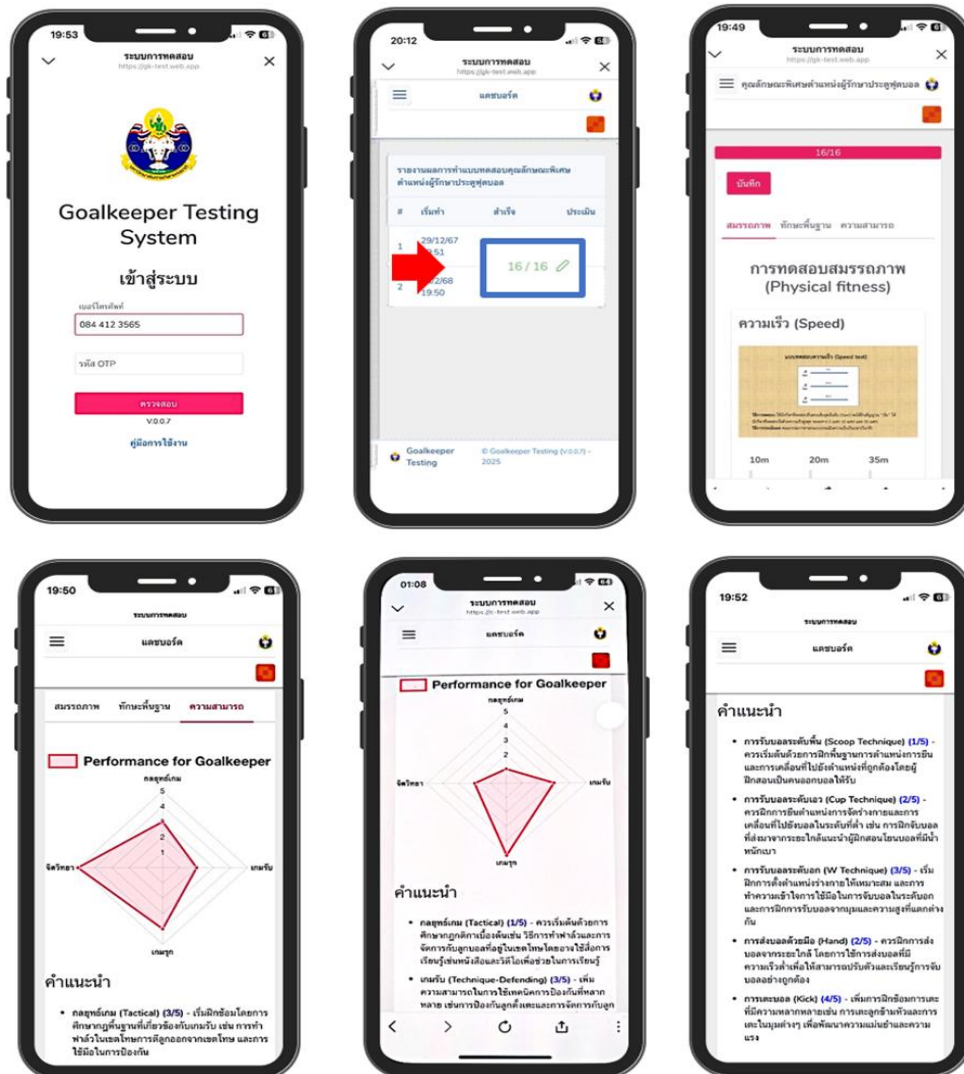
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คะแนนสูงสุด (Max) คะแนนต่ำสุด (Min) พิสัย (Range) ฐานนิยม (Mode) และมัธยฐาน (Median) ของคะแนนที่ได้จากการทดสอบคุณลักษณะพิเศษ ตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลแต่ละรายการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ($n = 100$)

แบบทดสอบทักษะ	Mode	Median	($\bar{X}$)	SD	Max	Min	Range
รายการที่ 1 แบบทดสอบความเร็ว 10 เมตร	1.15	1.07	1.05	0.15	1.65	0.67	0.98
รายการที่ 2 แบบทดสอบความเร็ว 20 เมตร	1.77	1.94	6.30	0.18	2.40	1.54	0.86
รายการที่ 3 แบบทดสอบความเร็ว 35 เมตร	4.67	4.98	4.93	0.25	5.65	4.48	1.17
รายการที่ 4 แบบทดสอบพลังงานไม่ใช้ออกซิเจน (RSA Test)	25.06	24.35	23.89	1.46	26.41	20.63	5.78
รายการที่ 5 แบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไว	9.85	10.03	10.15	0.49	11.25	9.16	2.09
รายการที่ 6 แบบทดสอบพลังกล้ามเนื้อ	46.00	47.00	47.36	5.32	58.00	33.00	25.00
รายการที่ 7 แบบทดสอบพลังกล้ามเนื้อ (Free arm)	61.00	58.50	58.37	5.20	70.00	45.00	25.00
รายการที่ 8 แบบทดสอบการรับบอลระดับพื้น	9.00	9.00	9.05	0.68	10.00	7.00	3.00
รายการที่ 9 แบบทดสอบการรับบอลระดับเอว	9.00	9.00	9.04	1.05	16.00	7.00	9.00
รายการที่ 10 แบบทดสอบการรับบอลระดับอก	9.00	9.00	8.72	0.68	10.00	7.00	3.00
รายการที่ 11 แบบทดสอบส่งบอลด้วยมือ	8.00	8.00	8.24	0.87	10.00	6.00	4.00
รายการที่ 12 แบบทดสอบการเตะบอล	8.00	8.00	8.04	0.68	10.00	7.00	3.00
รายการที่ 13 แบบทดสอบกลยุทธ์เกม	14.00	13.00	13.05	1.39	15.00	10.00	5.00
รายการที่ 14 แบบทดสอบแทคติกเกมรับ	9.00	9.00	8.99	0.61	10.00	7.00	3.00
รายการที่ 15 แบบทดสอบแทคติกเกมรุก	8.00	8.00	8.11	0.94	10.00	6.00	4.00
รายการที่ 16 แบบทดสอบด้านจิตวิทยา	24.00	24.00	23.59	2.20	27.00	20.00	7.00

จากตารางที่ 3 แสดงผลการสร้างเกณฑ์ปกติคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล โดยข้อมูลจากการทดสอบผู้รักษาประตูฟุตบอล 100 คน มีการแจกแจงแบบปกติ สามารถนำไปสร้างเกณฑ์ได้ทุกแบบทดสอบ โดยใช้คะแนนดิบและคะแนนที่ (T-Score) แบ่งระดับความสามารถด้านแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล ออกเป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์

1. รูปแบบระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์แบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการใช้งานระบบประมวลผล

2. คุณภาพของแบบประเมินระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์โดยมีมาตรฐานในมิติด้านอรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง มีผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการทดสอบโดยประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านอรรถประโยชน์ (Utility)			
1. ความสะดวกรวดเร็วในการรายงานผลข้อมูลในการทดสอบ	4.80	0.44	ดีมาก
2. ข้อมูลย้อนกลับที่อ่านง่าย กระตุ้นการพัฒนาคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล	4.80	0.44	ดีมาก
3. การรายงานผลสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล	5.00	0.00	ดีมาก

ตารางที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการทดสอบโดยประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)			
1. การเข้าใช้ระบบง่ายต่อการใช้งาน	5.00	0.00	ดีมาก
2. การบันทึกข้อมูลมีความสะดวกรวดเร็ว	4.80	0.44	ดีมาก
3. ระบบการทดสอบมีการประมวลผลเร็ว	4.80	0.44	ดีมาก
ด้านความเหมาะสม (Property)			
1. ความปลอดภัยของระบบในการเข้าถึงแบบทดสอบ	4.60	0.54	ดีมาก
2. การออกแบบหน้าจอของระบบการทดสอบมีส่วนที่เหมาะสมและสวยงาม	4.60	0.54	ดีมาก
3. ขนาดและชนิดของตัวอักษรใช้สีสันสะดวกตา อ่านง่าย มีความเหมาะสมและสวยงาม	4.60	0.54	ดีมาก
4. คำชี้แจงระบบการทดสอบในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสมชัดเจน	4.60	0.54	ดีมาก
ด้านความถูกต้อง (Accuracy)			
1. มีความถูกต้องและแม่นยำในการประเมินผล	4.60	0.54	ดีมาก
2. ข้อมูลย้อนกลับมีความถูกต้อง	4.60	0.54	ดีมาก
3. หน้าจอแสดงผลมีความชัดเจน	4.60	0.54	ดีมาก
รวม	4.67	0.45	ดีมาก

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่าการประเมินประสิทธิภาพของระบบการทดสอบโดยประเมินคุณภาพโดยมีผลการประเมิน พบว่า ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.352$) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.87$, $SD = 0.352$) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.503$) ความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.507$) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ทั้ง 4 ด้าน ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ด้าน ทุกด้านมีระดับคุณภาพดีมากทุกด้าน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ ดำเนินการหลังจากนักกีฬารับการทดสอบ โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.57$) ความสะดวกรวดเร็วในการลงทะเบียนเพื่อเข้าใช้งานระบบ ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.596$) ความปลอดภัยในการเข้าถึงระบบการทดสอบ ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.535$) การออกแบบหน้าจอของระบบการทดสอบมีส่วนที่ที่เหมาะสมและสวยงาม ($\bar{X} = 4.57$, $SD = 0.568$) ขนาดและชนิดของตัวอักษรใช้สีสันสะดวกตา อ่านง่าย มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.626$) คำชี้แจงการทดสอบในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสมชัดเจน ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.681$) ข้อมูลย้อนกลับ กระตุ้นการพัฒนาคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.621$) การบันทึกข้อมูลมีความสะดวก รวดเร็ว ($\bar{X} = 4.73$, $SD = 0.521$) ความถูกต้องในการรายงานผล ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.556$) ระบบการทดสอบมีการประมวลผลรวดเร็ว ($\bar{X} = 4.77$, $SD = 0.568$) หน้าจอแสดงผลคะแนนมีความชัดเจน ($\bar{X} = 8.43$, $SD = 0.379$) ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ หน้าจอแสดงผลคะแนนมีความชัดเจน อันดับรองลงมา คือ ระบบการทดสอบมีการประมวลผลรวดเร็ว และขนาดและชนิดของตัวอักษรใช้สีสันสะดวกตา อ่านง่าย มีความเหมาะสม ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากงานวิจัยอภิปรายผลได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การสร้างแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล 2) การสร้างเกณฑ์ปกติผลการพัฒนาแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล และ 3) การพัฒนาระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า การสร้างแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล โดย การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบทดสอบ ทั้ง 13 รายการสามารถนำไปใช้ในการทดสอบได้ทุกรายการ ทั้งนี้ แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เข้ารับการทดสอบ และระยะเวลาในการทดสอบเหมาะสมกับสภาพ ร่างกายของผู้เข้ารับการทดสอบ ส่งผลให้แบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลที่ผู้วิจัยสร้าง ขึ้นสามารถพัฒนาความสามารถของผู้รักษาประตูฟุตบอลได้ถูกต้องแม่นยำตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ฝึกสอน และตัวนักกีฬาซึ่งสอดคล้องกับ Farhan, E. M. & Hammoodi, A. G. กล่าวว่า การทดสอบสมรรถภาพทางกาย ต้องใช้แบบทดสอบที่เหมาะสมกับชนิดกีฬา และได้พัฒนาแบบทดสอบความว่องไวเชิงโต้ตอบด้วยการเคลื่อนไหว เฉพาะของผู้รักษาประตู (Farhan, E. M. & Hammoodi, A. G., 2022) สอดคล้องกับ Abe, Y. et al. พบว่า แบบทดสอบมีความความน่าเชื่อถือและอำนาจการทำนายตามความตรงแบบคอนเวอร์เจนต์ (Abe, Y. et al., 2022)

2. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติผลการพัฒนาแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล รวมทุกรายการโดยใช้คะแนนดิบรวมทุกรายการมาแปลงเป็นคะแนนที่ (T-Score) แบ่งระดับความสามารถด้านทักษะ กีฬาฟุตบอลเป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก เกณฑ์ปกติเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้แบบทดสอบ ที่สร้างขึ้นมีคุณลักษณะที่ดีมีคุณภาพสอดคล้องกับ พลฤกษ์ ก้าวสละทรัพย์ กล่าวว่า การพัฒนาแบบทดสอบที่ดี คือ แบบทดสอบเที่ยงตรง มีความเชื่อมั่น มีความเป็นปรนัย การสร้างเกณฑ์มาตรฐานจะต้องสร้างเกณฑ์ (Norms) (พลฤกษ์ ก้าวสละทรัพย์, 2565) สอดคล้องกับ อนุรักษ ปักกระนัง ได้สร้างเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริงทักษะ กีฬาฟุตบอล สำหรับนักเรียนชายระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ 2 โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ พบว่า เกณฑ์การ ประเมินตามสภาพจริงทักษะกีฬาฟุตบอล ทุกรายการมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ค่าความเชื่อถือ ได้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทุกรายการ (อนุรักษ ปักกระนัง, 2565) และ พลฤกษ์ ก้าวสละทรัพย์ ได้การพัฒนาโปรแกรม วิเคราะห์สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ดัชนีความ เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผลรวมทุกฉบับมีค่าถูกต้องเหมาะสมใช้ได้ ดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากการตรวจสอบ ความสอดคล้องของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาพลศึกษา มีระดับความถูกต้องและเหมาะสมมาก ที่สุดทุกรายการ และดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาพลศึกษาโดยการทดลองใช้ (Try Out) มีระดับความถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุดทุกรายการ ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้โปรแกรมวิเคราะห์สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ในการเก็บข้อมูลการทดสอบ สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ในการทดสอบ สมรรถภาพทางกายของนักเรียน และการให้คะแนนสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพในสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา (พลศึกษา) (พลฤกษ์ ก้าวสละทรัพย์, 2565)

3. ผลการพัฒนาระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบคุณภาพของระบบโดยการประเมินคุณภาพของระบบ ซึ่งการประเมินแบบอิงมาตรฐาน (Standard Evaluation) อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจของผู้ใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ ได้กล่าวว่าการประเมินทั้งสี่ด้าน 4 หมวด ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และการประเมินความพึงพอใจผู้ที่มีต่อระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ประกอบด้วยเนื้อหาหลักในการประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ 1) ความสะดวกรวดเร็วในการลงทะเบียนเพื่อเข้าใช้งานระบบ 2) ความปลอดภัยในการเข้าถึงระบบการทดสอบ 3) การบันทึกข้อมูลมีความสะดวก รวดเร็ว 4) คำชี้แจงการทดสอบในแต่ละขั้นมีความเหมาะสมชัดเจน 5) ข้อมูลย้อนกลับ กระตุ้นการพัฒนาคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอล 6) ระบบการทดสอบมีการประมวลผลรวดเร็ว 7) ความถูกต้องในการรายงานผล 8) การออกแบบหน้าจอของระบบการทดสอบมีส่วนที่เหมาะสมและสวยงาม 9) ขนาดและชนิดของตัวอักษรใช้สีสดใสสะดุดตา อ่านง่าย มีความเหมาะสม และ 10) หน้าจอแสดงผลคะแนนมีความชัดเจน ซึ่งประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้ คือ นักกีฬาฟุตบอลและผู้ฝึกสอนเพื่อต้องการทราบว่าระบบการทดสอบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการใช้งานต่อนักกีฬา (จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ, 2565) และสอดคล้องกับ กริธา พรหมเทพ และ ปณิธาน เมฆมกล ที่ได้การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินผลการแข่งขันด้วยความไกลมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่า ระบบงานเดิมใช้เวลา 5 นาที แต่ระบบงานใหม่ใช้เวลา 1.30 นาที ซึ่งลดลงจากเดิม 3.30 นาทีต่อรอบ ระดับความพึงพอใจระหว่างระบบเดิมและระบบใหม่ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มากกว่าระบบเดิมในทุกประเด็น (กริธา พรหมเทพ และ ปณิธาน เมฆมกล, 2565) และ สุทธิณี ศรีบุรี ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับสังคมไทยมากขึ้น โดยในปัจจุบันโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ ได้เข้ามามีส่วนสำคัญทางการกีฬาในด้านการควบคุมการทำงานระบบต่าง ๆ เช่น ระบบฐานข้อมูล ประมวลผลข้อมูล ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหาข้อมูล และเทคโนโลยีถูกประยุกต์ใช้ในการจัดการกีฬาในมิติต่าง ๆ เช่น การฝึกซ้อมนักกีฬา การตัดสินผลการแข่งขันกีฬา การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬา (สุทธิณี ศรีบุรี, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างแบบทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ถือเป็นการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการกีฬาที่มีคุณภาพ ความเหมาะสมถูกต้อง เป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปเป็นต้นแบบเพื่อต่อยอดในวงการพลศึกษาและกีฬา ยังได้พัฒนาระบบการรับรู้ข้อมูลย้อนกลับถึงความสามารถของนักกีฬาเฉพาะด้านที่ต้องการการปรับปรุงส่งเสริมจึงทำให้ผู้ฝึกสอนและนักกีฬาสามารถนำไปใช้พัฒนาได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด สามารถนำไปใช้สำหรับระดับผู้ฝึกสอน สโมสร สมาคม องค์กรที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจ เพื่อประเมินสมรรถภาพนักกีฬาในการพัฒนาในวงการกีฬาต่อไป ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการพัฒนาระบบการทดสอบคุณลักษณะพิเศษสำหรับนักกีฬาฟุตบอลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ในตำแหน่งอื่น ๆ เช่น กองหน้า กองกลาง กองหลัง เป็นต้น 2) ควรมีการพัฒนาระบบการทดสอบคุณลักษณะพิเศษตำแหน่งผู้รักษาประตูฟุตบอลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งเป็นช่วงอายุ เช่น ระดับเยาวชน u12 - u18 ประเภทชาย

และหญิง และ 3) ควรมีการพัฒนาระบบการฝึกซ้อมสำหรับนักกีฬาฟุตบอลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีเสมือนจริง

เอกสารอ้างอิง

- กรีธา พรหมเทพ และปณิธาน เมฆกมล. (2565). การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีธา ประเภทลานชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกล. วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(4), 412-424.
- จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ. (2565). การสร้างระบบการทดสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ที่มีการให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง: การประยุกต์ใช้ RISE Model. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(1), 1-16.
- พรเทพ ปานเนาว์. (2552). การสร้างแบบทดสอบทักษะผู้รักษาประตูฟุตบอลสำหรับนักกีฬาชาย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. JOURNAL OF EDUCATION KHON KAEN UNIVERSITY, 32(2), 65-71.
- พลฤกษา ก้าวสระทรัพย์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมวิเคราะห์สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา. วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี, 18(3), 12-21.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุทธิณี ศรีบุรี. (2565). เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมกับการจัดการกีฬายุคใหม่. วารสารการจัดการกีฬาสสมัยใหม่, 1(1), 1-12.
- อนุรักษ ปักการะนัง. (2565). การสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะกีฬาป็นจกส์ลิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารสุขศึกษาพลศึกษาและสันทนาการ, 48(1), 218-225.
- Abe, Y. et al. (2022). Reliability and Validity of a Novel Reactive Agility Test with Soccer Goalkeeper-Specific Movements. Sports, 10(11), 169-177.
- Farhan, E. M. & Hammoodi, A. G. (2022). The Effect of Practical Exercises for the Technique of Ballistic Training to Develop Some Functional Capabilities of the Goalkeepers of the National Youth Football Team. Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology, 16(1), 1-6.
- West, J. (2018). A review of the key demands for a football goalkeeper. International Journal of Sports Science & Coaching, 13(6), 1215-1222.
- Zupan, M. F. et al. (2009). Wingate anaerobic test peak power and anaerobic capacity classifications for men and women intercollegiate athletes. The Journal of Strength & Conditioning Research, 23(9), 2598-2604.

วิถีชีวิตและการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่*

WAY OF LIFE AND ADAPTATION OF TAI YAI AGEING MIGRANTS IN CHIANG MAI PROVINCE

ธีรภัทร์ คำตุ้ย*, ลิวา ผาดไธสง

Teerapat Kamtui*, Liwa Pardthaisong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: Teerapat_ka@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยและกระบวนการในการย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ของผู้สูงอายุไทใหญ่ และ 2) วิเคราะห์วิถีชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุไทใหญ่ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตโดยตรงแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์อย่างแบบเจาะจง ในพื้นที่ศึกษา 2 หมู่บ้าน หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขา คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม หมู่บ้านแห่งที่สองมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรมไม้แปรรูปและก่อสร้าง การเก็บข้อมูลทำโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ย้ายถิ่นสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 19 คน และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้นำชุมชน 4 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่ต้นทางของผู้สูงอายุไทใหญ่อยู่ในรัฐฉานทางเหนือและใต้ ปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นออกมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ และ 2) ผู้สูงอายุทั้งสองหมู่บ้านมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน หมู่บ้านแห่งแรกเกือบทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุที่ที่ย้ายถิ่นเข้ามาในวัยแรงงาน หมู่บ้านแห่งที่สองเป็นการย้ายเข้ามาในลักษณะของผู้ติดตาม โดยย้ายเข้ามาหลังอายุ 60 ปี ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมของวิถีชีวิตและการปรับตัว ทั้งด้านสถานะทางกฎหมาย สถานภาพความเป็นอยู่ การสื่อสาร เครือข่ายทางสังคม ครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย และรายได้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการสนับสนุนนโยบายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับผู้ย้ายถิ่นสูงอายุ ผลจากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศที่ถือเป็นความท้าทายใหม่ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นสังคมสูงอายุของประเทศไทย

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุไทใหญ่, ผู้ย้ายถิ่นสูงอายุ, วิถีชีวิต, การปรับตัวทางสังคม, นโยบาย

Abstract

This study aims to: 1) Study migration factors and processes of Tai Yai ageing immigrants to Chiang Mai Province; and 2) Analyze ways of life and adaptation of Tai Yai ageings. This is a qualitative

research by using direct non-participatory observation and purposive samplings. In the two study villages, the first village is a mountainous area where the majority of the population involves in agricultural activities. The second village is a flat area where the majority of the population involve in wood processing industry and construction. Data were collected by in-depth interviewed with 19 ageing migrants who aged over 60 years old, and semi-structured interviewed with 4 community leaders. The findings revealed that: 1) The places of origin of Tai Yai ageings are Northern and Southern Shan state. The main pushing factor for out-migration are political, social, environmenatal, and economic factors; and 2) Ageings in the two villages have different way of life. In the first village, almost all ageing immigrated when they were adults. In the second village, all migrants immigrated as family dependents after the age of 60. The study highlights the inequalities in ways of life and adaptation, including legal statuses, living conditions, communication, social networks, families, housing conditions, and income, and lead to recommendations in support appropriate policies for ageing immigrants. The research findings can be applied in other areas of the country which is a new challenges amidst Thailand's transition into an aging society.

Keywords: Tai Yai Ageings, Ageing Immigrants, Way of Life, Social Adaptation, Policy

บทนำ

ผู้สูงอายุจัดเป็นกลุ่มประชากรที่ควรให้ความสำคัญในเชิงนโยบายเป็นอย่างมาก เนื่องจากส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม ในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนผู้สูงอายุที่อายุ 65 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10 ของประชากรโลก ทั้งหมด 8,083 ล้านคน (Population Reference Bureau, 2024) จากการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุและอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลง ทำให้หลายประเทศเผชิญกับปัญหาผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ถือเป็นความท้าทายที่เกิดขึ้นในระดับนานาชาติ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งถือเป็นประเทศที่เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุเร็วที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่ (Pardthaisong, L., 2006) เมื่อพิจารณาจำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง 424,569 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียนกรมการปกครอง, 2568) และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต นอกจากการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุแล้ว จังหวัดเชียงใหม่ยังเผชิญกับความท้าทายในเรื่องการย้ายถิ่นเข้ามาของแรงงานต่างด้าวและผู้ติดตาม จากข้อมูลของ สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว พบว่า ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 มีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทย จำนวน 3,386,132 คน โดยในจังหวัดเชียงใหม่มี จำนวน 152,612 คน ซึ่งยังไม่รวมจำนวนต่างด้าวที่ทำงานแบบไม่ได้รับอนุญาตและเป็นประชากรแฝง (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2568) จากสถิติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าชาวต่างด้าวที่เป็นประชากรแฝงและยังไม่ทราบจำนวน ในจำนวนเหล่านั้นยังประกอบไปด้วยผู้สูงอายุย้ายถิ่น ทั้งที่ย้ายถิ่นเข้ามาตอนเป็นแรงงานจนกลายเป็นแรงงานสูงอายุ และย้ายถิ่นเข้ามาหลังอายุ 60 ปี

ในการย้ายถิ่นจากประเทศต้นทางไปยังประเทศปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องมีการปรับตัว ในบางกรณีผู้ย้ายถิ่นหรือผู้ลี้ภัยจึงเกิดความเครียดสะสมก่อนการย้ายถิ่นฐาน จากสาเหตุของการเผชิญประสบการณ์ความรุนแรง

การบาดเจ็บในอดีต การโดนกดขี่ ปัญหาสุขภาพ หรือความเสี่ยงจากการเดินทาง (Yakushko, O. et al., 2008) การศึกษาของ Mandal, B. et al. เกี่ยวกับสถานะการย้ายถิ่น ข้อจำกัดทางร่างกายและความเกี่ยวข้องกับการประเมินสุขภาพด้วยตนเองในผู้สูงอายุชาวอินเดีย ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในเรื่องของปัญหาด้านสุขภาพเมื่อมีการย้ายถิ่น โดยพบว่า ผู้ที่สูงอายุที่เคยย้ายถิ่นและมีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวหรือการทำงาน สามารถรับรู้ได้ว่าสุขภาพของตนแย่ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ย้ายถิ่นและไม่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวหรือการทำงาน แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางที่เกิดขึ้น (Mandal, B. et al., 2023)

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานไทใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาในกลุ่มวัยแรงงานและการย้ายถิ่น โดยแทบไม่ได้มีการศึกษาในประเด็นของชาวไทใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุ เช่น การศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ (ปณิธิ อมาตยกุล, 2547) และการศึกษาเรื่องรูปแบบการย้ายถิ่น วิถีชีวิต และการปรับตัวของแรงงานชาวไทใหญ่ ในโรงงานไม้แปรรูปในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ (อนุสรณ์ หมื่นชัย และลิลา ผาตโธสง, 2563) การศึกษานี้จึงเป็นการมุ่งเน้นการศึกษากลุ่มชาวไทใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุ โดยศึกษากระบวนการย้ายถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นสูงอายุไทใหญ่ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รวมถึงการศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวหลังจากการย้ายถิ่นฐานจากต้นทางมายังปลายทางว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร มีวิธีการปรับตัวหรือมีกระบวนการเบื้องหลังอย่างไร รวมไปถึงคุณภาพชีวิตและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากกระบวนการปรับตัว เพื่อเป็นแนวทางกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับมือ จัดการ และวางแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ย้ายถิ่นสูงอายุไทใหญ่ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการในการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

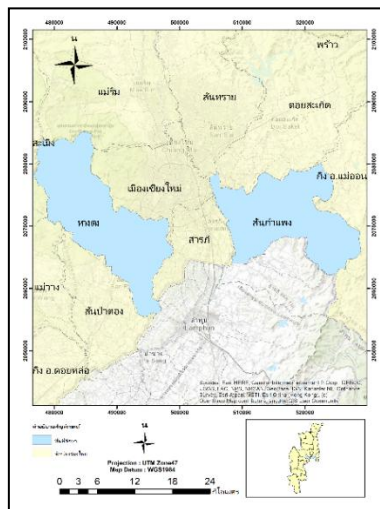
1. **รูปแบบของการวิจัย** งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยทำการสังเกตโดยตรงแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนและขออนุญาตก่อนเข้าไปเก็บข้อมูล จากนั้นเมื่อไปยังพื้นที่ศึกษาจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างไม่เป็นทางการ (Informal In-depth Interview) ผู้สูงอายุชาวไทใหญ่ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้สูงอายุโดยจะต้องมีอายุ 60 ปีขึ้นไปในวันที่ทำการเก็บข้อมูล และมีการอยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี มีความสมัครใจ หรือยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเต็มที่ โดยมีเป้าหมายสัมภาษณ์ผู้สูงอายุชุมชนละ 10 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว หรือสัมภาษณ์จนพบว่า ไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมในประเด็นที่ศึกษา และลักษณะของคำตอบเป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 7 คน และเพศชาย 3 คน และอำเภอหางดง จำนวน 9 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 4 คน และเพศชาย 5 คน รวมทั้งหมด 19 คน และทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Semi-structured Interview) ในกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ศึกษาอำเภอละ 2 คน รวมทั้งหมด 4 คน ในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีความสมัครใจ หรือยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเต็มที่

โดยในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน เพศชาย 1 คน และอดีตผู้ใหญ่บ้าน เพศชาย 1 คน ส่วนในหมู่บ้านแห่งที่ 2 มีผู้ใหญ่บ้าน เพศชาย 1 คน และพระสงฆ์ 1 รูป โดยผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 - เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 และได้มีล่ามช่วยในการสื่อสารและสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด

3. ขอบเขตการศึกษา พื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาผ่านพื้นที่อำเภอหางดงและอำเภอสันกำแพง ซึ่งเป็นพื้นที่ชนเมือง และมีการอยู่อาศัยของแรงงานไทใหญ่ในชุมชน เนื่องจากมีเครือข่ายในชุมชนที่สามารถเข้าถึงได้และยินดีให้ข้อมูลในภาพรวม ดังภาพที่ 1 โดยจะใช้คำว่าหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง แทนหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอหางดง และหมู่บ้านแห่งที่สอง แทนหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอสันกำแพง ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งเป็นพื้นที่เชิงเขาและเนินเขา มีความลาดชัน เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมีรีสอร์ท ร้านอาหารและมีพื้นที่เกษตรกรรม ในหมู่บ้านแห่งที่สองอยู่บนพื้นราบ เข้าถึงได้ง่ายจากถนนหลัก ในชุมชนมีการประกอบอาชีพแปรรูปไม้มะม่วงและงานอื่น ๆ เช่น รับจ้างหรือก่อสร้าง บริบทความแตกต่างของการประกอบอาชีพทั้งสองพื้นที่ศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดการมองภาพในประเด็นของการย้ายถิ่น และการปรับตัวของปัจเจกที่เป็นแบบแยกส่วนให้เป็นภาพกว้างเมื่อทำการศึกษาทั้งสองพื้นที่ ทำให้การศึกษาบริบททั้งสองอำเภอเติมเต็มซึ่งกันและกัน ในด้านความหลากหลายของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ สามารถมองมิติของความแตกต่างได้อย่างเป็นองค์รวมมากขึ้น

ภาพที่ 1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาในอำเภอหางดงและอำเภอสันกำแพง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แยกออกเป็นสองส่วนตามกลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุไทใหญ่และผู้นำชุมชน การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุไทใหญ่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างไม่เป็นทางการ (Informal In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guidelines) โดยมีประเด็นคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ 1) ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม 2) กระบวนการย้ายถิ่น ได้แก่ วิธีการในการย้ายถิ่น (นายหน้า ผู้ให้ความช่วยเหลือ ยานพาหนะ) เครือข่ายการย้ายถิ่น (ข้อมูลข่าวสาร ผู้คนที่เกี่ยวข้อง) เส้นทาง การย้ายถิ่น (ชายแดน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง) และสถานภาพการย้ายถิ่น (ถูกกฎหมาย ผิดกฎหมาย) 3) ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และ 4) การปรับตัวและบทบาทหลังการย้ายถิ่น ได้แก่ ที่อยู่

อาศัย (บ้านไม้ บ้านปูน) เศรษฐกิจ (อาชีพ รายได้) สังคมและวัฒนธรรม (การมีส่วนร่วม บทบาทในครอบครัวและชุมชน การสื่อสาร ภาษา) และสุขภาพ (สุขภาพกาย สุขภาพจิต)

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Semi-Structured Interview) โดยกำหนดคำถามประเด็นคำถามไว้ก่อนล่วงหน้า ใช้การสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ทั้งหมด 2 ข้อ ดังนี้ 1) ปัจจัยและกระบวนการย้ายถิ่นเข้ามาของชาวไทใหญ่ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และ 2) วิถีชีวิต การปรับตัว และบทบาทของคนท้องถิ่นและผู้สูงอายุไทใหญ่ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย (บ้านไม้ บ้านปูน) เศรษฐกิจ (อาชีพ รายได้) สังคมและวัฒนธรรม (การมีส่วนร่วม บทบาทในครอบครัวและชุมชน การสื่อสาร) และสุขภาพ (สุขภาพกาย สุขภาพจิต)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุไทใหญ่ที่กระจาย ในประเด็นของการสอบถามถึงสาเหตุและวิธีการในการย้ายมายังพื้นที่ปลายทาง การประกอบอาชีพก่อนและหลังจากการย้ายมาถึง สภาพที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมในชุมชน ตลอดจนปัญหาด้านสุขภาพ มีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ ส่วนการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน โดยกำหนดประเด็นคำถามไว้ก่อนล่วงหน้า ใช้การสัมภาษณ์ในประเด็นของการเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านของกลุ่มชาวไทใหญ่ การมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหัตถ์จากบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยแยกการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ทำการวิเคราะห์ปัจจัยและกระบวนการในการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ทำการวิเคราะห์วิถีชีวิตและการปรับตัวหลังจากการย้ายถิ่นฐานของผู้สูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ นำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเขียนวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

7. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองการวิจัยในคนจากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ รวมถึงประโยชน์และความเสี่ยงในการเข้าร่วมการวิจัย และสามารถที่จะปฏิเสธ ถอนตัว งดเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเมื่อ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยในอนาคต โดยจะนำเสนอข้อมูลแบบภาพรวมเท่านั้น ใช้การขอความยินยอมก่อนเริ่มสัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษร มีแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลและเข้ารหัสผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างเป็นระบบจากอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ในแบบสัมภาษณ์ใช้รหัสแทนชื่อผู้เข้าร่วมวิจัย และเก็บข้อมูลไว้ในไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการเข้าถึงรหัสเฉพาะผู้วิจัย และทำลายข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งแบบสัมภาษณ์และไฟล์บันทึกเสียงหลังเสร็จสิ้นการวิจัยไม่เกินสามเดือน

ผลการวิจัย

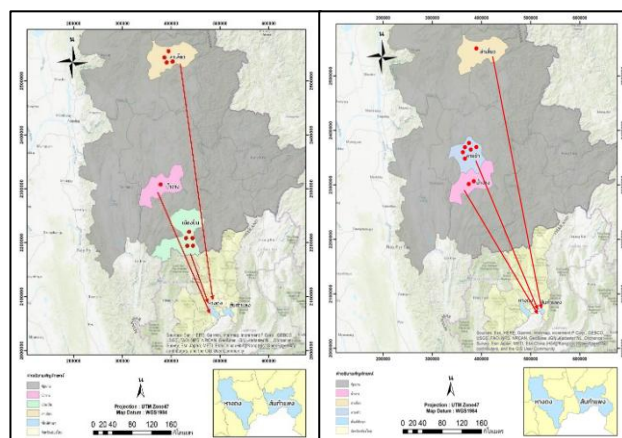
1. ปัจจัยและกระบวนการย้ายถิ่น

1.1 ปัจจัยการย้ายถิ่น จากผลการศึกษาในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งและหมู่บ้านแห่งที่สอง พบว่า ปัจจัยในการย้ายถิ่นของผู้สูงอายุไทใหญ่ สามารถจำแนกปัจจัยการย้ายถิ่นซึ่งเป็นทั้งปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูดเป็น 4 ข้อ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม จากจำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัย ทั้งหมด 19 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุไทใหญ่ที่มีอายุ

ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เมื่อทำการวิเคราะห์คำตอบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ทั้งสองหมู่บ้านมีปัจจัยด้านการเมืองมีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 30 ร้อยละ 20 และร้อยละ 10 ตามลำดับ สาเหตุที่ปัจจัยด้านการเมืองถูกให้ความสำคัญเป็นลำดับที่หนึ่งในทั้งสองหมู่บ้าน เนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบทางการเมืองและการทหาร สะท้อนถึงความเจ็บปวดของผู้ย้ายถิ่นในหลายกลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มเด็กเล็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยชรา จึงทำการเสาะหาเส้นทางเพื่อไปยังพื้นที่แห่งใหม่มีความสงบต่อไป

1.2 กระบวนการย้ายถิ่น ผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งและแห่งที่สอง เดินทางมาจากรัฐฉานใต้และรัฐฉานเหนือ จากเครือข่ายการย้ายถิ่น เช่น เพื่อนฝูง ลูกหลาน ในประเทศปลายทาง ที่เป็นคนส่งข่าวและชักชวนให้เกิดการย้ายตามมาในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งมี 9 คนมาจากรัฐฉานใต้ แบ่งเป็น อ.เมืองป๋น จ.ลางเคอ 5 คน อ.น้ำจาง จ.น้ำจาง 4 คน และมาจากรัฐฉานเหนือ 1 คน คือ อ.ล่าเสี้ยว จ.ล่าเสี้ยว ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง ทั้งหมด 10 คน มีวิธีการเดินทางด้วยการเดินข้ามชายแดนผ่านช่องทางธรรมชาติและรถยนต์ 5 คน ส่วนอีก 5 คนนั่งรถยนต์ มาจากเส้นทาง อ.เวียงแหง อ.ฝาง และ อ.เชียงดาว มีเครือข่ายการย้ายจากญาติพี่น้อง 4 คน จากลูกหลาน 3 คน และจากเพื่อน 3 คน โดยปัจจุบันมีสถานะถูกกฎหมายเพียงแค่ 2 คนเท่านั้น โดยการทำบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูงหรือบัตรสีชมพู อีก 8 คน มีสถานะผิดกฎหมาย เนื่องจากการเดินทางผ่านเส้นทางธรรมชาติเข้ามา และไม่ได้มีการทำบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง ส่วนในหมู่บ้านแห่งที่สองเดินทางมาจากรัฐฉานใต้ 8 คน แบ่งเป็น อ.ลายข้า จ.ดอยแหลม 6 คน อ.น้ำจาง จ.น้ำจาง 2 คน และรัฐฉานเหนือ 1 คน คือ อ.ล่าเสี้ยว จ.ล่าเสี้ยว ผู้สูงอายุไทใหญ่ทั้งหมด 9 คน มีวิธีการเดินทางด้วยการนั่งรถยนต์และมีลูกหลานไปรับทั้งหมด มาจากด่านท่าขี้เหล็ก อ.แม่สาย จ.เชียงราย แสดงเส้นทางการย้ายถิ่นดังภาพที่ 3 เช่นเดียวกับเครือข่ายการย้ายถิ่นที่มาจากลูกหลานทุกคน ซึ่งปัจจุบันทุกคนมีสถานะถูกกฎหมาย มีการทำบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง ความเหลื่อมล้ำในสถานะทางกฎหมายสำหรับผู้ที่มิมีสถานะทางกฎหมายไม่ถูกต้องส่งผลต่อการใช้ชีวิตในระยะยาวของผู้สูงอายุไทใหญ่ การไม่ถูกบันทึกในข้อมูลทะเบียนการจ้างงานและในหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้กลายเป็นกลุ่มประชากรแฝง และขาดสวัสดิการในการรับความช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้าน

ภาพที่ 2 เส้นทางการย้ายถิ่นผู้สูงอายุในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง (ซ้าย) และหมู่บ้านแห่งที่สอง (ขวา)

เมื่อจำแนกระยะเวลาในการอยู่อาศัยในประเทศไทยและพื้นที่ศึกษาของหมู่บ้านทั้งสองแห่ง พบว่า มีความแตกต่างของช่วงระยะเวลาในการอยู่อาศัยเป็นอย่างมาก โดยหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งอยู่ในพื้นที่ศึกษาช่วง 1 - 10 ปี

จำนวน 8 คน แยกเป็น เพศหญิง 5 คน เพศชาย 3 คน ส่วนช่วง 11 - 20 ปี เป็นเพศหญิง 1 คน โดยมีผู้ที่อาศัยในพื้นที่ศึกษาจนกลายเป็นผู้สูงอายุทั้งหมด 9 คน และอีก 1 คน เป็นเพศหญิงย้ายมาตอนที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว ในหมู่บ้านแห่งที่สอง พบว่า ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในประเทศไทยและพื้นที่ศึกษา ช่วง 1 - 5 ปี ทั้งหมด 9 คน แยกเป็น เพศชาย 5 คน เพศหญิง 4 คน ซึ่งทั้งหมดย้ายมาตอนที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว ในหมู่บ้านแห่งที่สอง ผู้นำชุมชนเพศชาย อายุ 47 ปี ได้เล่าถึงการเข้ามาถึงชาวไทใหญ่ และได้มีประเด็นเพิ่มเติมถึงผู้นำชุมชนที่เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่ง อายุ 42 ปี ที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ในเรื่องของการเป็นกำลังศรัทธาหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

“...เดิมทีพี่น้องไทใหญ่มาจากการใช้แรงงาน เพราะเมื่อก่อนที่นี่มีโรงงานไม้เยอะ เลยมีพี่น้องไทเข้ามาเป็นผู้ใช้แรงงานในหมู่บ้าน มีการดึง ชักชวนเข้ามา ตอนนั้นดูเยอะ มีมาก ประมาณ 20 - 30 ครอบครัว มีทั้งแบบเช่าหรือบ้านที่ซื้อ สร้างขึ้นมา ส่วนมากเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน รับเหมาก่อสร้างที่อยู่ในหมู่บ้าน ย้อนไปน่าจะอยู่ประมาณ 10 ปี ได้แล้ว ที่เริ่มเข้ามา แต่ก่อนหน้านั้นอาจจะมียีก อีกสาเหตุหนึ่งที่เริ่มเข้ามา เนื่องจากมีพระรูปหนึ่ง เป็นพระที่เป็นชาวไทใหญ่ เจ้าอาวาสพามาอยู่ด้วยเพื่อบวชเรียน เลยกลายเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทใหญ่ เลยพากันมาอาศัยอยู่ดีที่ พระรูปนี้มีอิทธิพลต่อชาวไทใหญ่เป็นอย่างมาก...” (ผู้นำชุมชนเพศชาย, 2567)

2. วิถีชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

2.1 เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง พบว่า ผู้สูงอายุไทใหญ่เดิมมีการประกอบอาชีพทำสวน งานป่าไม้ งานก่อสร้าง งานรีสอร์ท รวมไปถึงเลี้ยงดูบุตรหลานที่ยังอายุน้อย เมื่ออายุมากขึ้นจึงได้มีการหยุดพักการทำงาน ส่วนในหมู่บ้านแห่งที่สองผู้สูงอายุทั้ง 9 คน ไม่ได้มีการประกอบอาชีพ มีเพียงการเลี้ยงดูบุตรหลานของลูก หรืออยู่ดูแลบ้านเท่านั้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของทั้งสองหมู่บ้านที่แตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจ จึงเป็นผลมาจากลักษณะของการประกอบอาชีพที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งบุตรหลานมักประกอบอาชีพเกี่ยวกับภาคเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป ส่วนในหมู่บ้านแห่งที่สองบุตรหลานมักประกอบอาชีพภาคบริการ หรืองานก่อสร้างที่ได้เงินมาก จึงส่งผลทำให้ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไทใหญ่ดีกว่า จากโอกาสของการทำงานในพื้นที่ศึกษาหรือในเมืองที่มีความหลากหลาย ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ของหมู่บ้านแห่งที่สองในระยะยาวให้เกิดการเติบโต จากการชักชวนให้เกิดการเข้ามาทำงาน มีเครือข่ายของญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงเป็นสายใยเชื่อมโยง

2.2 ที่อยู่อาศัย ด้านที่อยู่อาศัยทั้งสองหมู่บ้านมีลักษณะเป็นบ้านเช่ารายเดือนและรายปี ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง พบว่า ราคาบ้านเช่าอยู่ที่ขั้นต่ำ 1,500 - 2,000 บาท โดยมีจำนวนผู้สูงอายุไทใหญ่ที่อาศัยอยู่บ้านเช่าในราคาดังกล่าว 6 คน แบ่งเป็นอยู่บ้านปูน 3 คน และบ้านไม้ 3 คน อีก 1 คน เป็นห้องแถว และอีก 3 คน อาศัยบ้านโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อช่วยกับการดูแลสวนของเจ้าของไร่ การปรับตัวในด้านของที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุไทใหญ่ทั้ง 10 คน พุดในลักษณะเดียวกันว่าไม่ได้มีการปรับตัวมากนัก ส่วนในลักษณะของที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านแห่งที่สอง พบว่า ผู้สูงอายุไทใหญ่อาศัยอยู่บ้านเช่าแบบรายเดือนในราคา 1,000 - 2,000 บาท โดยอยู่แบบบ้านเช่า 8 คน แบ่งเป็นบ้านเช่าไม้ 3 คน บ้านเช่าคล้ายบ้านจัดสรร 5 คน และอีก 1 คน อาศัยอยู่ห้องเช่า แม้จะแตกต่างกันในลักษณะของที่อยู่อาศัย แต่กลับพบว่า พวกเขาอยู่สุขสบายในพื้นที่แห่งนี้ เพียงแต่มีความคิดถึงบ้านเกิดมากกว่า ความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากลักษณะที่อยู่อาศัยและทางสภาพแวดล้อม จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหาก

ที่อยู่อาศัยมีความสะดวกสบาย และมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ก็จะส่งผลต่อการใช้ชีวิตในระยะยาว เชื่อมโยงไปกับเรื่องของสุขภาพและคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ ต่อไป

2.3 สังคมและวัฒนธรรม ในด้านสังคมของชุมชน พบว่า หมู่บ้านแห่งที่หนึ่งและหมู่บ้านแห่งที่สองมีความเหมือนกัน ในด้านของการให้ความช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม เช่น กิจกรรมทำงานวัด กิจกรรมวันเข้าพรรษา โดยผู้สูงอายุทั้งสองหมู่บ้านให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในเรื่องของการช่วยงานในลักษณะที่ไม่ได้ใช้แรงมาก เช่น ทำความสะอาด ทำงานครัวเพื่อประกอบอาหาร ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นเวลาร่วมงาน แต่สิ่งที่แตกต่างกัน คือ เครือข่ายและความแข็งแกร่งในหมู่บ้านที่สองซึ่งผู้นำชุมชนที่เป็นพระได้มีบทบาทสำคัญกับชาวไทใหญ่เป็นอย่างมาก

2.4 สุขภาพ ผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง พบว่า 7 คนมีปัญหาด้านสุขภาพ ได้แก่ เบาหวาน ความดัน เกล็ดเลือดต่ำ ไทรอยด์ กระเพาะ ไขมันอุดตันในเส้นเลือด และวิงเวียนศีรษะ ส่วนอีก 3 คน ไม่มีปัญหาสุขภาพ โดยผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพเดินทางด้วยยานพาหนะ เช่น รถยนต์ มอเตอร์ไซค์ เพื่อไปหาหมอที่คลินิกหรือโรงพยาบาล โดยมีลูกหลานเป็นคนพาไป ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงแล้วแต่ลักษณะอาการ โดยมีการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง ส่วนผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่สอง พบว่า มีเพียง 2 คนที่มีปัญหาสุขภาพในเรื่องของ ปวดเข่า ความดัน ขับถ่ายยาก และหายใจยาก ใช้มอเตอร์ไซค์ในการเข้ารับการรักษาที่คลินิก เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว โดยอีก 7 คน ที่เหลือไม่มีปัญหาสุขภาพเลย ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นผลกระทบทางสุขภาพจากลักษณะการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิต รวมถึงลักษณะที่พักอาศัย ระยะทางและการเดินทางไปรับบริการด้านสุขภาพ รวมถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล

อภิปรายผล

1. ปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นมายังประเทศปลายทางมากที่สุดของทั้งสองหมู่บ้าน คือ ปัจจัยด้านการเมือง เนื่องจากปัญหาความไม่สงบทางการเมืองระหว่างพม่าและทหารไทใหญ่ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคมที่มีความเป็นอยู่ไม่ค่อยดีนัก ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องของการขาดแคลนทรัพยากร สาธารณูปโภค และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ประกอบอาชีพและได้เงินไม่เพียงพอ สอดคล้องกับปัจจัยหลักในด้านของความไม่สงบทางการเมืองที่เป็นเหตุผลหลัก กับการศึกษาของ ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวโน้มทิศทางการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติและการจัดการเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยอธิบายถึงความไม่สงบทางการเมืองที่เป็นปัจจัยผลักดันหลัก (ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ, 2561) สอดคล้องกับทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี (Lee's Theory of Migration) ของ Lee, E. โดยในระดับจุลภาคจะเน้นในเรื่องของการมองในฐานะปัจเจกของผู้ย้ายถิ่น ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต้นทาง - ปลายทาง อุปสรรคแทรกกลาง และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีทั้งปัจจัยดึงดูดหรือปัจจัยบวก (Pull Factors) ปัจจัยผลักหรือปัจจัยลบ (Push Factors) ซึ่งผู้ย้ายถิ่นเองมีปัจจัยดูดและปัจจัยผลักส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่น ในบริบทของพื้นที่ศึกษา เกิดจากการที่ถูกปัจจัยผลักดันซึ่งเป็นปัจจัยความไม่สงบทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดทั้งสองหมู่บ้าน โดยมองว่าปัจจัยดึงดูด คือ ปัจจัยด้านการเมืองในพื้นที่ปลายทางที่มีเสถียรภาพมากกว่า นำมาสู่สังคม สภาพแวดล้อม ตลอดจนเศรษฐกิจที่ดีกว่า (Lee, E., 1966) โดยมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ลูกหลาน เพื่อนฝูง เป็นโครงข่ายให้มายังประเทศปลายทาง ซึ่งเครือข่ายทางสังคมนี้เองที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายของข่าวสาร การส่งต่อของข้อมูลในเรื่องของคุณภาพชีวิต การเมือง สภาพสังคมที่มี

ความคล้ายคลึง ตลอดจนเศรษฐกิจที่มีรายได้ต่อหัวในจำนวนมาก กลายเป็นแนวทางให้การเลือกตัดสินใจย้ายถิ่นเป็นไปได้อย่างง่าย สอดคล้องตามทฤษฎีเครือข่ายการย้ายถิ่น (Migration Network Theory) ของ Massey, S. et al โดยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ลูกหลาน เพื่อนฝูง เป็นโครงข่ายให้มายังประเทศปลายทางที่ทำให้เกิดกระบวนการย้ายถิ่นตามมา (Massey, S. et al., 1998) ซึ่งผู้สูงอายุทั้งสองหมู่บ้านมีการเดินทางมาจากภูมิลำเนาเดิมและภูมิลำเนาเดิมด้วยการเดินทางผ่านช่องทางธรรมชาติและรถยนต์ และในปัจจุบันมีลูกหลานเป็นกำลังหลักในการดูแลเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของการอยู่อาศัยจึงเป็นประชากรแฝง ต่างจากหมู่บ้านแห่งที่สองซึ่งมีการเข้ามาอย่างถูกกฎหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ อนุสรฯ หมื่นชัย และลิลา ผาตไธสง ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องรูปแบบการย้ายถิ่น วิถีชีวิต และการปรับตัวของแรงงานชาวไทยใหญ่ ในโรงงานไม้แปรรูปในอำเภอสะก้างพวง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกล่าวว่า เส้นทางด่านท่าซี้เหล็ก อ.แม่สาย จ.เชียงราย เป็นเส้นทางที่ชาวไทยใหญ่มีการเดินทางเข้ามาในประเทศมากที่สุด เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีการเดินทางสะดวก รวมถึงมีการค้าเสรีเกิดขึ้น (อนุสรฯ หมื่นชัย และลิลา ผาตไธสง, 2563)

2. วิถีชีวิตและการปรับตัว พบว่า ทั้งสองหมู่บ้านไม่ได้มีการปรับตัวมากนัก เนื่องจากลักษณะความคล้ายคลึงทางสายใยวัฒนธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration System) ของ Fawcett, J. T. ที่อธิบายสาเหตุการย้ายถิ่นในระดับที่ใหญ่ขึ้น โดยกล่าวถึงการย้ายถิ่นซึ่งประกอบไปด้วยสายใยบุคคล (People Linkages) และสายใยที่ไม่ใช่บุคคล (Nonpeople Linkages) ได้แก่ สายใยทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อาณานิคม (Cultural Colonia) และเทคโนโลยี (Fawcett, T., 1989) ถึงอย่างนั้นเองผู้สูงอายุทั้งสองหมู่บ้านเองก็ยังต้องปรับตัวในเรื่องของถิ่นที่อยู่ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของรอย (The Roy Adaption Model) ที่กล่าวว่าบุคคลจะมีการปรับตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น โดยมีสิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการเผชิญปัญหา (Coping Process) สิ่งนำออก (Output) และกระบวนการย้อนกลับ (Feedback Process) โดยที่มีสิ่งเร้า (Stimuli) กระตุ้นให้เกิดการปรับตัว (Roy, C. & Andrews, H. A., 1999)

2.1 เศรษฐกิจ มีเพียงผู้สูงอายุบางรายในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งเท่านั้น ที่มีการประกอบอาชีพด้วยการขายผักหรือการทำไร่เพาะปลูกผักแปลงเล็ก โดยมีรายได้เพียงวันละ 50 - 150 บาท เท่านั้น ซึ่งเป็นในรายที่ผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่อายุไม่มีลูกหลานคอยประกอบอาชีพให้ความช่วยเหลือ ส่วนในรายอื่น ๆ และทุกรายในหมู่บ้านแห่งที่สอง ลูกหลานของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่มีการประกอบอาชีพ ได้แก่ งานรับจ้างทั่วไป งานก่อสร้าง งานโรงงาน ซึ่งบางรายขยับขยายจากแรงงานทักษะต่ำเป็นแรงงานที่มีทักษะสูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ ที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงหลังการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ว่าเมื่อรัฐบาลไทยมีการเปิดโอกาสสำหรับการเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมายเพิ่มมากขึ้น และเมื่อจังหวัดเชียงใหม่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก็จะส่งผลให้แรงงานชาวไทยใหญ่ที่มีการทำงานในอาชีพช่างซ่อมรถยนต์ จักรยานยนต์ ช่างเหล็ก ช่างปูนสี ช่างไม้ จะมีทักษะในการทำงานที่สูงขึ้น ทำให้มีค่าตอบแทนสูงขึ้นไปด้วย (ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ, 2561)

2.2 ที่อยู่อาศัย สิ่งที่อยู่อาศัย ทั้งสองหมู่บ้านที่เข้าบ้านไม่ต้องมีการปรับตัวและมีความระมัดระวังเหมือนกัน คือ ในเรื่องของบันไดไม้ของบ้านเข้าที่ต้องขึ้นไปยังตัวบ้าน อันส่งผลต่อความลำบากในการยกเท้า หรือความลื่นเมื่อเกิดฝนตก โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่บางรายในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่ง ที่ยังต้องทำสวนหรือทำไร่เพื่อหาเลี้ยงชีพ ในการขายพืชผักสวนครัว จึงนับว่ามีความเสี่ยงเป็นอย่างมากในการเดินทาง ส่วนในรายที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและอยู่ในการดูแลของลูกหลาน จะเกิดความเสี่ยงเมื่อต้องเดินทางไปพบปะญาติพี่น้องที่บ้านหลังอื่น หรือเดินเล่น จับจ่าย

ข้อของบริเวณใกล้เคียง เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในละแวกใกล้เคียง ในเวลาที่ลูกหลานต้องออกไปทำงาน และไม่ได้อยู่ที่บ้านเพื่อดูแล กล่าวได้ว่าลักษณะของที่อยู่อาศัย ประกอบสร้างด้วยสิ่งปลูกสร้างที่ดี และความเป็นครอบครัว อันก่อให้เกิดความอบอุ่น เมื่ออยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา สอดคล้องกับการศึกษาของ อธิพงษ์ ทองศรีเกตุ ที่ได้ทำการศึกษาความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่น ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว ที่เกิดความรู้สึกอบอุ่น เมื่อได้อยู่กับลูกหลาน ทำให้รู้สึกมั่นคงภายในที่อยู่อาศัย ไม่ได้ถูกทิ้งให้อยู่เพียงลำพังของบ้านปลายชีวิต (อธิพงษ์ ทองศรีเกตุ, 2563)

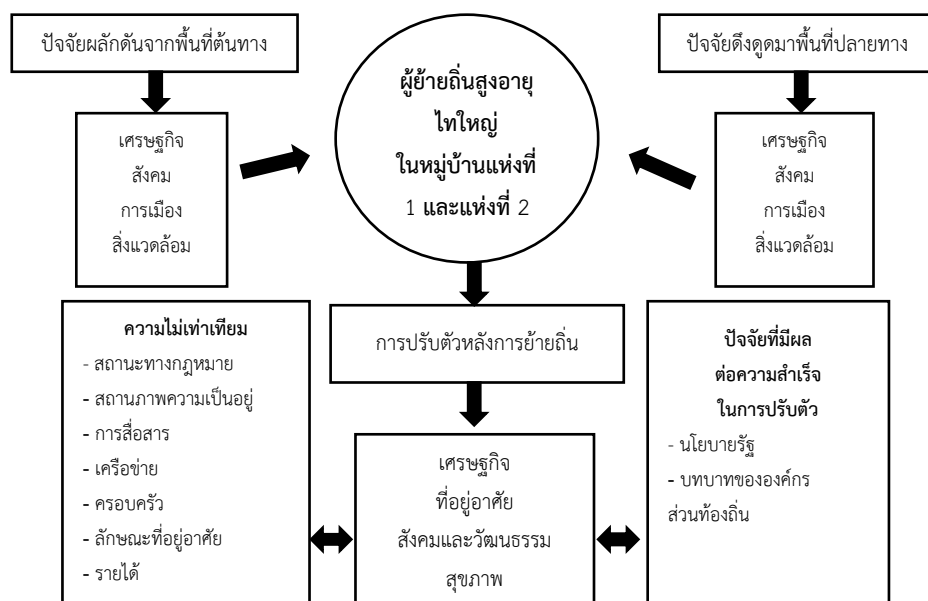
2.3 สังคมและวัฒนธรรม ทั้งสองหมู่บ้านมีการให้ความช่วยเหลือเมื่อมีงานหรือประเพณีเป็นอย่งดี อันเนื่องมาจากความผูกพันทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการศึกษาของ ปานแพร เขาวนประยูร ที่ได้ศึกษาเรื่อง ทวิอัตลักษณ์: การต่อสู้และการปรับตัวของชาวไทยใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกล่าวถึงความเชื่อและประเพณีของชาวไทยใหญ่ที่ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธและผีสาร อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น ประเพณีปอยส่างลองที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในชุมชน โดยมีความเชื่อว่าหากมีบุตรบวชในประเพณีปอยส่างลองจะได้รับบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่มาก ชาวไทใหญ่จึงพยายามสืบทอดประเพณีดั้งเดิมของตน (ปานแพร เขาวนประยูร, 2553)

2.4 สุขภาพ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีปัญหาด้านสุขภาพมากกว่าผู้สูงอายุในหมู่บ้านแห่งที่สอง ซึ่งการเดินทางเพื่อไปรักษาใช้รถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์เป็นหลัก โดยมีลูกหลานเป็นคนพาไป โดยในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งเลือกใช้สถานบริการด้านสุขภาพเป็นโรงพยาบาลรัฐมากกว่าคลินิก เนื่องจากไม่ได้มีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ส่วนหมู่บ้านแห่งที่สองเลือกใช้บริการคลินิกมากกว่าโรงพยาบาลรัฐ เนื่องจากไม่ได้มีปัญหาในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล มีความสะดวก รวดเร็ว ต่อลูกหลานที่เป็นคนพาไปรักษา สอดคล้องกับการศึกษาของ วิชุดา มาตันบุญ ที่ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของแรงงานไทใหญ่ในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยกล่าวในเรื่องสุขภาพว่าชาวไทยใหญ่มักซื้อยาเพื่อรับประทานเอง หรือใช้สถานบริการเอกชนแม้จะมีราคาสูง เนื่องจากมีความสะดวก รวดเร็ว แต่น่าสังเกต คือ ผู้สูงอายุทั้งสองหมู่บ้านนั้นจะมีความเหงาและอาการคิดถึงบ้าน จึงเป็นข้อที่ควรพิจารณาในด้านของการบรรเทาความเหงาและสุขภาพจิตไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดจนเกินไป (วิชุดา มาตันบุญ, 2567)

เมื่อพิจารณาการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน Sustainable Livelihoods Framework (SLF) พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Natarajan, N. et al. ที่ได้อธิบายกรอบการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยมีเรื่องของต้นทุนทางสังคมด้านการเงิน กายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงอำนาจเชิงสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และการเมือง (Natarajan, N. et al., 2022) โดยจะเห็นได้ว่าล้วนมีความเชื่อมโยงกับลักษณะการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุทั้งสองหมู่บ้าน ซึ่งหากสภาพแวดล้อม สิ่งปลูกสร้าง และมีรายมั่นคง ก็จะสามารถทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีตามแนวคิด Well-Being ที่ประกอบไปด้วย 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทาง 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางปัญญา (พิมพ์นารา อินตะประเสริฐ, 2564) เห็นได้ว่าการปรับตัวของผู้สูงอายุไทใหญ่ทั้งสองหมู่บ้านที่แตกต่างกัน เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในการเลือกทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัย เครือข่ายของการชักชวนเพื่อเข้ามาทำงาน และปัจจัยแฝงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ รวมไปถึงโครงสร้างเบื้องหลัง นโยบายท้องถิ่นในพื้นที่ วิสัยทัศน์ ความเข้มแข็งภายในชุมชน ที่ทำให้ผู้สูงอายุไทใหญ่เหล่านี้อยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันและมีการปรับตัวแตกต่างกัน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต กลยุทธ์ที่ 3 ได้พูดถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มคนหลายช่วงวัย ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงผู้ด้อยโอกาส มีแนวทางในการพัฒนาให้เกิดโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเสมอภาคแก่ทุกกลุ่มคน มีการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยด้วยการจัดบริการศูนย์คนพิการ และยังเพิ่มคุณภาพสถานบริการของสถานสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุอีกเช่นกัน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่, 2564) นอกจากนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังได้พูดถึงสถานการณ์ทางสังคม จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2567 เกี่ยวกับสถานการณ์ของกลุ่มเปราะบาง โดยมีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ที่เป็นประชาชนผู้มีจิตอาสา มีความรู้ความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดี และให้ความช่วยเหลือตามภารกิจและบทบาท ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และคนไร้ที่พึ่งพิง มีหน้าที่ในการคัดกรอง ชี้เป้า เฝ้าระวัง ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ในเรื่องของอาหาร ยาโรคภัย ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการให้คำปรึกษา และประสานงานส่งต่อ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป อีกทั้งยังมีภาคีเครือข่ายองค์กรภาครัฐและภาคธุรกิจ หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) ทั้งหมด 22 แห่ง ไม่ว่าจะเป็น องค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร ที่ดำเนินการพัฒนาสังคมในด้าน ชนบท เมือง สตรี สิทธิเด็ก สิทธิสตรี ฯ องค์กรภาคประชาชนที่ไม่แสวงหากำไร ดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิต รวมถึงการจัดความยากจน นอกจากนี้ ยังมีองค์กรสาธารณประโยชน์ หรือ มูลนิธิ ที่ดำเนินการจัดการด้านสวัสดิการสังคม และองค์กรสวัสดิการชุมชน ที่จัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2567) เมื่อผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะทำให้สามารถบรรเทา ลดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมที่ค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 ความไม่เท่าเทียมระหว่างหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งและหมู่บ้านแห่งที่สอง

การปรับตัวหลังการย้ายถิ่น มีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จจากนโยบายรัฐ หรือบทบาทขององค์กรส่วนท้องถิ่น ในการทำให้เกิดความสำเร็จในการปรับตัวเป็นโครงสร้างเบื้องหลัง ในด้านของเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย สังคมและวัฒนธรรม และสุขภาพ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมจากการศึกษาระหว่างหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งและหมู่บ้านแห่งที่สอง ประกอบไปด้วย สถานะทางกฎหมาย สถานภาพความเป็นอยู่ การสื่อสาร เครือข่าย ครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย และรายได้ นำมาสู่ความท้าทายในการจัดการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งดีขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมการใช้โมเดลในระดับชุมชน องค์กร หรือภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทใหญ่ให้ดีขึ้นในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นสูงอายุย้ายออกจากพื้นที่ต้นทางของทั้งสองหมู่บ้าน คือ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งและหมู่บ้านแห่งที่สอง มีการปรับตัวหลังการย้ายถิ่นเพื่อให้อยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ได้ ประกอบไปด้วยการปรับตัวด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสุขภาพ จะเห็นได้ว่าการย้ายถิ่นและการปรับตัวที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียม ทำให้ผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่หนึ่งมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ต่ำกว่าผู้สูงอายุไทใหญ่ในหมู่บ้านแห่งที่สอง อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายปัจจัยทับซ้อนกัน เช่น สถานะทางกฎหมาย การประกอบอาชีพของบุตรหลาน หรือตัวของผู้สูงอายุไทใหญ่ในบางรายได้ส่งผลต่อรายได้ ลักษณะที่แตกต่างของที่อยู่อาศัยซึ่งทำให้เกิดความไม่สะดวกสบาย ตลอดจนเครือข่ายและความเข้มแข็งในชุมชนที่แตกต่างกัน โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมของผู้สูงอายุไทใหญ่ในด้านสถานะทางกฎหมาย สถานภาพความเป็นอยู่ การสื่อสาร เครือข่าย ครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย รายได้ ซึ่งความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากหลายปัจจัยที่ซับซ้อน และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทั้งตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนจะต้องช่วยเหลือพึ่งพากัน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่อไป ในการเน้นสนับสนุนกฎหมาย หรือส่งเสริมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทใหญ่ ทั้งจากทางภาครัฐและภาคประชาสังคม ให้มีการสำรวจกลุ่มคนที่ยังเป็นประชากรแฝงและให้ความช่วยเหลือ เช่น การสนับสนุนให้เกิดอาชีพตามความสามารถสำหรับแรงงานผู้สูงอายุ หรือสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุไทใหญ่ เป็นต้น และ 2) เพิ่มการทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ไม่ได้มีสถานะจากการลักลอบเข้ามา โดยทางรัฐบาลอาจร่วมมือกับทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้แต่ละหมู่บ้านทำการสำรวจกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน รับทราบถึงจำนวนประชากรแฝง มีฐานข้อมูลในระบบ เพื่อให้สะดวกต่อการรับทราบและสามารถวางแผนในการให้ความช่วยเหลือ ทั้งจากทางภาครัฐหรือภาคประชาสังคม ในการมุ่งเน้นให้เกิดการเข้าหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติในแต่ละชุมชน เช่น มีการสร้างเครือข่ายสนับสนุน ให้ความรู้ด้านสิทธิและกฎหมาย รวมไปถึงการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุไทใหญ่ที่ย้ายถิ่น เป็นต้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาค้นคว้าต่อไป สามารถศึกษาผู้สูงอายุต่างด้าวในพื้นที่อื่น ๆ ที่อาจมีบริบทแตกต่างกัน หรือทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุต่างด้าวและผู้สูงอายุไทย เพื่อให้เห็นมุมมองที่มีความหลากหลายในมิติที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนผู้ช่วยสอน/ผู้ช่วยวิจัย (TA/RA) จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2567). รายงานสถานการณ์สังคม จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2568 จาก https://www.m-society.go.th/more_news.php?cid=599
- ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ. (2561). แนวโน้มทิศทางการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติและการจัดการเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาแรงงานไทใหญ่ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Human Sciences*, 18(2), 245-276.
- ปณิธิ อมาตยกุล. (2547). การย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปานแพร เชาวน์ประยูร. (2553). ทิวทัศน์ลักษณะ: การต่อสู้และการปรับตัวของชาวไทใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 30(1), 41-68.
- ผู้นำชุมชนเพศชาย. (29 ก.ย. 2567). การเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านของกลุ่มชาวไทใหญ่. (ธีรภัทร์ คำดุย, ผู้สัมภาษณ์)
- พิมพ์นารา อินตะประเสริฐ. (2564). SDG Updates | Good Health and Well-being: เมื่อนิยามของสุขภาพดี ไม่ได้หยุดอยู่แค่ร่างกายแข็งแรง. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/2021/01/25/sdg-updates-good-health-and-well-being/>
- ระบบสถิติทางทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). สถิติจำนวนประชากร. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2568 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/>
- วิชุดา มาตันบุญ. (2567). การปรับตัวของแรงงานไทใหญ่ในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 14(1), 216-230.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2568). สถิติการทำงานของคนต่างด้าวประจำเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2568 จาก https://www.doe.go.th/p rd/assets/upload/files/alien_th/add600713b042378f093d3e8f84020c5.pdf
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2568 จาก <https://chiangmaipao.go.th/cmpao/article-detail/2935/>
- อนุสรณ์ หมื่นชัย และลิลา ผาโตสง. (2563). รูปแบบการย้ายถิ่น วิถีชีวิต และการปรับตัวของแรงงานชาวไทใหญ่ ในโรงงานไม้แปรรูปในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 305-317.
- อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ. (2563). ความสุขของผู้สูงอายุย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*, 14(2), 73-88.

- Fawcett, T. (1989). Networks, Linkages and Migration System. *International Migration Review*, 23(3), 671-680.
- Lee, E. (1966). A Theory of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 3(1), 47-57.
- Mandal, B. et al. (2023). Migration status, physical limitations and associated self-rated health: a study of older Indian adults. *BMC Geriatr*, 23(316), 1-16.
- Massey, S. et al. (1998). *World in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millenium*. Oxford: Clarendon Press.
- Natarajan, N. et al. (2022). A sustainable livelihoods framework for the 21st century. *World Development*, 49(155), 1-15.
- Pardthaisong, L. (2006). Population change in Northern Thailand. In Goh, K. and Sekson Yongvanit (eds.) *Change and Development in Southeast Asia in an Era of Globalization*, 395 - 415. Singapore: Prentice Hall.
- Population Reference Bureau. (2024). 2024 World Population Data Sheet. PRB. Retrieved October 27, 2024, from <https://2024-wpds.prb.org/>
- Roy, C. & Andrews, H. A. (1999). *The Roy adaptation model*. (2nd ed.). Stamford: Appleton and Lange.
- Yakushko, O. et al. (2008). Stress and coping in the lives of recent immigrants and refugees: Considerations for counseling. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 30(3), 167-178.

การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในประเทศออสเตรีย*

THAI IDENTITY COMMUNICATION BY THAI PRIVATE SECTOR IN AUSTRIA

โสภิดา ชาญวิชัย*, หัสพร ทองแดง, วิทยาธร ท่อแก้ว, สมาน งามสนิท

Sophida Chanvichai*, Hassaporn Thongdaeng, Wittayatorn Tokeaw, Saman Ngamsanit

สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: sophidachanvichai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แผนยุทธศาสตร์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรีย 2) การดำเนินการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรีย 3) กลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรีย และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรีย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความสำคัญในการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในออสเตรีย จำนวน 20 คน จาก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สนับสนุนเชิงนโยบาย กลุ่มผู้บริหารการสื่อสาร และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานการสื่อสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนยุทธศาสตร์การสื่อสาร มุ่งบูรณาการวัฒนธรรมไทยเข้ากับสังคมออสเตรียโดยเน้นอาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย ผ่านสื่อต่าง ๆ ร่วมกับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย สถานทูต และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการการสื่อสาร 2) การดำเนินการสื่อสาร เน้นการวิเคราะห์ความหมายของเอกลักษณ์ไทยแต่ละด้านให้ชัดเจน โดยอาหารไทยสื่อถึงการปรับตัวและสุขภาพ มวยไทยสื่อถึงความแข็งแกร่ง นวดไทยสื่อถึงการรักษาสุขภาพ และนาฏศิลป์ไทยสื่อถึงความงดงาม มีการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยแต่ยังคงรักษารากฐานไทยไว้ 3) กลยุทธ์การสื่อสาร เน้นสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งไทยและออสเตรีย ใช้บุคคลมีชื่อเสียงช่วยสื่อสาร และใช้เนื้อหาที่มุ่งเล่าประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมผ่านสื่อหลากหลาย และ 4) แนวทางพัฒนาการสื่อสาร เน้นการพัฒนาความร่วมมือกับรัฐบาลไทยและออสเตรีย การบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สม่ำเสมอ พร้อมนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการสื่อสารและพัฒนาแบรนด์เอกลักษณ์ไทยให้เข้ากับวัฒนธรรมออสเตรีย

คำสำคัญ: การสื่อสารเอกลักษณ์ไทย, แผนยุทธศาสตร์การสื่อสาร, การดำเนินการสื่อสาร, กลยุทธ์การสื่อสาร

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Study the strategic plan of Thai identity communication by Thai private sector in Austria, 2) Investigate the implementation of Thai identity

communication by Thai private sector in Austria, 3) Examine the communication strategies of Thai identity by Thai private sector in Austria, and 4) Propose development guidelines for Thai identity communication by Thai private sector in Austria. This qualitative research employed in-depth interviews with 20 key informants purposively selected from three groups: 1) Policy-level supporters and promoters of Thai identity, 2) Communication executives of network partners, and 3) Communication practitioners. The research instrument was a structured in-depth interview guide verified by experts. Data were analyzed using analytic induction. The findings revealed that: The results showed that 1) Strategic plans: The communication concept integrated Thai culture into the Austrian context, highlighting Thai cuisine, Muay Thai, Thai massage, and Thai dance through various media to reach target groups. Thai government policies supported systematic media use, with cooperation from the Royal Thai Embassy and local organizations to enhance moral and economic value. The plan focused on precise target group management, diverse content, and continuous evaluation. 2) Communication operations: Semiotic analysis identified clear key signifiers for each Area-Thai food communicated its health benefits, harmony, and adaptability; Muay Thai conveyed strength and discipline; Thai massage promoted health; and Thai dance highlighted precision and beauty. Thai identity was restructured to modernize these elements while preserving their essence. 3) Communication strategies: Cooperation between Thai and Austrian government agencies, businesses, cultural organizations, and the press was emphasized. Thai brand ambassadors were created using well-known individuals to represent Thai identity. Storytelling through diverse media channels shared real experiences. 4) Approaches for development: Strategies should focus on strengthening Thai Austrian cooperation, integrated communication, digital technology, and expanding media use to reach wider audiences.

Keywords: Thai Identity Communication, Strategic Communication Plan, Communication Operations, Communication Strategies

บทนำ

เอกลักษณ์ไทยเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมอันโดดเด่นที่มีความเป็นพิเศษและมีลักษณะเฉพาะตัว ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ศิลปะ อาหาร และการแสดง ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ เอกลักษณ์ไทยมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือสร้างคุณค่าทางจิตใจ เศรษฐกิจ และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (จิรวิริยะกุล จันทร์เพ็ญ, 2564) โดยในยุคดิจิทัลเอกลักษณ์ไทยได้มีการเผยแพร่ไปยังทั่วโลกผ่านการย้ายถิ่นฐานของคนไทยและการเติบโตของธุรกิจไทยในต่างแดน สถิติระบุว่าคนไทยอาศัยอยู่ในต่างประเทศกว่า 1.5 ล้านคน โดยกระจายอยู่ใน 5 ทวีปทั่วโลก (กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) ซึ่งคนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเป็นทูตวัฒนธรรมไทยโดยปริยาย นำเสนอเอกลักษณ์ไทยผ่านธุรกิจ

อาหาร การแสดง หัตถกรรม และบริการต่าง ๆ (คุณาวงค์ ปริญญา, 2566) ซึ่งการอนุรักษ์และส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยในต่างแดนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจผ่านแนวคิด Soft Power ที่สามารถเสริมสร้างอำนาจต่อรองให้กับประเทศในเวทีระหว่างประเทศ (Johnson, R. B. & Smith, K. A., 2022) อย่างไรก็ตาม ในการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยสู่สากลยังพบปัญหาหลายประการ ทั้งการถูกลดทอนคุณค่าผ่านการนำเสนอที่ผิดเพี้ยน การแข่งขันกับวัฒนธรรมอื่น และข้อจำกัดด้านการสนับสนุนเชิงนโยบาย (Chen, Y. H., 2023)

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีเสน่ห์ในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ศิลปะ การแสดง ศิลปะการต่อสู้ และวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงความเป็นไทย การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้วัฒนธรรมไทยคงอยู่และเป็นที่รู้จักในระดับสากล การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยสามารถทำได้ผ่านหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นอาหารไทย มวยไทย นวดไทย นาฏศิลป์ไทย รวมถึงศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติไทย (กรรณิกา พงศ์พนัส, 2565) โดยการสื่อสารวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันได้ใช้สื่อดิจิทัล เช่น YouTube, Facebook, Instagram และ TikTok ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมไทยผ่านวิดีโอและภาพถ่าย โดยใช้ผู้นำทางความคิดผู้มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ให้เข้าถึงคนหมู่มาก หรือการจัดกิจกรรม เช่น เทศกาลอาหารไทยและมวยไทย ช่วยให้ชาวต่างชาติสัมผัสวัฒนธรรมโดยตรง การศึกษาและโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน ศิลปิน หรือเชฟไทย ช่วยให้วัฒนธรรมเป็นที่ยอมรับในระดับโลก นอกจากนี้ การผสมผสานวัฒนธรรมไทยกับสมัยใหม่ เช่น แฟชั่นร่วมสมัย หรือเทคโนโลยี VR และ AR ช่วยดึงดูดคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ รัฐและเอกชนควรร่วมมือกันสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์วัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เพื่อให้การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน (วิลาวัลย์ ธรรมบุตร, 2566)

แนวคิดวัฒนธรรมที่เปรียบเสมือนสินค้าอย่างหนึ่งที่นิยมในต่างประเทศ (Yúdice, G., 2003) มีสาระหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) อาหารไทยเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ไทยที่มีชื่อเสียงระดับโลก ด้วยรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ การใช้สมุนไพรและเครื่องเทศที่หลากหลาย และการตกแต่งที่สวยงาม อาหารไทยไม่เพียงแต่สร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวไทย อาหารไทยที่ได้รับความนิยมทั่วโลก เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย และแกงเขียวหวาน สะท้อนถึงความละเอียดอ่อนและความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยได้เป็นอย่างดี 2) มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและได้รับการยอมรับในระดับสากล การฝึกซ้อมและการต่อสู้ในมวยไทยไม่ได้เป็นเพียงแค่การออกกำลังกายหรือการแข่งขันเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงถึงวินัย ความแข็งแกร่ง และจิตวิญญาณของนักสู้ชาวไทย ท่วงท่าของมวยไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก ปัจจุบันมวยไทยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการสื่อสารวัฒนธรรมไทยไปสู่สายตาชาวโลก 3) นวดไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ เทคนิคการนวดไทยที่ได้รับการพัฒนามาหลายร้อยปีมีบทบาทสำคัญในการบำบัดรักษาและผ่อนคลายร่างกาย การนวดไทยไม่ได้เป็นเพียงแค่นวดเพื่อความผ่อนคลายเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับสมดุลของร่างกายและจิตใจ องค์การยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียน “นวดไทย” เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งช่วยให้ศิลปะการนวดไทยเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในระดับสากล และ 4) นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของคนไทย ท่วงท่าการรำที่อ่อนช้อย การแต่งกายที่สวยงาม และดนตรีไทยที่เป็นเอกลักษณ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยถ่ายทอดความเป็นไทยไปสู่สายตาชาวโลก การแสดงนาฏศิลป์ เช่น

โชนและรำไทย เป็นศิลปะแห่งการเล่าเรื่องที่มีความหมายลึกซึ้ง และเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ช่วยให้วัฒนธรรมไทยได้รับการเผยแพร่และคงอยู่สืบไป โดยการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยผ่านอาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปสู่ระดับโลก ศิลปะแต่ละแขนงล้วนมีเสน่ห์และคุณค่าเฉพาะตัวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนไทย การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยไม่เพียงแต่ช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาติ แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสในการเผยแพร่ความเป็นไทยให้คนทั่วโลกได้รู้จักและชื่นชม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาวิจัย การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย โดยการวิจัยนี้มุ่งการศึกษาการจัดการการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทย 4 ด้าน คือ ด้านอาหารไทย ด้านมวยไทย ด้านนวดไทย และด้านนาฏศิลป์ไทยของภาคเอกชนไทยในประเทศออสเตรเลียเกี่ยวกับ 1) ยุทธศาสตร์การสื่อสาร ประกอบด้วย แนวความคิด นโยบายและแผนการสื่อสาร 2) การดำเนินการสื่อสาร ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของเอกลักษณ์ความเป็นไทย การรื้อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย กระบวนการทำให้เอกลักษณ์ความเป็นไทยกลายเป็นสินค้า 3) กลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบด้วย การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย การสร้างภาพตัวแทนแบรนด์เอกลักษณ์ความเป็นไทย การสร้างคอนเทนต์และการใช้สื่อหลากหลายในการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทย และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทย ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการดำเนินการ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านกลยุทธ์ การศึกษานี้จะนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่เพื่อนำไปพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย
2. เพื่อศึกษาการดำเนินการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **แบบการวิจัย** เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview)
2. **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยในประเทศออสเตรเลีย ใน 4 ด้าน คือ ด้านอาหารไทย ด้านมวยไทย ด้านนวดไทย และด้านนาฏศิลป์ไทย โดยงานวิจัยนี้มุ่งเน้นในมิติผู้ส่งสารเป็นสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 3 กลุ่ม รวมจำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้สนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย 5 คน 2) กลุ่มผู้บริหารการสื่อสารของภาคีเครือข่ายเพื่อการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทย 5 คน และ 3) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานการสื่อสารของภาคีเครือข่ายเพื่อการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทย 10 คน
3. **เครื่องมือการวิจัย** คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลจากข้อมูลจากการเข้าพื้นที่สังเกตการณ์การทำงานเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทาง

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ก่อนที่จะนำไปใช้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แผนยุทธศาสตร์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย คือ แนวความคิด นโยบายและแผนการสื่อสาร

ส่วนที่ 2 การดำเนินการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย คือ การวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของเอกลักษณ์ความเป็นไทย การรื้อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย กระบวนการทำให้เอกลักษณ์ความเป็นไทยกลายเป็นสินค้า

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย คือ ประกอบด้วย การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย การสร้างภาพตัวแทนแบรนด์เอกลักษณ์ความเป็นไทย การสร้างคอนเทนต์และการใช้สื่อหลากหลายในการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทย

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย คือ แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการดำเนินการ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านกลยุทธ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดในเครื่องมือวิจัย โดยผู้วิจัยจะทำการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนจะทำการสัมภาษณ์และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก ตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย พบว่าแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย ประกอบด้วย 1) แนวคิดการสื่อสาร การส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยมุ่งใช้การสื่อสารเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย เช่น อาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยในกลุ่มเป้าหมายในออสเตรเลีย ส่วนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย มุ่งให้ภาคเอกชนควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในออสเตรเลียและไทย เพื่อขยายความสามารถในการเข้าถึงและสร้างความน่าเชื่อถือในเนื้อหาการสื่อสาร สำหรับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจมุ่งนำเอกลักษณ์ไทยมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านอาหารไทย คลินิกนวดไทย หรือโรงเรียนสอนมวยไทย โดยเน้นการใช้วัฒนธรรมไทย

เป็นจุดขาย 2) นโยบายการสื่อสาร สำหรับการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยรัฐบาลไทยประกาศนโยบายเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยในต่างประเทศและให้การสนับสนุนภาคเอกชนในการขับเคลื่อนนโยบายเหล่านี้ให้เกิดผล เช่น การให้คำปรึกษา สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือการสนับสนุนด้านเงินทุน ด้านการกำหนดแนวทางการสื่อสารอย่างเป็นระบบให้ภาคเอกชนควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อดิจิทัล เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย ด้านการร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานในออสเตรเลีย ส่วนการสร้างความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานทางวัฒนธรรมในออสเตรเลีย เพื่อสนับสนุนและขยายความสามารถในการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 3) แผนการสื่อสาร มีการจัดการกลุ่มเป้าหมายโดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น ชาวออสเตรเลียที่สนใจวัฒนธรรมไทย ชาวต่างชาติที่อยู่ในออสเตรเลีย และชุมชนไทยในออสเตรเลีย เพื่อออกแบบเนื้อหาที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่ม ด้านการจัดการเนื้อหาให้มีการสร้างเนื้อหาที่หลากหลายและน่าสนใจ เช่น วิดีโอสอนทำอาหารไทย คลิปสั้นเกี่ยวกับมวยไทย บทความเกี่ยวกับประเพณีของชาวไทย และการแสดงสดนาฏศิลป์ไทย เพื่อสร้างการรับรู้และความสนใจในเอกลักษณ์ไทย ส่วนการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, YouTube และ TikTok ในการเผยแพร่เนื้อหาและสร้างการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม สำหรับการประเมินผลมีการวัดและประเมินผลการสื่อสารผ่านเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น จำนวนผู้เข้าชม การแชร์เนื้อหา หรือการแสดงความคิดเห็น เพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงแผนการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แนวทางทั้งหมดนี้มุ่งเน้นให้การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยในออสเตรียมีความชัดเจน ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน

2. สรุปผลการศึกษาการดำเนินการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย พบว่าการดำเนินการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย โดยเน้นการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของเอกลักษณ์ความเป็นไทย และการรื้อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของเอกลักษณ์ความเป็นไทย มุ่งทำความเข้าใจความหมายเชิงลึกของเอกลักษณ์แต่ละด้าน มุ่งวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ขององค์ประกอบเอกลักษณ์ เช่น อาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย โดยเข้าใจถึงความหมายที่ซ่อนอยู่และสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมไทย เช่น รสชาติและส่วนผสมในอาหารไทยที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ หรือท่าทางในมวยไทยที่สื่อถึงความกล้าหาญและทักษะป้องกันตัว ด้านการเชื่อมโยงกับค่านิยมและวัฒนธรรมไทยมีการวิเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง ความหมายของเอกลักษณ์ไทยและค่านิยมที่สะท้อนผ่านเอกลักษณ์เหล่านี้ เช่น การนวดไทยที่สื่อถึงความห่วงใยและการดูแลสุขภาพตามแบบวิถีไทย หรือการแสดงนาฏศิลป์ที่สะท้อนความงามและศิลปะที่ละเอียดอ่อนของคนไทย ส่วนการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสาร ภาคเอกชนใช้สัญลักษณ์ที่สะท้อนเอกลักษณ์ไทยในสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนและตรงไปยังกลุ่มเป้าหมาย เช่น การใช้ภาพศาลาไทยเป็นสัญลักษณ์ของความสงบในกิจกรรมการส่งเสริม นวดไทย และ 2) การรื้อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีการปรับปรุงเอกลักษณ์ให้เข้ากับสมัยใหม่โดยภาคเอกชนดำเนินการรื้อสร้างเอกลักษณ์ไทยให้ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในออสเตรเลียได้มากขึ้น โดยการปรับรูปแบบการนำเสนอ เช่น การนำเสนออาหารไทยในรูปแบบทันสมัย หรือการใช้มวยไทยในการออกกำลังกายแบบฟิตเนส เพื่อดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่ ด้านการสร้างเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับยุคปัจจุบันมีการพัฒนาการเล่าเรื่องที่ผสมผสานเอกลักษณ์

ดั้งเดิมเข้ากับการใช้ชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน เช่น การแสดงนาฏศิลป์ที่ผสมผสานระหว่างท่าทางดั้งเดิมกับดนตรีสมัยใหม่ หรือการทำคลิปวิดีโอสั้นเกี่ยวกับวิธีการทำอาหารไทยที่เข้ากับวิถีชีวิตเร่งรีบในเมือง ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปรับเอกลักษณ์โดยภาคเอกชนใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการสร้างและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย เพื่อสร้างประสบการณ์ที่สมจริงให้กับผู้ชมชาวออสเตรเลียในการทดลองทำอาหารไทยหรือฝึกมวยไทย สารสรุปนี้เน้นให้เห็นถึงการปรับใช้และพัฒนาเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน เพื่อให้เอกลักษณ์ไทยยังคงความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

3. ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย พบว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย การสร้างภาพตัวแทนแบรนด์เอกลักษณ์ความเป็นไทย และการสร้างเนื้อหาและการใช้สื่อหลากหลาย ดังนี้ 1) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ด้วยการร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่นโดยภาคเอกชนควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นในออสเตรเลีย เช่น หน่วยงานการท่องเที่ยว โรงเรียนวัฒนธรรม หรือสมาคมผู้ประกอบการ เพื่อขยายขอบเขตการสื่อสารและเพิ่มความน่าเชื่อถือ ด้านการทำงานร่วมกับภาครัฐไทยมีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐไทย เช่น สถานทูตไทยในออสเตรเลีย หรือกระทรวงวัฒนธรรมไทย เพื่อรับการสนับสนุนและคำปรึกษาในการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ด้านการสร้างเครือข่ายพันธมิตรมีการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการไทยที่มีความสนใจในออสเตรเลีย เพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจที่เข้มแข็งและขยายโอกาสในการสื่อสาร 2) การสร้างภาพตัวแทนแบรนด์เอกลักษณ์ความเป็นไทย ด้านการสร้างภาพลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นไทยแท้ ภาคเอกชนควรสร้างภาพตัวแทนที่สามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ไทย เช่น การใช้เชฟไทยในการสาธิตทำอาหารไทย หรือการเชิญนักมวยไทยชื่อดังมาแสดงท่าทางมวยไทย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย ด้านการออกแบบแบรนด์ที่เป็นเอกลักษณ์มีการออกแบบโลโก้และสื่อโฆษณาที่สะท้อนถึงความเป็นไทยและสามารถดึงดูดความสนใจของชาวออสเตรเลียได้ ด้านการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นตัวแทนมุ่งใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือบุคคลที่มีอิทธิพลที่มีความสนใจในวัฒนธรรมไทยเป็นตัวแทนในการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยในการรณรงค์สื่อสารต่าง ๆ และ 3) การสร้างเนื้อหาและการใช้สื่อหลากหลาย ด้านการสร้างเนื้อหาที่หลากหลายมุ่งการสร้างเนื้อหาที่เข้าถึงและน่าสนใจ เช่น คลิปวิดีโอสอนทำอาหารไทย บทความเกี่ยวกับประโยชน์ของนวดไทย หรือการถ่ายทอดสดการแสดงนาฏศิลป์ไทย เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความน่าสนใจในเนื้อหา ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเข้มข้นมุ่งใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Instagram, และ YouTube ในการเผยแพร่เนื้อหาและจัดกิจกรรมออนไลน์ที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม ส่วนด้านการใช้สื่อแบบผสมผสานได้ผสมผสานสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อดิจิทัล เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและกระจายข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยให้กว้างขึ้นในกลุ่มเป้าหมายในออสเตรเลีย สารสรุปนี้เน้นให้เห็นถึงการใช้กลยุทธ์หลากหลายเพื่อสร้างความรับรู้ความน่าสนใจ และการยอมรับเอกลักษณ์ความเป็นไทยในระดับนานาชาติ โดยการประสานความร่วมมือและการใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. ผลศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย พบว่า แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยของภาคเอกชนไทยในออสเตรเลีย ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การสื่อสาร การดำเนินการสื่อสาร และกลยุทธ์การสื่อสาร ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การสื่อสาร ต้องการกำหนดเป้าหมาย

และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนโดยภาคเอกชนควรกำหนดเป้าหมายในการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้ชัดเจน ได้แก่ การเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยในกลุ่มเป้าหมายในออสเตรเลีย หรือการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการส่งเสริมสินค้าและบริการไทย ด้านการระบุช่องทางและสื่อที่เหมาะสม ต้องวางแผนการใช้ช่องทางและสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ หรือการร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ด้านการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ต้องสร้างตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้จริง เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนการเข้าถึงและปฏิสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ หรือจำนวนผู้สนใจเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย 2) การดำเนินการสื่อสาร ด้านการพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมที่หลากหลาย ต้องการสร้างเนื้อหาที่มีความหลากหลาย เช่น วิดีโอสอนทำอาหารไทย บทความเกี่ยวกับประโยชน์ของมวยไทย หรือการจัดงานแสดงนาฏศิลป์ในท้องถิ่น เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างประสบการณ์ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ด้านการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ภาคเอกชนต้องจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชาวออสเตรเลีย เช่น งานเทศกาลอาหารไทย ฝึกปฏิบัติการนวดไทย หรือการแสดงดนตรีและการเต้นรำไทย ส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการสื่อสารต้องการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การทำเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่รวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย หรือการทำคลิปวิดีโอแบบเสมือนจริงเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยที่สมจริง และ 3) กลยุทธ์การสื่อสาร ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต้องประสานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและภาครัฐไทย เช่น สถานทูตไทย หรือองค์กรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและขยายขอบเขตการสื่อสาร ด้านการสร้างแบรนด์และตัวแทนที่มีเอกลักษณ์ต้องการพัฒนาภาพลักษณ์และตัวแทนแบรนด์ที่สะท้อนความเป็นไทย เช่น การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในการส่งเสริม หรือการออกแบบโลโก้ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ไทยในทุก ๆ กิจกรรมและสื่อ ด้านการใช้เนื้อหาและสื่อที่หลากหลายต้องการสร้างเนื้อหาที่สามารถสื่อสารได้ผ่านหลายช่องทาง ได้แก่ การใช้ภาพ อินโฟกราฟิก วิดีโอ หรือบทความ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้มุ่งเน้นให้ภาคเอกชนสามารถใช้กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ และการดำเนินการที่สอดคล้องกันในการส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับนานาชาติ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ถูกจัดทำตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 4 ข้อ เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างผลการวิจัยกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประการที่ 1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนในออสเตรเลียสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและการปรับตัวให้เข้ากับบริบทร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องมิติทางวัฒนธรรมในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของ Hofstede, G. J. ที่เสนอว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงความแตกต่างของมิติทางวัฒนธรรมแต่ละด้าน เช่น ระยะห่างเชิงอำนาจ การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ความเป็นปัจเจกนิยม/กลุ่มนิยม และเพศสภาพ (Hofstede, G. J., 2023) การที่ภาคเอกชนไทยเลือกนำเสนอเอกลักษณ์ไทยผ่านอาหาร มวย นวด และศิลปะการแสดง จึงเป็นการเลือกองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถถ่ายทอดข้ามวัฒนธรรมได้ง่ายและสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของคนออสเตรเลีย ส่วนแนวคิดการสื่อสาร ที่พบว่า การส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยมุ่งใช้การสื่อสารเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมเอกลักษณ์ความ

เป็นไทย เช่น อาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยในกลุ่มเป้าหมายในออสเตรเลีย ส่วนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย มุ่งให้ภาคเอกชนความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในออสเตรเลียและไทย เพื่อขยายความสามารถในการเข้าถึงและสร้างความน่าเชื่อถือในเนื้อหาการสื่อสาร สำหรับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจมุ่งนำเอกลักษณ์ไทยมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านอาหารไทย คลินิกนวดไทย หรือโรงเรียนสอนมวยไทย โดยเน้นการใช้วัฒนธรรมไทยเป็นจุดขาย มีความสอดคล้องกับ Chen, Y. H. ที่อธิบายว่า เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือ สินค้าที่สะท้อนภาพลักษณ์ของประเทศ (Chen, Y. H., 2023) สำหรับนโยบายการสื่อสาร สำหรับการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยรัฐบาลไทยประกาศนโยบายเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยในต่างประเทศและให้การสนับสนุนภาคเอกชนในการขับเคลื่อนนโยบายเหล่านี้ให้เกิดผล เช่น การให้คำปรึกษา สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือการสนับสนุนด้านเงินทุน ด้านการกำหนดแนวทางการสื่อสารอย่างเป็นระบบให้ภาคเอกชนควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อดิจิทัล เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย มีความสอดคล้องกับ Wilson, M. R. ที่อธิบายว่า รัฐบาล ภาคเอกชน ประชาชนต้องร่วมมือกันส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แพร่หลายอย่างกว้างขวาง (Wilson, M. R., 2023)

ประการที่ 2 การดำเนินการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยที่เน้นการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์และการรื้อสร้างเอกลักษณ์ให้ร่วมสมัยสอดคล้องกับทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiotics) ที่ Jobling, P. อธิบายหลักสำคัญในการที่เอกลักษณ์ปรับตัวตามยุคสมัย (Jobling, P., 2016) และแนวคิดการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลที่ Banks, M. J. สรุปว่า การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทร่วมสมัยโดยไม่ละทิ้งรากเหง้าทางวัฒนธรรม (Banks, M. J., 2022) การที่ผู้ประกอบการไทยคำนึงถึงการถอดรหัสทางวัฒนธรรม (Cultural Decoding) และการสร้างรหัสใหม่ (Re-encoding) ที่จะทำให้ชาวออสเตรเลียเข้าใจความหมายได้ถูกต้องแสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เช่น การปรับระดับความเผ็ดในอาหารไทยแต่ยังคงรักษารสชาติอื่น ๆ ไว้ หรือการนำเสนอมวยไทยในมิติของการออกกำลังกายควบคู่กับการสืบสานศิลปะการต่อสู้ ในขณะที่ท่าทางในมวยไทยที่สื่อถึงความกล้าหาญและทักษะป้องกันตัว ด้านการเชื่อมโยงกับค่านิยมและวัฒนธรรมไทยมีการวิเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจในกลุ่มเป้า หมายถึง ความหมายของเอกลักษณ์ไทยและค่านิยมที่สะท้อนผ่านเอกลักษณ์เหล่านี้ เช่น การนวดไทยที่สื่อถึงความห่วงใยและการดูแลสุขภาพตามแบบวิถีไทย หรือการแสดงนาฏศิลป์ที่สะท้อนความงามและศิลปะที่ละเอียดอ่อนของคนไทย ส่วนการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารภาคเอกชนใช้สัญลักษณ์ที่สะท้อนเอกลักษณ์ไทยในสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนและตรงไปยังกลุ่มเป้าหมาย เช่น การใช้ภาพศาลาไทยเป็นสัญลักษณ์ของความสงบในกิจกรรมการส่งเสริมนวดไทยสอดคล้องกับ Hofstede, G. J. ที่อธิบายว่า เอกลักษณ์มีการปรับตัวไปตามเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป (Hofstede, G. J., 2023) ส่วนการรื้อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีการปรับปรุงเอกลักษณ์ให้เข้ากับสมัยใหม่โดยภาคเอกชนดำเนินการรื้อสร้างเอกลักษณ์ไทยให้ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในออสเตรเลียได้มากขึ้น โดยการปรับรูปแบบการนำเสนอ เช่น การนำเสนออาหารไทยในรูปแบบทันสมัย หรือการใช่มวยไทยในการออกกำลังกายแบบฟิตเนสเพื่อดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่ ด้านการสร้างเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับยุคปัจจุบันมีการพัฒนาการเล่าเรื่องที่ผสานเอกลักษณ์ดั้งเดิมเข้ากับการใช้ชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ Anderson, J. R. ที่พบว่า เอกลักษณ์มีการ

ปรับตัวและพัฒนาเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน (Anderson, J. R., 2021) และในทางเดียวกันงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการแสดงนาฏศิลป์ที่ผสมผสานระหว่างท่าทางดั้งเดิมกับดนตรีสมัยใหม่ หรือการทำคลิปวิดีโอสั้นเกี่ยวกับวิธีการทำอาหารไทยที่เข้ากับวิถีชีวิตเร่งรีบในเมือง ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปรับเอกลักษณ์โดเมนเอกชนใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการสร้างและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยเพื่อสร้างประสบการณ์ที่สมจริงให้กับผู้ชมชาวออสเตรเลียในการทดลองทำอาหารไทยหรือฝึกมวยไทย สารสรุปนี้เน้นให้เห็นถึงการปรับใช้และพัฒนาเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน เพื่อให้เอกลักษณ์ไทยยังคงความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในเวทีระดับนานาชาติ

ประการที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยที่เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายและการใช้ผู้ทรงอิทธิพลสอดคล้องกับแนวคิด Soft Power ที่ Nye, J. S. กล่าวว่า เป็นพลังอำนาจที่ทำให้ผู้อื่นยอมรับและปฏิบัติตามโดยความสมัครใจผ่านการดึงดูดทางวัฒนธรรม (Nye, J. S., 2021) และแนวทางการทูตวัฒนธรรมที่ Johnson, R. B. & Smith, K. A. เสนอว่า ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (Johnson, R. B. & Smith, K. A., 2022) การที่ภาคเอกชนไทยตระหนักถึงความสำคัญของการประสานงานกับภาครัฐ การสร้างเครือข่ายชุมชนไทย และการพัฒนาพันธมิตรท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงการใช้อยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) ที่ Kotler, P. T. & Keller, K. L. อธิบายว่า เป็นการผสมผสานทุกช่องทางทางการสื่อสารเพื่อส่งมอบสารที่มีความสอดคล้องกัน (Kotler, P. T. & Keller, K. L., 2022) รวมทั้งสอดคล้องข้อค้นพบของ เมธาวิ จำเนียร และกรกฎ จำเนียร ที่สรุปว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านสื่อกิจกรรมในสถาบันการศึกษา การจัดกิจกรรมของสถานกงสุลไทยฯ สื่อออนไลน์ สื่อบุคคล สื่อป้าย บอร์ดประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ สินค้าที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เป็นต้น (เมธาวิ จำเนียร และกรกฎ จำเนียร, 2519)

ประการที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างประสบการณ์ร่วมสอดคล้องกับแนวคิดการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ Lee, S. M. อธิบายว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน (Lee, S. M., 2021) และการสร้างแบรนด์ทางวัฒนธรรมผ่านสื่อสังคมที่ Zhang, H. W. เสนอว่า สื่อสังคมออนไลน์ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความผูกพันกับวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Zhang, H. W., 2022) ในยุคดิจิทัล การสื่อสารวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพื้นที่กายภาพ แต่ขยายไปสู่พื้นที่ดิจิทัลที่เข้าถึงผู้รับสารได้กว้างขวางมากขึ้น ข้อค้นพบจากการวิจัยที่เสนอให้มีการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้สื่อสังคม และการสร้างคอนเทนต์ดิจิทัลจึงสอดคล้องกับทิศทางการสื่อสารวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21

โดยสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอภาพรวมของการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในออสเตรียที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทยดั้งเดิมไปพร้อมกับการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมออสเตรีย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในประเทศอื่น ๆ โดยปรับให้เข้ากับบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในออสเตรเลียสามารถสื่อสารวัฒนธรรมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผสมผสาน แผนยุทธศาสตร์ การลงมือปฏิบัติ และกลยุทธ์ร่วมสมัยเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้วัฒนธรรมไทยเข้าใจง่ายและเข้าถึงคน ออสเตรเลีย โดยไม่สูญเสียแก่นแท้ของความเป็นไทย องค์ความรู้ใหม่ด้านการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในประเทศ ออสเตรเลีย โดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) แผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน (Clear Strategic Planning) โดยต้องยึดหลักสำคัญ คือ การบูรณาการวัฒนธรรมไทยกับบริบทออสเตรเลียอย่างลงตัว การประสานความร่วมมือกับภาครัฐอย่างใกล้ชิด และการวางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบ 2) การดำเนินการที่เป็นเลิศ (Excellent Operation) โดยต้องยึดหลักสำคัญ คือ การวิเคราะห์และสื่อความหมายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น การรื้อสร้างเอกลักษณ์ให้ร่วมสมัย และการรักษารากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เหมาะสม และ 3) กลยุทธ์ที่แยบยล (Supreme Strategy) โดยต้องยึดหลักสำคัญ คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ที่ยั่งยืน การพัฒนา ภาพตัวแทนแบรนด์ที่เข้มแข็ง การสร้างเนื้อหาที่โดดเด่นและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยที่มี ประสิทธิภาพในออสเตรเลียต้องอาศัยทั้งสามองค์ประกอบทำงานสอดประสานกัน โดยมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบท ออสเตรเลียแต่ยังคงรักษาแก่นของวัฒนธรรมไทย การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการสื่อสารเอกลักษณ์ให้ประสบความสำเร็จ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การขับเคลื่อนการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในออสเตรเลีย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในออสเตรเลียประสบความสำเร็จผ่านการผสมผสานระหว่างการรักษาเอกลักษณ์ ดั้งเดิมและการปรับตัวให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

เป็นเครื่องมือสำคัญ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) รัฐบาลไทยต้องจัดทำแผนการสื่อสารแบบบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยในออสเตรีย โดยเน้นอาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) สถานทูตไทยในออสเตรียควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้างโมเดลการสื่อสารเชิงรุก และศึกษาบทเรียนจากความสำเร็จและความล้มเหลวเพื่อนำไปปรับใช้ในประเทศอื่น ๆ และ 3) ภาคเอกชนในออสเตรียต้องเสริมสร้างความร่วมมือของเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านวัฒนธรรม และขยายบทบาทเอกลักษณ์ไทยในเชิงสร้างสรรค์ ส่วนข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คือ 1) ภาคเอกชนในออสเตรียต้องยกระดับการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และการดำเนินการ เพื่อเป็นต้นแบบให้ธุรกิจอื่น ๆ ในยุโรป 2) สถานทูตไทยควรเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการสื่อสารเอกลักษณ์ไทย และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในแผนงานพัฒนา และ 3) ภาคเอกชนไทยควรพัฒนาการสื่อสารสมัยใหม่ กำหนดกลุ่มเป้าหมายชัดเจน ออกแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ ผลิตสื่อคุณภาพ และใช้ผู้นำทางความคิดช่วยขยายการรับรู้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากขึ้น โดยขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อพัฒนาแนวทางการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยของภาคเอกชนไทย 2) ควรเลือกพื้นที่วิจัยที่หลากหลาย เนื่องจากแต่ละประเทศมีบริบทเฉพาะแตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างและขยายผลพัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และ 3) ควรเพิ่มประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการร้านอาหารไทย มวยไทย นวดไทย และนาฏศิลป์ไทย รวมถึงช่องทางและเนื้อหาการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้พัฒนาการสื่อสารเอกลักษณ์ไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). รายงานประจำปี 2566: คนไทยในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). การขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมไทยสู่ต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรรณิกา พงศ์พนัส. (2565). Soft Power กับ การสื่อสารวัฒนธรรมไทยในระดับนานาชาติ. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 27(1), 1-16.
- คุณาวงค์ ปริัญญา. (2566). บทบาทของคนไทยในต่างประเทศต่อการส่งเสริมภาพลักษณ์ชาติไทย. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 15(1), 103-119.
- จิรวิริยะกุล จันทร์เพ็ญ. (2564). วัฒนธรรมไทยในยุคโลกาภิวัตน์: การสร้างอัตลักษณ์ผ่าน Soft Power. วัฒนธรรมไทยในยุคโลกาภิวัตน์: การสร้างอัตลักษณ์ผ่าน Soft Power, 9(2), 45-58.
- เมธาวี จำเนียร และกรกฎ จำเนียร. (2519). ภาพลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นไทยท่ามกลางพหุวัฒนธรรม ในรัฐป็นิ่ง ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, 12(1), 227-240.
- วิลาวัลย์ ธรรมบุตร. (2566). อิทธิพลของโซเชียลมีเดียต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ. วารสารการสื่อสารและการจัดการนวัตกรรม, 12(2), 55-69.

- Anderson, J. R. (2021). Digital transformation in cultural communication. *Journal of Digital Culture*, 8(3), 234-249.
- Banks, M. J. (2022). Cultural identity in the digital age. *International Journal of Cultural Studies*, 25(2), 178-195.
- Chen, Y. H. (2023). Cross-cultural business communication strategies. *Business Communication Quarterly*, 86(1), 45-62.
- Hofstede, G. J. (2023). Cultural dimensions in communication. *International Journal of Cross-Cultural Management*, 15(2), 145-160.
- Jobling, P. (2016). Roland Barthes: Semiology and the rhetorical codes of fashion. *Thinking through fashion: A guide to key theorists*, 132-148. doi: <https://shorturl.asia/rRvMQ>
- Johnson, R. B. & Smith, K. A. (2022). Cultural diplomacy in practice. *Journal of International Relations*, 14(4), 412-428.
- Kotler, P. T. & Keller, K. L. (2022). *Marketing management*. (16th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Lee, S. M. (2021). Digital platforms for cultural promotion. *Digital Communication Research*, 12(2), 167-184.
- Nye, J. S. (2021). Soft power and cultural diplomacy. *Public Diplomacy Magazine*, 10(1), 12-25.
- Wilson, M. R. (2023). Heritage tourism and cultural identity. *Tourism Management Studies*, 18(3), 289-304.
- Yúdice, G. (2003). *The Expediency of Culture: Uses of Culture in the Global Era*. United States of America: Duke University Press.
- Zhang, H. W. (2022). Social media and cultural branding. *Journal of Brand Management*, 29(4), 345-362.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์จักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมจักรยานยนต์*

DEVELOPMENT OF TRAINING COURSE ON SYSTEM CONTROL ELECTRIC MOTORCYCLE CONVERSION FOR MOTORCYCLE MECHANICS

สดใส มั่นคง, สุรวุฒิ ยะนิล, เมธา อึ้งทอง*

Sodsai Mankong, Surawut Yanil, Metha Oungthong*

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: metha.o@fte.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์จักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมจักรยานยนต์ ตรวจสอบร่างหลักสูตรฯ พัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฯ ทดลองใช้หลักสูตรฯ และประเมินหลักสูตรฯ เป็นการวิจัยและพัฒนา มี 5 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่างซ่อม จักรยานยนต์ จำนวน 25 คน โดยวิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึก 2) แบบสัมภาษณ์ 3) หลักสูตรฝึกอบรม 4) ชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร 5) แบบประเมิน สถิติที่ใช้วิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์จักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมจักรยานยนต์ มีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย บทเรียน หัวข้อ หัวข้อย่อย/เนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และระยะเวลาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบร่างหลักสูตรฯ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการพัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฯ ใช้แบบประเมินทักษะ 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียมการปฏิบัติ ชั้นกระบวนการปฏิบัติ ชั้นเวลาที่ใช้ปฏิบัติงาน และชั้นผลการปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมฯ โดยภาพรวมมีผลการประเมินทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมฯ 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, ระบบควบคุมมอเตอร์, รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง, ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

Abstract

This research article aims to investigate foundational information regarding the development of a training course for a modified electric motorcycle motor control system for motorcycle mechanics, to review the draft course, to develop a supplementary skill training kit, to trial the course, and to evaluate its effectiveness. This study employs a research and development approach comprising five phases. The sample group consists of 25 motorcycle mechanics selected through voluntary sampling method. The research instruments used include 1) a recording form 2) an interview form 3) the training course 4) a supplementary skill training kit and 5) the evaluation forms. The statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, and t-test. The research findings reveal that the core components of the training course for the modified electric motorcycle motor control system for motorcycle mechanics include the background and significance of the course, the course objectives, the course structure comprising lessons, topics, subtopics/content, behavioral objectives, and training duration, training activities, training media, and assessment and evaluation. The evaluation of the draft course identified 7 components: the background and significance of the course, course objectives, the course structure, course content, training activities, training media, and assessment and evaluation. These components were deemed highly appropriate. Regarding the development of the supplementary skill training kit, 4 step skills assessment form was employed, including preparation for practice, practice process, time spent on practice and stage of performance of the trainees. The overall mean score exceeded the established criteria. The results from the trial of the training course indicated that the skill assessment outcomes were higher than the specified criteria. Additionally, the evaluation of the training course across four dimensions: feasibility, usefulness, appropriateness, and accuracy were rated at the highest level overall.

Keywords: Training Course Development, Motor Control System, Modified Electric Motorcycle, Motorcycle Mechanics

บทนำ

ระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำหน้าที่แปลงพลังงานไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ให้เป็นพลังงานที่ใช้ในการขับเคลื่อนมอเตอร์ และควบคุมการทำงานของมอเตอร์ตามคำสั่งของผู้ขับขี่ในรูปแบบของสัญญาณ Pulse-width modulation (PWM)

ให้สามารถควบคุมแรงบิดของมอเตอร์ได้อย่างแม่นยำ (GTAK, 2567) เพื่อจ่ายแรงเคลื่อนไฟฟ้าไปควบคุม การหมุนของมอเตอร์ไฟฟ้า มอเตอร์ไฟฟ้าที่ใช้ในรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า ส่วนใหญ่จะเป็นมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงชนิดแบบไร้แปรงถ่าน Brushless DC motor แต่ละขนาดจะใช้กล่องควบคุมมอเตอร์แตกต่างกันไป มีการตั้งค่า พารามิเตอร์ระบบควบคุมมอเตอร์ไม่เหมือนกัน

เนื่องจากรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าเป็นเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่ ที่เปลี่ยนจากต้นกำลังเครื่องยนต์สันดาปในการขับเคลื่อนหลักมาเป็นการขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า องค์ประกอบหลักที่สำคัญเกี่ยวกับระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าและการขับเคลื่อนไม่เหมือนรถจักรยานยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์ คือ แบตเตอรี่ใช้น้ำมันเชื้อเพลิงกล่องควบคุมมอเตอร์ใช้แทนกล่องควบคุมเครื่องยนต์ และมอเตอร์ไฟฟ้าใช้แทนเครื่องยนต์ (ลีโอ อีวี, 2567) ทำให้การซ่อมบำรุงรักษาต้องใช้อุปกรณ์และเครื่องมือเฉพาะทางรูปแบบใหม่ สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีความซับซ้อนไม่สามารถมองเห็นการทำงานของรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าได้อย่างชัดเจน เพราะยังมีข้อจำกัดในด้านของอุปกรณ์ที่มีราคาสูง ไม่เพียงพอ ไม่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยี ชุดการสอนสามารถส่งเสริมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้มีทักษะการปฏิบัติที่สูงขึ้น (กอบแก้วดล วรรณบุตร และคณะ, 2565) ดังนั้น การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการซ่อมบำรุงรักษา หรือบริการยานยนต์ไฟฟ้า จึงต้องมีการพัฒนาเนื้อหาในหลักสูตรให้ทันกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลง (ศักดิ์สิทธิ์ ชื่นชมนาคนาค และคณะ, 2567)

ปัจจุบันยังขาดหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรการฝึกอบรมที่จะสามารถพัฒนาช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ให้ตรงกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีด้านรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า หลักสูตรระบบ การควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าที่มีอยู่ในสถานศึกษา เป็นหลักสูตรรายวิชามีระยะเวลาในการเรียนมากตามแต่ละสถานศึกษากำหนด ผู้ที่เข้าศึกษาจะต้องเข้าเรียนทุกรายวิชาและใช้เวลาศึกษามากจึงต้องรวบรวมนงานที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันมารวมกัน เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ การฝึกอบรมเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพราะการฝึกอบรมช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม (ยุทธ ไทยวรรณ, 2559) ช่วยให้บุคคลทั่วไปที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบสถานศึกษาได้รับทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ (Institute of Vocational Training, 2025) จึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมชุดจักรยานยนต์ โดยใช้ชุดฝึกทักษะบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกันซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพ (นนทโชติ อุดมศรี และคณะ, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ให้มีความทันสมัย ประกอบกับเทคโนโลยีที่ง่ายต่อการเรียนรู้ เกิดการกระตุ้นความสนใจเปิดโอกาสให้ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ได้สร้างองค์ความรู้และทักษะที่ตนเองมีอยู่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ในการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์
2. เพื่อตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์
3. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์
4. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์
5. เพื่อประเมินหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแสดงขั้นตอน การวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดังนี้ แหล่งข้อมูล เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทุกประเด็นมีความเหมาะสมถูกต้อง การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพร้อมบันทึกลงในแบบบันทึก ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ที่มีประสบการณ์สอนและการทำงานในสถานประกอบการไม่น้อยกว่า 10 ปี ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ครูผู้สอนในแผนกวิชาช่างยนต์ จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้จัดการฝ่ายช่างในสถานประกอบการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นการฝึกอบรม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทุกประเด็นมีความเหมาะสมถูกต้อง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเข้าสัมภาษณ์พร้อมบันทึกลงในแบบบันทึก ช่วงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2567 การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การยกร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1.1) นำข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตร 1.2) ออกแบบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย บทเรียน หัวข้อ หัวข้อย่อย/เนื้อหา วัตถุประสงค์

เชิงพฤติกรรม และระยะเวลาในการฝึกอบรม 1.3) ร่างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล และ 1.4) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาประเด็นรายละเอียด การใช้ภาษาของร่างหลักสูตร และ 2) การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร จำนวน 1 คน ด้านวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน และด้านวิศวกรรมเครื่องกล จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และนำแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ค่า IOC 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.95 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรม และขอคำแนะนำเพิ่มเติม และปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 พัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า ดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ การพัฒนานี้อิงข้อมูลจากระยะที่ 2 ซึ่งมีการศึกษาทั้งในด้านข้อมูลพื้นฐานและแนวทางเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งออกเป็นขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 1) ศึกษาจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) ออกแบบร่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในทางวิศวกรรม ให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมต่อการใช้งานดังภาพที่ 1 และ 3) ดำเนินการสร้างชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 แสดงแบบร่างชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร

ภาพที่ 2 แสดงชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร

ระยะที่ 4 การทดลองใช้และศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) พัฒนาเครื่องมือแบบประเมินทักษะ ออกแบบตามหัวข้อเรื่องและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนด มีรายละเอียด ดังนี้ 1.1) วิเคราะห์เนื้อหาตามหลักสูตรฝึกอบรมและนำมาสร้างตารางวิเคราะห์ใบงาน (Test Blue Print) ภาคปฏิบัติ 1.2) ได้ดำเนินการสร้างใบงานและแบบประเมินทักษะมีลักษณะเป็นแบบสังเกตพฤติกรรม 4 ระดับเกณฑ์ประเมิน ประกอบด้วย 0 1 2 3 1.3) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และนำแบบประเมินทักษะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ค่า IOC 0.80 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนก 0.20 - 0.80 และ 1.4) ตรวจสอบความเชื่อมั่น ระหว่างผู้ให้คะแนน (Inter-Rater Reliability) โดยการทดลองกับผู้ประเมิน ทุกประเด็นการประเมินมีค่า 0.60 ขึ้นไป 2) การทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง คือ ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ จำนวน 25 คน โดยวิธีการเลือกแบบอสุ่ม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ 2.1)

หลักสูตรฝึกอบรม 2.2) ชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร และ 2.3) แบบประเมินทักษะ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ฝึกอบรม ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรในระหว่างการจัดฝึกอบรมท้ายบทเรียนให้ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ทำใบงานพร้อม ดำเนินการประเมินผลภาคปฏิบัติและหลังทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมให้ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ทำแบบทดสอบ วัดทักษะภาคปฏิบัติ ช่วงเดือน มกราคม พ.ศ. 2568 ระยะเวลา 3 วัน (16 ชั่วโมง) การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที

ระยะที่ 5 ประเมินหลักสูตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูแผนกวิชาช่างยนต์ โดยวิธีการเลือกแบบ เจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินหลักสูตรในระดับความเป็นไปได้ ความเป็น ประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยมีทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และนำแบบประเมินหลักสูตรเสนอ ต่อผู้เชี่ยวชาญ ค่า IOC 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.97 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินหลักสูตรและขอคำแนะนำเพิ่มเติม การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

ประเด็น	ผลการศึกษา
1) องค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง	1.1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 1.2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 1.3) โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย บทเรียน หัวข้อ หัวข้อย่อย/เนื้อหา วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมและระยะเวลาการฝึกอบรม 1.4) กิจกรรมการฝึกอบรม 1.5) สื่อการฝึกอบรม 1.6) การวัดและประเมินผล
2) ส่วนประกอบระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง	2.1) หน้าที่และส่วนประกอบของระบบควบคุมมอเตอร์ 2.2) แบตเตอรี่ 2.3) กล่องควบคุมมอเตอร์ 2.4) มอเตอร์ 2.5) คันเร่ง 2.6) สวิตช์เบรก 2.7) สวิตช์เกียร์ 2.8) สวิตช์เกียร์ถอยหลัง 2.9) สวิตช์ขาตั้งข้าง 2.10) บูล์บสวิตช์ 2.11) เบรกเกอร์ 2.12) สวิตช์กุญแจ 2.13) อุปกรณ์แปลงไฟลดแรงดัน 2.14) งานบริการแบตเตอรี่ลิเทียม 2.15) งานบริการมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า
3) ไตอะแกรมและหลักการทำงานของ ระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ ไฟฟ้าดัดแปลง	3.1) ไตอะแกรมระบบควบคุมมอเตอร์ 3.2) วงจรไฟเลี้ยงกล่องควบคุมมอเตอร์ 3.3) วงจรเปิด-ปิดกล่องควบคุมมอเตอร์ 3.4) วงจรแปลงไฟลดแรงเคลื่อนทางไฟฟ้า 3.5) วงจรควบคุมมอเตอร์ 3.6) วงจรคันเร่งควบคุมมอเตอร์ 3.7) วงจรเบรกควบคุม มอเตอร์ 3.8) วงจรเกียร์ควบคุมมอเตอร์ 3.9) วงจรเกียร์ถอยหลังควบคุมมอเตอร์ 3.10) วงจรขาตั้งข้างควบคุมมอเตอร์ 3.11) วงจรบูล์บัสสวิตช์ควบคุมมอเตอร์ 3.12) งานบริการตรวจเช็คกล่องและคันเร่งไฟฟ้าควบคุมมอเตอร์ 3.13) งานบริการ ตรวจเช็คกล่องและเซนเซอร์ควบคุมมอเตอร์ (Hall Sensor)

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ (ต่อ)

ประเด็น	ผลการศึกษา
4) การตั้งค่าพารามิเตอร์กล่องควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง (กล่อง EM ของ VOTOL)	4.1) ขั้นตอนการติดตั้งโปรแกรม 4.2) ขั้นตอนการเปิดใช้โปรแกรมการทำงานของกล่องควบคุมมอเตอร์ 4.3) งานควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ พบว่า ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบไปด้วย 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย บทเรียน หัวข้อ หัวข้อย่อย/เนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และระยะเวลา การฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล มีข้อค้นพบขอข้อบ่งชี้เนื้อหาในการฝึกอบรม จำนวน 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 2 ส่วนประกอบระบบควบคุมมอเตอร์ยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง มีข้อค้นพบ 15 ข้อ ประเด็นที่ 3 ไดอะแกรมและหลักการทำงานของระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง มีข้อค้นพบ 13 ข้อ และประเด็นที่ 4 การตั้งค่าพารามิเตอร์กล่องควบคุมมอเตอร์ยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง (กล่อง EM ของ VOTOL) มีข้อค้นพบ 3 ข้อ

ผลการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

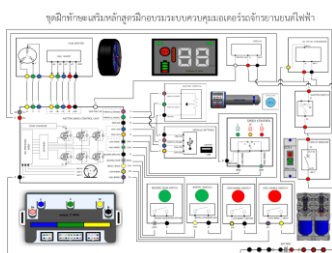
ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ในภาพรวม

รายการ	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.69	0.46	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.69	0.49	มากที่สุด
3. โครงสร้างของหลักสูตร	4.72	0.44	มากที่สุด
4. เนื้อหาสาระของหลักสูตร	4.83	0.35	มากที่สุด
5. กิจกรรมการฝึกอบรม	4.66	0.51	มากที่สุด
6. สื่อการฝึกอบรม	4.77	0.29	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผล	4.80	0.32	มากที่สุด
รวม	4.74	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ จำนวนทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ

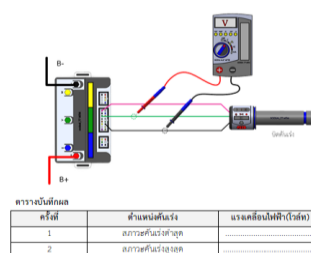
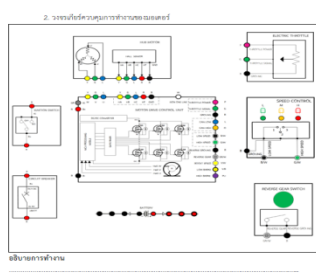
ของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.38)

ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 3 – 6

ภาพที่ 3 แสดงไดอะแกรมชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร

ภาพที่ 4 แสดงการต่อวงจรชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตร

ภาพที่ 5 แสดงใบงานวงจรเกียร์ควบคุมมอเตอร์

ภาพที่ 6 แสดงใบงานทดสอบการควบคุมมอเตอร์

ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเมื่อนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ เกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนน	คะแนนรวม	เกณฑ์	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
แบบประเมินผลทักษะ	100	70	25	89.20	4.58	20.94	0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลการประเมินทักษะ โดยภาพรวมเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 89.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.58 และพบว่า จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผล การประเมินทักษะ

ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 20.94$, $p = 0.00$)

ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความเป็นไปได้	4.84	0.31	มากที่สุด
2. ด้านความเป็นประโยชน์	4.83	0.36	มากที่สุด
3. ด้านความเหมาะสม	4.85	0.32	มากที่สุด
4. ด้านความถูกต้อง	4.84	0.41	มากที่สุด
รวม	4.84	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.32) รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.31) และด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ จากการศึกษาหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาแผนกช่างยนต์ จำนวน 5 คน และผู้จัดการฝ่ายช่างในสถานประกอบการ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ผลการศึกษา ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบไปด้วย 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย บทเรียน หัวข้อ หัวข้อย่อย/เนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และระยะเวลาการฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ อีไบท์ไทยคิท, แอดมิน สุชิน เสือช้อย, นพดล บุญพรหมอุปถัมภ์ ที่มีข้อค้นพบขอบข่ายเนื้อหาในการฝึกอบรมดังตารางที่ 1 จำนวน 31 ข้อ ประเด็นที่ 2 ส่วนประกอบระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง จำนวน 15 ข้อ (อีไบท์ไทยคิท, 2550); (แอดมิน สุชิน เสือช้อย, 2556); (นพดล บุญพรหมอุปถัมภ์, 2564) สอดคล้องกับ ญัฐพงษ์ ศรีเมือง, ศราวุธ จิตรพัฒนากุล และคณะ, ธเนศวริลาส

มงคลชัย และคณะ ที่พบว่า แต่ละส่วนมีบทบาทสำคัญในการทำงานของระบบควบคุมมอเตอร์ การเข้าใจหน้าที่ และการทำงานของแต่ละส่วนประกอบจะช่วยให้ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์สามารถวินิจฉัยและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นที่ 3 ไดอะแกรมและหลักการทำงานของระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง จำนวน 13 ข้อ (ณัฐพงษ์ ศรีเมือง, 2560); (ศรายุทธ จิตรพัฒนากุล และคณะ, 2563); (ธเนศวรวิลาส มงคลชัย และคณะ, 2564) และยังสอดคล้องกับ ศรายุทธ ทบเนตร ที่กล่าวว่า การมีไดอะแกรมและวงจรการทำงานที่ชัดเจน จะช่วยให้ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์สามารถติดตามและตรวจสอบการทำงานของระบบได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการฝึกอบรม และประเด็นที่ 4 การตั้งค่าพารามิเตอร์กล่องควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง (กล่อง EM ของ VOTOL) จำนวน 3 ข้อ (ศรายุทธ ทบเนตร, 2566)

จากผลการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ในการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ จำนวนทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะได้บูรณาการแนวคิดของ จิตติพร ไชแสง, เอกราช ไชยเพ็ญ ที่สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรได้ใกล้เคียงกัน 7 องค์ประกอบ และจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมทั้ง 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อการฝึกอบรม และ 7) การวัดและประเมินผล (จิตติพร ไชแสง, 2565); (เอกราช ไชยเพ็ญ, 2565) ซึ่งอาจเป็นผลที่จำเป็นต่อการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยเนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมไปถึง การตั้งค่าพารามิเตอร์ที่ถูกต้องซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้อุปกรณ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนการติดตั้งโปรแกรมและการเปิดใช้โปรแกรมการทำงานของกล่องควบคุมมอเตอร์ตามลำดับขั้นตอน ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับการฝึกอบรม เพื่อทราบถึงความต้องการจำเป็นในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและเจตคติของช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ได้อย่างแท้จริง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจึงจำเป็นต้องมีความรู้ครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐานของระบบการทำงานของตัวควบคุมและการตั้งค่าพารามิเตอร์ของกล่องควบคุมมอเตอร์ โดยข้อมูลที่ได้จากการค้นพบสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การมีข้อมูลพื้นฐานที่ชัดเจนและครอบคลุมในการดูแล ซ่อมแซมและดัดแปลงรถจักรยานยนต์ไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในงานซ่อมบำรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ แก้วสีขาว ที่ใช้เทคนิควิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถ (วราภรณ์ แก้วสีขาว, 2567)

ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะ โดยใช้แบบวัดทักษะ ประเมิน 4 ชั้น ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการปฏิบัติ ขั้นกระบวนการปฏิบัติ ขั้นเวลาที่ใช้ปฏิบัติงาน และขั้นผลการปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลวรรณ ดั่งธนกานนท์ ที่พบว่า การประเมินภาคปฏิบัติเป็นการประเมินเพื่อการทดสอบทักษะและความสามารถ

นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียนโดยประเมินผ่านการทำกิจกรรมหรือปฏิบัติงาน ในสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับสภาพจริง งานหรือปัญหาที่ผู้เรียนปฏิบัติมีจะมีวิธีการ แก้ปัญหาหลายวิธีงานที่ใช้ในการประเมินการปฏิบัติสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้หลากหลายทั้งความสามารถ และทักษะ ตลอดจนนิสัยในการทำงานต่าง ๆ (กมลวรรณ ตังธนภานนท์, 2549) และสอดคล้องกับผลจากการวิจัย ของ นนทโชติ อุดมศรี และคณะ ที่พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนด้านทักษะสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเป็นผล มาจากการพัฒนาทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการเตรียมการปฏิบัติที่ดี กระบวนการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การจัดการเวลาที่ดี และผลการปฏิบัติที่มีคุณภาพ เนื้อหาและกิจกรรมในการอบรมมีความเหมาะสม ง่ายต่อการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ ปรับเปลี่ยนความรู้และทักษะให้ก้าวทันเทคโนโลยีปัจจุบัน (นนทโชติ อุดมศรี และคณะ, 2565) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรนี้สามารถตอบสนองความต้องการและช่วยพัฒนาทักษะของช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ได้อย่างดี

ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถ จักรยานยนต์ โดยภาพรวมผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลการประเมินทักษะด้วยหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์ รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย พันธุ์รัตน์ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบเตรียมความพร้อมนักเรียน อาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้วัฏจักรเดมมิง ที่พบว่า ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้ พบว่า คะแนน เฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านทฤษฎีเท่ากับร้อยละ 86.67/85.51 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านปฏิบัติมีค่าร้อยละ 85.63 การประเมินกระบวนการ พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรฝึกอบรมด้านทฤษฎีเท่ากับร้อยละ 89.04/88.29 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านปฏิบัติเท่ากับร้อยละ 89.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ฉัตรชัย พันธุ์รัตน์, 2561)

ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถ จักรยานยนต์ ได้ประเมินตามมาตรฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ตามแบบของ Likert, R. (Likert, R., 1932) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง มีระดับค่าเฉลี่ยรองลงมาตามลำดับ ส่วนด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เป็นการตรวจสอบ ประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร รวมทั้งประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการ วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินคุณค่า (Value Judgments) ของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุง หลักสูตรบนพื้นฐานข้อมูล เชิงประจักษ์ (Empirical Data) ที่ได้จากการประเมินหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ มาร์ต พัฒนา, Good, C. V. กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและครอบคลุมหลายด้าน เพื่อให้ มั่นใจว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลัก การประเมิน 4 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ การประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ของหลักสูตร การประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) มุ่งเน้นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถดำเนินการได้จริง ภายใต้งบประมาณและข้อจำกัดที่มีอยู่หรือไม่ การประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility) พิจารณาว่าหลักสูตรนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ การประเมินความเหมาะสม (Propriety) มุ่งเน้นการตรวจสอบว่าหลักสูตรนั้นสอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาการและจริยธรรม ที่กำหนดไว้หรือไม่

และสุดท้ายการประเมินความถูกต้อง (Accuracy) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลและผลการประเมินที่ได้จากหลักสูตรนั้น มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือหรือไม่ (มารุต พัฒนาผล, 2567); (Good, C. V., 1973)

การประเมินทั้ง 4 ด้านนี้ช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมและมีคุณภาพสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากมาจากการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม สื่อประกอบการอบรมที่มีคุณภาพและการใช้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในการสอน นอกจากนี้ การประเมินผลที่มีความละเอียดและครอบคลุมทุกด้านจึงช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตได้ จึงทำให้ได้หลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตลอดจนหลักสูตรการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และมีการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งด้านที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสม โดยเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเกิดจากการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เข้ากับระดับความรู้และทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ แก้วสีขาว การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (วราภรณ์ แก้วสีขาว, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

จากภาพที่ 7 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 5 ระยะ ได้องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมที่สำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อการฝึกอบรม และ 7) การวัดและประเมินผล มีเนื้อหาที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม 3 บทเรียน ฝึกปฏิบัติด้วยชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรร่วมกับใบงานและแบบประเมินทักษะ 4 ชั้น ในแต่ละบทเรียนมีกิจกรรมการฝึกอบรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นพยายามและการสรุปความรู้ โดยใช้ระยะเวลาในการอบรมตลอดหลักสูตร 3 วัน (16 ชั่วโมง)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ มีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย บทเรียน หัวข้อ หัวข้อย่อย/เนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และระยะเวลาการฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล สำหรับการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อการฝึกอบรม และ 7) การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการพัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ โดยใช้แบบประเมินทักษะ 4 ชั้น ได้แก่ 1) เตรียมการปฏิบัติ 2) กระบวนการปฏิบัติ 3) เวลาที่ใช้ปฏิบัติงาน และ 4) ผลการปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้ง การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ โดยภาพรวมผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลการประเมินทักษะด้วยหลักสูตรฝึกอบรมฯ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ได้ประเมินตามมาตรฐาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นไปได้ 2) ความเป็นประโยชน์ 3) ความเหมาะสม และ 4) ความถูกต้อง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง มีระดับค่าเฉลี่ยรองลงมาตามลำดับ ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร รวมทั้งประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินคุณค่า (Value Judgments) ของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงหลักสูตร บนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) ที่ได้จากการประเมินหลักสูตร สำหรับข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ คือ 1) หลักสูตรฝึกอบรมระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สำหรับช่างซ่อมรถจักรยานยนต์นี้ สามารถนำไปสร้างเป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ 2) การฝึกอบรม ควรใช้เอกสารประกอบการฝึกอบรมของหลักสูตรควบคุมไปด้วยเพื่อเสริมสมรรถนะให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในงานระบบควบคุมมอเตอร์รถจักรยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงได้มากยิ่งขึ้น 3) ลักษณะการฝึกอบรมตามหลักสูตร ควรกระทำในลักษณะเชิงปฏิบัติการมากกว่าเชิงทฤษฎี ควรเน้นการฝึกปฏิบัติกับสื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้เวลาผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ลงมือปฏิบัติอย่างเพียงพอ มีการแนะนำให้คำปรึกษาและติดตามผลการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด และ 4) การนำหลักสูตรไปใช้ ควรศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบการฝึกอบรมให้มีความเข้าใจและฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของบทเรียนแต่ละบทเรียนเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ตังชนกานนท์. (2549). การประเมินตามสภาพจริง. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 34(3), 1-13.
- กอบแก้วดล วรรณบุตร และคณะ. (2565). การพัฒนาชุดฝึกปฏิบัติเครื่องมือวัดทางไฟฟ้าสำหรับการฝึกหัดครูช่างอุตสาหกรรม. ใน การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ฉัตรชัย พันธุ์รัตน์. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบเตรียมความพร้อมนักเรียนอาชีวศึกษา แบบมีส่วนร่วมโดยใช้วัฏจักรเดมมิง. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม มจพ, 9(61), 18-27.
- จิตติพร ไชแสง. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามทฤษฎีเชื่อมโยงภาษา สำหรับครูที่สอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัฐพงษ์ ศรีเมือง. (2560). แบตเตอรี่ลิเทียมไอออนกับยานยนต์ไฟฟ้า. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.scimath.org/article-chemistry/item/7472-2017-09-08-03-32-49>
- ธนศิวลาส มงคลชัย และคณะ. (2564). อิทธิพลของความลาดชันบนทางหลวงต่ออุณหภูมิของมอเตอร์ แบบคุมล้อ. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มทร. สุวรรณภูมิ, 5(1), 87-94.
- นนทโชติ อุดมศรี และคณะ. (2565). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเรียนรู้รายวิชาสถิติวิศวกรรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ. วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ, 7(2), 146-155.
- นพดล บุญพรหมอุปถัมภ์. (2564). แบตเตอรี่ลิเทียม (Lithium Battery). เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.klcbright.com/lithium-battery-type.php>
- มารุต พัฒนาผล. (2567). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลีโอ อีวี. (2566). เทคโนโลยีรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.lion-ev.com>

- วรารณ แก้วสีขาว. (2567). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(11), 13-24.
- ศรายุทธ จิตรพัฒนากุล และคณะ. (2563). การพัฒนาระบบสาธิตสูบน้ำบาดาลน้ำดื่มพลังงานแสงอาทิตย์ขนาดเล็กสำหรับใช้ในครัวเรือน. วารสารเทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อม, 9(2), 1-13.
- ศรายุทธ ทบเนตร. (2566). การพัฒนาชุดฝึกทักษะเสริมหลักสูตรการควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้าสำหรับรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกวิชาช่างยนต์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมเครื่องกลศึกษา. มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศักดิ์สิทธิ์ ชื่นชมนาจาด และคณะ. (2567). การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิศวกรรมศึกษา, 15(3), 1-9.
- อีไบค์ไทยคิท. (2550). เรียนรู้สร้างจักรยานไฟฟ้า. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.ebikethaikit.com>
- เอกราช ไชยเพ็ญ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่สำหรับครูแผนกช่างยนต์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- แอดมิน สุชิน เสือชัย. (2556). Brushless DC Motor. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2567 จาก http://www.9engineer.com/index.php?m=article&a=print&article_id=2606
- Good, C. V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill.
- GTAKE. (2567). ทำความเข้าใจบทบาทของตัวควบคุมมอเตอร์ในยานพาหนะไฟฟ้า. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.gtake.com/th/industry-news/the-role-of-motor-controllers/>
- Institute of Vocational Training. (2025). Bridging the Gap: Vocational Training for Underserved Populations. Retrieved September 11, 2025, from <https://instituteofvocationaltraining.com/bridging-the-gap-vocational-training-for-underserved-populations/>
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. Archives of Psychology, 140(22), 4-53.

การเมืองในยุคดิจิทัล*

DIGITAL POLITICS

เสกศักดิ์ อยู่ดี¹, จิรวัดน์ ศรีเรือง¹, ประภษณี รักวงศ์^{2*}

Seksak Yoodee¹, Jirawat Siruang¹, Prakrit Rakwong^{2*}

¹วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

¹Management for Development College, Thaksin University, Songkhla, Thailand

²นักวิชาการอิสระ สงขลา ประเทศไทย

²Independent Academic, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: prakrit.rw@gmail.com

บทคัดย่อ

การเมืองในยุคดิจิทัลเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจ กลไกการปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การศึกษาในครั้งนี้เน้นที่ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการเมืองและประชาธิปไตย โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายและรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยลดการควบคุมจากรัฐและส่งเสริมเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและการแสดงความคิดเห็น การใช้เทคโนโลยียังเป็นเครื่องมือสำคัญในการรณรงค์หาเสียงและสร้างเครือข่ายทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การบิดเบือนข้อมูลและการควบคุมโดยรัฐ ซึ่งอาจส่งผลให้การแสดงความคิดเห็นของประชาชนถูกบิดเบือนหรือควบคุมได้ผ่านการเซ็นเซอร์ข้อมูลหรือการเผยแพร่ข้อมูลผิดพลาด การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนากฎหมายที่คุ้มครองสิทธิพลเมืองดิจิทัล ถือเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความโปร่งใสและป้องกันการละเมิดสิทธิผ่านเทคโนโลยี การกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์และการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ จะช่วยลดผลกระทบจากข้อมูลที่บิดเบือน นอกจากนี้ รัฐบาล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างเสรีภาพและลดช่องว่างทางข้อมูล การเสริมสร้างความรู้ทางดิจิทัลของประชาชนเป็นวิธีที่สำคัญในการทำให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลบิดเบือนได้ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบและการกำกับดูแลที่เหมาะสม จะช่วยให้การเมืองในยุคดิจิทัลสามารถเสริมสร้างประชาธิปไตยและความเป็นธรรมทางสังคมได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างเต็มที่จะช่วยส่งเสริมระบบการปกครองที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การเมืองดิจิทัล, สิทธิทางดิจิทัล, ประชาธิปไตยดิจิทัล, การกำกับดูแลทางดิจิทัล, การมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์

Abstract

Digital politics is a result of the development of information and communication technology, which has impacted power structures, governance mechanisms, and the relationship between the state and the public. This study focuses on the impact of digital technology on politics and democracy by providing opportunities for citizens to easily and quickly access political information through online platforms. This helps to enhance the right to free expression and public participation. Digital technology reduces state control and promotes freedom of access to information and expression. It also serves as a key tool for election campaigning and political networking. However, the distortion of information and state control can lead to the manipulation or suppression of public opinion through data censorship or the dissemination of false information. Effective regulation and the development of laws to protect digital civil rights are essential for ensuring transparency and preventing rights violations through technology. Regulating online platforms and promoting media literacy will help reduce the impact of distorted information. Furthermore, the government, private sector, and civil society must collaborate to promote freedom and reduce the information gap. Enhancing digital literacy among the public is a critical approach to enable citizens to distinguish between accurate and misleading information. Responsible use of technology and appropriate regulation will ensure that digital politics can contribute to the promotion of democracy and social justice sustainably. Developing digital technology as a fully beneficial tool will help foster a more transparent and efficient governance system.

Keywords: Digital Politics, Digital Rights, Digital Democracy, Digital Governance, Online Political Participation

บทนำ

ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม โดยเฉพาะในด้านการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชนปรับโครงสร้างอำนาจ และส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีนัยสำคัญ ในอดีตระบบการสื่อสารทางการเมืองถูกครอบงำโดยสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และวิทยุซึ่งรัฐบาลและองค์กรสื่อขนาดใหญ่มีบทบาทหลักในการเผยแพร่ข้อมูลและกำหนดวาระทางการเมือง อำนาจการควบคุมข้อมูลจึงอยู่ที่ศูนย์กลางทำให้ประชาชนมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับสารมากกว่าผู้มีส่วนร่วม (สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์, 2567)

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของการสื่อสารทางการเมืองโดยสิ้นเชิง ปัจจุบันข้อมูลสามารถถูกเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด บุคคลทั่วไปสามารถเป็นทั้งผู้สร้างและผู้บริโภคข้อมูลทางการเมืองซึ่งช่วยลดบทบาทของสื่อกระแสหลักและ

เปิดโอกาสให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปในลักษณะที่กระจายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะการที่ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือการบริหารของรัฐผ่านช่องทางออนไลน์ทำให้รัฐจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาความชอบธรรมทางการเมืองท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างมากขึ้น (พรธีรา เชี่ยวเชิงงาน, 2562)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการจาก สื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ และวิทยุ ไปสู่สื่อดิจิทัล อย่าง โซเชียลมีเดียที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและไม่มีขีดจำกัด เมื่อก่อนที่การเผยแพร่ข้อมูลทางการเมืองถูกควบคุมโดยกลุ่มผู้มีอำนาจผ่านช่องทางสื่อแบบเดิม ในปัจจุบันประชาชนสามารถใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างอิสระมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้กระบวนการทางการเมืองมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่เปิดกว้างและทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ (คันธิดา ฉายาวงศ์, 2564)

ปัจจุบันการเมืองมีลักษณะเป็นเครือข่ายมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะโดยไม่ต้องพึ่งพาสื่อกระแสหลัก รัฐบาลและพรรคการเมืองต้องปรับตัวเพื่อใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการสื่อสารและทำแคมเปญหาเสียง เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อสร้างฐานเสียง การใช้ระบบอัลกอริธึมเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการใช้บอทหรือแชทบอทเพื่อตอบโต้ความคิดเห็นของประชาชนในเวลาจริง (รุฬห์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์, 2564) อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัลยังนำมาซึ่งความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะ การแพร่กระจายข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการชักจูงประชาชนหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือมีการบิดเบือนอาจมีผลกระทบต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนซึ่งทำให้กระบวนการประชาธิปไตยเสียสมดุล นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ การที่บางกลุ่มประชาชนไม่มีการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลหรือไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีทำให้ถูกตัดสิทธิ์จากการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีไม่เท่าเทียมกันทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการมีสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงในยุคดิจิทัล (สภยา ขาวหมื่นไวย, 2568)

บทความนี้มุ่งศึกษาการเมืองในยุคดิจิทัลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อโครงสร้างอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการสื่อสารและการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนผ่านการวิเคราะห์ทฤษฎีทางการเมืองและกรณีศึกษาสำคัญเพื่อทำความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสถาบันทางการเมือง และการตัดสินใจทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจและการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้มากขึ้น เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นและการเคลื่อนไหวทางการเมือง นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลโดยรัฐที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างการควบคุมข้อมูลข่าวสารและการรักษาสีติและเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมประชาธิปไตยในรูปแบบที่โปร่งใสและยั่งยืน โดยบทความนี้จะศึกษาการปรับตัวของทั้งรัฐและประชาชนในบริบทการเมืองดิจิทัล เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้น

ประชาธิปไตยดิจิทัล

การเมืองในยุคดิจิทัลสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบอำนาจและกระบวนการทางการเมือง โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบในหลายมิติของการเมืองสมัยใหม่ โดยเฉพาะในแง่ของการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ทฤษฎีอำนาจ (Power Theory) ของ Weber, M ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการเมืองอธิบายถึงการกระจายอำนาจในสังคมจากเดิมที่อำนาจในการควบคุมข้อมูลอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นปกครองหรือองค์กรสื่อกระแสหลัก เช่น รัฐบาลและสื่อมวลชน ซึ่งมีบทบาทหลักในการกำหนดสิ่งที่ประชาชนรับรู้และวิธีการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การกระจายอำนาจในการสื่อสารเกิดขึ้นอย่างกระจายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการแพร่กระจายของข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้มากขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลจึงช่วยขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการควบคุมจากรัฐหรือกลุ่มอำนาจที่มีอิทธิพลสูง (Weber, M., 1922)

ในทฤษฎีประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy) นั้น Rheingold, H. มองว่าเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เพียงแค่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ข้อมูลกระจายออกไปยังประชาชนได้มากขึ้นแต่ยังเป็นเครื่องมือที่เสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตยให้โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลและการบริหารงานของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย การเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใสจากทุกแหล่ง ทำให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องและความชอบธรรมของการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในกระบวนการทางการเมืองและทำให้การเมืองมีความโปร่งใสมากขึ้น การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ยังทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เช่น การลงประชามติออนไลน์ หรือการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองในเวลาจริง โดยไม่ถูกจำกัดโดยสถานที่หรือเวลา (Rheingold, H., 1993)

ประชาธิปไตยดิจิทัลช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายขึ้น ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การลงประชามติออนไลน์ การอภิปรายทางการเมืองบนโซเชียลมีเดีย หรือการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการรณรงค์ทางการเมือง เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี แต่ยังช่วยให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การเมืองในยุคนี้ไม่สามารถควบคุมหรือปกปิดข้อมูลได้ง่ายเหมือนในอดีต อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ยังมีผลกระทบในด้านลบ เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) ที่สามารถบิดเบือนข้อมูลและทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการทางการเมือง ดังนั้น การกำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางการกำกับดูแลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและความโปร่งใสในยุคดิจิทัล (พนนิดา อุปหนอง, 2564)

การขยายพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านโซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ประชาชนมีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นและถกเถียงประเด็นทางการเมืองได้โดยตรง ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่อำนาจในการกำหนดวาทกรรมการเมืองถูกจำกัดอยู่ในมือของสื่อกระแสหลัก กลุ่มภาคประชาสังคมสามารถใช้แพลตฟอร์ม

ออนไลน์ในการรณรงค์ประเด็นสาธารณะและสร้างเครือข่ายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ การประท้วง “Arab Spring” และ “Hong Kong Protests” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้โซเชียลมีเดียในการระดมพลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยดิจิทัลไม่ได้ปราศจากข้อจำกัดและความท้าทาย ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยดิจิทัลไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าหลายประเทศจะมีนโยบายส่งเสริมอินเทอร์เน็ตฟรีหรือราคาถูก แต่กลุ่มประชากรที่ขาดทักษะทางเทคโนโลยี เช่น ผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย ยังคงมีโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างจำกัด (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทยเองก็มีเหตุการณ์ที่สะท้อนถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การประท้วงในประเทศไทยในปี 2563 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “การเคลื่อนไหวของเยาวชน” ซึ่งกลุ่มผู้ประท้วงใช้โซเชียลมีเดียในการประสานงานและเผยแพร่ความเห็นเกี่ยวกับการเรียกร้องประชาธิปไตย และการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ การใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวนี้ทำให้การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็วและในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวดังกล่าวยังคงประสบปัญหาจากการควบคุมของรัฐ เช่น การจับกุมผู้ประท้วงและการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองบางประเภทผ่านการเซ็นเซอร์ออนไลน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการควบคุมของรัฐในยุคดิจิทัล (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 2567)

แม้ว่าจะมีข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ แต่ประชาธิปไตยดิจิทัลยังสามารถได้รับ การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแนวทางสำคัญ ได้แก่ ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล รัฐควรส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ชนบท และให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะดิจิทัลแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม พัฒนากลไกในการตรวจสอบข่าวปลอม ภาครัฐและองค์กรภาคประชาชนควรร่วมมือกันสร้างระบบตรวจสอบข่าวสารและพัฒนา AI ในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เพื่อลดการแพร่กระจายของข้อมูลที่ผิดพลาด ควบคุมอิทธิพลของแพลตฟอร์มเทคโนโลยี จำเป็นต้องมีกฎหมายที่กำกับดูแลแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอย่างโปร่งใส โดยเฉพาะการกำหนดให้บริษัทเทคโนโลยีมีความรับผิดชอบในการป้องกันการบิดเบือนข้อมูลและปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ เสริมสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์ ระบบ e-Voting และ e-Governance ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การเข้ารหัสข้อมูล การรับรองตัวตน และการป้องกันการแทรกแซงจากผู้ไม่หวังดี

ประชาธิปไตยดิจิทัลเป็นแนวคิดที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสของกระบวนการทางการเมืองได้ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมาพร้อมกับมาตรการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การแพร่กระจายของข้อมูลที่เท็จ และอิทธิพลของบริษัทเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาธิปไตยดิจิทัลสามารถเป็นกลไกที่แท้จริงในการเสริมสร้างความเป็นธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

อำนาจและการกระจายอำนาจในยุคดิจิทัล

แนวคิดเรื่อง อำนาจ (Power) และ การกระจายอำนาจ (Decentralization) มีความสำคัญในการวิเคราะห์ พลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ประชาชน และภาคธุรกิจในยุคดิจิทัล โดยทฤษฎีอำนาจ (Power Theory) Weber, M. และทฤษฎีการกระจายอำนาจ (Decentralization Theory) สามารถช่วยอธิบายการกระจายอำนาจ จากศูนย์กลางไปสู่ระดับท้องถิ่นหรือบุคคล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ทางการเมือง ซึ่งจะช่วยลดอำนาจที่รวมศูนย์ไว้ที่รัฐและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ตัดสินใจทางการเมือง (Weber, M., 1922)

ตามที่ กฤษ หมายา ได้กล่าวถึง อำนาจ ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สัมผัสและเข้าใจตามธรรมชาติในแต่ละ วัฒนธรรม อำนาจไม่ได้เป็นเพียงแค่การควบคุมหรือการบังคับทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงออก ในหลายมิติ เช่น การขึ้นนำหรือการจัดระเบียบพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอำนาจมีหลากหลายรูปแบบ และส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม (กฤษ หมายา, 2561)

ในแง่ของการกระจายอำนาจ ทฤษฎีนี้เน้นการทำให้การตัดสินใจทางการเมืองไม่ถูกจำกัดอยู่ที่ศูนย์กลาง ของรัฐบาล แต่สามารถเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การลงประชามติ ออนไลน์ การวิพากษ์วิจารณ์ผ่านโซเชียลมีเดีย และการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ดียิ่งขึ้น (Fukuyama, F., 2014)

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ กระจายอำนาจ ยังมีความท้าทายในการควบคุมข้อมูลข่าวสาร เช่น การปกปิดข้อมูลหรือการแพร่กระจายข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งอาจมีผลต่อกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลส่วนบุคคลถูกใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือมีการควบคุมความคิดของประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการ กำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กับการปกป้องความมั่นคงของรัฐ พร้อมทั้งลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลซึ่งเกิดจากความแตกต่างในการเข้าถึง เทคโนโลยีและข้อมูลในสังคม (Castells, M., 2000)

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งอำนาจมักจะกระจุกตัวอยู่ในรัฐบาล พรรคการเมือง และสถาบันสื่อสารมวลชน ในอดีต ประชาชนต้องพึ่งพาสื่อกระแสหลักในการรับข้อมูลข่าวสารทาง การเมือง และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของการเลือกตั้งและการชุมนุม ประท้วง อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของ แพลตฟอร์มดิจิทัล ได้สร้างช่องทางใหม่ในการเข้าถึงข้อมูล และเปิดโอกาส ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง (ธีระ เลิศสมพร, 2563)

แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจในยุคดิจิทัลเป็นแนวคิดที่มีอุดมคติสูง แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดและ ความย้อนแย้งอยู่มาก ในขณะที่เทคโนโลยีช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น แต่การควบคุมของรัฐและบริษัทเทคโนโลยียังคงมีอยู่ และอาจมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถใช้เป็น อาวุธของทั้งประชาชนและรัฐบาล ประชาชนสามารถใช้โซเชียลมีเดียเพื่อรวมตัวกันต่อต้านอำนาจรัฐ ในขณะที่ รัฐบาลสามารถใช้เทคโนโลยีเดียวกันในการเฝ้าระวังและปราบปรามประชาชน (ชนะศึก วิเศษชัย, 2568)

แนวทางการกำกับดูแลเทคโนโลยีดิจิทัล ควรเน้นการสร้างสมดุลระหว่างรัฐ บริษัทเทคโนโลยี และสิทธิ ของประชาชน โดยการพัฒนาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมข้อมูลข่าวสาร ทั้งในด้านการป้องกันการแพร่

ข่าวปลอม การรักษาความโปร่งใสทางการเมือง และการปกป้องสิทธิส่วนบุคคล การกำกับดูแลควรพิจารณาถึงการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลและการควบคุมการใช้ข้อมูลเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองหรือทางธุรกิจ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชน นอกจากนี้ ยังควรมีการส่งเสริมการศึกษาดิจิทัลให้แก่ประชาชน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกตัดจากข้อมูลที่บิดเบือน การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมประชาธิปไตยควรทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในทุกกลุ่มประชากร โดยไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลหรือโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกัน ควรมีมาตรการในการตรวจสอบการกระจายข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้มั่นใจว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืนและไม่ถูกบิดเบือน (ปลื้มจิต ลาภอุดมเลิศ, 2568)

ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมือง (Political Network Theory)

ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมือง (Political Network Theory) (Scott, J. & Carrington, P. J., 2011) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาเพื่ออธิบายลักษณะของการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล โดยแตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมที่มองว่าการเมืองดำเนินไปในลักษณะอำนาจจากบนลงล่าง (Top-Down Power) เช่น อำนาจของรัฐบาลหรือ พรรคการเมืองที่สามารถกำหนดทิศทางทางการเมืองได้โดยลำพัง ในทางกลับกัน ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองเสนอว่าระบบอำนาจทางการเมืองในปัจจุบันมีลักษณะซับซ้อนและกระจายตัวมากขึ้น โดยประกอบไปด้วยหลายภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญ เช่น รัฐบาล พรรคการเมือง นักเคลื่อนไหว สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม หนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้เครือข่ายทางการเมืองมีบทบาทมากขึ้น คือ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองจะเสนอภาพของการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นผ่านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากระบบเครือข่ายที่ไม่มีการกำกับดูแลที่ชัดเจน (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองมีข้อดีหลายประการที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการเมืองสมัยใหม่ ได้แก่ เครือข่ายทางการเมืองช่วยให้ประชาชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ กับนโยบายของรัฐผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การแสดงความคิดเห็นผ่านแคมเปญออนไลน์ หรือการลงชื่อสนับสนุนการร่างกฎหมายทางอินเทอร์เน็ต การทำให้ข้อมูลทางการเมืองเข้าถึงง่ายและโปร่งใสมากขึ้นในอดีต สื่อมวลชนกระแสหลักเป็นผู้ควบคุมการนำเสนอข่าวสาร แต่ในปัจจุบันแพลตฟอร์มดิจิทัลเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายขึ้น ซึ่งช่วยลดการผูกขาดข้อมูลจากกลุ่มอำนาจเดิม การสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีพลัง การเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องพึ่งพาองค์กรขนาดใหญ่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียในการจัดตั้งการประท้วง อย่างไรก็ตาม ศักยภาพของเครือข่ายทางการเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตยยังขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม เช่น เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน และระดับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ในบางประเทศที่มีการควบคุมสื่ออย่างเข้มงวด เครือข่ายทางการเมืองอาจถูกจำกัดศักยภาพในการสร้างความเปลี่ยนแปลง แม้ว่าเครือข่ายทางการเมืองจะช่วยเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ก็มีข้อจำกัดและความเสี่ยงที่ต้องพิจารณา การที่ข้อมูลถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วบนแพลตฟอร์มออนไลน์ อาจนำไปสู่การ

แพร่กระจายของข่าวปลอม ซึ่งมีผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชน และอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มอำนาจบางกลุ่มในการบิดเบือนข้อเท็จจริง ความเปราะบางของเครือข่ายที่ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน แม้ว่าเครือข่ายทางการเมืองจะส่งเสริมการรวมตัวของประชาชน แต่การไม่มีโครงสร้างองค์กรที่แน่นอนอาจทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวขาดความต่อเนื่อง ในการผลักดันนโยบายการใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือของรัฐเผด็จการใน บางประเทศ รัฐบาลได้นำเครือข่ายทางการเมืองมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมข้อมูลและสอดแนมประชาชน (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทฺธ, 2565)

เครือข่ายทางการเมืองเป็นแนวคิดที่ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระบบอำนาจและการเมืองในยุคดิจิทัล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดนโยบายและแสดงออกทางการเมือง อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเปราะบางของเครือข่ายที่ไม่มีโครงสร้าง และผลกระทบจากการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพื่อให้การนำทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีแนวทางที่เหมาะสม ดังนี้ การพัฒนาแนวทางกำกับดูแลเครือข่ายทางการเมือง ควรมีมาตรการป้องกันข่าวปลอม และส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างโปร่งใส การสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน ประชาชนควรได้รับการศึกษาถึงความเสี่ยงของการบริโภคข้อมูลออนไลน์ และสามารถประเมินข้อเท็จจริงจากหลายแหล่งข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยในการตรวจสอบข่าวสาร หรือแพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นระบบ ดังนั้น เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถ ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยได้ในหลาย ๆ ด้าน แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาและการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้เช่นกัน การใช้เทคโนโลยีจึงต้องมีการกำกับดูแลและสร้างสมดุลระหว่างสิทธิ ในการเข้าถึงข้อมูลและการควบคุมข่าวสารที่เป็นอันตราย

พลเมืองดิจิทัลและสิทธิทางดิจิทัล

การเปลี่ยนเข้าสู่สังคมดิจิทัลทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตกลายเป็นส่วนสำคัญ ในชีวิตประจำวัน การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญในสังคมออนไลน์ พลเมืองดิจิทัล หมายถึง บุคคลที่ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ โดยเข้าใจสิทธิและหน้าที่ในโลกดิจิทัล (วินิจ ภาเจริญ, 2563) แนวคิดนี้มุ่งเน้นการใช้งานที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบ เพื่อให้สังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยและเป็นธรรม

สิทธิทางดิจิทัล (Digital Rights) คือ สิทธิในการเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างเสรีและปลอดภัย สิทธิเหล่านี้รวมถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การรักษาความเป็นส่วนตัวและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล แต่ในทางปฏิบัติยังมีการถกเถียงเกี่ยวกับการควบคุมเนื้อหาออนไลน์และการจำกัดเสรีภาพ โดยบางประเทศใช้มาตรการเซ็นเซอร์ข้อมูลออนไลน์หรือการควบคุมสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561)

พลเมืองดิจิทัลในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่รับผิดชอบ เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจผิดและส่งผลกระทบต่อสังคมและการดำเนินการประชาธิปไตย การป้องกันปัญหาดังกล่าวต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ

สิทธิทางดิจิทัลส่งเสริมประชาธิปไตยและการเข้าถึงข้อมูล แต่ต้องมีข้อจำกัดเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น ข่วปลอมและอาชญากรรมไซเบอร์ การกำกับดูแลทางดิจิทัลจึงต้องโปร่งใสและสมดุล เพื่อรักษาสิทธิของประชาชนและรักษาความมั่นคงของรัฐ เช่น การควบคุมการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งและการตัดสินใจของประชาชน (Dalton, R. J., 2016); (Jones, L. M. & Mitchell, K. J., 2016)

ในประเทศที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพทางดิจิทัล เช่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีนโยบาย ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะในยุโรปที่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (GDPR) เพื่อปกป้องข้อมูลจากการละเมิดขององค์กรเอกชนและรัฐบาล ในทางตรงข้าม ประเทศที่มีการควบคุมข้อมูลอย่างจีนและรัสเซียมีอำนาจในการปิดกั้นเนื้อหาที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ การควบคุมนี้ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลบางประเภทได้ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลอย่างเสรี

ในประเทศไทย การคุ้มครองเสรีภาพทางดิจิทัลและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลกำลังได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหลังจากการนำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) มาใช้ในปี 2564 ซึ่งเป็นความพยายามในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจากการละเมิดหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะจากภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การควบคุมและเซ็นเซอร์ข้อมูล บางประเภทในประเทศไทยยังคงมีอยู่ เช่น การปิดกั้นเว็บไซต์และเนื้อหาที่รัฐบาลมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หรือเนื้อหาที่ขัดแย้งกับนโยบายของรัฐ ซึ่งส่งผลให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนบางกลุ่มถูกจำกัด แม้จะมีการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ แต่การควบคุมข้อมูลจากภาครัฐและการตรวจสอบออนไลน์ก็ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงของชาติและสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2568)

สิทธิในความเป็นส่วนตัวทางดิจิทัล (Right to Digital Privacy) ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในยุคที่ข้อมูลส่วนบุคคลกลายเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูง โดยเฉพาะเมื่อบริษัทเทคโนโลยีักษ์ใหญ่ เช่น Google Facebook และ Amazon ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในการเก็บข้อมูลผู้ใช้โดยไม่ได้รับความยินยอมอย่างชัดเจน การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากโดยบริษัทเหล่านี้ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว และอาจถูกใช้เพื่อการโฆษณาทางการเมืองหรือการชี้นำความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการประชาธิปไตย (ชรินทร์ทิพย์ ปันสุวรรณ, 2565)

ในกรณีของการสอดแนมของรัฐ เช่น กรณีของ Edward Snowden ที่เปิดเผยการเฝ้าระวังข้อมูลส่วนบุคคลโดยรัฐบาลสหรัฐฯ ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับขอบเขตของการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความชอบธรรมในการสอดแนมข้อมูลที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันกับรัฐบาลในประเทศอื่น ๆ ในประเทศไทย แนวคิดเรื่องความเป็นส่วนตัวทางดิจิทัลก็กลายเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากขึ้นเมื่อภาครัฐและภาคธุรกิจเริ่มมีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการติดตามพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น การใช้ข้อมูลจากโซเชียลมีเดียเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้งหรือการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการโฆษณาการเมือง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลไทยก็มีการใช้นโยบายเกี่ยวกับการเฝ้าระวังข้อมูลดิจิทัลเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เช่น การใช้ระบบเฝ้าระวังข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตหรือการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลที่อาจสร้างความไม่สงบเรียบร้อย (อาร์ม ตั้งนิรันดร, 2563)

การดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทยได้ก่อให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับขอบเขตของการรักษาความเป็นส่วนตัวของประชาชน ในบางกรณีมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่า การเก็บข้อมูลหรือการสอดแนมอาจละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคล และทำให้ประชาชนเกิดความกังวลเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมข้อมูลในลักษณะที่อาจมีผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูล (ณัฐกริช เปาอินทร์, 2564)

การใช้สิทธิทางดิจิทัลต้องมีสมดุลระหว่างการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและการรักษาความมั่นคงของรัฐ การพัฒนากฎหมายและนโยบายต้องปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม เพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิพลเมืองดิจิทัลและสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยีเพื่อให้สังคมสามารถใช้ประโยชน์จากโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

การกำกับดูแลการเมืองในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารรัฐอย่างมีนัยสำคัญ การเมืองในยุคดิจิทัล (Digital Politics) เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมที่อาศัยกลไกของรัฐและสถาบันทางการเมือง ไปสู่ระบบที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ ภาคประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางทางการเมือง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายสำคัญต่อรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศ ในการออกกฎระเบียบที่สามารถรักษาสมดุลระหว่าง เสรีภาพในการแสดงออก ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และความมั่นคงของชาติ คำถามสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ รัฐบาลควรมีอำนาจมากเพียงใดในการควบคุมข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัล หากรัฐเข้าแทรกแซงมากเกินไป อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่หากไม่มีมาตรการกำกับดูแลเลย อาจทำให้เกิดปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลปลอมซึ่งส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อกระบวนการทางการเมืองและสังคม การเผยแพร่ข่าวปลอมสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในเรื่องที่สำคัญ เช่น การเลือกตั้ง การออกนโยบาย และการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะอื่น ๆ ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงอาจทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิด ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาสังคมที่ยากจะควบคุมได้ ยิ่งไปกว่านั้น ข่าวปลอมอาจกลายเป็นเครื่องมือในการใช้ทำลายชื่อเสียงหรือสร้างความแตกแยกในสังคม

การบิดเบือนข้อเท็จจริง (Disinformation) นับเป็นอีกหนึ่งภัยคุกคามที่สำคัญในยุคดิจิทัล การบิดเบือนข้อมูลมักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือสร้างเรื่องราวขึ้นมาเพื่อประโยชน์ทางการเมืองหรือผลประโยชน์ส่วนตัว การบิดเบือนข้อมูลไม่เพียงแต่ส่งผลเสียต่อการตัดสินใจของประชาชนเท่านั้น แต่ยังสามารถทำลายความเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ และการทำงานของรัฐบาล การบิดเบือนข้อเท็จจริงในลักษณะนี้อาจทำให้ประชาชนไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่ผิดได้ และนำไปสู่การทำลายความเป็นระเบียบในสังคม

นอกจากนี้ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threats) เป็นหนึ่งในปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นใน ยุคดิจิทัล การโจมตีทางไซเบอร์ เช่น การแฮกข้อมูล การเจาะระบบ หรือการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล สามารถสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อทั้งรัฐและประชาชน การโจมตีทางไซเบอร์สามารถกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การรั่วไหลของข้อมูลสำคัญ หรือการขัดขวางระบบการทำงานของสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ได้ส่งผลให้เกิดความ

เสียหายทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมั่นในระบบสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐาน ทางดิจิทัล โดยที่ภัยคุกคามเหล่านี้มักจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและยากที่จะติดตามหรือควบคุม ดังนั้น การมีมาตรการป้องกันและกำกับดูแลภัยคุกคามทางไซเบอร์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและระบบออนไลน์ (Winston, D., 2004)

การเมืองในยุคดิจิทัลไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นระบบที่ข้ามพรมแดนและอาศัยความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศในการกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง องค์กรที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ องค์กรสหประชาชาติ (UN) องค์กรเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) Internet Governance Forum (IGF) และสหภาพยุโรป (EU) ซึ่งต่างมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวอย่างหนึ่ง คือ โครงการ Internet Freedom ขององค์กรสหประชาชาติ ซึ่งมีเป้าหมายในการปกป้องสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกทางออนไลน์ แต่ในทางปฏิบัติ ปัญหาที่พบ คือ หลายประเทศไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้ และเลือกที่จะออกกฎหมายควบคุมข้อมูลภายในประเทศของตนเอง มากขึ้น เช่น การเซ็นเซอร์เนื้อหาทางอินเทอร์เน็ต หรือการบล็อกแพลตฟอร์มที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายของรัฐ ในขณะที่ สหภาพยุโรป (EU) เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานด้านความเป็นส่วนตัวของข้อมูล โดยเฉพาะกฎหมาย GDPR (General Data Protection Regulation) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้บริษัทเทคโนโลยีที่จัดเก็บข้อมูลของพลเมืองยุโรปต้องแจ้งให้ผู้ใช้ทราบว่า ข้อมูลของพวกเขาถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และต้องได้รับความยินยอมก่อน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ คือ การบังคับใช้มาตรฐานสากลในระดับโลก เนื่องจากแต่ละประเทศมีนโยบายและกฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้การสร้างแนวทางที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลกยังคงเป็นเรื่องยาก (สมคิด พุ่มทุเรียน, 2565)

การกำกับดูแลการเมืองในยุคดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยการให้ความรู้และพัฒนาทักษะของประชาชน การรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จ และสามารถปกป้องตนเองจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ หลายประเทศได้ดำเนินโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์และการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ ตัวอย่างเช่น ฟินแลนด์ ได้จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอม และลดอิทธิพลของการบิดเบือนข้อมูล นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้สื่อมวลชนและแพลตฟอร์มเทคโนโลยีทำงานร่วมกันเพื่อลดการแพร่กระจายของข่าวปลอม การให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะดิจิทัลยังเป็น แนวทางที่ยั่งยืนในการลดการควบคุมจากรัฐที่มากเกินไป หากประชาชนมีทักษะเพียงพอในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างรับผิดชอบ รัฐบาลไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการควบคุมที่เข้มงวดเกินไป ซึ่งช่วยให้สามารถรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพของประชาชนกับความมั่นคงของรัฐได้ (อวยพร สุราทองไทย, 2560)

เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตย การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหนึ่งในแนวทางที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลได้มากขึ้น ตัวอย่างเช่น ประเทศเอสโตเนีย ได้นำระบบ E-Voting (การเลือกตั้งทางอิเล็กทรอนิกส์) มาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถลงคะแนนเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัยและสะดวก

มากขึ้น ในขณะที่ สวิตเซอร์แลนด์ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการออกนโยบาย การใช้เทคโนโลยีในลักษณะนี้ช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในประชาธิปไตยยังต้องอาศัยมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิด การแทรกแซงจากต่างประเทศ หรือการบิดเบือนข้อมูลในช่วงการเลือกตั้ง เช่น กรณีของสหรัฐอเมริกา และยุโรป พบว่า มีการใช้โซเชียลมีเดียในการแทรกแซงผลการเลือกตั้งผ่านแคมเปญโฆษณาที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การบริหารและกำกับดูแลการเมืองในยุคดิจิทัลเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและต้องอาศัยแนวทางที่สมดุลระหว่างเสรีภาพและการควบคุม รัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศต้องร่วมมือกันเพื่อกำหนดมาตรฐาน ที่เป็นธรรมและต้องอาศัยเทคโนโลยีมาสนับสนุนประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน กฎหมายและนโยบายของรัฐต้องมีความชัดเจนและเป็นธรรม ในขณะที่ ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ ความร่วมมือระหว่างประเทศและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การเมืองในยุคดิจิทัลสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (ชรินทร์ทิพย์ ปันสุวรรณ, 2565)

สรุป

การเข้าสู่สังคมดิจิทัลทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายขอบเขตประชาธิปไตยและเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนและรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดียในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและการลงประชามติออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัลนำมาซึ่งปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการชี้นำความคิดเห็นหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียมซึ่งต้องมีมาตรการเพื่อลดช่องว่างนี้ การรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและการควบคุมข่าวสารที่เป็นเท็จเป็นสิ่งสำคัญ รัฐต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมข้อมูลผิด ๆ แต่ยังคงคำนึงถึงการรักษาเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การกำกับดูแลที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การเมืองดิจิทัลสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการศึกษาดิจิทัลแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลบิดเบือนได้ รวมถึงการพัฒนากฎหมายและการควบคุมที่เหมาะสมในการตรวจสอบการกระจายข้อมูล เพื่อให้การเมืองดิจิทัลดำเนินไปอย่างโปร่งใสและไม่ถูกบิดเบือน

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2568). คู่มือการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/26881/PDPA_Guideline_v_1.pdf

- กฤษ มายา. (2561). แนวคิดเรื่องอำนาจของเฟรเดริก วิลเฮลม นิตเช. วารสารวิชาการ, 14(1), 237-261.
- คันธิรา ฉายาวงศ์. (2564). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร. พระนคร, 6(1), 97-107.
- ชนะศึก วิเศษชัย. (2568). การสื่อสารทางการเมืองกับการดำรงรักษาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบอบประชาธิปไตย. วารสารศิลปการจัดการ, 9(1), 444-461.
- ชรินทร์ทิพย์ ปันสุวรรณ. (2565). แนวทางการกำกับดูแลการรับมือภัยคุกคามความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ขององค์กรในยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกริช เปาอินทร์. (2564). กลยุทธ์ในการใช้ประโยชน์และการปลดปล่อยคุณค่าของข้อมูลในยุคดิจิทัลเพื่อเพิ่มพูนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและศักยภาพการแข่งขันในองค์การภาครัฐและภาคเอกชน. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 18(2), 60-74.
- ธีระ เลิศสมพร. (2563). ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์: เสริมสร้างหรือฉุดรั้ง. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7(1), 138-160.
- ปลื้มจิต ลาภอุดมเลิศ. (2568). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในยุค AI. วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ, 3(1), 56-68.
- พรธีรา เชี่ยวเชิงงาน. (2562). บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ. (2565). การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(1), 109-120.
- พัฒน์ดา อุปหนอง. (2564). พลเมืองดิจิทัลกับมิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 173-188.
- รุจส์สวัสดิ์ ครอบภูมินทร์. (2564). ปริมาณพลสาธารณะกับการใช้ทวิตเตอร์เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยของภาคประชาชนในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564. วารสารวิทยาการจัดการวลัยลักษณ์, 2(2), 72-84.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). คู่มือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- วินิจ ผาเจริญ. (2563). การพัฒนาพลเมืองสู่โมเดลพลเมืองที่ตื่นตัวในสังคมประชาธิปไตยของไทย. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 5(1), 54-65.
- สมคิด พุ่มทุเรียน. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2299-2315.
- สัทยา ขาวหมื่นไวย. (2568). เยาวชนยุคดิจิทัล: การเมืองไทยในปัจจุบัน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 14(1), 278-291.
- สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2567). การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาส. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(2), 32-45.

- อวยพร สุธาทองไทย. (2560). Digital Democracy: เทคโนโลยีดิจิทัลกับการกระจายอำนาจสู่ภาค. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://shorturl.asia/WFZMr>
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2563). กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์กับการกำกับดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทย: ถอดบทเรียนสำหรับเศรษฐกิจดิจิทัลในยุคไทยแลนด์ 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. (2567). แอมเนสตี้เปิดรายงานฉบับใหม่พบ มีการใช้ความรุนแรงทางดิจิทัลที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อปิดปากนักกิจกรรมหญิงและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.amnesty.or.th/news/2024/05/แอมเนสตี้เปิดรายงานฉบับ/>
- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society,.* Oxford: Blackwell Publishers.
- Dalton, R. J. (2016). *The good citizen: How a younger generation is reshaping .* California: CQ Press.
- Fukuyama, F. (2014). *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy.* New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Jones, L. M. & Mitchell, K. J. (2016). Defining and measuring youth digital citizenship. *New Media & Society*, 18(9), 2063-2079.
- Rheingold, H. (1993). *The virtual community: Homesteading on the electronic frontier.* (1st ed.). Massachusetts: Addison-Wesley.
- Scott, J. & Carrington, P. J. (2011). *The SAGE Handbook of Social Network Analysis.* (1st ed.). London: SAGE Publications.
- Weber, M. (1922). *Economy and society: An outline of interpretive sociology.* (1st ed.). California: University of California Press.
- Winston, D. (2004). *Digital democracy and the new age of reason.* Retrieved February 10, 2025 , from <https://web.mit.edu/comm-forum/legacy/papers/winston.html>

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา: กรณีศึกษา
วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม)*
STUDY ON THE LEARNING OUTCOMES OF STUDENTS' 21ST CENTURY SKILLS:
A CASE STUDY OF THE CREATIVE CULTURAL ECONOMY COURSE (SOCIAL
ENGINEER CLASSROOM)

กัลญา แก้วประดิษฐ์

Kanlaya Kaewpradit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

Corresponding author E-mail: kkaewpradit129@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษากรณีศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา กรณีศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) กับวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักศึกษาลงทะเบียนเรียนวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 1/2567 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และเข้าเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ได้ขนาดประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 61 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ใช้สถิติการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) อยู่ระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.23) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะชีวิตและอาชีพสูงที่สุด อยู่ระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.24) และอยู่ในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว อยู่ระดับสูงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.04) รองมาด้านความรู้เทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.13) และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาน้อยที่สุดในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.75) และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) พบว่า ต่ำกว่าวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้, ทักษะในศตวรรษที่ 21, ห้องเรียนวิศวกรสังคม

Abstract

This research article aims to 1) Study the learning outcomes of 21st-century skills of students in the case of the Creative Cultural Economy course (Social Engineer Classroom), and 2) Compare the learning outcomes of 21st-century skills of students in the Creative Cultural Economy course (Social Engineer Classroom) with the Cultural Business Management course (Regular Classroom). This is a quantitative research study using a purposive sampling method. The sample group consisted of students enrolled in the Creative Cultural Economy course and the Cultural Business Management course during the first semester of 2024 at Suratthani Rajabhat University, with at least 90% class attendance. The sample size was 61 students. Data was collected using a questionnaire to assess the achievement of 21st-century skills. Statistical analysis methods used include percentage, mean and standard deviation. with descriptive and analytical presentation of the research results. The research findings revealed that 1) The learning outcomes of students' 21st-century skills in the Creative Cultural Economy course (Social Engineer classroom) were at a very high level, ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.23). The learning outcomes in life and career skills were the highest, ($\bar{X} = 4.15$, S.D.= 0.24). In life and career skills, flexibility and adaptability had the highest learning outcomes, ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.04), followed by technology knowledge, ($\bar{X} = 4.22$, S.D.= 0.13). The lowest learning outcomes were in learning and innovation skills, specifically in critical thinking and problem-solving, ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.75). And 2) According to the comparison of the learning outcomes of 21st-century skills between students in the Creative Cultural Economy course (Social Engineer classroom) and those in the Cultural Business Management course (regular classroom), it was found that the learning outcomes of the former were lower than those of the latter.

Keywords: Learning Outcomes, 21st Century Skills, Social Engineer

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถดำเนินชีวิตและปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกมิติ พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 5 บัญญัติไว้ว่าการจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ คือ 1) พัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกได้ 2) พัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 3) ตอบสนอง

ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนด้านการอุดมศึกษาและต้องเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทรัพยากรบุคคลของประเทศในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและการศึกษาตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4), 2562)

การจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เท่าทันโลกในปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต้องมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในศตวรรษที่ 21 วิจารณ์ พานิช กล่าวว่าสาระวิชาที่มีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (Content) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยผู้สอนช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในศตวรรษนี้ต้องมีเป้าหมาย การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ และกระบวนการหาคำตอบโดยใช้ฐานคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 มาใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย 3 ทักษะสำคัญ คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2556) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสรุปในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3R8C) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียนจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสาระหลักของรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกำหนดไว้ในการพัฒนาหลักสูตร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภายใต้ห้องเรียนวิศวกรรมสังคมได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาทักษะความสามารถในการเรียนรู้ให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีให้มีอัตลักษณ์เป็นวิศวกรสังคม คือ มีทักษะและความสามารถเป็น “นักคิด นักสื่อสาร นักประสาน นักนวัตกรรม” (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2567) การพัฒนาทักษะให้กับนักศึกษาผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมโครงการ “ห้องเรียนวิศวกรรมสังคม” โครงการจัดการเก็บข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการเรียนการสอนในวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม และวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะสรุปหลักการการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 ต้องเริ่มที่ผู้เรียนก่อนโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองครูเป็นผู้ชี้แนะ ซึ่งกระบวนการที่จะใช้ได้กับหลักการคิดในศตวรรษที่ 21 อย่างน้อยมี 7 ประการ คือ 1) การสอนแบบเน้นปัญหา 2) การสอนแบบเน้นกรณีศึกษา 3) การสอนแบบเน้นการวิจัย 4) การสอนแบบเน้นโครงการ 5) การสอนแบบเน้นผลงาน 6) การสอนแบบเน้นการทำงาน และ 7) การสอนแบบเน้นการตกผลึก (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2558) โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องประเมินผลทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะทางวิชาการ และทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งประสบการณ์ที่นักศึกษา

ได้รับในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้และไม่ได้จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ในระดับหนึ่ง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษากรณีศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัย 3 วัตถุประสงค์สำคัญ คือ การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เปรียบเทียบการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 และศึกษาความพึงพอใจผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา ซึ่งบทความวิจัยนี้ฉบับนี้มุ่งนำเสนอผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 กับนักศึกษาวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนารายวิชาและกิจกรรมจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติและห้องเรียนวิศวกรสังคมซึ่งมุ่งเน้นกิจกรรมแบบโครงงานและพัฒนาผลงานสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ถ่ายทอดสู่ชุมชนท้องถิ่น และกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร ทั้งส่งเสริมและพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และนักศึกษานำความรู้และทักษะที่เกิดขึ้นไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างดีไม่ก่อภาระต่อสังคมและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา: กรณีศึกษา วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา: กรณีศึกษา วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) กับวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาลักษณะการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา กรณีศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์การเลือก คือ 1) นักศึกษาลงทะเบียนเรียนวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 62 คน และ 2) นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ประชากรกลุ่มตัวอย่างเก็บรวมข้อมูลการวิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม จำนวน 16 คน และวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม จำนวน 45 คน กำหนดขนาดประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้นจำนวน 61 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน ตอนที่ 2 ข้อคำถามการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 ตรวจสอบค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน โดยค่า IOC ในการวิเคราะห์เครื่องมือ มีการประเมินผลให้คะแนน คือ คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย และคะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้ โดยแบบสอบถามประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่า IOC เฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.95

2.3 เกณฑ์ในการให้คะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็นมาตราส่วนประเมินค่า คะแนน 5 ระดับ ตามแนวคิดลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)

2.4 ดำเนินการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผ่านการพิจารณาอนุมัติ เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2567 เอกสารรับรอง เลขที่ SRU-EC 2024/087 และได้รับความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากประชากรกลุ่มตัวอย่างเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2567

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีขั้นตอนเก็บข้อมูล คือ 1) ชี้แจงที่มาและความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นไปตามมาตรฐานการวิจัยในมนุษย์ 2) ตรวจสอบข้อคำถามและแบบสอบถามก่อนให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเข้ารับการประเมิน และ 3) นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่ เปรียบวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา กำหนดคะแนนประเมินค่าตามหลักลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยใช้ช่วงคะแนนระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 แปลข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ออกเป็น 5 ระดับ (Best, J. W., 1981) ดังนี้

- 1.00 - 1.79 หมายถึง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด
- 1.80 - 2.59 หมายถึง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 น้อย
- 2.60 - 3.39 หมายถึง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ปานกลาง
- 3.40 - 4.19 หมายถึง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 สูงมาก
- 4.20 - 5.00 หมายถึง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 สูงมากที่สุด

และผลการวิจัยนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม) นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา: กรณีศึกษา วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม)

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม) นำเสนอผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม)

ข้อคำถาม	ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะ ในศตวรรษที่ 21 (n = 16)			
	ร้อยละ	($\bar{X}$)	(S.D.)	การแปลผล
ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	79.20	3.96	0.29	สูงมาก
1. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม	80.60	4.03	0.28	สูงมาก
1.1 ความคิดเชิงสร้างสรรค์	81.20	4.06	0.77	สูงมาก
1.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์	86.20	4.31	0.60	สูงมากที่สุด
1.3 ความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมให้กับชุมชน	75.00	3.75	0.68	สูงมาก
2. ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา	74.40	3.72	0.75	สูงมาก
2.1 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ	76.20	3.81	0.75	สูงมาก
2.2 การคิดอย่างเป็นระบบ	73.60	3.68	0.60	สูงมาก
2.3 การพิจารณาและการตัดสินใจที่ดี	73.60	3.68	0.60	สูงมาก
3. การสื่อสารและความร่วมมือ	84.40	4.22	0.38	สูงมากที่สุด
3.1 สื่อสารกับชุมชนอย่างชัดเจน	80.00	4.00	0.81	สูงมาก
3.2 การให้ความร่วมมือผู้อื่นและกลุ่มเป็นอย่างดี	88.60	4.43	0.51	สูงมากที่สุด
ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี	82.20	4.11	0.12	สูงมาก
1. ความรู้ด้านสารสนเทศ	80.60	4.03	0.13	สูงมาก
1.1 การเข้าถึงข้อมูลและการประเมินสารสนเทศ	78.60	3.93	0.68	สูงมาก
1.2 การใช้และการจัดการสารสนเทศอย่างเหมาะสม	82.40	4.12	0.71	สูงมาก
2. ด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อ	82.20	4.11	0.11	สูงมาก
2.1 การวิเคราะห์สื่อและนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม	85.00	4.25	0.77	สูงมากที่สุด
2.2 สามารถเลือกผลิตสื่อในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ	82.40	4.12	0.85	สูงมาก
2.3 การพิจารณาและการตัดสินใจในการใช้สื่อต่าง ๆ ได้อย่างชาญฉลาด	81.20	4.06	0.77	สูงมาก
2.4 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	80.00	4.00	0.51	สูงมาก
3. ด้านความรู้ด้านเทคโนโลยี	84.40	4.22	0.13	สูงมากที่สุด
3.1 สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	82.40	4.12	0.80	สูงมาก

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศกรสังคม) (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะ ในศตวรรษที่ 21 (n = 16)			
	ร้อยละ	($\bar{X}$)	(S.D.)	การแปลผล
3.2 เลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงาน	86.20	4.31	0.79	สูงมากที่สุด
ทักษะชีวิตและอาชีพ	83.00	4.15	0.24	สูงมาก
1. ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว	88.00	4.40	0.04	สูงมากที่สุด
1.1 มีความยืดหยุ่นในการทำงานเป็นทีมอย่างเหมาะสม	88.60	4.43	0.72	สูงมากที่สุด
1.2 มีการปรับตัวพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ	87.40	4.37	0.61	สูงมากที่สุด
2. ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง	79.60	3.98	0.56	สูงมาก
2.1 มีการวิเคราะห์สื่อในการสร้างสรรค์ผลงานได้ดี	76.20	3.81	0.61	สูงมาก
2.2 มีการผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์ได้	80.00	4.00	0.81	สูงมาก
2.3 สามารถพิจารณาและตัดสินใจสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง	82.40	4.12	0.61	สูงมาก
3. ด้านทักษะทางสังคมและสังคมพหุวัฒนธรรม	83.60	4.18	0.00	สูงมาก
3.1 สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม พหุวัฒนธรรม	83.60	4.18	0.75	สูงมาก
3.2 มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่นในสังคมและสังคมพหุวัฒนธรรมได้ดี	83.60	4.18	0.65	สูงมาก
4. ด้านการเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต และความรับผิดชอบเชื่อถือได้	81.20	4.06	0.84	สูงมาก
4.1 มีการผลิตสื่อที่มีความน่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและชุมชน	80.00	4.00	0.73	สูงมาก
4.2 มีการวิเคราะห์สื่อ เทคโนโลยีได้อย่างเชื่อถือ	82.40	4.12	0.71	สูงมาก
5. ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	84.20	4.21	0.49	สูงมากที่สุด
5.1 มีการแนะนำผู้อื่นในการทำงานได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จ	77.40	3.87	0.71	สูงมาก
5.2 มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี	91.20	4.56	0.51	สูงมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	81.80	4.09	0.23	สูงมาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศกรสังคม) พบว่า โดยรวมอยู่ระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสูงที่สุด อยู่ในทักษะชีวิตและอาชีพ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.24) รองลงมาทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.12) และน้อยที่สุดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณารายด้านมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสูงที่สุดในทักษะชีวิตและอาชีพ ข้อ 1 ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อยู่ในระดับสูงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.04) รองลงมาเป็นทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ข้อ 3 ด้าน

ความรู้ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.13) และพบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนน้อยที่สุดในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ข้อ 2 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.75)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ในทักษะชีวิตและอาชีพด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 อยู่ระดับสูงมากที่สุด ข้อ 5.2 มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.51) และมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนต่ำที่สุดในด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาใน ข้อ 2.2 การคิดอย่างเป็นระบบ และ ข้อ 2.3 การพิจารณาและการตัดสินใจที่ดี ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับสูงมาก

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน: กรณีศึกษา วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) กับวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ)

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) กับวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) กับวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ)

ข้อเปรียบเทียบ	วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) (n=16)		วิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) (n=45)	
	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)
ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	3.96	0.29	4.27	0.73
ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี	4.11	0.12	4.31	0.21
ทักษะชีวิตและอาชีพ	4.15	0.24	4.32	0.12
ค่าเฉลี่ยรวม	4.09	0.23	4.30	0.19

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) ในภาพรวม พบว่า อยู่ระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.23) และวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) ในภาพรวม พบว่า อยู่ระดับสูงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.19) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) พบว่า ต่ำกว่าวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) ในภาพรวมทุกทักษะ และเมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ทักษะ พบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 สูงที่สุดในทักษะชีวิตและอาชีพ รองลงมาเป็นทักษะสารสนเทศ และเทคโนโลยี และน้อยที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา กรณีสึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม) อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม) พบว่า อยู่ระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.23) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธน วงศ์แดง และคณะ ที่สรุปว่าการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า นักศึกษาครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการอบรมอยู่ระดับดีมาก (สุธน วงศ์แดง และคณะ, 2561) ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดาราวรรณ รองเมือง ที่สรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาลอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.40) (ดาราวรรณ รองเมือง, 2562) และสอดคล้องกับโชติมาภานต์ ไชยยศ และคณะ ที่สรุปว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล ศึกษาในปีการศึกษา 2564 พบว่า นักศึกษามีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ระดับมาก (โชติมาภานต์ ไชยยศ และคณะ, 2566) และ มงคล เรืองณรงค์ และลัดดา ศิลาโนย วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา พบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน นักเรียน ร้อยละ 83.33 ผ่านเกณฑ์ และมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 78.00 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์ เป็นฐาน นักเรียน ร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 75.50 (มงคล เรืองณรงค์ และลัดดา ศิลาโนย, 2558)

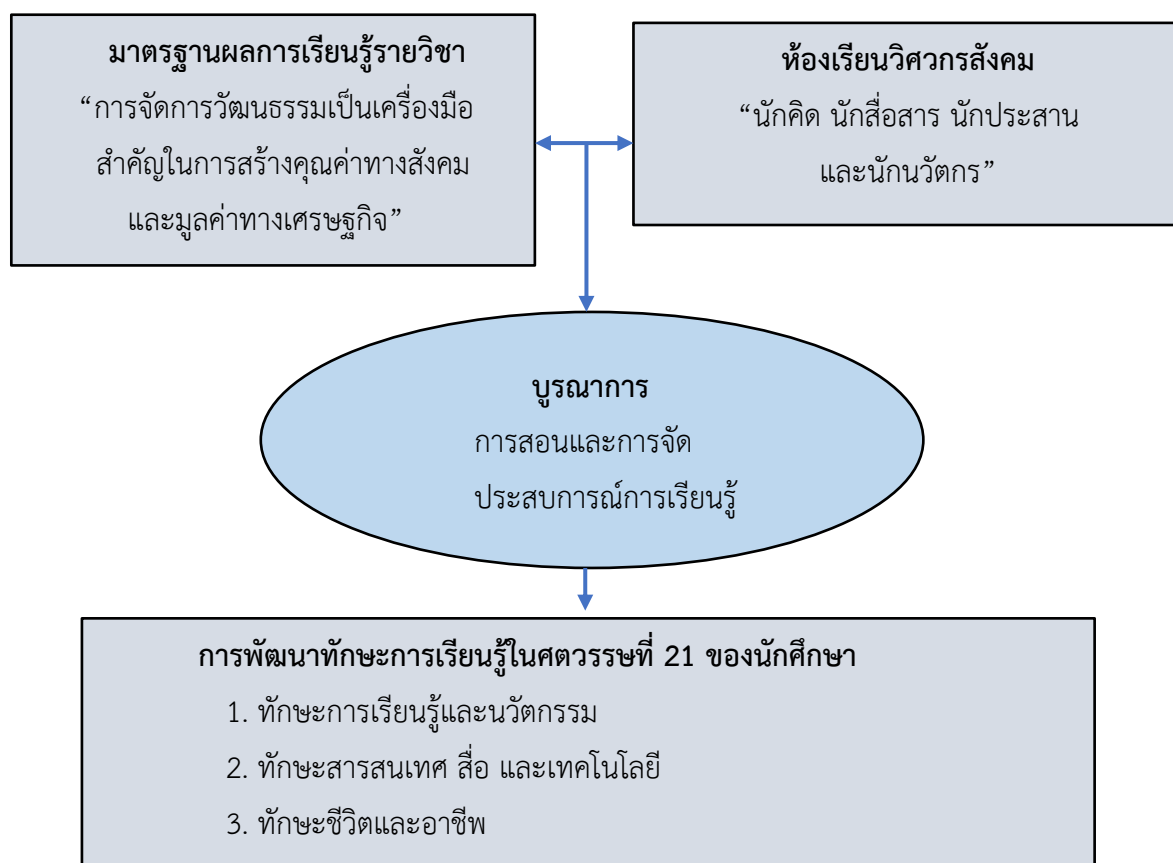
2. การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะชีวิตและอาชีพสูงที่สุดในข้อ 1 ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อยู่ในระดับสูงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.04) รองมา ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ข้อ 3 ด้านความรู้ด้านเทคโนโลยี และว่าพบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาน้อยที่สุดในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ข้อ 2 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.75) สอดคล้องกับผลการศึกษาของดาราวรรณ รองเมือง ที่สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผู้สอนควรมีการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา (ดาราวรรณ รองเมือง, 2562) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนนิศวรรสังคม) ต่ำกว่าวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาทั้ง 2 รายวิชาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ กิตติกร ทิพนัด และคณะ ที่สรุปว่าการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะศตวรรษที่ 21 โดยใช้บทเรียนออนไลน์ พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ และกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการคิด

สร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานร่วมกัน และมี 1 ทักษะที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (กิติกร ทิพนัด และคณะ, 2564) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาต้องใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ดังที่ ศศิธร บัวทอง ที่สรุปไว้ในบทความวิชาการเรื่องการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นการวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียนเป็นพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญและสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการที่ปรากฏให้เห็นผู้เกี่ยวข้องในการประเมินมีหลายฝ่ายและเกิดขึ้นในทุกบริบททั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (ศศิธร บัวทอง, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา รายวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สร้างองค์ความรู้ใหม่โดยบูรณาการสอนและการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาให้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และผลการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรและรายวิชา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบูรณาการสอนและจัดประสบการณ์การเรียนรู้มาตรฐานรายวิชากับห้องเรียนวิศวกรสังคม
สู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษากรณีศึกษา วิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) อยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณารายด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาในด้านทักษะชีวิตและอาชีพในการดำเนินชีวิตและการทำงานในปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับสูงมากเช่นเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ในทักษะชีวิตและอาชีพด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในระดับสูงสุด และด้านความรู้เทคโนโลยี และพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาน้อยที่สุดอยู่ในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาวิชาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนวิศวกรสังคม) ต่ำกว่าวิชาการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม (ห้องเรียนปกติ) โดยผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนการสอนรายวิชาในหลักสูตรให้มีกิจกรรมภาคสนามให้เหมาะสมกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ และทักษะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานอุดมศึกษาต่อไป และจากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมให้กับผู้เรียน และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มตัวอย่างระดับสถาบันเพื่อนำข้อมูลผลการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักศึกษาอย่างมีแบบแผนนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและวงกว้างมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิติกร ทิพนัด และคณะ. (2564). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะศตวรรษที่ 21 โดยใช้บทเรียนออนไลน์. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 8(1), 124-131.
- โชติมา กานต์ไชยยศ และคณะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 42(3), 340-353.
- ดาราวรรณ รองเมือง. (2562). การศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาพใต้, 6(1), 167-177.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 56-57 (1 พฤษภาคม 2562).
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2558). ศาสตร์การคิด รวมบทความเรื่องการคิดและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มงคล เรียงณรงค์ และลัดดา ศิลาโน้อย. (2558). ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา 2. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(4), 141-148.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2567). ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2568 จาก <https://sru.ac.th/philosophy-vision-missions>
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้ศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศศิธร บัวทอง. (2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปกร, 12(2), 1855-1867.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุธน วงศ์แดง และคณะ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(1), 75-89.
- Best, J. W. (1981). Research in education. (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale in Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

รูปแบบความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี*

A MODEL OF WELL-BEING HOUSEHOLDS IN URBANIZED COMMUNITIES,
UDON THANI PROVINCE

ธัญญารัตน์ เลิศภูมิปัญญา*, กฤตติกา แสนโกชน, บุษกร สุขแสน

Thanyarat Lertpoompanya*, Krittikar Sanposh, Bussagorn Suksan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanyaratlert2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพของความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือน จำนวน 351 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วยทั้งหมด 7 ด้าน ดังนี้ 1.1) ด้านสุขภาพอนามัย 1.2) ด้านความรู้ 1.3) ด้านชีวิตการทำงาน 1.4) ด้านรายได้และการกระจายรายได้ 1.5) ด้านชีวิตครอบครัว 1.6) ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต และ 1.7) ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ และ 2) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ลำดับที่ 2 ด้านชีวิตครอบครัว ลำดับที่ 3 ด้านชีวิตการทำงาน ลำดับที่ 4 ด้านความรู้ ลำดับที่ 5 ด้านสุขภาพอนามัย ลำดับที่ 6 ด้านรายได้และการกระจายรายได้ และลำดับที่ 7 ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความอยู่ดีมีสุข, ครัวเรือน, ชุมชนกลายเป็นเมือง

Abstract

The purposes of this research to study the well-being and the factors that influence the well-being of households in urbanized communities, Udon Thani Province. This research was conducted in 2 phases as follows: phases 1: Study the well-being of households in urbanized communities, Udon Thani Province. Using qualitative research methods, key informants Including 15 people. The research instrument used was a semi-structured interview. Data was analyzed by content analysis and general summary. Phase 2: Study the factors that influence the well-being of households in urbanized communities, Udon Thani Province. This was quantitative research. The sample group was 351 household. The research instrument used was a questionnaire. Data was analyzed by finding the frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that: 1) Results of the study on the well-being of households in urbanized communities, Udon Thani Province It was found that 7 dimensions: 1.1) Health and hygiene, 1.2) Knowledge, 1.3) Work life, 1.4) Income and income distribution, 1.5) Family life, 1.6) Environmental aspects of living and 1.7) Good government management. and 2) Results of the study on factors influencing the well-being of households in urbanized communities, Udon Thani Province It was found that overall, they were at a high level, ranking 1st in terms of living environment, 2nd in terms of family life, 3rd in terms of working life, 4th in terms of knowledge, 5th in terms of health and hygiene, 6th in terms of income and income distribution, and 7th in terms of good government management.

Keywords: The Model, The Well-Being, Households, Urbanized Communities

บทนำ

ความอยู่ดีมีสุข (Well-being) ของประชาชนเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตในมิติที่หลากหลาย ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นเมือง ความอยู่ดีมีสุขของประชากรมักได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและวิถีชีวิต เช่น การปรับตัวต่อการใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมเมืองที่แออัด การเข้าถึงบริการพื้นฐานที่อาจไม่เท่าเทียมกัน และความสัมพันธ์ในชุมชนที่ลดลง องค์ประกอบในมิติของความอยู่ดีมีสุขของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่มีข้อมูลที่แสดงไว้ว่าองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกายที่มีความแข็งแรงและการเข้าถึงบริการ 2) ด้านจิต คือ มีจิตใจดีและมีความสุข 3) ด้านปัญญา คือ มีสติปัญญาที่มีความฉลาดรู้เท่าทัน และ 4) ด้านสังคม ความเสมอภาคเป็นธรรม (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2561) ดังนั้น องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ในบริบทของสังคมไทยการกล่าวถึงเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขยังต้องเผชิญกับอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะรัฐบาลทุก ๆ รัฐบาลจากอดีตจนถึงปัจจุบันพยายามที่จะกระจายความอยู่ดีมีสุขไปยังประชาชนทั่วทั้งประเทศผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอันหมายถึง “ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน” รัฐบาลมีความพยายาม ที่จะพัฒนาความ

อยู่ดีมีสุขของคนไทย ให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศในยุโรป และพยายามสร้างเครื่องมือชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ให้ครอบคลุมทุก ๆ มิติ แต่จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่จุดนั้นได้และยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข รวมไปถึงการมองความอยู่ดีมีสุขที่ละเอียดต่อมิติต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ เช่น มิติใหม่ ๆ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ดังนั้น เรามักจะ พบว่า หลาย ๆ แห่งก็มีความพยายามที่จะพัฒนาเพื่อหาเครื่องมือชี้วัดความอยู่ดีมีสุขอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันและครอบคลุมกับการเปลี่ยนแปลง (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2564)

จังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีศักยภาพในการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อความต้องการในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ จุดแข็งหลักของจังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานีตั้งอยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว เวียดนาม และจีนตอนใต้ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม เช่น สนามบินนานาชาติอุดรธานี และโครงการรถไฟทางคู่ที่เชื่อมโยงกับโครงข่ายโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค ช่วยส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุน ศูนย์กลางการค้าชายแดนและธุรกิจค้าส่ง - ค้าปลีก ในภาคอีสานตอนบน มีศูนย์กระจายสินค้าและตลาดการค้าที่รองรับความต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการพัฒนาสนามบินนานาชาติอุดรธานี ช่วยเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักลงทุน มีระบบคมนาคมทั้งทางอากาศ ทางถนน และทางราง โดยเฉพาะการพัฒนาโครงการรถไฟทางคู่และโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย - จีน และมีระบบสาธารณสุขที่พร้อมรองรับการพัฒนาเมืองและพื้นที่อุตสาหกรรม (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมืองถือเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อนถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ โดยจังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่การพัฒนาทางกายภาพ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังสร้างผลกระทบในหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความเปราะบางของกลุ่มประชากรบางกลุ่ม และปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขให้แก่ชุมชนได้เกิดการพัฒนาชุมชนหรือยกระดับความอยู่ดีมีสุขชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนในชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อย่างเหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน และเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและอยู่ดีมีสุข จนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม รายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key Informant) คือ ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองโนนสูง - น้ำคำ ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 10 คน
2. หัวหน้าครัวเรือน คือ สมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองโนนสูง - น้ำคำ ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure Interview) โดยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการกำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ (Subtopic) จากนั้นนำประเด็นดังกล่าวมาพัฒนาเป็นข้อสัมภาษณ์ โดยตั้งคำถามครอบคลุมทุกมิติตามวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือในการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือดังกล่าวไปทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์รายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับชุมชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อให้ชุมชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกิดความเข้าใจ
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key Informant) คือ ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล เจ้าบ้าน ครู พระสงฆ์ อาสาสมัคร สาธารณสุข ปัญญาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานองค์กรชุมชน โดยในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของชุมชนมาประกอบด้วย

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับหัวหน้าครัวเรือน

ทั้งนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้และหัวหน้าครัวเรือน ผู้วิจัยจะทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมไปพร้อม ๆ กัน และในการเก็บรวบรวมข้อมูลของทั้งสองกลุ่มจะกระทำไปเรื่อย ๆ จนข้อมูลเกิดความอิ่มตัว

อนึ่ง หากผู้วิจัย พบว่า มีข้อมูลขัดแย้งและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Method) (สุภางค์ จันทวานิช, 2546) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความตรงเชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตที่กระทำกับผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่มาทำการ

แยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูล รวมถึงทำการเปรียบเทียบหาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล จากนั้นจะทำการประมวลและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครัวเรือนในหมู่บ้านที่มีเขตตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 3,762 ครัวเรือน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นตำบลโนนสูง, 2559) คำนวณขนาดตัวอย่าง (Sample Size) ได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนที่เป็นชุมชนใกล้เมือง
2. ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง ชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด การตั้งถิ่นฐานของประชาชนในชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่มประชาชน รู้จักกันและสะดวกในการทำกิจกรรมร่วมกัน

3. ประชาชนมีความเข้มแข็ง มีความกระตือรือร้นในการพัฒนา

การสุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบพหุวิธีหรือแบบผสม (Multi-stage Random Sampling) เพราะมีหน่วยประชากรที่ศึกษามีขอบเขตที่กว้างมาก จึงเป็นเหตุผลที่ต้องใช้วิธีการสุ่มแบบมีความน่าจะเป็น (Probability Sampling) มีขั้นตอนการสุ่ม ดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง คือ เขตตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- ขั้นที่ 2 สุ่มชุมชน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อหาชุมชนตัวอย่างในเขตตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 14 ชุมชน
- ขั้นที่ 3 สุ่มครอบครัว ใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เพื่อกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดยการสังเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพ (ระยะที่ 1) ซึ่งได้สภาพความอยู่ดีมีสุขจากทัศนะของชาวบ้าน โดยผู้วิจัยนำมาจัดประเภท แยกแยะกลุ่มองค์ประกอบปัจจัยความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือน แล้วพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ลักษณะ ดังนี้

- ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า (Rate Scale) 5 ระดับตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ต ในการวัดระดับความคิดเห็นซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับมาก

3 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า พิจารณาจากระดับค่าคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยตนเอง โดยการประสานให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรธานี ออกหนังสือในการขออนุญาตเก็บข้อมูลและจะติดต่อประสานงานเพื่อนัดวันและเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามและดำเนินการกับหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุตรธานี สรุปความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน พบว่า ความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุตรธานี 7 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านสุขภาพอนามัย มีการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีสวนสาธารณะ สนามกีฬา หรือพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย เช่น ลู่วิ่ง สนามเด็กเล่น หรือเส้นทางจักรยาน ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ประชากรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมกิจกรรมชุมชน เช่น งานวิ่งมาราธอน การเดินแอโรบิกในสวนสาธารณะ หรือคลาสออกกำลังกายที่เข้าถึงง่าย มีส่วนช่วยส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชน การได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี การเข้าถึงบริการสุขภาพ มีโรงพยาบาล คลินิก หรือศูนย์ตรวจสุขภาพที่เพียงพอ ช่วยให้ประชาชนได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ มีการรณรงค์ส่งเสริมสุขภาพ และการสร้างความตระหนัก เช่น การให้บริการตรวจสุขภาพฟรีในชุมชน หรือการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อนัดหมายและบันทึกสุขภาพ ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสุขภาพ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การเข้าถึงอาหารที่ดีได้แก่ เป็นเมืองที่มีตลาดสด ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านอาหารที่นำเสนออาหารสดใหม่และมีคุณค่าทางโภชนาการ ช่วยให้ประชาชนมีตัวเลือกอาหารเพื่อสุขภาพ รวมถึงการส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกอาหารที่ดี การให้ข้อมูลบนฉลากอาหาร หรือการให้คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการ ความรู้และ

ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและดูแลสุขภาพของตนเอง การจัดโครงการฝึกอบรม การสัมมนา และการให้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อออนไลน์หรือออฟไลน์ ช่วยเพิ่มความเข้าใจของประชาชนในการป้องกันและดูแลสุขภาพ

1.2 ด้านความรู้ ชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมหรือการอบรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา ที่พัฒนาทักษะด้านการคิดและการวางแผน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถของประชากรในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การเข้าถึงการศึกษาและข้อมูล ได้แก่ การมีศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุดประชาชน หรือแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต เมืองที่สนับสนุนการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ช่วยให้ประชาชนพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคใหม่ การพัฒนาเมืองที่สนับสนุนความหลากหลายและยอมรับความแตกต่าง เช่น การรวมตัวของคนจากหลายวัฒนธรรมหรือการสร้างพื้นที่ที่ส่งเสริมความร่วมมือ การใช้ความรู้และประสบการณ์ในการพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น การบริหารจัดการเวลา การวางแผนทางการเงิน หรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ เช่น การฝึกอาชีพ การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในชุมชน เมืองที่สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในระดับต่าง ๆ และกระตุ้นให้ประชาชนฝึกฝนการคิด หรือการเรียนรู้ร่วมกัน การฝึกอบรมหรือพัฒนาทักษะของผู้นำในชุมชนเพื่อให้สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในระดับที่ซับซ้อนได้ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเมือง สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผลกระทบโดยรวมเมื่อชุมชนมีการพัฒนาด้านความรู้ที่ครบถ้วนและมีทรัพยากรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประชาชนจะสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพในระดับบุคคลและส่วนรวม เมืองที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้จะสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนในระยะยาว

1.3 ด้านชีวิตการทำงาน การพัฒนาชีวิตการทำงานของประชาชนในชุมชนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับชุมชนให้กลายเป็นเมือง โดยปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและความยั่งยืนในสังคม ได้แก่ ความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันบทบาทที่เหมาะสม ได้ทำงานที่ตรงกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของบุคคลช่วยเพิ่มความสุขในการทำงาน งานที่ให้ความรู้สึกถึงคุณค่าและความสำเร็จช่วยสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง การมีรายได้ที่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและดูแลครอบครัว ช่วยลดความกังวลด้านการเงิน การมีสวัสดิการ เช่น ค่ารักษาพยาบาลหรือเงินออมเพื่อการเกษียณ ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว มีการสนับสนุนในการฝึกอบรมหรือการสนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มเติม ช่วยให้แรงงานสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรม โอกาสในการพัฒนาทักษะช่วยเพิ่มโอกาสเลื่อนตำแหน่งหรือขยายขอบเขตการทำงาน งานที่ช่วยส่งเสริมความมั่นคงทั้งด้านจิตใจและสุขภาพช่วยเพิ่มความพึงพอใจในชีวิต การทำงานที่สามารถตอบสนองเป้าหมายในชีวิตหรือสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม การบริหารงานที่เน้นความโปร่งใสและการปฏิบัติอย่างเสมอภาคช่วยสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ และลดความเหลื่อมล้ำในสถานที่ทำงาน การให้สิทธิลางานสำหรับดูแลครอบครัวหรือการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ผลกระทบโดยรวม การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้

ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของแรงงาน และยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพของเมืองในการเติบโตอย่างยั่งยืน เมืองที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้จะสามารถดึงดูดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและสร้างความมั่นคงในระยะยาว

1.4 ด้านรายได้และการกระจายรายได้ การมีรายได้ที่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการศึกษาช่วยลดความกังวลและเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชากร การสนับสนุนงานที่มีค่าตอบแทนเหมาะสมและสร้างมูลค่าเพิ่มในท้องถิ่น การกำหนดนโยบายที่ช่วยให้กลุ่มประชากรรายได้น้อยได้รับการสนับสนุน เช่น การให้เงินอุดหนุน การเข้าถึงบริการสาธารณะ และการฝึกอาชีพ เมืองที่มีการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมจะช่วยสร้างสมดุลในชุมชนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางการเงิน เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือทุนเพื่อเริ่มต้นธุรกิจ ช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาอาชีพและขยายกิจการได้ การดึงดูดการลงทุนจากภาครัฐและเอกชนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างงานในท้องถิ่น การสนับสนุนอาชีพเสริม เช่น การเกษตรแบบยั่งยืน การผลิตสินค้าท้องถิ่น หรือธุรกิจครอบครัว ช่วยลดความยากจน รายได้ที่เพิ่มขึ้นช่วยให้ครอบครัวสามารถเข้าถึงการศึกษา การรักษาพยาบาล และโอกาสพัฒนาตนเองได้มากขึ้น การพัฒนาถนน การคมนาคม การจัดหาน้ำสะอาด และพลังงานไฟฟ้าส่งเสริมเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทหรือชุมชนเล็ก ๆ ช่วยให้เกิดการเติบโตอย่างทั่วถึง การสนับสนุนการออม การลงทุน และการประกันภัยช่วยให้ประชาชนมีความมั่นคงในระยะยาว การให้ความรู้ด้านการจัดการการเงินส่วนบุคคลช่วยให้ประชาชนมีความพร้อมต่อการรับมือกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ รายได้ที่เพียงพอช่วยให้ประชาชนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น การใช้จ่ายที่เหมาะสมช่วยให้ครัวเรือนมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ผลกระทบโดยรวม การจัดการด้านรายได้และการกระจายรายได้ที่เหมาะสมส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในชุมชน ชุมชนหรือเมืองที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาสู่เมืองที่เข้มแข็งและมีศักยภาพในระยะยาว

1.5 ด้านชีวิตครอบครัว การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนความรัก ความเข้าใจ และการยอมรับในครอบครัว ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกปลอดภัยและมีความสุข การมีกิจกรรมครอบครัว เช่น การรับประทานอาหารร่วมกันหรือการพักผ่อนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ การแบ่งปันหน้าที่ เช่น การทำงานบ้าน การดูแลลูก หรือการจัดการทรัพยากรในครอบครัว ช่วยลดความกดดันในสมาชิกแต่ละคน การเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลง การเปิดใจพูดคุยในครอบครัวช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวมักเกิดจากการไว้วางใจและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การมีรายได้ที่เพียงพอและการวางแผนทางการเงินช่วยให้ครอบครัวสามารถรับมือกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้ การดูแลสุขภาพและการบริหารจัดการเวลาเพื่อความสมดุลของชีวิตครอบครัว การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล และการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดภาระของครอบครัว การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว เช่น การอบรมพ่อแม่ การให้คำปรึกษาครอบครัว ผลกระทบโดยรวม ชีวิตครอบครัวที่มั่นคงและมีคุณภาพส่งผลโดยตรงต่อความสุขและความมั่นคงของชุมชน เมืองที่ส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้จะสามารถสร้างสังคมที่เข้มแข็งและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.6 ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต การมีบ้านหรือที่พักที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับการใช้ชีวิตช่วยลดความกังวลและสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว โครงการที่อยู่อาศัยราคาประหยัดและเข้าถึงง่ายช่วย

ตอบสนองความต้องการของประชากรในทุกกลุ่ม การมีส่วนร่วมสาธารณะหรือพื้นที่ออกกำลังกายช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งกายและใจ การลดเสียงรบกวน มลพิษทางอากาศ และขยะในพื้นที่ช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น การมีไฟฟ้า น้ำประปาที่สะอาด การเก็บขยะ และบริการพื้นฐานอื่น ๆ อย่างเพียงพอช่วยให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกสบาย ชุมชนที่สามารถเข้าถึงบริการเหล่านี้ได้ง่ายย่อมส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคม การมีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าถึงง่าย ช่วยลดความเสี่ยงต่ออาชญากรรม การออกแบบพื้นที่ให้ลดจุดเสี่ยงและเพิ่มแสงสว่างในที่สาธารณะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้ประชาชน การใช้น้ำ ดิน และทรัพยากรอื่น ๆ อย่างยั่งยืนช่วยสนับสนุนการเกษตรและอาชีพในท้องถิ่น การรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อมช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับการอยู่อาศัยและการทำงาน ระบบการแยกขยะ การรีไซเคิล และการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีช่วยลดปัญหามลพิษ การดูแลน้ำเสียและคุณภาพอากาศในพื้นที่ช่วยสร้างชุมชนที่น่าอยู่และปลอดภัย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ผลกระทบโดยรวมชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดีจะช่วยสร้างความสุข ความปลอดภัย และสุขภาวะที่ดีให้แก่ประชาชน อีกทั้งยังส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชนและความพร้อมในการพัฒนาสู่เมืองที่มีศักยภาพในอนาคต

1.7 ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นเมืองที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่น ความเท่าเทียม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ปัจจัยสำคัญประกอบด้วย ภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิต การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตนเองจะสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจ การบริหารงานที่โปร่งใสและไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับรัฐ การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ การจัดเวทีประชุมหรือฟอรัมสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน การดูแลประชาชนอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ หรือสถานะทางเศรษฐกิจ การให้โอกาสเท่าเทียมในการใช้บริการของรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล และการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การเปิดเผยข้อมูลและการให้คำชี้แจงที่ชัดเจนช่วยสร้างความไว้วางใจในภาครัฐ การให้ความสำคัญกับข้อร้องเรียนของประชาชนและการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังช่วยสร้างความเชื่อมั่นในภาครัฐ ภาครัฐควรแจ้งข่าวสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน การเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัลช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน การจัดการปัญหาและการพัฒนาที่มุ่งเน้นความต้องการและความสุขของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ผลกระทบโดยรวมการบริหารจัดการที่ดีของรัฐไม่เพียงส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เป็นเมืองที่ยั่งยืน แต่ยังสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐและประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะยาว

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 351 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.27 มีอายุ ตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ร้อยละ 43.20 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 81.87 และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 77.61

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวม

ข้อ	ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน	ระดับความเห็นด้วย			ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1	ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต	4.37	0.77	มาก	1
2	ด้านชีวิตครอบครัว	4.25	0.77	มาก	2
3	ด้านชีวิตการทำงาน	4.24	0.83	มาก	3
4	ด้านความรู้	4.20	1.17	มาก	4
5	ด้านสุขภาพอนามัย	4.17	0.86	มาก	5
6	ด้านรายได้และการกระจายรายได้	4.13	0.91	มาก	6
7	ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ	3.97	0.86	มาก	7
รวม		4.19	0.88	มาก	

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.77) ลำดับที่ 2 ด้านชีวิตครอบครัวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.77) ลำดับที่ 3 ด้านชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.83) ลำดับที่ 4 ด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 1.17) ลำดับที่ 5 ด้านสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.86) ลำดับที่ 6 ด้านรายได้และการกระจายรายได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.91) และลำดับที่ 7 ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมืองมีความอยู่ดีมีสุขด้วยกัน 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต มีบ้านหรือที่พักที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับการใช้ชีวิตช่วยลดความกังวลและสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว โครงการที่อยู่อาศัยราคาประหยัดและเข้าถึงง่ายช่วยตอบสนองความต้องการของประชากรในทุกกลุ่ม การมีส่วนร่วมสาธารณะหรือพื้นที่ออกกำลังกายช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งกายและใจ การลดเสียงรบกวน มลพิษทางอากาศ และขยะในพื้นที่ช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น การมีไฟฟ้า น้ำประปาที่สะอาด การเก็บขยะ และบริการพื้นฐานอื่น ๆ อย่างเพียงพอช่วยให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกสบาย ชุมชนที่สามารถเข้าถึงบริการเหล่านี้ได้ง่ายย่อมส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคม การมีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าถึงง่าย ช่วยลดความเสี่ยงต่ออาชญากรรม

2. ด้านชีวิตครอบครัว มีการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนความรัก ความเข้าใจ และการยอมรับในครอบครัว ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกปลอดภัยและมีความสุข การมีกิจกรรมครอบครัว เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน

หรือการพักผ่อนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ การแบ่งปันหน้าที่ เช่น การทำงานบ้าน การดูแลลูก หรือการจัดการทรัพยากรในครอบครัว ช่วยลดความกดดันในสมาชิกแต่ละคน

3. ด้านชีวิตการทำงาน ภาครัฐมีการสนับสนุนในการฝึกอบรมหรือการสนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มเติมช่วยให้แรงงานสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรม โอกาสในการพัฒนาทักษะช่วยเพิ่มโอกาสเลื่อนตำแหน่งหรือขยายขอบเขตการทำงาน การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและลดความเหลื่อมล้ำในสถานที่ทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังคณา ธนาภูภาพพันธุ์ และชุตานพร สอนภักดี เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการจ้างงาน ความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน และความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขแตกต่างกัน (อังคณา ธนาภูภาพพันธุ์ และชุตานพร สอนภักดี, 2565)

4. ด้านความรู้ ชุมชนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมหรือการอบรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา ที่พัฒนาทักษะด้านการคิดและการวางแผน ซึ่งจะช่วยให้ความสามารถของประชากรในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การเข้าถึงการศึกษาและข้อมูล ได้แก่ การมีศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุดประชาชน หรือแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต เมืองที่สนับสนุนการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน

5. ด้านสุขภาพอนามัย ภาครัฐมีการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีสวนสาธารณะ สนามกีฬา หรือพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย เช่น ลู่วิ่ง สนามเด็กเล่น หรือเส้นทางจักรยาน ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ประชากรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ เรื่อง การพัฒนาแบบวัดความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ เป็นองค์ประกอบหลักของครอบครัวอยู่ดีมีสุข (รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ, 2563)

6. ด้านรายได้และการกระจายรายได้ ชุมชนมีรายได้ที่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการศึกษาช่วยลดความกังวลและเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชากร การสนับสนุนงานที่มีค่าตอบแทนเหมาะสมและสร้างมูลค่าเพิ่มในท้องถิ่น การกำหนดนโยบายที่ช่วยให้กลุ่มประชากรรายได้น้อยได้รับการสนับสนุน เช่น การให้เงินอุดหนุน การเข้าถึงบริการสาธารณะ และการฝึกอบรม เมืองที่มีการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมจะช่วยสร้างสมดุลในชุมชนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางการเงิน เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือทุนเพื่อเริ่มต้นธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชรัตน์ ไหมรัตน์ไชยชาญ และอาแว มะแสด เรื่อง ความอยู่ดีมีสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในชุมชนแออัดเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความอยู่ดีมีสุขจะต้องมีทรัพย์สินเงินทองสำหรับการใช้สนองความต้องการในการดำรงชีพและเก็บออม (ธวัชรัตน์ ไหมรัตน์ไชยชาญ และอาแว มะแสด, 2565)

7. ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิต การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตนเองจะสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจ การบริหารงานที่โปร่งใสและไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับรัฐ การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ การจัดเวทีประชุมหรือฟอรัมสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน

การดูแลประชาชนอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ หรือสถานะทางเศรษฐกิจ การให้โอกาสเท่าเทียมในการใช้บริการของรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล และการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาสร้างเป็นโมเดลรูปแบบความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานีได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี

องค์ความรู้ใหม่ของโมเดลรูปแบบความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านความรู้ 3) ด้านชีวิตการทำงาน 4) ด้านรายได้และการกระจายรายได้ 5) ด้านชีวิตครอบครัว 6) ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต และ 7) ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะจากการดำเนินงานวิจัยเรื่อง รูปแบบความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนประชาชนชุมชนกลายเป็นเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและพัฒนาในด้านที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างยั่งยืนผ่านการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่อง การอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมกิจกรรมทางกายและกิจกรรมเชิงสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายกลางแจ้งในพื้นที่สีเขียว โดยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ส่วนข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไปโดยผู้วิจัยเสนอแนะให้พัฒนาการวิจัยเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนชุมชนกลายเป็นเมืองที่ครอบคลุมทั้ง ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความรู้ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านรายได้ และการกระจายรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต และด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2565). ประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ก่อนจัดทำร่างผังเมืองรวม ครั้งที่ 3 ผังเมืองรวมเมืองอุดรธานี. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก <https://pvnweb.dpt.go.th/udonthani/th/general-press-release/12450>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2564). รายงานประจำปี 2564 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก http://164.115.46.29/media/details?media_group_code=10&media_type_id=30&media_id=4851
- ธวัชรรัตน์ ไหมรัตน์ไชยชาญ และอาแว มะแส. (2565). ความอยู่ดีมีสุขของแม่เลี้ยงเดี่ยวในชุมชนแออัด เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 14(27), 49-61.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). ประชากรและสังคม 2561. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรสังคม.
- รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ. (2563). การพัฒนาแบบวัดความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ เป็นองค์ประกอบหลักของครอบครัวอยู่ดีมีสุข. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 28(1), 26-37.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). การพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=9533&filename=evaluate_happiness

- สำนักทะเบียนท้องถิ่นตำบลโนนสูง. (2559). ตารางข้อมูลพื้นฐานจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2564 จาก https://www.noonsung.go.th/view_file.php?id=169
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังคณา ธนานุภาพพันธุ์ และชุตาพร สอนภักดี. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของพนักงานในเขต กรุงเทพมหานคร. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 9(2), 184-200.

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อ
นวัตกรรมการจัดการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ของจังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS
INFLUENCING THE MANAGEMENT INNOVATION OF COMMUNITY BASED TOURISM
AFTER THE COVID-19 ERA, SONGKHLA PROVINCE

ปกรณ์ ลิ้มโยธิน*, ปุณยนุช รุธิระโก, เจตน์สฤกษ์ สักขพันธ์, อริสรา บุญรัตน์

Pakorn Limyothin*, Poonyanuch Ruthirako, Jedsarid Sangkapan, Arisa Boonrat

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: pakorn@hu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการจัดการเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ของจังหวัดสงขลา มีขอบเขตพื้นที่การวิจัยจากชุมชนจัดการท่องเที่ยว 39 ชุมชนใน 16 อำเภอของจังหวัดสงขลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ประเภทวิจัยเชิงอธิบาย โดยเลือกใช้การวิจัยแบบผสม ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพนำและตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง 220 ราย จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 4 ตัวแปรแฝง คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยว และนวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งวัดจากตัวแปรสังเกตได้รวม 18 ตัวแปร (ทรัพยากร วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ จิตสำนึก ประสิทธิภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการที่พัก การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ ความสามารถด้านไอที ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงานบริการ ด้านการเรียนรู้ ด้านการสนับสนุน กฎกติกา บริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาท้องถิ่น) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 5 ตอน มาตราวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยโปรแกรม SPSS และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีค่าต่าง ๆ ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 111.23$, $df = 104$, $\chi^2/df = 1.007$, $P\text{-Value} = 0.29$, $GFI = .95$, $AGFI = .91$, $RMSEA = .02$) โดยในโมเดล อธิบายความแปรปรวนของนวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ร้อยละ 62 และพบว่า นวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจากศักยภาพการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว และทรัพยากรการ

ท่องเที่ยว โดยมีข้อเสนอแนะหลัก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดสรรรายได้อย่างเป็นธรรม ที่จะช่วยส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน

คำสำคัญ: นวัตกรรมจัดการ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, จังหวัดสงขลา

Abstract

The objective of this research was to develop and test a structural equation model of factors influencing the management innovation of community based tourism after the COVID-19 era, Songkhla province. The research area is based on 39 tourism management communities in 16 districts of Songkhla province. The study employed mixed methodology, starting with the qualitative study followed by the quantitative study. The sample consisted of 220 cases obtained by multi-stage sampling. The research was analyzed for 4 latent variables: tourism resource, tourism activities, tourism potential and community Based tourism management innovation, which obtained from 18 observed variables (local resources, culture, history, consciousness, experience, facilities, accommodation services, participation, leadership, IT skills, public relations, customer service work, learning, support, rules, management, technology use, local development). Questionnaires were used as a research instrument which measured five-point Likert scales. SPSS program was used to analyze for basic statistics and LISREL program was used for model testing. The major findings showed that the causal relationship model was valid and fit the empirical data ($\chi^2 = 111.23$, $df = 104$, $\chi^2/df = 1.007$, P-Value = 0.29, GFI = .95, AGFI = .91, RMSEA = .02). The model described 62% of variance in the community based tourism management innovation. The tourism potential was of the highest direct effect on the community based tourism management innovation while, the tourism activities, and the tourism resource were in the descending order. The main recommendations are community actively participation and maximize economic benefit for fair income allocation, which will help promote sustainable community-based tourism management.

Keywords: Management Innovation, Community Based Tourism, Songkhla Province

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ชาวบ้านในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างความรู้ภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร การสื่อสารจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ในการแข่งขันทรัพยากร สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (อรรถพล ศิริเวชพันธ์, 2564) สงขลาเป็นจังหวัดที่เอื้อต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว มีสนามบิน มีทางหลวงแผ่นดิน เชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซีย อำเภอหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ตอนล่าง มีโรงพยาบาลมาตรฐานระดับสากลหลายแห่ง และเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางการแพทย์ที่ทันสมัยและใหญ่ที่สุดในภาคใต้ มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่อำเภอสะเดา เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาทุกระดับ เป็น Sports City และเป็น Mice City มีศูนย์ประชุมนานาชาติขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับการประชุมต่าง ๆ มีโรงแรมและห้องพัก ที่มีมาตรฐานเป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายในขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละชุมชนที่เป็นพหุวัฒนธรรม หลากหลายเชื้อชาติ มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งภูเขาและทะเล โดยเฉพาะทะเลสาบสงขลาที่เป็น Lagoon Lake ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเป็นทะเลสาบสามน้ำที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ, 2559)

อย่างไรก็ตาม โลกการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปหลังจากได้มีการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เกิดขึ้นมีการพบการติดเชื้อครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีน หลังจากนั้น โลกก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีวันหวนกลับไปเหมือนเดิมอีก ไวรัสนี้เป็นสายพันธุ์ที่ 7 ของไวรัสโคโรนาที่ติดต่อในมนุษย์สามารถติดเชื้อโดยการสัมผัสระยะใกล้โดยการอยู่ใกล้ผู้ที่มีอาการ ไอจาม แล้วมีฝอยละอองของน้ำลายหรือน้ำมูกกระเด็นมาโดนก็จะทำให้ติดเชื้อได้ ดังนั้น จะเห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์หลังจากที่เชื้อโรคตัวนี้อุบัติขึ้นในโลกได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง เราได้เห็นมนุษย์ทุกประเทศใส่หน้ากากอนามัย (Mask) ใช้สเปรย์แอลกอฮอล์ มีระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีนวัตกรรมต่าง ๆ มากมายเกิดขึ้นเพื่อป้องกันการระบาดของไวรัส COVID-19 (อรรถพล ศิริเวชพันธ์, 2564)

นวัตกรรมจัดการจัดการมีความสำคัญอย่างยิ่งในสภาวะแวดล้อมปัจจุบันเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการตลาดทางวัฒนธรรม และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ช่วยยกระดับศักยภาพในการแข่งขัน นวัตกรรมทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เพิ่มรายได้และลดต้นทุน เป็นประโยชน์มีคุณค่า จึงเป็นศาสตร์ของการต่อยอดและขยายผลโดยการรวมศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ การออกแบบ การตลาด เป็นต้น ทฤษฎีทางธุรกิจและเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) มากกว่าการสร้างองค์ความรู้แบบเฉพาะสาขาอย่างในรูปแบบเดิม ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งทั้งมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสถานการณ์การระบาดของไวรัส COVID-19 คลี่คลายลง การปรับปรุงพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวการอนุรักษ์และการรักษามาตรฐานต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีคุณค่าจะทำให้เกิดดึงดูดในการท่องเที่ยวชุมชน นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมไปถึงการส่งเสริมสร้างภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ที่สร้างกระแสทางการตลาด จะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างโมเดลสมการโครงสร้างที่มีประโยชน์ในการอธิบายปัญหาการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ โดยในแต่ละสมการแสดงการเชื่อมโยงของสาเหตุ ตลอดจนสัมพันธ์อิทธิพลระหว่างตัวแปร เนื่องจากแต่ละชุมชนทั้ง 39 ชุมชนใน 16 อำเภอของจังหวัดสงขลา มีคุณลักษณะ พื้นฐานส่วนบุคคล ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ส่งผลให้

เกิดการสร้างนวัตกรรมทางการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเป็นลำดับขั้น (Exploratory Sequential Design) ที่มีการวิจัยเชิงคุณภาพนำและตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายองค์ความรู้ในการสร้างนวัตกรรมด้านการจัดการที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมจะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสงขลา และยังเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อค้นหายุทธศาสตร์ในการพัฒนา และปรับปรุงปัจจัยต่าง ๆ ต่อผลสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายหลังสถานการณ์ไวรัส COVID-19 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างโมเดลที่อธิบายถึงปัจจัยด้านการจัดการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายหลังสถานการณ์ไวรัส COVID-19 ของจังหวัดสงขลา
2. เพื่อทดสอบโมเดลขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายหลังสถานการณ์ไวรัส COVID-19 ของจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ประเภทวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) โดยเลือกใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) (Creswell, J. W., 2003) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสานเป็นลำดับขั้น (Exploratory Sequential Design) (Creswell, J. W. & Clark, V. L., 2011) ที่มีการวิจัยเชิงคุณภาพนำและตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Methodology) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) เพื่อหาคำอธิบายแนวทางการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ของจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดวิจัยในขั้นตอนต่อไป การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในขั้นตอนแรก จึงมีความสำคัญเพื่ออธิบายถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้นำวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Methodology) มาใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาสร้างสมมติฐานของการสร้างนวัตกรรมการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการนำเสนอระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการศึกษาเอกสารต่าง ๆ (Documentary Search) ของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) แต่ละกลุ่ม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืองานวิจัยตามแนวคิดของ Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. ประกอบด้วยเกณฑ์ 4 ข้อ คือ ความเชื่อถือได้ (Credibility) การทำ

ซ้ำได้ (Dependability) การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) และการยืนยันผลการวิจัย (Conformability) (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 1985)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการของ Miles, M. B. & Huberman, A. M. ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ การจัดระเบียบข้อมูลด้วย การถอดเทปอ่านข้อความและลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูลด้วยรหัสหมวดหมู่ตามความหมาย เพื่อให้ประเด็น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล และสรุปตีความผลการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลแต่ละด้านด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอนของไมล์และฮูเบอร์แมน (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การจัดระเบียบข้อมูล ได้แก่ การถอดเทปสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกสิ่งที่สังเกตพบและสรุปข้อมูลในทันทีหลังการสัมภาษณ์แต่ละวัน หลังจากนั้นอ่านข้อความหลาย ๆ รอบให้เข้าใจ และเลือกข้อความที่บ่งบอกประเด็นสาเหตุของพฤติกรรมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยกำหนดรหัสกับข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลังให้รหัสในตัวอย่างแต่ละรายแล้วจึงรวมอภิปรายความแตกต่างของ รหัสที่ให้ก่อนที่จะให้รหัสข้อมูลในผู้ให้ข้อมูลรายถัดไป ขั้นตอนที่ 2 การแสดงข้อมูล คือ การจัดกลุ่มข้อมูลใหม่ตามรหัสที่ให้ในขั้นตอนแรก และขั้นตอนที่ 3 การสรุป การตีความ ผู้วิจัยหาข้อสรุปโดยมองหาแบบแผนที่ปรากฏในข้อมูล และมองหาความแตกต่าง - ความเหมือนของข้อมูลในส่วนต่าง ๆ หลังจากนั้นนำข้อสรุปมาตีความ

ขั้นที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบจากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยโดยผนวกกับข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาพัฒนาเครื่องมือการวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยทดสอบกรอบ แนวคิดการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Hair, J. F. et al. คือ ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า หรือจำนวนเส้นทาง (Path) (Hair, J. F. et al., 2010) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโมเดลกรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้มี จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 43 พารามิเตอร์ หรือมีจำนวนเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดทั้งหมด 43 เส้นทาง ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมมีขนาด 215 คน ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างรวม 220 คน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณนี้ได้จากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบประมาณค่า (Rating Scale) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการวัดผล 2 ท่าน และด้านการท่องเที่ยว 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหา และภาษาที่ใช้เพื่อให้แบบวัดมีความสมบูรณ์และสามารถวัดในสิ่งที่วัดได้ การวิเคราะห์ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เพื่อพิจารณาถึงคุณภาพของข้อคำถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแต่ละตัวแปรแฝงอยู่ระหว่าง 0.79 - 0.91 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องภายในอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิงเพื่อสรุปผล วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยโปรแกรม SPSS และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL ตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์ในโมเดล เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยนำวิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีก่อนนำมาพัฒนาเป็นโมเดลสมการโครงสร้างมีตัวแปรแฝง (Latent Variable) 4 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายในแฝง 2 ตัวแปร (นวัตกรรมการจัดการฯ ศักยภาพบุคลากร) ตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัวแปร (แหล่งท่องเที่ยวฯ กิจกรรมการท่องเที่ยวฯ) และตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) ที่ใช้เป็นตัววัด 18 ตัวแปร (ทรัพยากร วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ จิตสำนึก ประสพการณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการที่พัก การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ ความสามารถด้านไอที ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงานบริการ ด้านการเรียนรู้ ด้านการสนับสนุน กฎกติกา บริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาท้องถิ่น)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง และทดสอบโมเดลที่อธิบายถึงปัจจัยด้านการจัดการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่า ผู้ตอบแบบ สอบถาม ทั้งหมด จำนวน 220 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 86.36 เป็นผู้ที่มียายุมากกว่า 51 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.09 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 72.27 เป็นผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 67.27 และส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 ถึง 20,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 45.90 ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	190	86.36
	หญิง	30	13.64
อายุ	21 - 30 ปี	5	2.27
	31 - 40 ปี	6	2.73
	41 - 50 ปี	24	10.91
	51 ปีขึ้นไป	185	84.09
สถานภาพ	โสด	61	27.73
	สมรส	159	72.27
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	148	67.27
	ปริญญาตรี	55	25.00
	สูงกว่าปริญญาตรี	17	7.73
รายได้	ต่ำกว่า 10,000 บาท	88	40
	10,000 - 20,000 บาท	101	45.9
	มากกว่า 20,000 บาท	31	14.09

องค์ประกอบนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า นวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน (D) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเรียนรู้ (D4) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านการจัดการ (D3) ($\bar{X} = 4.16$) และด้านองค์กรชุมชน (D2) ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 16.11 - 18.30 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ตัวแปร (N = 220คน)	$\bar{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	4.28	มาก	0.51	2.58	5.00	11.86	-0.53	-0.30
โครงสร้างพื้นฐาน	4.47	มาก	0.53	2.67	5.00	11.75	-0.80	0.18
การพัฒนาปรับปรุง	4.32	มาก	0.58	2.33	5.00	13.46	-0.73	0.02
การยกระดับมาตรฐาน	4.18	มาก	0.67	1.67	5.00	15.88	-0.70	0.27
สิ่งอำนวยความสะดวก	4.17	มาก	0.67	2.33	5.00	16.03	0.41	-0.57
กิจกรรมการท่องเที่ยว	4.02	มาก	0.66	2.25	5.00	16.57	-0.46	-0.54
ผลิตภัณฑ์ชุมชน	3.49	มาก	0.46	1.33	5.00	19.11	-0.67	0.20
มาตรฐานการบริการ	3.68	มาก	0.90	1.33	5.00	24.38	-0.54	-0.25
คุณค่าการท่องเที่ยว	4.27	มาก	0.79	1.33	5.00	18.58	-1.04	0.58
ความปลอดภัย	4.11	มาก	0.89	1.00	5.00	21.50	-1.22	1.50
ศักยภาพการท่องเที่ยว	4.13	มาก	0.55	2.67	5.00	13.36	-0.42	-0.54
สภาพแวดล้อม	3.95	มาก	0.66	2.00	5.00	16.69	-0.34	-0.53
ประชาสัมพันธ์	4.26	มาก	0.57	2.67	5.00	13.39	-0.67	-0.67
ภาพลักษณ์และการส่งเสริม	4.00	มาก	0.81	1.33	5.00	20.32	-0.77	-0.31
การสร้างกระแสการตลาด	4.27	มาก	0.60	2.50	5.00	14.15	-0.75	-0.02
จิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น	4.16	มาก	0.70	2.00	5.00	16.75	-0.76	0.17
การมีส่วนร่วม	4.15	มาก	0.64	2.67	5.00	15.31	-0.20	-0.93
นวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยว	4.11	มาก	0.64	1.67	5.00	15.55	-0.85	0.97
ทรัพยากร	4.00	มาก	0.73	1.33	5.00	18.30	-0.83	1.91
องค์กรชุมชน	4.06	มาก	0.74	1.00	5.00	18.16	-0.96	1.76
การจัดการ	4.16	มาก	0.72	1.33	5.00	17.32	-0.98	1.17
การเรียนรู้	4.25	มาก	0.68	1.67	5.00	16.10	-0.85	0.56

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีตัวแปรแฝง (Latent Variable) 4 ตัวแปร คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยว และนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 18 ตัวแปร

การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน พบว่าโมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากพิจารณาจากค่า ไค - สแควร์ มีค่าเท่ากับ 338.43 ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ 129 และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .000 ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.84 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.79 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.061 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.094 จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นจากข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ดั้งเดิมที่กำหนดว่า ค่าความคลาดเคลื่อนต้องไม่สัมพันธ์กันเป็นข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ด้วย Structural Equation Model ซึ่งกำหนดให้มีการนำค่าความคลาดเคลื่อนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันตามสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ผลการปรับโมเดลจะได้ค่าขนาดอิทธิพล และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาปรับโมเดลจากดัชนีดัดแปลงโมเดล (Modification Indices) และได้ปรับโมเดลระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน โดยได้ปรับ 1) เส้นทาง Theta-Delta (TD) และ 2) เส้นทาง Theta-Epsilon (TE) และผลการปรับโมเดลทำให้ได้โมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตารางและภาพประกอบ

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค - สแควร์ มีค่าเท่ากับ 111.32 องศาอิสระเท่ากับ 104 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .29 นั่นคือ ค่าไค - สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.940 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ สนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.22 ถึง 0.80 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด คือ องค์กรชุมชน (D2) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80 รองลงมา คือ การจัดการ (D3) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.79 และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุด คือ สภาพแวดล้อม (C1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.22 ในภาพรวมค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R-square: R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่า การศึกษาสภาพการท่องเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.82 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดลประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถอธิบายความแปรปรวนศักยภาพการท่องเที่ยว ได้ร้อยละ

82.00 ส่วนนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.62 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยว สามารถอธิบายความแปรปรวนของนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ได้ร้อยละ 62.00

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพหุสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง 0.430 ถึง 0.677 โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวกตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.677 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า เมื่อมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว จะเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมา คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.652 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น ศักยภาพและความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว จะเพิ่มมากขึ้นและสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เท่ากับ 0.35 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยผ่านศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว เท่ากับ 0.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

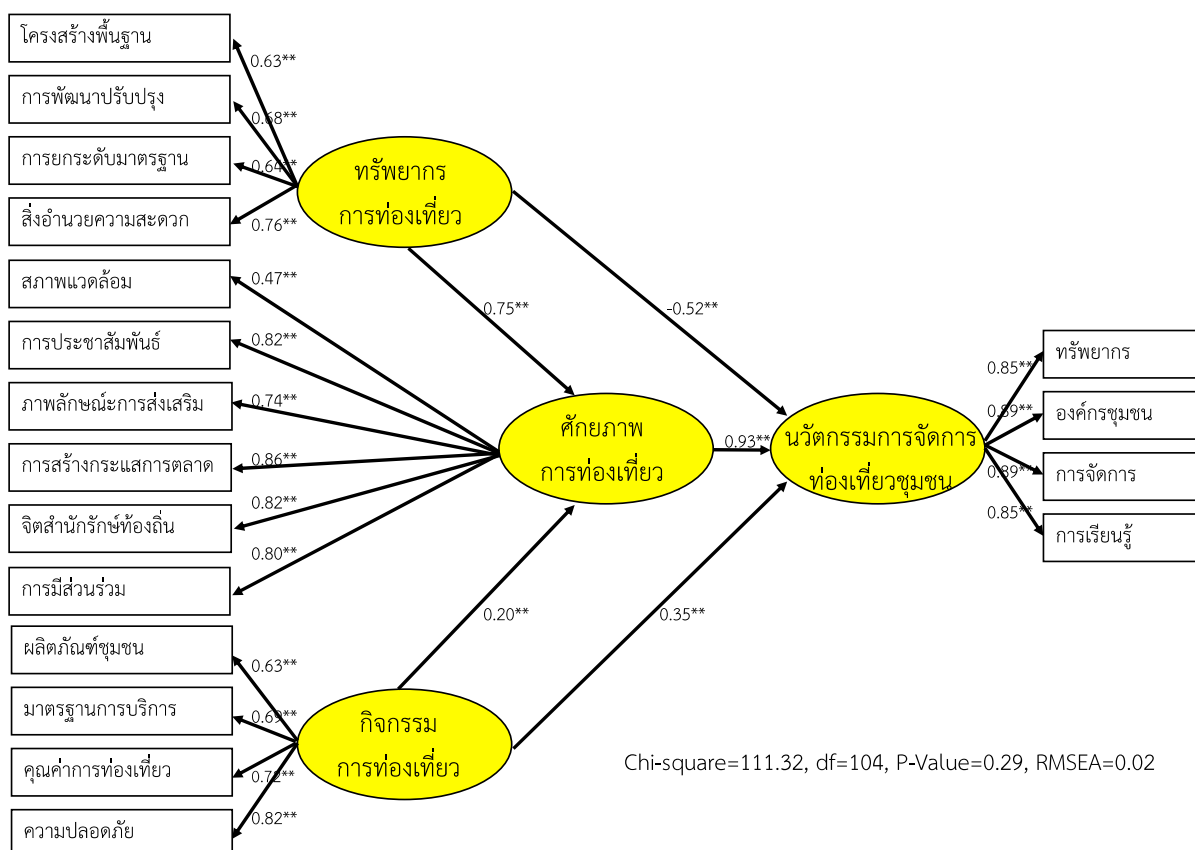
ตัวแปรเหตุตัวแปรผล	ทรัพยากรการท่องเที่ยว			กิจกรรมการท่องเที่ยว			ศักยภาพการท่องเที่ยว		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ศักยภาพ	.75		.75	.20		.20			
การจัดการ	(.15)		(.15)	(.11)		(.11)			
การท่องเที่ยว	4.94		4.94	1.78		1.78			
นวัตกรรมการ	.18	.70	-0.52	.54	.19	.35	.93		.93
จัดการท่องเที่ยว	(.11)	(.02)	(.28)	(.11)	(.09)	(.09)	(.29)		(.29)
ชุมชน	1.64	2.52	-1.82	5.08	2.20	3.76	3.20		3.20
ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ = 111.32 df = 104 p = .29 GFI = .95 AGFI = .91 RMSEA = .02								
ตัวแปร	A1	A2	A3	A4					
ความเที่ยง	0.40	0.46	0.41	0.58					
ตัวแปร	B1	B2	B3	B4					
ความเที่ยง	0.40	0.48	0.52	0.67					
ตัวแปร	C1	C2	C3	C4	C5	C6			
ความเที่ยง	0.22	0.67	0.55	0.74	0.67	0.64			
ตัวแปร	D1	D2	D3	D4					
ความเที่ยง	0.72	0.80	0.79	0.73					

ตารางที่ 3 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน (ต่อ)

ตัวแปรเหตุตัวแปรผล	ทรัพยากรการท่องเที่ยว			กิจกรรมการท่องเที่ยว			ศักยภาพการท่องเที่ยว		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
สมการโครงสร้างของตัวแปร ศักยภาพการท่องเที่ยว นวัตกรรมการท่องเที่ยว									
R Square (R^2)	0.82			0.62					
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Var.)	A			B			C		
A	1.000								
B	.514**	1.000							
C	.677**	.652**	1.000						
D	.430**	.606**	.626**	1.000					

หมายเหตุ: ตัวเลขวงเล็ก = ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, ** $p < .01$, * $p < .05$

TE = อิทธิพลรวม, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง และทดสอบโมเดลที่อธิบายถึงปัจจัยด้านการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สามารถยกระดับองค์ความรู้ก่อนหน้าให้มีความชัดเจนในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้สามารถขยายองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องได้กว้างขวางครอบคลุมหลายมิติ มีความเชื่อมโยงและความสำคัญในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้นกว่างานวิจัยก่อนหน้า ตั้งแต่เรื่องการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนที่ความเหมาะสมกับช่วงเวลาที่แตกต่างกันตามช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ยั่งยืนต่อไป ส่วนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทโดยเน้นให้เห็นถึงคุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับการท่องเที่ยวชุมชน โดยคำนึงถึงความมาตรฐานและปลอดภัยจากกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น ๆ และปัจจัยที่สำคัญ คือ ศักยภาพการท่องเที่ยวที่ต้องการความพร้อมในการมีส่วนร่วมของบุคลากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้วยกระแสทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวที่มาจากประสบการณ์ท่องเที่ยว จะเป็นตัวสะท้อนภาพลักษณ์หลักในการพิจารณาถึงศักยภาพการท่องเที่ยว

1. การสร้างโมเดลนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน นวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังสถานการณ์โควิด-19 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวทางกายภาพ และปรับปรุงทรัพยากรการท่องเที่ยวให้พร้อมและเหมาะสมยิ่งขึ้น นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยสร้างสภาพแวดล้อมสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย และรวดเร็วให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจตามมาตรฐานการท่องเที่ยว ชุมชนต้องจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยตามมาตรฐานการบริการ และมีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ซึ่งจะสามารถนำศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น ๆ คนในชุมชนต้องให้ความร่วมมือรวมกลุ่มสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมที่จะมีจิตสำนึกสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดคุณค่า และสร้างกระแสทางการตลาดผ่านสื่อกระแสสังคมออนไลน์ให้นักท่องเที่ยวสนใจมากขึ้นหรือมาเที่ยวซ้ำ

การสร้างโมเดลนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนด้วยโมเดลสมการโครงสร้างนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สร้างการการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ตัวแปรและองค์ประกอบหลักสะท้อนว่า การพัฒนาหรือยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด แม้ว่าจะมีรากฐานจากทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ตาม ดังนั้น ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมที่สวยงามมีจุดขายเหมาะสมกับการท่องเที่ยว มีการจัดการประชาสัมพันธ์หรือการตลาดให้นักท่องเที่ยวรู้จักผ่านช่องทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ หรือการตลาดสมัยใหม่ พัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของผู้สูงอายุหรือเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้นเพื่อสร้างภาพลักษณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อยกระดับพัฒนานวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพล ศิริเวชพันธ์ ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ (New Normal) เพื่อรองรับสถานการณ์โรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (อรรถพล ศิริเวชพันธ์, 2564)

2. การทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างของนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 18 ตัว ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจากการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลและผลการวิเคราะห์ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ สรุปได้ว่า น่าจะเป็นโมเดลที่เหมาะสม ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ร้อยละ 62.00 โดยมีตัวแปรภายในโมเดลประกอบด้วย องค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (A) กิจกรรมการท่องเที่ยว (B) สามารถอธิบายความแปรปรวนศักยภาพการท่องเที่ยว (C) ได้ร้อยละ 82.00 สรุปผลการวิจัยข้างต้นมีประเด็นควรอภิปรายรวม 3 ประเด็น

1) ผลการทดสอบการยืนยันว่าองค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอำนาจในการพยากรณ์นวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวได้น้อย 2) ผลการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างของนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยว ตัวแปรทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีศักยภาพการท่องเที่ยวเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากความเหมาะสมตามทฤษฎีของกรอบแนวคิดในการวิจัย การออกแบบวิจัยที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เครื่องมือวิจัยที่มีความเที่ยงสูง และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุในโมเดลค่อนข้างสูง และ 3) ผลการทดสอบโมเดลนี้มีตัวแปรภายใน ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถอธิบายความแปรปรวนศักยภาพการท่องเที่ยวได้ร้อยละ 82.00 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรฉวี คงดี และคณะ ได้ศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างของการสื่อสารทางการท่องเที่ยว การจัดการชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของทั้งชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และยังพบว่า ปัจจัยการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่อย่างไรก็ดี ปัจจัยการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวกลับมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการจัดการชุมชนในด้านการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวมทำให้เห็นได้ชัดว่าทดสอบโมเดลสมการเชิงโครงสร้างปัจจัยด้านการสื่อสาร และการจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีความเกี่ยวข้องกันของตัวแปรต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับ การจะนำชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องเริ่มจากปัจจัยการสื่อสารประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ร่วมกับการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ หรือการจัดการชุมชนด้านการท่องเที่ยวจึงจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (ฉัตรฉวี คงดี และคณะ, 2563) นอกจากนี้ โมเดลยังมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาปรับปรุงโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมความต้องการ และรูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับฐานวิถีชีวิตใหม่หลังสถานการณ์โควิด19 (เฉลิมพล ศรีทอง และธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์, 2564) และสอดคล้องกับ กานต์สิริ ปันทะนุ และคณะ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเวียงกุมกาม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยว และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวโบราณสถาน (กานต์สิริ ปันทะนุ และคณะ, 2566) ตลอดจนการให้ความสำคัญกับความแตกต่างของปัจเจกบุคคลในให้บริการและให้ความรู้พัฒนาการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน (พูนทรัพย์ เศษศรี และสุจิตรา ริมดุสิต, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมากกับทรัพยากร องค์การชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ ที่มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยว โดยมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสงขลา นวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีเป้าหมาย จึงเกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดสงขลาที่มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ จึงมีโอกาสนี้ที่จะประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล และให้ความรู้ในลักษณะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ นวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสงขลาที่ยั่งยืนและประสบความสำเร็จได้ จะต้องจัดในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ตลอดจนตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมในการระดมความคิดเพื่อการวางแผนดำเนินการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลจากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรหามาตรการที่จะช่วยกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำโมเดลสมการโครงสร้างที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและทดลองใช้ต่อไป เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ดีขึ้น เนื่องจากต้องการพิสูจน์ว่าการทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยว สามารถนำไปปรับใช้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ในทุกพื้นที่ และควรมีการทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นหรือภูมิภาคอื่น เพื่อพัฒนาโมเดลแข่งขัน (Competing Models) ในการตรวจสอบและเปรียบเทียบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อนวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในจังหวัดสงขลาเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สิริ ปันทะนุ และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเวียงกุมกาม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารช่วงฝน, 17(1), 55-65.
- ฉัตรณี คงดี และคณะ. (2563). โมเดลสมการโครงสร้างของการสื่อสารทางการท่องเที่ยว การจัดการชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 7(1), 109-128.
- เฉลิมพล ศรีทอง และธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่าสุโขทัยในฐานะเมืองสร้างสรรค์โลกภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal). วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 22(3), 45-55.
- ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ. (2559). สงขลาเมืองแห่งไมซ์ เพื่อรองรับกลุ่มการท่องเที่ยว IMT-GT. วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(1), 66-78.

- พูนทรัพย์ เศษศรี และสุจิตรา ริมดุสิต. (2566). ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 19(4), 40-50.
- อรรถพล ศิริเวชพันธ์. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ (New Normal) เพื่อรองรับสถานการณ์โรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษา ชุมชนหนองหะ อำเภอทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 12(1), 65-78.
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. (2nd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (2nd ed.). Thousand Oaks, Ca: Sage Publications.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis with Readings*. (4th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beberly Hills, California: Sage Publications.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะ ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง*

THE DEVELOPMENT OF AN ELDERLY HEALTH SYSTEM TO PROMOTE A WELL-BEING-ORIENTED SOCIETY FOLLOWING BUDDHIST PRINCIPLES IN PHATTHALUNG PROVINCE

พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลับ)*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, ดิเรก นุ่นกล่ำ, พระสมุห์ธณภัทร ทิพย์วงศ์

Phrakru Wuttisakorntham (Sakorn Nunklab)*, Pairat Chimhad, Direk Nunklam, Phrasamu Thanapat Tipwong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Phrakhruwutthisakorntham@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนา กาย จิตใจ สังคม และปัญญา ตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรลักษณ์ ผู้สูงอายุมิมีบทบาทในสังคมและสร้างคุณค่าภายในตนเอง 2) การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง เป็นการมุ่งเน้นการออกกำลังกาย โภชนาการที่เหมาะสม และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามหลักพุทธธรรม เช่น การปฏิบัติอิริยาบถ 4 ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม และพรหมวิหาร 4 เพื่อลดความเครียด ผ่านกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน และหน่วยงาน เช่น หมู่บ้านรักษาศีล 5 และการพัฒนาปัญญา เพื่อยอมรับความเป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา และ 3) การสร้างเครือข่ายระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง เป็นการสนับสนุนจากหน่วยงาน การพัฒนาผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการอบรมทักษะ เพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองและลดปัญหาสุขภาพระยะยาว

คำสำคัญ: ระบบสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, สังคมเชิงสุขภาวะ, วิถีพุทธ

Abstract

This research article aims to 1) Analyze the health system for the elderly in enhancing a well-being-oriented society based on Buddhist principles, 2) Develop the health system for the elderly to promote a well-being-oriented society following Buddhist principles in Phatthalung Province, and 3) Establish a health system network for the elderly to enhance a well-being-oriented society in Phatthalung Province. This qualitative research employed document analysis and in-depth interviews with 25 key informants selected through purposive sampling. The research instrument was an interview guide, and data were analyzed through classification and categorization. The findings revealed that 1) The elderly health system for promoting a well-being-oriented society in accordance with Buddhist principles emphasizes the development of physical, mental, social, and intellectual aspects based on Buddhist teachings. This includes accepting changes in life according to the principle of Tilakkhana (Three Characteristics of Existence), encouraging the elderly to take active roles in society, and fostering a sense of self-worth. 2) The development of the health system for the elderly in Phatthalung Province emphasized physical exercise, proper nutrition, and holistic health care following Buddhist teachings, including practicing the Four Postures (Iriyapatha), observing the Five Precepts (Pañca Sila), applying the Five Virtues (Pañca Dhamma), and cultivating the Four Divine Abidings (Brahmavihara) to reduce stress. Activities focused on strengthening relationships among families, communities, and organizations, such as the “Five Precepts Observance Village” project, and fostering intellectual development to embrace reality as per Buddhist principles. 3) Building a health system network for the elderly in Phatthalung Province involved support from relevant agencies, developing community leaders, encouraging participation in activities, fostering collaborative networks, and organizing skill training programs to promote self-care and mitigate long-term health issues.

Keywords: Health System, Elderly, Well-Being-Oriented Society, Buddhist

บทนำ

ในปัจจุบัน หลายประเทศมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และการรักษาโรคที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ ประเทศไทยก็เผชิญกับสังคมผู้สูงอายุ โดยในปี 2564 ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 13 ล้านคน หรือร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด คาดว่าปี 2573 จะเพิ่มเป็นร้อยละ 26.9 การเตรียมความพร้อมในระยะยาวจึงสำคัญ โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพกายและจิตใจ ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อย คือ การเสื่อมถอยของร่างกายและปัญหาจิตใจ เช่น ความวิตกกังวลและซึมเศร้า ผู้สูงอายุควรปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง ฝึกสมาธิ ใช้กิจกรรมกลุ่มคลายเครียด และมีกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ หรือเข้าร่วมสังคม เพื่อสร้าง

สมดุลชีวิต ดังนั้น ระบบสุขภาพมุ่งเน้นการส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุผ่านแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยผลงานสังคมเพื่อสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุ จึงมีหลากหลายแนวคิด โดยเฉพาะแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมในการรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุได้ดี เพราะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทาง ด้านกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ของผู้สูงอายุได้ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ปัญหาสุขภาพกาย ซึ่งเกิดจากความเสื่อมโทรมทางร่างกาย ความชราส่งผลให้โรคต่าง ๆ รุมเร้า เมื่อเกิดโรคทางกายส่งผลกระทบต่อ จิตใจ ทำให้เกิดความวิตกกังวลกระวนกระวายใจเป็นทุกข์ทั้งทางกายและทางจิต ในชนบทบางแห่ง พบว่า ผู้สูงอายุ เป็นโรคซึมเศร้าเนื่องจากพลัดพรากจากลูกหลานที่ต้องเดินทางไปทำงานต่างถิ่นที่อยู่ห่างไกลจึงขาดคนดูแล เมื่อเกิดปัญหาทางจิตใจแล้วก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายด้วย การช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้การดูแลรักษาสุขภาพทางกาย และทางจิต จึงเป็นเรื่องที่สังคมต้องส่งเสริมเอาใจใส่เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีตรงตาม ข้อกำหนดขององค์การอนามัยโลก ขณะเดียวกันองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของมวล มนุษย์ ทำหน้าที่เยียวยาแก้ไขปัญหามานานแล้วโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักคำสอนที่เน้นการพัฒนา จิตเป็นหลักสำคัญดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “สรรพสิ่ง มีใจเป็นหัวหน้า มีใจสำคัญที่สุด ล้วนเกิดจากใจ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากข้อมูลผู้สูงอายุในจังหวัดพัทลุงในปี 2566 พบว่า มีประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 114,663 คน คิดเป็นร้อยละ 21.94 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) ของประชากรในจังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่มีปัญหา ด้านสุขภาพแบบองค์รวม คือ ปัญหาด้านการเจ็บป่วยเรื้อรัง ติดเตียง พิกัด ครอบครัวยากจน สภาพที่อยู่อาศัย ไม่เหมาะสมต่อการพักอาศัย ผู้สูงอายุต้องรับภาระดูแลบุคคลในครอบครัวที่เป็นเด็ก ซึ่งพ่อแม่ต้องออกไปประกอบ อาชีพนอกบ้าน สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาระบบสุขภาพของ ผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง จากกระแสความตื่นตัวของประชาชน ทั่วไปที่ต้องการจะมีสุขภาพดีพร้อมกับกลุ่มประชาชนที่เจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องการดูแลสุขภาพตนเอง ทำให้กระแส นิยมในการดูแลสุขภาพมีมากขึ้น จึงจำเป็นต้องสนับสนุนและเพิ่มขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ให้กับครอบครัว ในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การให้ความสำคัญกับผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว เพื่อเสริมสร้าง ให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งขึ้นและการดูแลจะบรรลุผลเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ โดยเฉพาะวิธีการ และกลวิธีการดูแลที่แต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ค่านิยม การบริหารจัดการ และความ แตกต่างของพื้นที่ จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดพัทลุง และเพื่อนำเสนอการแก้ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง
3. เพื่อสร้างเครือข่ายระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธในจังหวัด พัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ตรงตามประเด็น การวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้เสนอลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดพัทลุง จำนวน 5 รูป กลุ่มสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน กลุ่มนักวิชาการด้านสาธารณสุข จำนวน 3 คน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการพัฒนาสังคม จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง จำนวน 2 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาสังคม จำนวน 2 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้มีประสบการณ์ และเป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือในประเด็นที่สัมภาษณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาออกแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2548) และความถูกต้องของเนื้อหาโดยเฉพาะประเด็นแนวคำถามที่สอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านผู้สูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านการพัฒนาระบบสุขภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ด้านเนื้อหาและทฤษฎี ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ด้านระเบียบวิธีวิจัย

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน คือ ระหว่างเดือนมกราคม 2567 - เดือนธันวาคม 2567 รวมระยะเวลา 12 เดือน หลังจากการตรวจสอบและสรุปผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเข้าทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 รูป/คน และ 3) ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลและนำคำตอบจากการสัมภาษณ์ นำมารวบรวม เรียบเรียงและนำไปวิเคราะห์ในรายละเอียดการสัมภาษณ์ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วนำไปเขียนเชิงพรรณนาประกอบบริบทตามวัตถุประสงค์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธ เป็นประเด็นสำคัญในสังคมที่ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หมายถึง การมีสุขภาพร่างกายที่ดี และครอบคลุมถึงความสำเร็จทางจิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ทั้งหมดนี้ เชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งเพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ การสร้างระบบสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง ได้แก่ ระบบสาธารณสุขที่รองรับผู้สูงอายุ บุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแลและสถานที่ที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ นอกจากนี้ อาหารและโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุก็เป็นปัจจัยสำคัญ รวมถึงการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และนโยบายจากภาครัฐ อีกทั้งหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 โยนิโสมนสิการ และแนวทางการดำเนินชีวิตที่สมดุล ล้วนเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุ 2) กระบวนการ (Process) ที่ใช้ในการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุสามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย การดูแลสุขภาพพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็น โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ออกกำลังกายที่เหมาะสม บริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และป้องกันโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ นอกจากนี้ การดูแลสุขภาพอนามัยและลดปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่โรคร้ายแรงก็มีบทบาทสำคัญ สุขภาวะทางจิต การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากจิตใจที่สงบและสมดุลช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การฝึกสมาธิ การพัฒนาสติ และการใช้ปัญญาในการพิจารณาปัญหาชีวิตช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดอย่างแยบคายตามหลักโยนิโสมนสิการ และการฝึกพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข สุขภาวะทางสังคมเป็นอีกมิติหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ โดยการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนจะช่วยให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม เช่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่คนรุ่นหลัง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมสันทนาการ หรือการเป็นที่ปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ ล้วนช่วยให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน สุขภาวะทางปัญญา การให้การศึกษาและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ ปัญญาสามารถนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิต และช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถหลุดพ้นจากความเครียดและความกังวล หลักปัญญารู้รอบรู้เท่าทันช่วยให้พวกเขามองโลกตามความเป็นจริง ขณะที่ปัญญาทำเป็นสนับสนุนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ ปัญญาอยู่ร่วมกันเป็นยังช่วยให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคม และปัญญาบรรลุ

อิสรภาพนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง 3) ผลผลิต (Output) ของกระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสุขภาวะที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุในทุกมิติ ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอย่างเหมาะสมจะมีร่างกายแข็งแรง ห่างไกลจากโรคเรื้อรัง มีสภาวะจิตใจที่มั่นคง และสามารถจัดการอารมณ์ได้อย่างดี นอกจากนี้ การมีบทบาทในครอบครัวและสังคมยังช่วยให้พวกเขามีคุณค่าในตนเอง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และ 4) ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นจากระบบสุขภาพนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม เมื่อผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีขึ้น ย่อมช่วยลดภาระของระบบสาธารณสุข และลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งผ่านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับคนรุ่นใหม่ ที่สำคัญ ระบบสุขภาพผู้สูงอายุที่ดำเนินไปตามแนววิถีพุทธ ช่วยส่งเสริมให้เกิดสังคมที่เปี่ยมด้วยความเมตตา ความสมานฉันท์ และความยั่งยืน

2. การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาวะทางกาย พบว่า ได้รับการพัฒนาระบบผ่านการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ เช่น กองทุนฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุที่ใช้เงินจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลสุขภาพร่างกายที่เหมาะสมและมีคุณภาพมากขึ้น (วิสุทธิ ธรรมเพชร, 2567) นอกจากนี้ ได้นำหลักวิถีพุทธ เช่น การปฏิบัติด้านร่างกายบริหารในอิริยาบถทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน สิ่งเหล่านี้สามารถช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงมากขึ้น ฉะนั้น การดูแลสุขภาพด้านร่างกายของผู้สูงอายุต้องดูแลอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้ความสำคัญกับการเดินในพื้นที่ต่างระดับ พื้นที่สูงชัน และการมีราวจับในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและส่งเสริมสุขภาพที่ดีในระยะยาว 2) ด้านสุขภาวะทางจิต พบว่า การมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตที่มีความสุขและยืนยาว ได้แก่ การอาศัยอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม อารมณ์ดี ไม่มีความเครียด รู้จักปล่อยวาง ไม่คิดมาก รวมทั้งการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัยออกกำลังกายตามสมควร มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ถูกสุขลักษณะ ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ระวังระวังไม่ให้เกิดอุบัติเหตุที่จะทำให้ร่างกายเสียหาย ไม่เป็นภาระกับลูกหลาน และต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ รู้จักฝึกตนให้มีสติอยู่กับตัวเองตลอดเวลา โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งในปัจจุบันได้ออกมาตรการและกฎหมายหลายมาตราที่สนับสนุนการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในเดือนเมษายนของทุกปีที่มีกิจกรรมให้ลูกหลานมารวมตัวกัน เพื่อสร้างความผูกพันและดูแลกันอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และผู้นำทางการให้บริการสุขภาพในการให้ความรู้การดูแลสุขภาพจิตตามแนววิถีพุทธเป็นสิ่งที่จำเป็น ผู้ให้ความรู้ มีความเข้าใจในหลักธรรมอย่างถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตามได้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่า ได้ดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพัทลุง เช่น โครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและความเสมอภาค โดยใช้หลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นหลักในการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมของ

ผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่เกษียณตัวเองในวัย 60 ปี และปลดระวางจากงาน ให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อให้มีอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ทำบุญทุกวันพระ ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งมีทักษะในเรื่องของการใช้ วิจารณญาณในการเลือกและคัดกรองข่าวสารพอสมควร รวมถึงการได้พบปะสมาคมกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้กับชีวิตประจำวันนั้น มาจากการศึกษาด้วยตนเองจากหนังสือ ทิวิ วิทย์ โทรทัศน์ ยูทูบ (อุเทน ชนะกุล, 2567) และ 4) ด้านสุขภาวะทางปัญญา พบว่า ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถครองตนอย่างมีสติและสร้างสมดุลระหว่างจิตและกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรู้สภาวะธรรมและนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและยอมรับความเป็นจริงของชีวิตได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณีไว้ ในขณะเดียวกันก็ควรปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงของโลก การมีความมั่นคงทั้งในเรื่องจิตใจ อารมณ์ และการดูแลสุขภาพของตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็น การมองโลกตามความเป็นจริงจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งทางกายและใจ การเข้าใจและปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรมต่าง ๆ ไม่จำกัดอยู่ที่วัยใด แต่ควรเลือกให้เหมาะสมกับช่วงวัยของตนเองการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุควรใช้คู่กันระหว่างทางโลกและทางธรรม การมีสติสัมปชัญญะและการปฏิบัติกรรมฐาน หรือวิปัสสนาจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามหลายคนอาจเข้าใจหลักธรรมของพุทธเพียงผิวเผินหรือยึดหลักพิธีกรรมโดยไม่ได้เข้าใจแก่นสาระสำคัญ การมีปฏิสัมพันธ์และเชื่อมต่อกันระหว่างคนในสังคมจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมอย่างแท้จริง

3. การสร้างเครือข่ายระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง พบว่า มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคล องค์กร และชุมชน โดยมีเป้าหมายร่วมในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในทุกมิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เครือข่ายนี้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การพัฒนาผู้นำที่มีคุณสมบัติอาวุโสและเสียสละ การสร้างจิตสำนึกในชุมชนให้เห็นคุณค่าของเครือข่าย และการแสวงหาสมาชิกใหม่เพื่อขยายเครือข่าย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น คณะสงฆ์และหน่วยงานท้องถิ่น ทุนทางสังคมที่เกิดจากความร่วมมือในชุมชน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนร่วมกัน การพัฒนาระบบสุขภาพนี้ช่วยลดปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ ส่งเสริมการดูแลตนเอง และสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การเน้นความสำคัญของการรักษาความต่อเนื่องของเครือข่าย การพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ การสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิก และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย กระบวนการเหล่านี้ส่งผลให้ระบบสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพัทลุงมีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. ระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธ พบว่า จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา อย่างครอบคลุม พร้อมทั้งใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะให้

ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคงในระยะยาว ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม จึงสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ได้บัญญัติธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติในมาตรา 47 ต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มี 12 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปรัชญาและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่เน้นความยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เช่น การให้ความสำคัญกับการป้องกันมากกว่าการรักษา 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป้าหมายของระบบสุขภาพ ลักษณะของระบบสุขภาพที่ควรมี เช่น ความเท่าเทียม ประสิทธิภาพ และการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ 3) การจัดให้มีหลักประกันและความคุ้มครองให้เกิดสุขภาพ ต้องมีการสร้างหลักประกันสุขภาพและระบบคุ้มครองที่ครอบคลุมประชาชนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการประกันสุขภาพหรือการช่วยเหลือทางสังคมอื่น ๆ 4) การสร้างเสริมสุขภาพ การเน้นไปที่การส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดีด้วยการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ 5) การป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ มาตรการในการป้องกันโรค การจัดการปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น มลพิษ และโรคติดต่อ 6) การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ การรับประกันว่าการบริการสาธารณสุขนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพสูง และมีการควบคุมเพื่อให้มั่นใจว่าบริการสุขภาพมีประสิทธิภาพและปลอดภัย 7) การส่งเสริม สนับสนุน การใช้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การสนับสนุนการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก เพื่อให้เป็นทางเลือกเพิ่มเติมในระบบสุขภาพ 8) การคุ้มครองผู้บริโภค ต้องมีมาตรการปกป้องผู้บริโภคในเรื่องของการรับบริการทางสุขภาพและการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างปลอดภัย 9) การสร้างและเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านสุขภาพ ส่งเสริมการสร้างและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องให้กับประชาชน เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเอง 10) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ การให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ถูกต้อง ทันสมัย และเข้าถึงง่ายแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลในการดูแลสุขภาพได้อย่างถูกต้อง 11) การผลิตและการพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุข การเตรียมบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีจำนวนเพียงพอและมีความเชี่ยวชาญ เพื่รองรับความต้องการของระบบสุขภาพ และ 12) การเงินการคลังด้านสุขภาพ การจัดการด้านงบประมาณและการเงินในระบบสุขภาพ เพื่อให้ระบบสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุมประชาชนทุกคน (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550) นอกจากนี้ การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุ ในการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพจะตามแนววิถีพุทธยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคลกิตติ โฆหารเสาวภาคย์ และคณะ ได้อธิบายการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงวัยในรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีการออกแบบให้ผู้สูงวัยได้พัฒนาสุขภาพในด้านต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งกาย จิต สังคม และปัญญา โดยแบ่งเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1) กายภาวนา เน้นการดูแลและพัฒนาสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุให้แข็งแรง ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพอนามัย และการจัดการด้านโภชนาการ โดยมุ่งให้ผู้สูงอายุมีความสามารถช่วยเหลือตนเอง ลดความเสี่ยงจากโรคภัย และเสริมสร้างความสมบูรณ์ของร่างกาย 2) สิลภาวนา ส่งเสริมสุขภาพทางสังคมและความสัมพันธ์ในชุมชน โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การมีบทบาทในชุมชน เช่น การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มคนในชุมชน การรักษาดินแดนธรรมนิยมประเพณี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในสังคม 3) จิตภาวนา มุ่งพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและสงบสุข โดยจัดกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายจิตใจ เช่น การทำสมาธิ การปฏิบัติธรรม และการเข้าร่วม

กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสติ สมาธิ มีความสงบภายใน และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมั่นคง และ 4) ปัญญาภavana เสริมสร้างภูมิปัญญาและความสามารถทางปัญญา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และสามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีและโลกปัจจุบัน กิจกรรมในรูปแบบนี้อาจรวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร การเข้าร่วมการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ และการทำกิจกรรมที่ท้าทายความคิด (มงคลกิตติ์ โวหารเสาวภาคย์ และคณะ, 2563)

2. การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพทางกาย พบว่า ระบบสุขภาพของผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาผ่านความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กองทุนฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านสุขภาพร่างกายอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมการปฏิบัติอิริยาบถ 4 ตามแนววิถีพุทธ เช่น การเดินในพื้นที่ต่างระดับพร้อมราวจับ ช่วยลดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ และส่งเสริมความแข็งแรงในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัจฉรา ปุระคม ได้อธิบายการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงวัย โดยใช้รูปแบบกิจกรรมทางกายสำหรับผู้สูงอายุ 5 รูปแบบ ดังนี้ 1.1) กิจกรรมทางกายที่บ้าน (Home-based Physical Activity) คือ กิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้เองที่บ้านเป็นกิจวัตร เช่น การทำงานบ้าน การกวาดถูพื้น รดน้ำต้นไม้ การเดินขึ้นลงบันได เลี้ยวหลาน หรือการยกของเบา ๆ รวมถึงการออกกำลังกายเบา ๆ เช่น เดินแกว่งแขน การนั่งยกขา และการใช้ยางยืด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยกระตุ้นการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน 1.2) กิจกรรมทางกายโดยการเดินทาง (Travel Physical Activity) คือ การเคลื่อนไหวระหว่างการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ผู้สูงอายุสามารถเลือกเดิน ขี่จักรยาน หรือใช้ระบบขนส่งสาธารณะ เช่น การเดินไปตลาดใกล้บ้าน การเดินไปทำงาน หรือการเดินขึ้นลงบันได เพื่อเพิ่มการออกกำลังกายในชีวิตประจำวัน 1.3) กิจกรรมทางกายเชิงนันทนาการ (Recreational Physical Activity) เป็นกิจกรรมผ่อนคลายที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและความสดชื่นของร่างกาย เช่น การร้องเพลง เต้นรำ ถ่ายรูป หรือการปลูกต้นไม้ ผู้สูงอายุสามารถทำในเวลาว่างจากงานบ้านหรือภาระประจำวัน เพื่อความเพลิดเพลินและลดความตึงเครียด 1.4) กิจกรรมทางกายที่มีการวางแผน (Planned Exercise Physical Activity) กิจกรรมที่มีการวางแผนสำหรับออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาอย่างชัดเจน สามารถทำได้ทั้งแบบรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เช่น การเข้าชมรมออกกำลังกาย หรือการเล่นกีฬาเพื่อเพิ่มสมรรถภาพร่างกาย และ 1.5) กิจกรรมทางกายแบบผสมผสาน (Multi-component Program) เป็นกิจกรรมที่รวมหลายรูปแบบ เช่น การออกกำลังกายระดับปานกลางถึงหนัก เพื่อเสริมสร้างระบบการหายใจ ระบบกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่น การทรงตัว และความว่องไว เพื่อความสมบูรณ์ของสุขภาพในผู้สูงอายุ (อัจฉรา ปุระคม, 2558) 2) ด้านสุขภาพทางจิต พบว่า การดูแลสุขภาพจิตมุ่งเน้นการสร้างอารมณ์ที่ดี ลดความเครียด และฝึกการปล่อยวาง โดยใช้หลักธรรม เช่น เบญจศีล เบญจธรรม และพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาจิตใจผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น การพบปะกันในช่วงเทศกาล ช่วยสร้างความผูกพันที่ดี นอกจากนี้ ความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ในการถ่ายทอดหลักธรรม ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักภavana 4 เป็นการพัฒนาทางด้านสราณะจิตใจของผู้สูงอายุ ยกย่องก้าลังใจที่เข้มแข็งมองโลกไปตามความเป็นจริงและยังสามารถให้ก้าลังใจกับบุคคลรอบข้าง รวมถึงบุตรหลาน สมาชิกในครอบครัวและสังคมต่อไปได้ คือ จิตตภavana พัฒนาจิต คือ พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติดีงามพร้อม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 2.1) คุณภาพจิต คือ ให้มีคุณธรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม

เป็นจิตใจที่สูง ประณีต เช่น มีเมตตา มีความรัก ความเป็นมิตร มีกรุณาอยากช่วยเหลือปลดปล่อยทุกข์ของผู้อื่น มีจาคะ คือ มีน้ำใจเผื่อแผ่ มีคารวะ มีความกตัญญู เป็นต้น 2.2) สมรรถภาพจิต คือ ให้เป็นจิตที่มีความสามารถ เช่น มีสติ มีวิริยะ คือ ความเพียร มีขันติ คือ อดทน มีสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นแน่วแน่ มีสัจจะ คือ จริงจัง มีอิทธิฐาน คือ เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อจุดหมาย เป็นจิตใจที่พร้อมและเหมาะที่จะใช้งาน โดยเฉพาะทางปัญญา คือ การคิดพิจารณาให้เห็นความจริงแจ่มแจ้งชัดเจน และ 2.3) สุขภาพจิต คือ ให้เป็นจิตที่มีสุขภาพดี มีความสุขสดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส พร้อมทั้งจะยิ้มแย้มได้ มีปิติ ปราโมทย์ ไม่เครียด ไม่กระวนกระวาย ไม่คับข้อง ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ไม่หดหู่โศกเศร้า เป็นต้น และสอดคล้องกับหลักไตรลักษณ์ ที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาสังคม ผู้สูงอายุได้ เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างนั้นหนีไม่พ้นหลักของไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น คือ ทุกข์หรือปัญหา ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไม่เที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นไม่มีตัวตนและดับสูญไป สิ่งนี้นำไปประกอบกับการฝึกจิต เจริญสติ ให้มีสติรู้คิด และเกิดปัญญารู้ชอบ 3) ด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่า การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุเน้นการสร้างสังคมที่มีความปรองดองและเสมอภาค โดยขับเคลื่อนผ่านโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) การจ้างงานผู้สูงอายุและการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน เช่น การทำบุญในวันพระ ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในสังคม เทคโนโลยีการสื่อสารยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นได้อย่างหลากหลาย จึงสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพลังทางสังคม ได้กำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยมีความเท่าเทียมและเสมอภาคในสังคม ผ่านการมีส่วนร่วมจากประชากรทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย และภาคีต่าง ๆ ในทุกระดับ ซึ่งแผนย่อยที่ 2 ได้ระบุว่า สนับสนุนให้สังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ตระหนักและยอมรับถึงคุณค่าของผู้สูงอายุและก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของสังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ในการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ พร้อมทั้งส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสมตามศักยภาพและสมรรถนะ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางสังคม จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและทุกช่วงวัยให้สามารถใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกภาคส่วนและนวัตกรรมเพื่อรองรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) และ 4) ด้านสุขภาวะทางปัญญา พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงของโลก พร้อมทั้งรักษาวัฒนธรรมและประเพณีไว้ การฝึกสติสัมปชัญญะและการปฏิบัติกรรมฐานช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจความจริงของชีวิต และลดการยึดติดในพิธีกรรมที่อาจไม่สอดคล้องกับแก่นธรรม สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา เป็นหลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์ การฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบที่ทำให้บุคคลพัฒนามีบุรณการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนามีดุลยภาพ ได้แก่ 4.1) ศีล เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล ก็คือ วินัย เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะกับการพัฒนาและให้เอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผล จนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศีล ดังนั้น โดยสรุปวินัยจะมาเป็นรูปของการฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดี และการจัดสภาพแวดล้อมที่จะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี และเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ การฝึกคนให้คุ้นกับพฤติกรรมที่ดี ตลอดจนการจัดระเบียบระบบทั้งหลาย

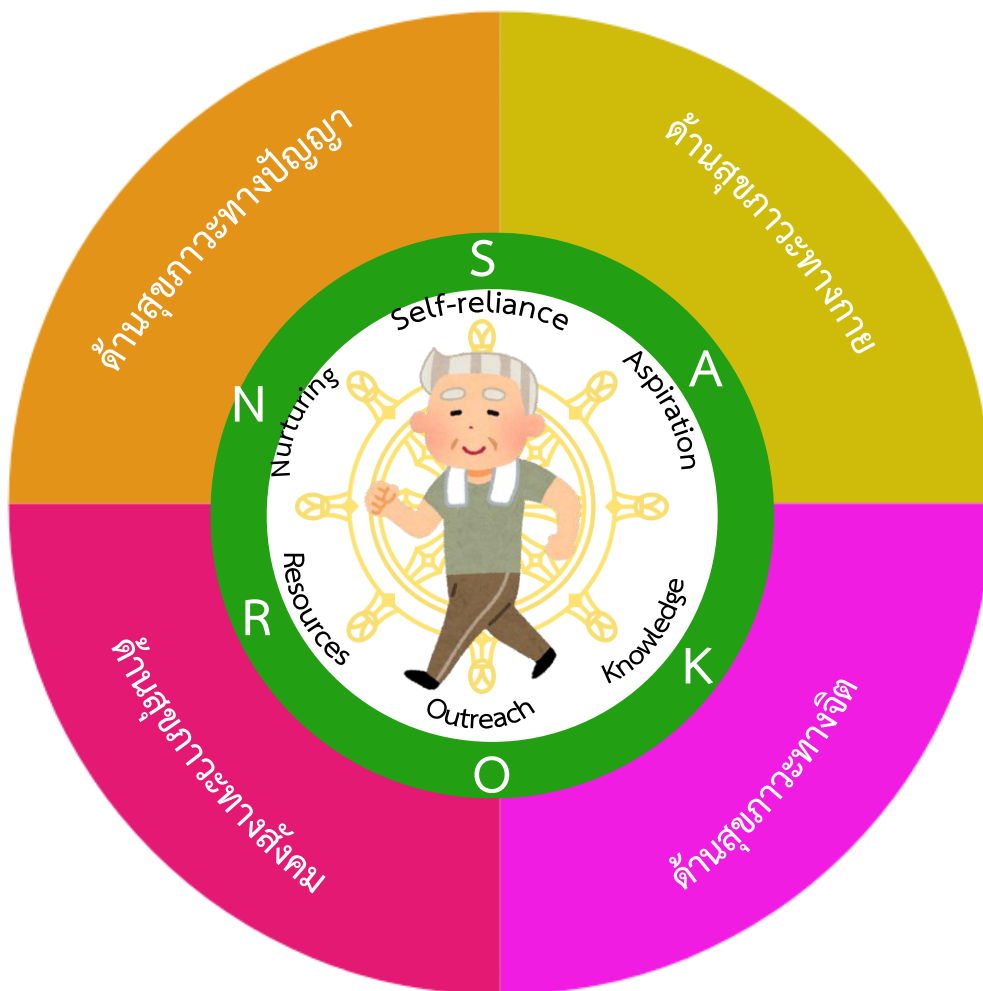
ทั้งปวงในสังคมมนุษย์ 4.2) สมบัติ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมบัติ และในด้านความสุข เช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่น ผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พุดสัน ๆ ว่า พัฒนาคูณภาพสมรรถภาพ และสุขภาพของจิต และ 4.3) ปัญญา เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่าง ๆ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มันเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดภัย ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

3. การสร้างเครือข่ายระบบสุขภาพผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง พบว่า การสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบสุขภาวะของผู้สูงอายุในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยกระบวนการดำเนินงานมีขั้นตอนที่สำคัญและปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อคุณภาพของเครือข่าย ดังนี้ 1) เครือข่ายเริ่มต้นจากการพัฒนาผู้นำที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เช่น ความอาวุโส ความเสียสละ และความเข้าใจในบริบทของผู้สูงอายุ ผู้นำเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายผ่านการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล หน่วยงาน และชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือและประสานงานที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นคุณค่าของเครือข่ายก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม การทำให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ และความสำคัญของการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาสุขภาวะส่งผลให้เกิดแรงสนับสนุนจากชุมชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ การแสวงหาสมาชิกใหม่ที่มีความหลากหลาย เช่น ผู้ดูแล ครอบครัว และบุคคลทั่วไปในชุมชน ช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับเครือข่ายทั้งในด้านทรัพยากรและแนวคิด 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ประกอบด้วย การสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น คณะสงฆ์และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ทรัพยากร การให้คำแนะนำ และการสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ทุนทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์และความร่วมมือในชุมชนยังช่วยส่งเสริมการทำงานของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงในกิจกรรมเครือข่าย ช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ภิรมย์พร ซึ่งเห็นว่า กระบวนการพัฒนามุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความสามัคคีผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด จุดเด่นสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีเป้าหมายเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม สถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัวและศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการสนับสนุนด้านจิตใจ และการประสานงาน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะในระยะยาว (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ภิรมย์พร, 2566) 3) ผลลัพธ์ของเครือข่ายนี้ มีความชัดเจนในแง่การลดปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมการดูแลตนเอง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้เหมาะสม และการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสุขภาพ นอกจากนี้ เครือข่ายยังส่งเสริมสุขภาวะในมิติต่าง ๆ เช่น การสร้างความสงบสุขในจิตใจ การพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน และการพัฒนา

สติปัญญาผ่านการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริมสุขภาพ และ 4) ข้อเสนอแนะเพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย มุ่งเน้นการรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงาน เช่น การจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน การพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ในระยะยาว การสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในจังหวัดพัทลุง” ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ได้แก่ SAKORN Model มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธ
ในจังหวัดพัทลุง

1. S (Self-reliance) หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง เช่น การบริหารร่างกาย การรับประทานอาหารที่เหมาะสม และการ

ตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น ลดการพึ่งพาระบบสาธารณสุข พร้อมสร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิตอย่างอิสระและปลอดภัยในสังคม

2. A (Aspiration) หมายถึง การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเบิกบาน ได้แก่ การสร้างกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีเป้าหมายและมุมมองเชิงบวกต่อชีวิต เช่น การร่วมกิจกรรมชุมชน งานอดิเรก หรือการแสดงออกทางศิลปะ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขใจ ลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า และช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

3. K (Knowledge) หมายถึง การพัฒนาองค์ความรู้ระบบสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุเพื่อผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดการอบรมหรือกิจกรรมแบ่งปันความรู้ในกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลสุขภาพ การฝึกสมาธิ หรือการดูแลจิตใจตนเอง ช่วยสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองและสร้างความตระหนักในคุณค่า

4. O (Outreach) หมายถึง การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุแบบเชิงรุก ได้แก่ การพัฒนาการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ครอบคลุม เช่น การจัดหน่วยเคลื่อนที่เพื่อสุขภาพในชุมชน การเยี่ยมบ้านเพื่อให้คำปรึกษา และการตรวจสุขภาพเชิงรุกในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง

5. R (Resources) หมายถึง การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนหรือสนับสนุนทรัพยากร เช่น อุปกรณ์ทางการแพทย์ งบประมาณสำหรับกิจกรรมสุขภาพ และการสร้างพื้นที่กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดระบบสุขภาพที่ยั่งยืนและตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะกลุ่ม

6. N (Nurturing) หมายถึง ให้การบริการที่สร้างสุขอย่างเกื้อกูล ได้แก่ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เน้นความเป็นมิตรและการเอาใจใส่ เช่น การดูแลที่ให้ผู้สูงอายุรู้สึกอบอุ่น การให้คำปรึกษาที่เข้าใจและเกื้อหนุนอารมณ์ รวมถึงการพัฒนาศาสนาที่มีจิตบริการเพื่อลดความเครียดและสร้างสุขภาวะที่ดีแก่ผู้สูงอายุ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาวะตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดพัทลุง เป็นการดูแลสุขภาพใน 4 มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา โดยสุขภาวะทางกายเน้นการส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการป้องกันโรคเรื้อรัง สุขภาวะทางจิตมุ่งสร้างความสุขในจิตใจด้วยการฝึกสมาธิ การปฏิบัติธรรม และการใช้หลักโยนิโส - มนสิการ สุขภาวะทางสังคมเน้นการเสริมบทบาทผู้สูงอายุในชุมชน การสร้างพื้นที่กิจกรรม และการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สุขภาวะทางปัญญามุ่งพัฒนาความเข้าใจธรรมชาติของชีวิต การฝึกสติ และการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญ โดยมีผู้นำชุมชนและพระสงฆ์เป็นแกนหลัก เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างองค์กรและชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การทำบุญ และการปฏิบัติธรรม ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะในทุกมิติ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ข้อเสนอแนะของการพัฒนาระบบสุขภาพผู้สูงอายุ คือ การมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืนควรพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อเป็นผู้สืบทอดการดำเนินงานในระยะยาว ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุผ่านการ

จัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การฝึกอบรม การให้ความรู้ด้านสุขภาพ และกิจกรรมส่งเสริมจิตใจตามแนววิถีพุทธ นอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะครอบครัว วัด โรงเรียน และหน่วยงานท้องถิ่น ควรสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและองค์กร การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาสุขภาพ เช่น ระบบข้อมูลสุขภาพออนไลน์ จะช่วยให้การติดตามและการดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย ควรจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอเพื่อให้ระบบสุขภาพผู้สูงอายุสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับแนววิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). สถิติผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.dop.go.th/th/known/side/1/1/2449>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). พลังทางสังคม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรรณ ภิรมย์พร. (2566). การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(2), 295-306.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก หน้า 24 (19 มีนาคม 2550).
- มงคลกิตติ์ ไวยาหารเสาวภาคย์ และคณะ. (2563). โรงเรียนผู้สูงอายุ: องค์ประกอบ รูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรและ กิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 435-452.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- วิสุทธิ ธรรมเพชร. (18 ม.ค. 2567). การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธ ด้านสุขภาพทางกาย. (พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลับ), ผู้สัมภาษณ์)
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). จะพัฒนาคนได้อย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/116/10>
- อัจฉรา ปุราคม. (2558). การส่งเสริมกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ. นครปฐม: บริษัทเพชรเกษมการพิมพ์.
- อุเทน ชนะกุล. (22 มี.ค. 2567). การพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุต่อการเสริมสร้างสังคมเชิงสุขภาพตามแนววิถีพุทธ ด้านสุขภาพทางสังคม. (พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลับ), ผู้สัมภาษณ์)

บทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ระดับฐานราก*

THE ROLE OF COMMUNITY FINANCIAL INSTITUTIONS IN STRENGTHENING GRASSROOTS ECONOMIC STABILITY

วิฑูร ลิ้มประเสริฐ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว),
พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร นุ่นกลับ), พระสมุห์ธณภัทร ทิพย์วงษ์*

Vitoon Simaprasert, Pairat Chimhad, Phrakru Nitithambundhit (Suriya Kongkawai),

Phrakru Wuttisakorntham (Sakorn Nunklab), Phrasamu Thanapat Tipwong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanapat5919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอเรื่องบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับฐานราก ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยมีบทบาทในการส่งเสริมการออม การให้สินเชื่อ และการจัดสวัสดิการทางการเงินผ่านการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง กระบวนการดำเนินงานเริ่มจากการคัดเลือกกองทุนที่มีความพร้อม ฝึกอบรม และรับรองมาตรฐานเพื่อพัฒนาเป็นองค์กรที่มีเสถียรภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพลวัตของสถาบันการเงินชุมชนสะท้อนผ่านกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับฐานราก โดยเน้นการพัฒนาเครือข่ายทางเศรษฐกิจผ่านความร่วมมือในชุมชนและหน่วยงานภายนอก ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเงิน การลงทุน การจัดการทุนหมุนเวียน นอกจากนี้ ยังบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมด้วยการสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กองทุนของชุมชน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ช่วยลดความเหลื่อมล้ำผ่านการให้สินเชื่อขนาดเล็ก สนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืน และเสริมสร้างระบบสวัสดิการในชุมชน ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ รวมถึงการกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสภาพบริบทของชุมชน นอกจากนี้ จำเป็นต้องมีระบบบริหารความเสี่ยงทางการเงิน การกำกับดูแลที่เหมาะสม และการส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารเงินแก่สมาชิกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ สามารถช่วยลดภาระหนี้สินของประชาชนผ่านมาตรการลดดอกเบี้ย ขยายเวลาชำระหนี้ และจัดหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจ

ในท้องถิ่น การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและเติบโตอย่างมั่นคงในระยะยาว

คำสำคัญ: บทบาท, สถาบันการเงินชุมชน, การเสริมสร้างความมั่นคง, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This article presents the role of community financial institutions in strengthening grassroots economic stability, serving as a crucial mechanism in the development of the grassroots economy. These institutions play a key role in promoting savings, providing loans, and offering financial welfare services through community-based management. The operational process begins with selecting well-prepared funds, conducting training, and certifying standards to develop stable organizations capable of effectively meeting the needs of the people. The dynamics of community financial institutions are reflected in the process of enhancing grassroots economic stability by fostering economic networks through collaboration within the community and with external agencies. These institutions support financial literacy, investment, and fund management. Additionally, they integrate cultural capital by promoting local products to add value and stimulate the creative economy. Community funds thus serve as essential tools for economic, social, occupational, cultural, and environmental development. They help reduce economic disparities by providing microloans, supporting sustainable agriculture, and strengthening community welfare systems. Effective financial management within the community requires clear, transparent, and verifiable regulations, along with policies that align with the principles of the sufficiency economy philosophy and the specific context of each community. Moreover, a robust financial risk management system, proper governance, and financial literacy training for members are necessary to enhance management efficiency. During economic crises, these institutions help alleviate household debt burdens through measures such as lowering interest rates, extending loan repayment periods, and providing revolving funds to support local economies. Establishing partnerships with relevant stakeholders, including public and private sectors, reinforces community financial institutions as economic hubs that empower communities to achieve long-term self-reliance and sustainable growth.

Keywords: Role, Community Financial Institution, Strengthening Stability, Grassroots Economy

บทนำ

แม้ว่าเศรษฐกิจโลกจะค่อย ๆ ฟื้นตัวจากวิกฤตที่ผ่านมา แต่การแข่งขันในตลาดโลกกลับทวีความรุนแรงขึ้น เมื่อหลายประเทศต่างเร่งนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบ ในขณะที่การเติบโตของ

เศรษฐกิจไทยกลับอยู่ต่ำกว่าศักยภาพที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ควบคู่กับอุปสรรคภายในประเทศที่จำกัดการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของภาคเศรษฐกิจ นอกจากนี้ฐานเศรษฐกิจภายในยังไม่สามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็วเท่าที่คาดหวัง ในอีกประมาณ 5 ปี ข้างหน้า ประเทศไทยจะเร่งดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจในหลายด้าน เพื่อวางรากฐานสำหรับการพัฒนาไปสู่ภายใต้แนวทาง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้สูงภายในปี 2570 โดยมุ่งเน้นการ ผลักดันนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่มีคุณภาพผ่านการปรับปรุง กฎระเบียบและวิธีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์นี้ให้ความสำคัญกับการบริหารเศรษฐกิจมหภาค อย่างเข้มแข็งด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพในภาคการเงินและรักษาวินัยทางการคลังเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับ ระบบเศรษฐกิจ โดยนอกจากนั้น ยังมุ่งส่งเสริมการพัฒนาในภาคเศรษฐกิจหลักที่มีฐานรากอยู่แล้ว เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม และบริการดั้งเดิม พร้อมกับเปิดโอกาสในการขยายกิจการไปสู่สาขาการผลิตและการให้บริการ รูปแบบใหม่ ๆ ที่จะเป็นเสาหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสู่ความเจริญอย่างต่อเนื่องในอนาคต (ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564), 2559)

พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มาตรา 15 ระบุว่า “ให้สถาบันการเงินประชาชน มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการออมทรัพย์แก่สมาชิกและให้บริการทางการเงินแก่สมาชิก รวมทั้งส่งเสริมหรือ สนับสนุนการพัฒนาองค์กรความรู้ คุณภาพชีวิต และสวัสดิการของสมาชิกและประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินงาน ของสถาบันการเงินประชาชน สถาบันการเงินประชาชนต้องมีทุน ซึ่งแบ่งเป็นหุ้นมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยสมาชิกแต่ละ คนต้องถือหุ้นอย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น ซึ่งเป็นหุ้นที่ต้องชำระครั้งเดียวเต็มมูลค่า” (พระราชบัญญัติสถาบันการเงิน ประชาชน, 2562)

ด้วยเหตุนี้ สถาบันการเงินชุมชนได้รับการพิจารณาในฐานะตัวเลือกสำคัญสำหรับผู้ที่อยู่ในกลุ่มฐานราก หรือชุมชนห่างไกล ในการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างง่ายด้าย โดยมีบริการหลักประกอบด้วยการรับฝากเงิน การให้สินเชื่อและการจัดสวัสดิการในชุมชน อีกทั้งบางแห่งยังขยายขอบเขตบริการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ สมาชิกและส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อม รูปแบบและวิธีการดำเนินงานเหล่านี้จะถูกปรับให้เข้ากับลักษณะเฉพาะ ของแต่ละพื้นที่และความเชื่อของชุมชน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการภายในสถาบันเหล่านี้มีลักษณะเป็นแนว ร่วม เนื่องจากอาศัยกฎเกณฑ์ที่สมาชิกร่วมกันกำหนดขึ้น ส่งผลให้เกิดประเด็นที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน คือ 1) การที่สมาชิกบริหารร่วมกันโดยไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ความรับผิดชอบจะตกเป็นภาระ ของบุคคลธรรมดาในรูปแบบรับผิดชอบไม่จำกัด ซึ่งอาจเพิ่มความเสี่ยงและลดความน่าเชื่อถือของบริการทาง การเงิน 2) ขาดความรู้และทักษะในด้านการเงิน รวมถึงความไม่แน่นอนในการบริหารความเสี่ยงและการทำบัญชีที่ อาจเกิดความคลาดเคลื่อน ส่งผลให้ตัวเลขบัญชีไม่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงขององค์กรได้อย่าง ครบถ้วน

ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทที่สำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนการมี แหล่งเงินทุนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินให้แก่คนในชุมชน โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้ รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ระดับฐานราก ได้แก่ พลวัตกองทุนหมู่บ้านสู่สถาบันการเงินชุมชน, การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากชุมชน และชุมชนจัดการตนเองด้วยเศรษฐกิจระดับฐานราก

พลวัตกองทุนหมู่บ้านสู่สถาบันการเงินชุมชน

การก่อเกิดของสถาบันการเงินชุมชนมีรากฐานจากแนวคิดการพัฒนาระบบการเงินระดับรากหญ้า โดยเฉพาะนโยบายของรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากผ่านการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้สามารถขยายบทบาทไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน จากแนวคิดดังกล่าวเริ่มต้นจากการจัดสรรงบประมาณโดยตรงให้แก่หมู่บ้านทั่วประเทศในอัตราหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท รวมมูลค่ากว่า 70,000 ล้านบาท นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ประชาชนในระดับหมู่บ้านอย่างเป็นรูปธรรม นโยบายนี้ไม่เพียงแต่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมการบริหารจัดการตนเองของชุมชนผ่านกระบวนการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนโดยสมาชิกในชุมชนเอง

ในเชิงพลวัต กองทุนหมู่บ้านได้พัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนที่มีโครงสร้างการบริหารที่เข้มแข็งขึ้น จากเดิมที่เน้นการปล่อยกู้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการลงทุนขนาดเล็ก กองทุนได้พัฒนาไปสู่การเป็นระบบการเงินที่มีความหลากหลายมากขึ้น มีการจัดตั้งระบบบัญชี การกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม และการสร้างกลไกควบคุมภายในเพื่อป้องกันความเสี่ยง นอกจากนี้ยังมีการขยายบทบาทจากการให้สินเชื่อไปสู่การพัฒนาสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ และการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งการเปลี่ยนผ่านของกองทุนหมู่บ้านไปสู่สถาบันการเงินชุมชนสะท้อนถึงความสามารถของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสถาบันการเงินขนาดใหญ่ที่มีกฎเกณฑ์ที่ซับซ้อนและอาจไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในระยะยาว ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชนที่สร้างความเข้มแข็งและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับประชาชนในระดับฐานรากอย่างแท้จริง (กองเลขาธนาคาร, 2548)

ความหมายของสถาบันการเงินชุมชน

สุวิทย์ คุณกิตติ ได้อธิบายนิยามของสถาบันการเงินชุมชนว่า เป็นองค์กรทางการเงินที่เกิดขึ้นจากการรวมพลังของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนในชุมชนที่มีถูกจำกัดโอกาสในการเข้าถึงบริการของสถาบันการเงินทั่วไป ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ มาตรฐาน และรูปแบบที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยแนวคิดพื้นฐานของสถาบันนี้คือการนำเงินทุนที่มาจากสมาชิก ซึ่งรวมถึงเงินฝาก เงินสนับสนุนหรือหุ้นเงินจากภาครัฐ และเงินกู้จากแหล่งอื่น ๆ มารวมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลกำไร ผลกำไรที่ได้จะถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถาบัน จัดสรรสวัสดิการแก่ชุมชน และแจกจ่ายผลประโยชน์คืนให้แก่สมาชิกอย่างยั่งยืน (สุวิทย์ คุณกิตติ, 2548) ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนจึงเป็นนโยบายมุ่งเปลี่ยนแปลงกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้พร้อมสู่การเป็นธนาคารหมู่บ้าน ด้วยการเสริมสร้างแนวคิดการบริหารและพัฒนาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีรูปแบบและวิธีคิดที่เปิดกว้าง มีคุณธรรมและการเรียนรู้

ร่วมกัน โดยอิงหลักการเอื้ออาทรในรูปแบบกัลยาณมิตร พร้อมทั้งพัฒนาความคิดและความเข้าใจให้เป็นระบบในลักษณะของการบูรณาการทุกแง่มุม อีกทั้งยังสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกองทุนในทุกระดับให้มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างมั่นคงในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของสถาบันการเงินชุมชน

1. แหล่งออมเงินที่มั่นคงและปลอดภัย เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการวางแผนทางการเงินในระยะยาว เมื่อสมาชิกฝากเงินในสถาบันดังกล่าว จะได้รับผลตอบแทนที่สอดคล้องกับการออมเงินในระบบที่มีความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยสูง ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการเก็บออมและสร้างฐานะทางการเงินที่มั่นคง
2. แหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อน ด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าถึงสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม เงินทุนที่มีอยู่นี้สามารถนำไปลงทุนในกิจการหรือโครงการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากและลดภาระทางการเงินในยามวิกฤต
3. การเสริมสร้างสวัสดิการและสวัสดิภาพของชุมชน นอกเหนือจากการให้บริการทางการเงินแล้ว ยังมีบทบาทในการจัดตั้งระบบสวัสดิการที่ครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพ การศึกษา หรือการช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีและลดช่องว่างทางสังคม
4. การส่งเสริมวินัยทางการเงินและการให้คำปรึกษา การสร้างวินัยในการจัดการเงินผ่านการฝึกอบรมและคำแนะนำที่มีคุณภาพช่วยให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคลและครัวเรือน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินอย่างเป็นระบบ
5. ศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สถาบันการเงินชุมชนเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ผ่านกิจกรรมสัมมนา การฝึกอบรม และเวิร์กช็อปต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเศรษฐกิจและสังคม การเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะนี้ช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความเข้าใจที่เป็นระบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนในระยะยาว (คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2549)

รูปแบบของสถาบันการเงินชุมชน

1. สถาบันการเงินชุมชนที่พัฒนาโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นรูปแบบกองทุนในระดับชุมชนที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมการออมและการให้สินเชื่อ โดยอยู่ภายใต้โครงสร้างของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
2. เครือข่ายสถาบันการเงินชุมชนจากการรวมตัวของหลายกองทุน เป็นรูปแบบที่มีเป้าหมายและแนวทางคล้ายกันรวมตัวกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการเงินทุนและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน
3. สถาบันการเงินชุมชนแบบสหกรณ์การเงินระดับหมู่บ้าน เป็นรูปแบบการรวมกลุ่มกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองให้เป็นสหกรณ์การเงินชุมชน ซึ่งมีการบริหารงานภายใต้หลักสหกรณ์ที่เน้นความเป็นเจ้าของร่วมและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

4. สถาบันการเงินชุมชนแบบพันธมิตรกับองค์กรภายนอก เป็นรูปแบบการพัฒนาโดยการร่วมมือกับหน่วยงานการเงิน เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียน ธนาคารชุมชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความมั่นคงทางการเงินของชุมชนผ่านการลงทุนและการให้สินเชื่อที่เป็นระบบ

กิจกรรมของสถาบันการเงินชุมชน

1. สนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนในชุมชนพัฒนานิสัยการออมที่มั่นคง
2. ดำเนินการรับเงินฝากจากทั้งสมาชิกและบุคคลทั่วไปในชุมชน
3. จัดให้มีบริการสินเชื่อแก่สมาชิก ชุมชน หรือหน่วยงานการเงินอื่น ๆ ที่มีความต้องการ
4. กู้ยืมเงินจากแหล่งทุนภายนอกตามแนวทางและเกณฑ์ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดไว้
5. จัดตั้งและดำเนินการระบบสวัสดิการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชน
6. แบ่งปันรายได้ที่ได้รับมาเพื่อสนับสนุนการให้บริการและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาสถาบันการเงินชุมชน

กระบวนการที่ 1

1.1 เครือข่ายระดับอำเภอและระดับตำบลจะร่วมกันค้นหา (Scan) กองทุนที่มีความประสงค์จะยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนเข้าสู่กระบวนการคัดเลือก

1.2 จากนั้นเครือข่ายระดับอำเภอจะทำการคัดเลือก (Screen) กองทุนที่แสดงความประสงค์เข้าร่วม โดยใช้เกณฑ์และคุณสมบัติที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานในการประเมิน เพื่อแยกแยะระหว่างกองทุนที่ผ่านและไม่ผ่านการคัดเลือก สำหรับกองทุนที่ยังไม่ผ่าน เครือข่ายระดับอำเภอจะดำเนินการพัฒนาเบื้องต้นต่อไปเพื่อให้มีคุณสมบัติที่ตรงตามเกณฑ์ที่วางไว้

กระบวนการที่ 2

2.1 กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนา โดยเฉพาะ ซึ่งในกระบวนการนี้ จะมีการจัดเวิร์กช็อปและอบรมเสริมทักษะต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 หลังจากผู้เข้าอบรมได้รับการอบรมในด้านทฤษฎีแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การลงมือปฏิบัติ ทดลองใช้โปรแกรมธนาคารจริง โดยผู้ฝึกสอนจะทำหน้าที่ประเมินผลการใช้งาน หากพบว่า ผู้เข้าอบรมยังไม่สามารถใช้งานโปรแกรมตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ ก็จะมีการจัดอบรมเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาทักษะจนสามารถผ่านการประเมินได้ตามที่ตั้งเป้าไว้

กระบวนการที่ 3

3.1 ผู้ที่สำเร็จการอบรมและทดลองปฏิบัติงานแล้ว จำเป็นต้องไปปฏิบัติจริงในสถานที่และสะสมประสบการณ์จนบรรลุระยะเวลาที่กำหนด

3.2 สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรืออนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด จะดำเนินการประเมินผล โดยอิงเกณฑ์มาตรฐานของสถาบันการเงินชุมชนและออกหนังสือรับรองให้แก่กองทุนที่ผ่านการประเมิน สำหรับกองทุนที่ยังไม่ผ่าน เครือข่ายระดับจังหวัดและอำเภอจะกำหนดแผนพัฒนาเพื่อปรับปรุง

ข้อบกพร่อง จากนั้นส่งกลับไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประเมินใหม่ หากผลการประเมินยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ กองทุนดังกล่าวจะถูกส่งกลับไปให้เครือข่ายระดับตำบลและอำเภอดำเนินการพัฒนาเพิ่มเติมและคัดเลือกเข้าสู่ระบบการพัฒนาต่อไป

มาตรฐานและคุณสมบัติของสถาบันการเงินชุมชน

1. สถานภาพของสถาบันการเงินชุมชน กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่จะพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนต้องเป็นกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ซึ่งจดทะเบียนนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562

2. ปัจจัยและความสัมพันธ์ภายใน แบ่งออกได้ 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ด้านสมาชิก ประกอบด้วย การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการถือหุ้นและการออมอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้สมาชิกเข้าร่วมเวทีการเรียนรู้ การประชุม หรือประชาคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและให้การสนับสนุนกองทุน

หมวดที่ 2 ด้านกรรมการ ประกอบด้วย ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนได้ดีและโปร่งใส การดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมติของที่ประชุมสมาชิกกองทุน การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของสถาบันการเงินชุมชน และการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนการมีโครงสร้างการบริหารและการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษรและดำเนินการตามที่กำหนดไว้ โดยที่กรรมการหรือคณะกรรมการไม่เคยถูกฟ้องร้องดำเนินคดีหรือถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด

หมวดที่ 3 ด้านระเบียบ ประกอบด้วย การมีระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนในการดำเนินงานของกองทุน รวมทั้งการมีระบบการตรวจสอบและการควบคุมการดำเนินงานและการบริหารงานของกองทุน

หมวดที่ 4 ด้านกิจการ ประกอบด้วย การระดมทุนและการให้สินเชื่อ ได้แก่ ดำเนินกิจกรรมเพื่อรวบรวมเงินทุนและจัดหาสินเชื่อให้กับสมาชิกและชุมชน ความสม่ำเสมอในการให้บริการ ได้แก่ ให้ความสำคัญกับการให้บริการที่ต่อเนื่องและมีคุณภาพแก่ผู้ใช้บริการ การจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพ ได้แก่ จัดตั้งระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชน การพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพและกลยุทธ์การตลาดผ่านการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของสมาชิก

หมวดที่ 5 ด้านการบริหารงาน ประกอบด้วย การมีการจัดทำงบการเงินที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน การมีความสามารถในการหารายได้และทำกำไร การมีหนี้ค้างชำระเกิน 3 เดือนให้อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 2 ของเงินให้กู้ยืม และมีเงินสำรองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ของวงเงินกู้ยืมแก่สมาชิกและเงินกู้จากแหล่งเงินทุนภายนอก

3. ปัจจัยและความสัมพันธ์ภายนอก

3.1 ได้รับการยอมรับจากภาคีพัฒนา ได้แก่ พัฒนาชุมชน, การศึกษานอกโรงเรียน, ธนาคารกรุงไทย, ธนาคารออมสิน, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และจากกองทุนหมู่บ้านอื่น ๆ

3.2 เคยหรือได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการ, องค์กรเอกชน และอื่น ๆ

3.3 ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. โครงสร้างพื้นฐาน

- 4.1 มีสถานที่ที่เป็นสำนักงานที่สะดวกแก่การให้บริการ
- 4.2 มีคู่สายโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ
- 4.3 มีคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ใช้ในการปฏิบัติงาน

หลักการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน

1. ค้นหาตนเองและมองความคาดหวังการเป็นสถาบันการเงินชุมชน

1.1 ด้านการศึกษา ประกอบด้วย ความรู้สถาบันการเงินที่จำเป็น การประเมินความรู้ที่มีอยู่ การวิเคราะห์ปัญหาและจุดอ่อน จุดแข็งของกองทุน ความคาดหวังการเป็นสถาบันการเงินชุมชน

1.2 ด้านการพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างสถาบันการเงินชุมชนตามรูปแบบที่เหมาะสมกับกองทุน การเรียนรู้กิจกรรมการบริหารจัดการและการปฏิบัติด้วยระบบสารสนเทศ การมีระบบการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารจัดการ

2 พัฒนากองทุนสู่มาตรฐานสถาบันการเงินชุมชน

2.1 การบริหารจัดการการเงินชุมชน ประกอบด้วย การวางแผนด้านการเงินและระบบการดำเนินงาน การบริหารการเงินและบัญชีรวมถึงระบบการเงินฐานราก การบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยง การควบคุม และการตรวจสอบ

2.2 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถาบันการเงิน ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลและบันทึกประวัติสมาชิกหรือผู้ใช้บริการ การบริหารจัดการระบบบัญชีเพื่อควบคุมการเงินการดูแลและควบคุมระบบเงินกู้รวมถึงการบริหารสัญญาและการคำนวณดอกเบี้ยที่เกี่ยวข้อง การจัดการระบบเงินฝากและคำนวณดอกเบี้ยเงินฝาก การบริหารจัดการระบบหุ้นและการคำนวณการปันผลให้แก่สมาชิกการสร้างและจัดทำรายงานต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการตัดสินใจและบริหารจัดการ

2.3 การพัฒนาผลลัพธ์ของสถาบันการเงินชุมชน ประกอบด้วย การเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การให้บริการทางการเงินที่หลากหลายและตรงกับความต้องการของชุมชน การเปิดโอกาสให้กลุ่มคนจนและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีคุณภาพ การรักษาระดับความพึงพอใจของสมาชิกและผู้ใช้บริการ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพลวัตของกองทุนหมู่บ้านไปสู่สถาบันการเงินชุมชน เป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงศักยภาพของประชาชนในการบริหารจัดการตนเองอย่างแท้จริง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนผ่านหลักการความโปร่งใสและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการเงินที่มีเสถียรภาพเป็นแหล่งทุนที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากชุมชน

เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง ระบบเศรษฐกิจในระดับชุมชนที่แทรกซึมอยู่ในวัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการลงมือปฏิบัติจริงและสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาว โดยผ่านการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการยกระดับความสามารถของทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและดูแลตนเองได้อย่างมั่นคงในอนาคต (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2556) นอกจากนี้ เศรษฐกิจฐานรากนั้น มีแนวทางที่ครอบคลุมทุกด้านในการพัฒนาและจัดการชุมชนท้องถิ่นเริ่มตั้งแต่การสร้างฐานทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง เพื่อรองรับกิจกรรมพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การผลิต การแปรรูป การบริการและการตลาด รวมถึงการผลิตอาหารและความจำเป็นพื้นฐานอื่น ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่อย่างเพียงพอ โดยเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาชุมชนให้สามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือธุรกิจของชุมชนที่ขับเคลื่อนตนเองอย่างยั่งยืน (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2565) เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย แนวทางที่สำคัญ คือ การปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความหลากหลาย ครอบคลุม และยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการเสริมขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและเปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้กับประชาชน ระบบการจัดสรรทรัพยากรต้องเน้นความเป็นธรรมและการกระจายรายได้ที่เท่าเทียม โดยมีการปรับโครงสร้างภาษีให้สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาอาชีพและสร้างโอกาสในการยกระดับความรู้และทักษะของประชาชน อีกทั้งยังมีบทบาทในการสนับสนุนภาคธุรกิจเอกชนให้มีส่วนร่วมในการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สุดท้าย การยกระดับคุณภาพของระบบคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคมไทยในระยะยาว (ประจวบ ไชยสาส์น, 2550) การนำเครื่องมือทางการตลาดมาใช้ในแนวทางนี้ ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นเท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดช่องทางการตลาดและสร้างความเชื่อมโยงที่ดีระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กนกวรรณ พวงประยงค์, 2564) ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก สังคมและการขยายตัวของเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป (มาริษา เลาธรรมจักร และหะริน สัจเจย์, 2564)

องค์ประกอบของเศรษฐกิจฐานราก

1. การรวมกลุ่มกันเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการทำงานร่วมกัน โดยเน้นเพิ่มศักยภาพในการเจรจาต่อรองและการประสานงาน ทั้งภายในองค์กรชุมชนและกับหน่วยงานภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การบริหารจัดการการเงินในชุมชนที่มุ่งบูรณาการทรัพยากรให้เป็นกองทุนชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นกลไกทางการเงินในการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
3. การสร้างระบบจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุกมิติ รวมถึงทุนทางสังคม ทุนบุคคล การฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการสืบสานอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ของชุมชน
4. การพัฒนาระบบข้อมูลที่ทันสมัย ครอบคลุมทั้งข้อมูลภายในและภายนอก ซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์ภาพรวมของชุมชนในด้านอาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน พร้อมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจภายนอก เพื่อใช้เป็นฐานในการวางแผน ตัดสินใจ ติดตาม วัดผล และรายงานผลการดำเนินงานของชุมชน

5. มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งชั้นพื้นฐานและก้าวหน้าที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

6. สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่าง ๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาวิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

7. มีระบบการอยู่ร่วมกันหรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล

8. มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต

9. มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

10. คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่น ๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ครอบครัวมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559)

แนวทางและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

เพื่อให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเห็นผลรูปธรรมที่ชัดเจน จึงได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ที่จะใช้เป็นแนวทางตั้งต้น ดังนี้

1. ใช้พื้นที่ตำบลเป็นตัวตั้ง โดยกำหนดให้มี

1.1 เป้าหมาย คือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนสร้างความสุขยั่งยืน

1.2 ยุทธศาสตร์ คือ สร้างระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนฐานราก ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมมีความสุข

1.3 เครื่องมือ คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมเทคโนโลยี

1.4 มาตรการ คือ กำหนดให้พื้นที่ทุกระดับเป็นเขตเศรษฐกิจชุมชนพิเศษ

1.5 หลักการ คือ เศรษฐกิจปลอดภัยหรือเศรษฐกิจสีเขียว

1.6 พื้นที่ดำเนินงาน คือ ตำบลหรือท้องถิ่น

1.7 พื้นที่บูรณาการ คือ การรวม 2-3 ตำบลขึ้นไป ภายใต้ประเด็นงานร่วมที่ตำบลได้ปรึกษาหารือและตกลงร่วมกัน

1.8 พื้นที่จัดการ คือ ใช้พื้นที่ระดับอำเภอ จัดการเป็น “เครือข่ายระดับอำเภอจัดการตนเอง” ครอบคลุม (ผลิต บริโภค แปรรูป ซื้อขาย ทุน กำไร)

2. สร้างและพัฒนาแกนนำตำบล อำเภอ จังหวัด โดยตำบล และหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ต้องรับรู้ทำความเข้าใจต่อเป้าหมายและวางแผนงานร่วมกัน

3. การสร้างกลไกการขับเคลื่อนทั้งในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน เช่น มีการกำหนดตัวแทนในแต่ละระดับร่วมกับหน่วยงานภาคี, วางเป้าหมาย และกำหนดแผนงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากร่วมกัน, จัดทำแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น แผนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิต แผนการจัดระบบการกระจายสินค้า แผนการสร้างพื้นที่ทางการตลาด การเพิ่มรายได้การลดหนี้สิน การมีคุณภาพชีวิตที่ดี การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น

4. การพัฒนาองค์ความรู้ ที่มาจากการบวกรวมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นระบบข้อมูล องค์ความรู้ ขยายผล เผยแพร่ ใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน

5. การจัดการองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการทุนชุมชน การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน กลไกในระดับต่าง ๆ การจัดการความสัมพันธ์ของระบบเครือข่ายทั้งแนวราบ และแนวดิ่ง เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การสร้างระบบเศรษฐกิจในระยะต่าง ๆ ภายใต้ต้นทุนที่มีอยู่ เช่น ระยะสั้น ดำเนินการจัดการทรัพยากรในชุมชนให้เหมาะสม ระยะกลาง พัฒนาคนให้เข้าใจระบบเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน และระยะยาว การตลาดภายในภายนอก และการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เศรษฐกิจฐานรากเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผ่านการบริหารจัดการกองทุนชุมชนที่เข้มแข็ง การพัฒนาอาชีพ และการเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น การใช้พื้นที่ตำบลเป็นฐานในการพัฒนาโดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและนวัตกรรมช่วยให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย การพัฒนาคนและการเสริมสร้างองค์ความรู้เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงและแข่งขันได้ในระยะยาว

ชุมชนจัดการตนเองด้วยเศรษฐกิจระดับฐานราก

สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การส่งเสริมการออม และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก สถาบันการเงินชุมชนไม่เพียงแต่ให้บริการทางการเงิน แต่ยังสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนผ่านการฝึกอบรมและให้คำปรึกษา เช่น การสอนการทำแผนธุรกิจ การตลาด และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานของประชาธิปไตยชุมชน โดยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชน กลุ่ม และเครือข่ายทางเศรษฐกิจ (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์, 2566)

2. การส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน บทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการจัดการความรู้ท้องถิ่นและส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน โดยการจัดอบรมและให้คำปรึกษาด้านการเงิน การออม และการลงทุน ซึ่งช่วยให้สมาชิกชุมชนมีความเข้าใจและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ดีขึ้นอีกทั้งสถาบัน

การเงินชุมชนยังสามารถเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและเผยแพร่ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน (วีระเดช คชเสนีย์, 2566)

3. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ สถาบันการเงินชุมชนได้สร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชน เช่น การเชื่อมโยงกับตลาดท้องถิ่นและตลาดระดับประเทศ การสร้างแบรนด์ชุมชน และการส่งเสริมการลงทุนในชุมชน นอกจากนี้ การใช้สกุลเงินชุมชน (Community Currencies) ยังช่วยเพิ่มการหมุนเวียนของทรัพยากรในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2566)

4. การใช้นวัตกรรมทางการเงินชุมชน เน้นบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการใช้นวัตกรรมทางการเงิน เช่น สกุลเงินชุมชน เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดทางการเงิน สกุลเงินชุมชนช่วยเพิ่มสภาพคล่องทางการเงินและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการภายในชุมชน ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาเงินสดจากภายนอกและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Zapata, C., 2023)

5. การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จากการศึกษางานวิจัยของโครงการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจฐานรากจากทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดเลย ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการสนับสนุนการแปลงทุนทางวัฒนธรรมเป็นสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น การให้สินเชื่อเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การเชื่อมโยงเครือข่ายเชิงพาณิชย์ และการส่งเสริมการตลาดดิจิทัล ซึ่งช่วยสร้างรายได้และพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน

6. การปรับตัวต่อวิกฤตเศรษฐกิจ สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น การลดดอกเบี้ยเงินกู้ การขยายเวลาชำระหนี้ และการให้สินเชื่อฉุกเฉิน ซึ่งช่วยเพิ่มสภาพคล่องทางการเงินและสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน นอกจากนี้ การใช้สกุลเงินชุมชนยังช่วยเพิ่มการหมุนเวียนของทรัพยากรในชุมชนในช่วงวิกฤต (นฤมล อนุนสธิพัฒน์ และชนนที พุ่มพฤษ, 2565)

7. การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความยั่งยืน สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจผ่านการสร้างโอกาสทางการเงินและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เช่น การให้สินเชื่อขนาดเล็ก การส่งเสริมการออม และการสนับสนุนโครงการที่มุ่งสร้างความยั่งยืน เช่น เกษตรกรรมยั่งยืนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564)

ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับฐานรากผ่าน การพัฒนาศักยภาพชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีทางการเงินชุมชน การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมและการปรับตัวต่อวิกฤตเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างความยั่งยืนและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การให้อิสระแก่ประชาชนมากขึ้น โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก แต่สามารถกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์และการบริหารจัดการตามเงื่อนไขที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้ หนึ่งในตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการตนเองของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมคือ บทบาทของสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชน

สามารถกำหนดทิศทางทางเศรษฐกิจของชุมชนได้เอง โดยไม่ต้องพึ่งพาสถาบันการเงินภายนอกที่มักมาพร้อมกับกฎระเบียบที่อาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน การดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินทุนภายในชุมชน เช่น การปล่อยสินเชื่อ การกำหนดอัตราดอกเบี้ย และการลงทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การมีระบบการออมและการกู้ยืมที่เป็นธรรมนี้ช่วยลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก โดยเฉพาะจากแหล่งเงินกู้ยืมที่มักคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงและสร้างภาระหนี้สินแก่ประชาชน นอกจากนี้ เป็นตัวแทนของการจัดการตนเองที่เกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันของชุมชนเอง สมาชิกในชุมชนสามารถกำหนดกฎเกณฑ์และแนวทางในการบริหารเงินทุนได้อย่างอิสระภายใต้ข้อตกลงที่เป็นธรรมและโปร่งใส การสร้างกฎระเบียบภายในชุมชนช่วยให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรทางการเงิน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนภายในชุมชนที่มีการจัดการตนเองที่ดี มักจะมีการให้ความรู้ด้านการบริหารเงินแก่สมาชิก ส่งเสริมการออมและการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถวางแผนทางการเงินได้อย่างเหมาะสมและลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน นอกจากนี้ สถาบันการเงินชุมชนยังมีส่วนในการสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม เช่น การให้เงินทุนสำหรับโครงการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในมิติทางสังคมควบคู่ไปกับเศรษฐกิจ แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนและบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนสามารถที่ช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง เกิดการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสร้างความมั่นคงให้กับคนในชุมชน สามารถกำหนดกฎเกณฑ์และแนวทางการพัฒนาได้ด้วยตนเอง ยังเป็นการส่งเสริมศักยภาพของประชาชนให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง และสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว (ศรายุทธ คชพงศ์, 2563)

สรุป

สถาบันการเงินชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยส่งเสริมการออม การให้สินเชื่อ และการจัดสวัสดิการทางการเงินในชุมชน ผ่านการบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อลดการพึ่งพาสถาบันการเงินภายนอก แนวทางสำคัญคือการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบที่ชัดเจน เพื่อสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใสและมีมาตรฐาน กระบวนการพัฒนาเริ่มจากการคัดเลือกกองทุนที่มีศักยภาพ ฝึกอบรม และประเมินผล ก่อนรับรองให้ดำเนินงานอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้สถาบันการเงินชุมชนได้สนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก โดยการให้สินเชื่อขนาดเล็ก ส่งเสริมการผลิต และพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน ซึ่งหลักการบริหารจัดการนั้นต้องเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการบริหารทุนหมุนเวียน การสร้างเครือข่าย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้ การกำหนดแนวทางด้านกฎหมายและข้อกำหนดด้านการเงินเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดมาตรฐานและความมั่นคงในระยะยาว การเชื่อมโยงระบบการเงินกับภาคเศรษฐกิจในท้องถิ่น เช่น การใช้สกุลเงินชุมชนหรือการพัฒนาตลาดท้องถิ่น จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการพึ่งพาตนเองในชุมชน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนช่วยให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สถาบันการเงินชุมชนสามารถเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนด้วยการลดดอกเบี้ยเงินกู้และขยายเวลาชำระหนี้ ระบบนี้ยังช่วยเสริมสร้าง

ทุนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมผ่านแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนและการอนุรักษ์ทรัพยากร ภายใต้การบริหารจัดการที่เป็นระบบและได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน สถาบันการเงินชุมชนจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2564). บทบาทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย. วารสารการศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1(1), 220-252.
- กองเลขานุการธนาคาร. (2548). ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร .
- กาญจนา รอดแก้ว และคณะ. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(1), 48-66.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. (2549). หลักการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ .
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2556). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2566). การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืนในประเทศไทย. วารสาร Asian Political Science Review, 8(1), 17-26.
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชนนต์ดี พุ่มพุกษ์. (2565). ทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 9(1), 1-19.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2565). ความเป็นอยู่ที่ดีและความสุข. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 29(2), 24-34.
- ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก หน้า 82 (30 ธันวาคม 2559).
- ประจวบ ไชยสาส์น. (2550). กระทรวงการต่างประเทศกับการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 82 (30 เมษายน 2562).
- มาริษา เลาธรรมจักร และहरิน สัจเดย์. (2564). การพัฒนาภาคีแบบมีส่วนร่วมสำหรับกลยุทธ์เมืองคาร์บอนต่ำ: กรณีศึกษาของเทศบาลเมืองกระบี่ ประเทศไทย. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 1254-1270.
- วีระเดช คชเสนีย์. (2566). การขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทย. บุรีรัมย์: สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์.
- ศรายุทธ คชพงศ์. (2563). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่นในภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5(3), 191-202.

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชนและสำนักสื่อสารการพัฒนา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). การสร้างแบรนด์ชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า.
- สุวิทย์ คุณกิตติ. (2548). หลักการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- Zapata, C. (2023). Nothing to lose: the rationales of grassroots financial innovations in contexts of extreme scarcity. *Social Enterprise Journal*, 19(2), 193-212.

ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

EFFECTS OF HEALTH EDUCATION LEARNING MANAGEMENT APPLYING
SELF-EFFICACY THEORY TOWARDS THE LEARNING ACHIEVEMENT ON
THE TOPIC OF ACCIDENT PREVENTION AND FIRST AID FOR
THE LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

ชาครินทร์ ศิริสมบัติยืนยง*, พันธสิริ คำทูล

Chakrin Sirisombutyunyong*, Puntasiri khamthoon

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นครนายก ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Nakhon Nayok, Thailand

*Corresponding author E-mail: barkung1@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง 2) เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง จำนวน 60 คน ที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง จำนวน 6 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเอง และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างด้วยค่าที ผลวิจัยพบว่าภายหลังเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง 1) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการรับรู้ความสามารถตนเองหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา, ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง, การป้องกันอุบัติเหตุ, การปฐมพยาบาล, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

A quasi-experimental study aims to 1) Examine the effects of Health Education Learning Management, incorporating Self-efficacy Theory, on students' learning achievement in accident prevention and first aid. 2) Compare the pre-experimental and post-experimental mean scores of learning achievement between the experimental and control groups. and 3) Assess students' satisfaction with the learning approach health education learning management incorporating self-efficacy theory. The sample consisted of 60 Grade 7 students from Ongkharak Demonstration School who voluntarily participated in the study during the second semester of the 2024 academic year. Participants were divided into experimental or control groups, with 30 students in each. The intervention consisted of 6 lesson plans applying Self-efficacy Theory, with assessments including an achievement test, a self-efficacy assessment, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and t-tests to examine differences. The findings revealed that after participating in Health Education Learning Management incorporating Self-efficacy Theory: 1) The experimental group demonstrated significantly higher mean scores in knowledge, attitudes, practice, and self-efficacy after the intervention at the .05 level; 2) The post-experimental mean scores of learning achievement and self-efficacy significantly differed between the experimental and control groups at the .05 level; and 3) The experimental group showed the highest level of overall satisfaction with participating in health education learning management incorporating self-efficacy theory.

Keywords: Health Education Learning Management, Self-Efficacy Theory, Accident Prevention, First Aid, Learning Achievement

บทนำ

อุบัติเหตุในเด็กและวัยรุ่นถือเป็นปัญหาสำคัญที่ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและใจของเด็กเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมโดยรวมอีกด้วย จากข้อมูลของกรมควบคุมโรค พบว่า อุบัติเหตุเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้น ๆ ของเด็กและวัยรุ่นไทย โดยเฉพาะในกลุ่มอายุระหว่าง 10 - 19 ปี ซึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะประสบอุบัติเหตุจากพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การเล่นหรือทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงโดยขาดการดูแลที่เหมาะสม (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2565) โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาอุบัติเหตุในวัยรุ่นมีทั้งปัจจัยส่วนบุคคลในการขาดวุฒิภาวะในการประเมินความเสี่ยง ตลอดจนปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม การป้องกันอุบัติเหตุในเด็กและวัยรุ่น

จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ปลอดภัย และจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒนา, 2565)

จากข้อมูลอุบัติเหตุในเด็กและวัยรุ่น สุพัตรา นุตรักษ์ สรุปว่า การเกิดอุบัติเหตุในเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มักได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ นำมาซึ่งความเสียหายแก่ทรัพย์สินตนเองและบุคคลรอบข้าง และในบางครั้งอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตหรือทุพพลภาพตามมาได้ (สุพัตรา นุตรักษ์, 2565) ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้มีการป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษาให้บรรลุผลหรือประสบผลได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ อาภาพร เผ่าวัฒนา ที่สรุปว่า แนวคิดทฤษฎีความสามารถตนเองในมุมของการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในระบบการศึกษาไทย และเกิดการพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาเทคนิคการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (อาภาพร เผ่าวัฒนา, 2561) ประกอบด้วยประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ การใช้ตัวแบบ การใช้คำพูดชักจูง และการกระตุ้นทางอารมณ์ ซึ่งถ้าหากบุคคลมีความสามารถตนเองแล้วนั้นจะแสดงซึ่งพฤติกรรมนั้นให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้ (วันดี โตสุขศรี, 2561)

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเองสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยมีประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์การพัฒนาช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างศักยภาพคนเพื่อให้การเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ ประสบความสำเร็จด้วย (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเอง พบว่า เป็นทฤษฎีที่มีผลอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในการปฏิบัติที่คงทน เนื่องจากคนที่มีความสามารถในการกำกับตนเองจะเป็นคนที่มีวินัย มีแรงจูงใจที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเองในผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและเป็นแนวทางในการสร้างเสริมความปลอดภัยให้กับนักเรียนในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเอง
2. เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง
3. ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (The Pretest-posttest Control Group Design) ที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรองโครงการวิจัย SWUEC-672327

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรฯ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง จำนวน 6 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 เรื่องรู้จักอุบัติเหตุและการสังเกตเพื่อความปลอดภัย แผนที่ 2 การป้องกันอุบัติเหตุเพื่อความปลอดภัยในชีวิตอันมีค่า แผนที่ 3 ประเมินอย่างไรให้ปลอดภัย แผนที่ 4 การปฐมพยาบาลบาดแผลและกระดูกหัก แผนที่ 5 การปฐมพยาบาลคนหมดสติและการสลับอาหาร และแผนที่ 6 เรียนรู้การฟื้นคืนชีพเพื่อคนที่เรารัก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ สุขศึกษา และด้านการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาถึงความครอบคลุมและความสอดคล้องของกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ (Index of Item-objective Congruence: IOC) (รัตนะ บัวสนธ์, 2565) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และได้มีการนำแผนการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย แบบทดสอบด้านความรู้ แบบวัดด้านเจตคติ แบบวัดด้านการปฏิบัติ แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเอง และแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบการใช้ภาษา และความสอดคล้องของข้อความถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และได้มีการนำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปทดลองใช้กับนักเรียน ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบวัดความรู้ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) มี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีการให้คะแนนโดยที่กลุ่มตัวอย่างต้องตอบคำถามให้ถูกต้องจะได้ 1 คะแนน และกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามไม่ถูกต้องจะได้ 0 คะแนนมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.47 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.73

2.2 แบบวัดเจตคติ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.27 - 0.63 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.75

2.3 แบบวัดการปฏิบัติ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 4 ระดับ จำนวน 20 ข้อ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่ปฏิบัติเลย ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.38 - 1.0 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.71

2.4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเอง เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ คือ มั่นใจระดับมากที่สุด มั่นใจระดับมาก มั่นใจระดับน้อย และมั่นใจระดับน้อยที่สุด โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 2 - 4 คะแนน โดยมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.5 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุโดยประยุกต์ ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) แบบ 4 ระดับ จำนวน 17 ข้อ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด โดยมีความเหมาะสมในเนื้อหาการจัดการเรียนรู้และมีความครอบคลุมรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลการวิจัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ และทำการเข้าเก็บข้อมูลวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567
2. นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ แผนละ 1 คาบต่อสัปดาห์ใช้เวลาคาบละ 50 นาที
3. ทำการเก็บข้อมูลและตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองทั้งก่อนและหลังการทดลอง และแบบสอบถามความพึงพอใจ ภายหลังการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ของคะแนนแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดการปฏิบัติและ แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเอง ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ของคะแนนแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดการปฏิบัติและ แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเอง ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ของคะแนนแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดการปฏิบัติและ แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเอง หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา โดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาจัดระดับความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีผลวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองของกลุ่มตัวอย่างละกลุ่มควบคุมมีผลวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

รายการการประเมิน	คะแนนเต็ม	กลุ่มทดลอง (n = 30)		กลุ่มควบคุม (n = 30)		t	P
		M	S.D.	M	S.D.		
1. ความรู้ด้านการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	30	0.51	0.15	0.68	0.99	4.95	.001
2. เจตคติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	40	3.54	0.34	3.57	0.23	0.41	.034
3. การปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	80	3.42	0.56	2.97	0.58	-3.03	.003
4. การรับรู้ความสามารถตนเองการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	40	3.08	0.77	2.75	0.73	-1.79	.043

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติ และการรับรู้ความสามารถตนเอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองระหว่างกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	กลุ่มตัวอย่าง				t	p	กลุ่มควบคุม				t	p
		ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง				ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง			
		M	S.D.	M	S.D.			M	S.D.	M	S.D.		
1. ความรู้การป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	30	0.51	0.15	0.78	0.12	-8.22	0.01	0.68	0.99	0.82	0.11	-4.65	0.01

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	กลุ่มตัวอย่าง				t	p	กลุ่มควบคุม				t	p
		ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง				ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง			
		M	S.D.	M	S.D.			M	S.D.	M	S.D.		
2. เจตคติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	40	3.54	0.34	3.69	0.31	-0.46	0.03	3.57	0.23	3.57	0.29	.00	0.50
3. การปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	80	3.42	0.56	3.63	0.51	0.18	0.03	2.97	0.58	3.40	0.30	-3.48	0.01
4. การรับรู้ความสามารถตนเองการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	40	3.08	0.77	3.51	0.45	-1.03	0.01	3.75	0.73	3.25	0.47	-3.38	0.01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติ และการรับรู้ความสามารถตนเอง ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

รายการการประเมิน	คะแนนเต็ม	กลุ่มทดลอง (n = 30)		กลุ่มควบคุม (n = 30)		t	P
		M	S.D.	M	S.D.		
1. ความรู้ด้านการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	30	0.78	0.12	0.82	0.12	4.95	.001
2. เจตคติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	40	3.69	0.31	3.57	0.31	0.41	.034
3. การปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	80	3.63	0.51	3.40	0.51	-3.03	.003
4. การรับรู้ความสามารถตนเองการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล	40	3.51	0.45	3.51	0.37	-1.79	.043

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติและ การรับรู้ความสามารถตนเอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การหาค่าความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล ของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ		
	ความคิดเห็น		ระดับความพึงพอใจ
	M	S.D.	
1. ความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอน	3.96	0.18	มากที่สุด
2. ความสามารถในการอธิบาย/ชี้แจงเนื้อหาสาระที่สอนได้ชัดเจน	4.00	0.00	มากที่สุด
3. การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน	4.00	0.00	มากที่สุด
4. การสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม	4.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านการสอน	3.99	0.45	มากที่สุด
5. เนื้อหาที่เรียนมีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน	4.00	0.00	มากที่สุด
6. เนื้อหาช่วยให้เห็นถึงความสำคัญต่อการดูแลรักษาสุขภาพ	4.00	0.00	มากที่สุด
7. การเรียนรู้เนื้อหาเน้นความเข้าใจและนำไปใช้มากกว่าการท่องจำ	4.00	0.00	มากที่สุด
8. กิจกรรมมีความน่าสนใจในการแสวงหาคำตอบอย่างสร้างสรรค์	4.00	0.00	มากที่สุด
9. ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.00	0.00	มากที่สุด
10. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง	4.00	0.00	มากที่สุด
11. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมกลุ่ม	4.00	0.00	มากที่สุด
12. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการรับรู้ความสามารถตนเอง	4.00	0.00	มากที่สุด
13. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการสื่อสาร	4.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านเนื้อหา	3.99	0.45	มากที่สุด
14. การวัดประเมินผลมีความหลากหลาย	4.00	0.00	มากที่สุด
15. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน	4.00	0.00	มากที่สุด
16. ผู้เรียนได้ทราบและเข้าใจผลงานที่ตนเองทำ	4.00	0.00	มากที่สุด
17. นักเรียนมีโอกาสนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านการวัดและประเมิน	4.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจโดยรวม	3.99	0.82	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ ได้แก่ ด้านการสอน ด้านเนื้อหาและด้านการวัดประเมินในระดับมากที่สุดงานวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์

ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประเด็นนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองว่าเป็นความเชื่อของบุคคลที่มีต่อความสามารถในการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการจัดการเรียนรู้สุขศึกษานั้นต้องการดำเนินกิจกรรมให้กับกลุ่มตัวอย่างโดยให้ลงมือปฏิบัติในทุก ๆ กิจกรรมและให้เกิดแรงบรรดาลใจในการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมรวมถึง วิธีการที่ถูกต้องในการปฐมพยาบาล เพื่อเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตและการส่งต่อให้กับหน่วยการแพทย์ได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวัฒน์ กุมภีโร พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ความตระหนัก หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อภิวัฒน์ กุมภีโร, 2562)

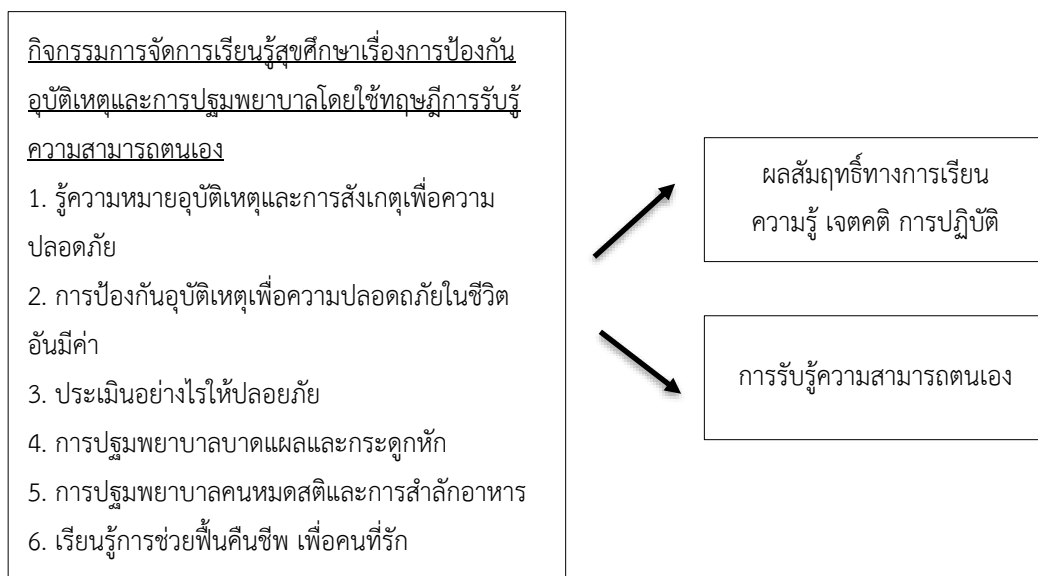
2. จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุมให้มีความแตกต่างแต่ยังคงให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้าน ความรู้ การปฏิบัติ และเจตคติ ควบคู่กันระหว่าง กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุมโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการจัดการเรียนรู้เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลโดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง ไชยพร ยุกเซ็น ได้กล่าวว่า จุดประสงค์ของการปฐมพยาบาลเบื้องต้นนั้นทำไปเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วย ทุพพลภาพ และการตายของผู้ป่วยฉุกเฉินในประเทศไทย ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินในเบื้องต้นนั้น บางกรณีอาจจะต้องอาศัยจำนวนคน บางกรณีอาจจะต้องการความรู้ที่เฉพาะทาง หรือบางกรณีเอง อาจจะต้องการความเร็วในการแข่งกับเวลา จึงถือเป็นเรื่องท้าทายที่จะพัฒนาในส่วนนี้ให้ดี (ไชยพร ยุกเซ็น, 2564) และ จินตนา สรยุทธพิทักษ์ ได้กล่าวถึง การเรียนรู้สุขศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นโจทย์สำคัญ โดยการสอนสุขศึกษาเป็นการศึกษาเรื่องสุขภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำรงสุขภาพ สร้างเสริมสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืน (จินตนา สรยุทธพิทักษ์, 2565) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยงานวิจัยของ อภิวัฒน์ กุมภีโร พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ความตระหนัก หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อภิวัฒน์ กุมภีโร, 2562)

3. จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจาก ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เกิดความสนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยทำให้บรรยากาศเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตลอดจนผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถแสดงความคิดเห็นและซักถามสำหรับกิจกรรมทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของกิจกรรมดังกล่าวที่มีต่อตนเองโดยแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยพยายามโน้มน้าวให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐม

พยาบาลอย่างแท้จริง พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี ได้กล่าวว่า ความพร้อมที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ชั้นเรียนที่มีการบริหาร จัดการดีเป็นความสามารถของผู้วิจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมวิจัยถือเป็นปัจจัยสำคัญ ของการจัดการเรียนรู้รวมถึงความสุขในขณะที่อยู่ในชั้นเรียน (พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี, 2564) โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับวิจัยของ ภารดี กาญ ญ อยุธยา หลังการทดลอง พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมและก่อนการทดลอง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของ (ภารดี กาญ ญ อยุธยา, 2565) โดยเน้นว่า ผู้วิจัยควรกระตุ้นและให้กำลังใจและเสริมแรงทางบวกกับผู้เข้าร่วมวิจัย เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 กิจกรรมผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง ทั้ง 6 กิจกรรมสามารถช่วยพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้าน ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติรวมถึงกระบวนการการรับรู้ความสามารถตนเองให้สูงขึ้นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง 1) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการรับรู้ความสามารถตนเองหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทักษะการรับรู้ความสามารถตนเอง โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ดังนี้ 1) ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการรับรู้ความสามารถตนเองไปพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ 2) ควรศึกษารูปแบบการวิจัยไปใช้กับกลุ่มผู้เรียนระดับอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือศึกษาวิจัยกับเนื้อหาสาระอื่น ๆ เช่น อาหาร และ สารเสพติด และ 3) ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการใช้ทักษะการรับรู้ความสามารถตนเองที่มีต่อความคงทนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขศึกษาและมีการวัดระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มควบคุมร่วมด้วยเพื่อสามารถนำผลไปปรับปรุงในงานวิจัยครั้งถัดไปได้โดยตรงประเด็น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). สถานการณ์การเสียชีวิตจากการบาดเจ็บของเด็กในประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 - 2562. นนทบุรี: กองป้องกันการบาดเจ็บกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- จินตนา สรยุทธพิทักษ์. (2565). การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยพร ยุกเซ็น. (2564). การดูแลรักษาผู้บาดเจ็บก่อนถึงโรงพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราวจรามาธิบัติ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2561). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- พรทิพย์ ศิริบุรณ์พิพัฒนา. (2565). การพยาบาลเด็ก เล่ม 3. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักธรรมสัจจนาเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภารดี กาญ อนุยุธา. (2565). การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านความคิดสร้างสรรค์ในนิสิตวิชาชีพครู. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 14(1), 212-227.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2565). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- วันดี ไตสุขศรี. (2561). การพยาบาลอายุรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช).

สุพัตรา นุตรักษ์. (2565). การพยาบาลเด็กเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาเด็กทุกช่วงวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นโอดีจิตอล.

อภิวัฒน์ กุมภิโร. (2562). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมความปลอดภัยในการขับขี่รถจักรยานยนต์ตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองร่วมกับทฤษฎีการดูแลตัวเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภาพร เผ่าวัฒนา. (2561). การพยาบาลอนามัยชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*
A DEVELOPMENT MODEL FOR DIGITAL TECHNOLOGY COMPETENCY
OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DISRUPTIVE ERA
UNDER PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ธนัฐ ศิระวงษ์*, เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต, วิเชียร พันธุ์เครือบุตร

Thananut Sirawong*, Sowwanee Sikhabandit, Vichian Puncreobutr

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thananut.sira@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 169 คน เลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ จำนวน 17 คน ด้วยเทคนิคเดลฟาย ผู้เชี่ยวชาญเชิงนโยบายประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ จำนวน 5 คน โดยเครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านการรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 1.2) ด้านการสร้างสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 1.3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 1.4) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และ 1.5) ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 2.1) ด้านวิสัยทัศน์ 2.2) ด้านการการคิดเชิงกลยุทธ์ 2.3) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง 2.4) ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และ 2.5) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ รูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคพลิกผัน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษাপทุมธานี

Abstract

The purpose of this research paper is to study the digital technology competency components of school administrators in the changing era. Create a model for developing competencies in digital technology and evaluate models for developing competencies in digital technology. It is an integrated research. The sample group includes 169 school directors. The key informants include 17 experts in creating a digital technology competency development model using the Delphi technique, includes five strategic aspects evaluating the digital technology competency development model. The tools used in the research include questionnaires, interviews, and assessments, and data were collected with questionnaires, in-depth interviews, and assessments. The results show that the digital technology competency component of school administrators in the era of change is generally at a high level of practice. The creation of a model for developing competencies in digital technology consists of 2 components as follows: 1) The digital technology competency of school administrators consists of 5 aspects: 1.1) knowledge and understanding of the use of digital technology, 1.2) media creation and digital technology innovation, 1.3) digital network building for learning, 1.4) solving problems with digital technology, and 1.5) ethics and safety in digital use, 2) The approach to developing digital technology competencies consists of 5 aspects: 2.1) vision, 2.2) strategic thinking, 2.3) potential to bring about change, 2.4) initiative, creativity, and 2.5) the use of digital technology for communication, and 3) The results of the evaluation of the digital technology competency development model are appropriate and feasible at the highest level.

Keywords: A Development Model, Digital Technology Competency, Administrators, Disruptive Era, Under Pathum Thani Primary Educational Service Area Office

บทนำ

การใช้เทคโนโลยีและความคิดที่สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวในกระบวนการบริหาร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาหลักของประเทศ โดยอาศัยการบริหารองค์กรจากผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถบริหารงานด้วยความคิดที่สร้างสรรค์ การที่ประเทศไทยจะขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 ได้สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ต้องช่วยกัน โดยเฉพาะหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับจะต้องปฏิรูปตนเอง (คมคาย น้อยสิทธิ์, 2561) ดังจะเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 ว่าด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา กำหนดให้รัฐต้องจัดโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

ช่องทางในการสื่อสารและสื่อโทรคมนาคมเพื่อการศึกษา จัดให้มีโครงสร้างและหน่วยงานเฉพาะเพื่อรับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาตลอดทั้งประชาชนให้มีขีดความสามารถในการผลิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้นรัฐจึงให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ รวมถึงพัฒนาบุคลากรด้านต่าง ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้มากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีความรู้ในระดับสูงขึ้น รวมถึงรู้จักวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมทางธุรกิจเศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอก ทำให้ทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสใหญ่ของโลก 3 กระแส อันได้แก่ 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ กระแสของการหลอมรวมสังคมขึ้นเป็นสังคมเดียวเชื่อมโยงโลกทั้งใบเข้าด้วยกัน ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารหรือเดินทางถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว 2) กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) คือ กระแสของการที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และก้าวกระโดดทำให้เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นบนโลกอย่างมากมาย ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ 3) กระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุน (Financialization) คือ กระแสแห่งทุนนิยม การเติบโตของทุนนิยมแบบบูรณาการการเงิน (Financialization) ที่ธุรกิจภาคการเงินมีบทบาทและสัดส่วนสูงขึ้นในระบบเศรษฐกิจโดยรวมทำให้เกิดจากนวัตกรรมทางการเงินที่แปลงทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นเงินทุน (นรรีชต์ ผินเชียร, 2562) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าโดยรวม แต่ขาดการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งที่ยังเป็นปัญหา (ปณิดา วรรณพิรุณ และปรัชญนันท์ นิลสุข, 2556) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พบว่า การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ขาดการบูรณาการ การบริหารจัดการโครงการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในภาพรวมไม่มีประสิทธิภาพ การประสานงานที่ชัดเจนในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับติดตามอย่างชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

สภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้นของประชากรสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ซึ่งในยุคพลิกผันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงระบบการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม พบว่า ผู้บริหารบางส่วนยังขาดสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ ขาดทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษา และมีข้อจำกัดในการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและความสามารถในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับตลาดแรงงานในอนาคต เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรมีการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคดิจิทัล โดยมีแนวทางการดำเนินงาน

ดังนั้น จัดอบรมและพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดด้านเทคโนโลยีร่วมกัน รวมถึงสนับสนุนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร พัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สามารถใช้งานได้จริง นำแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ เช่น การใช้ Big Data เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษา การนำปัญญาประดิษฐ์มาช่วยบริหารจัดการทรัพยากรในโรงเรียน และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ดิจิทัลให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาสถานศึกษา การยกระดับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ไม่เพียงแต่ช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ และประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะให้เหมาะสมกับสถานการณ์ยุคสังคมพลิกผัน อันจะส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพเพิ่มขึ้น เท่าทันสื่อโซเชียล สามารถบริหารสถานศึกษา และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแก้ไขปัญหายุคพลิกผันได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น และต้องมีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีสมรรถนะเต็มตามศักยภาพ เพื่อร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคพลิกผัน ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ในยุคพลิกผัน เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 จำนวน 169 โรงเรียน จำนวนรวมทั้งสิ้น 169 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ตามสูตรของลอว์ชี (Lawshe, C. H., 1975) 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามด้วย Google form และ QR code ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างได้แบบ สอบถามตอบกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100 4) การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้เกณฑ์ประมาณค่าตามระดับการปฏิบัติ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และ 5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี การยกร่างรูปแบบ ดำเนินการดังนี้ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) มีทั้งหมด 3 รอบ ดังนี้ รอบที่ 1 มี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 ประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ซึ่งเป็น คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รอบที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแบบสัมภาษณ์ปลายปิด เครื่องมือที่ใช้การวิจัยในรอบที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสัมภาษณ์ใน รอบที่ 1 และรอบที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญใน รอบที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการหาค่า มัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วพิจารณาข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรอบที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อความเดิมเหมือนรอบที่ 2 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการยืนยันคำตอบโดยใช้วิธีเหมือนในรอบที่ 2 เกณฑ์การพิจารณาข้อความเพื่อนำไปกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมโดยใช้ข้อความที่มีค่าพิสัยและค่าควอไทล์ ต่ำกว่า 1.50 โดยการหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์รายข้อ ซึ่งมีค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 5.00 ทุกข้อ และพิสัยระหว่าง ควอไทล์อยู่ระหว่าง 0.00

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ดำเนินการดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเชิงนโยบาย (ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับกรม หรือระดับกระทรวง) ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินด้วยตนเอง โดยผู้เชี่ยวชาญตอบแบบประเมินได้ตอบกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100 4) การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย

และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้เกณฑ์ประมาณค่าตามระดับการปฏิบัติ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และ 5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษารองค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติขององค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวม

องค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน	μ	σ	แปลผล
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.26	0.43	มาก
2. ด้านการการคิดเชิงกลยุทธ์	4.19	0.42	มาก
3. ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง	4.21	0.36	มาก
4. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.16	0.40	มาก
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร	4.25	0.36	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.21	0.26	มาก

(N = 169)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.26$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ($\mu = 4.26$, $\sigma = 0.43$) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร ($\mu = 4.25$, $\sigma = 0.36$) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.36$) ด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.42$) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\mu = 4.16$, $\sigma = 0.40$) ตามลำดับ

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการใช้งานโปรแกรมพื้นฐานคอมพิวเตอร์ และสื่อดิจิทัลใหม่ ๆ ได้แก่ Tablet และ Smartphone รวมถึงการใช้งานผ่านสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook และ LINE และสามารถค้นหา จัดเก็บข้อมูล สารสนเทศ และเนื้อหาดิจิทัลอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการสร้างสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของสื่อและเนื้อหาแต่ละประเภท เปรียบเทียบ

ความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนางานและพัฒนาศักยภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้พบว่า ผู้บริหารพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการสร้างวัฒนธรรมเทคโนโลยีในสถานศึกษาให้กับครูและบุคลากรสามารถใช้โปรแกรมสนทนา (Instant Messaging) ในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ Line, Facebook, Message ได้ 4) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารวางแผนและพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการทำงาน การติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมกันสร้างและใช้ทรัพยากรในการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน และ 5) ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสามารถปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การมีรหัสผู้ใช้งานและรหัสผ่านในการเข้าระบบคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์สื่อสาร สื่อออนไลน์ เคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นที่แสดงผ่านสื่อดิจิทัล รวมทั้งขออนุญาตผู้ผลิตก่อนนำสื่อหรือเทคโนโลยีนั้น ๆ มาใช้งาน องค์ประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้บริหารกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทิศทางในการบริหารด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และกระตุ้นการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการการคิดเชิงกลยุทธ์ พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และนโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 3) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาผลิตสื่อนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริการจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน เพื่อประยุกต์ใช้ในระบบบริหารสถานศึกษา และ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจหลักการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารสถานศึกษา และตระหนักถึงความปลอดภัยออนไลน์ รวมถึงการปกป้องข้อมูลและภาพลักษณ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวม

(N = 5)

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน						
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ด้านการการคิดเชิงกลยุทธ์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวม (ต่อ)

(N = 5)

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
3. ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
4. ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.56	0.38	มากที่สุด	4.56	0.33	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน						
1. ด้านการรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4. ด้านการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
5. ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.72	0.23	มากที่สุด	4.76	0.22	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน โดยรวมรูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.38$, $\mu = 4.56$, $\sigma = 0.33$) และองค์ประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน โดยรวมรูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.72$, $\sigma = 0.23$, $\mu = 4.76$, $\sigma = 0.22$)

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคพลิกผัน มีการกำหนดนโยบาย และแผนงานที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจร่วมกัน รู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเพียงพอ มีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ รวมถึงการเสริมแรงให้บุคลากรรู้จักสร้างวิธีการ และแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งก็คือความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญชาติ ล้อพงศ์พานิชย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ธัญชาติ ล้อพงศ์พานิชย์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหาร จัดการและการบริการด้านการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ, 2558)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ด้านการสร้างสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 4) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และ 5) ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล และองค์ประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านการการคิดเชิงกลยุทธ์ 3) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง 4) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีกระบวนการบริหารเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาหลักของประเทศ โดยอาศัยการบริหารองค์กรที่มีความรู้ความสามารถบริหารงานด้วยความคิดที่สร้างสรรค์ได้สมบูรณ์แบบ และผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีความรู้ในระดับสูงขึ้น รวมถึงรู้จักวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมด้วย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับนักเรียน เยาวชน รวมถึงชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นราธิป บาลลา ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า 1) เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษามี 3 ด้าน 1.1) ด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านต้องการพัฒนาความรู้ในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร 1.2) ด้านความสามารถ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านต้องการพัฒนาความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร 1.3) ด้านเจตคติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดทำสารสนเทศในการบริหาร 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษามี 3 ด้าน 10 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านความรู้ มี 3 แนวทาง เช่น ต้องมีความรู้ในการเลือกใช้เทคโนโลยี เข้ารับการอบรมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี 2) ด้านทักษะ มี 5 แนวทาง เช่น การส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน สร้างแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยี และ 3) ด้านเจตคติ มี 2 แนวทาง เช่น สร้างความตระหนักเห็นถึงประโยชน์ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ (นราธิป บาลลา, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ ได้ทำ

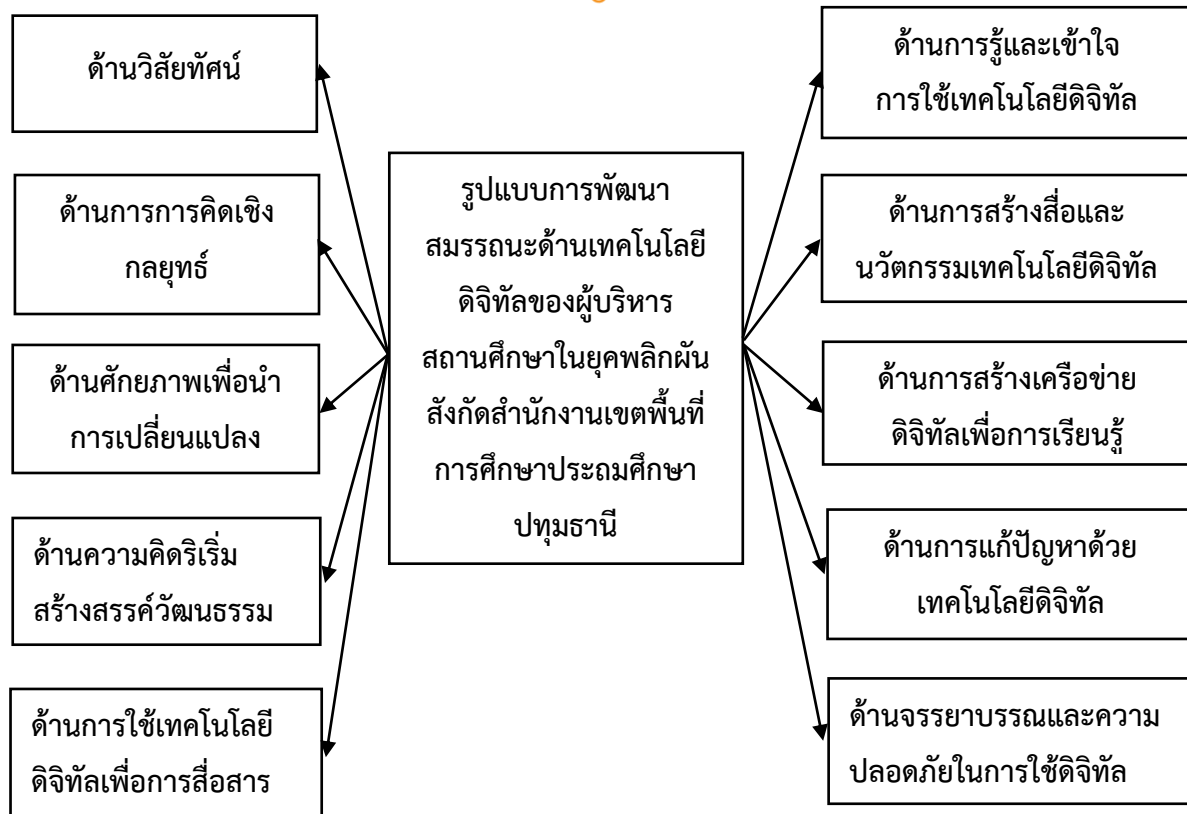

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี การศึกษาประมัตถศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ด้าน ICT มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการสร้างสังคมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรระดมทรัพยากรเพื่อจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ออนไลน์และพัฒนาศักยภาพของครูด้านการใช้ ICT และเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงและจัดหา Software open source เพื่อให้ครูได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ด้านการสร้างสังคมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการในเรื่อง 1) การกระตุ้นกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ให้เข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 2) ให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับจรรยาบรรณนักวิชาการในการสืบค้นและอ้างอิงข้อมูลและ 3) ส่งเสริมการสร้างและใช้ประโยชน์เว็บไซต์การจัดการความรู้ออนไลน์ (KM) ในโรงเรียน (ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ, 2558)

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคลักษณ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมรูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานวิจัยในการสร้างรูปแบบฯ ได้จัดทำอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย ถูกต้องตามหลักการของรูปแบบ มีการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีอย่างครอบคลุม ผ่านการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) 3 รอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกวิธ มากสุข และคณะ ศึกษาเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในทศวรรษหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในทศวรรษหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และจากการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ จำนวน 12 คน พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้บริหารสถานศึกษา (เอกวิธ มากสุข และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นกระบวนการและแนวทางที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้เป็นรูปแบบในการปฏิบัติ ปรับปรุงประสิทธิภาพสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคลักษณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคพลิกผัน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ รวมถึงการเสริมแรงให้บุคลากรรู้จักสร้างวิธีการและแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านการรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 1.2) ด้านการสร้างสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 1.3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 1.4) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และ 1.5) ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล และ 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฯ มี 5 ด้าน คือ 2.1) ด้านวิสัยทัศน์ 2.2) ด้านการการคิดเชิงกลยุทธ์ 2.3) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง 2.4) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 2.5) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีกระบวนการบริหารเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาหลักของประเทศ โดยอาศัยการบริหารองค์กรที่มีความรู้ความสามารถบริหารงานด้วยความคิดที่สร้างสรรค์ได้สมบูรณ์แบบ และผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาให้มี

ความรู้ในระดับสูงขึ้น ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผันฯ โดยรวมรูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานวิจัยในการสร้างรูปแบบฯ ได้จัดทำอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย ถูกต้องตามหลักการของรูปแบบ มีการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีอย่างครอบคลุม ผ่านการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) 3 รอบ จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา 2) ควรพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์หรือแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ที่รวมสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น หลักสูตรอบรม วิดีโอสอน และเอกสารแนวปฏิบัติที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง (Centralized Database) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหาร 3) ควรพัฒนาคู่มือแนวทางการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ และควรจัดทำหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหาร เช่น การใช้ Big Data, Metaverse และ E-Learning ในการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรือการนำปัญญาประดิษฐ์ มาช่วยในกระบวนการบริหาร 4) ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา และ 5) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในระยะยาว โดยติดตามผลการดำเนินงานหลังจากที่นำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา และควรทำวิจัยร่วมกับ หน่วยงานอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรเอกชน และหน่วยงานด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2554). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554 - 2556. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คมคาย น้อยสิทธิ์. (2561). ผู้บริหารยุคการศึกษา 4.0. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(4), 40-57.
- ธัญชาติ ล้อพงศ์พานิชย์. (2565). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสาร มจร อุบลบริหารศน์, 7(2), 579-529.
- นรรีชต์ ผืนเขียว. (2562). การเรียนการสอนในยุค 4.0 ต้องเป็นอย่างไร. กรุงเทพมหานคร: ทรุปลูกปัญญา.

- นราธิป บาลลา. (2566). แนวทางการพัฒนาด้านสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(4), 201-214.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปณิตา วรรณพิรุณ และปรัชญนันท์ นิลสุข. (2556). นวัตกรรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สู่ประชาคมอาเซียน. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 8(1), 21-34.
- ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ. (2558). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(2), 158-166.
- เอกวิศ มากสุข และคณะ. (2561). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในทศวรรษหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นศรีธรรมราช เขต 3. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 10(1), 207-219.
- Lawshe, C. H. (1975). A Quantitative Approach to Content Validity. Personnel Psychology, 28(4), 563-575.

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี*

THE MODEL OF COOPERATION NETWORK IN ORGANIZING
THE WORLD HORTICULTURAL EXPO UDON THANI PROVINCE

ศักดา เกตุแก้ว*, ธนภต ทูริสุทธิ์, ศุภกฤต ปิติพัฒน์

Sukda Katkaew*, Thanakrit Thurisut, Supagrit Pitiphat

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sukdakatkaew@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบ สร้างรูปแบบ และสร้างคู่มือรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานมหกรรมพืชสวนโลก จำนวน 275 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสเปรด ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มี 5 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน จากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การติดต่อสื่อสาร 4) การมีความสัมพันธ์ระหว่าง และ 5) การมีส่วนร่วม ส่วนการสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก ประกอบด้วย กิจกรรมการพัฒนา มี 5 ด้าน 16 กิจกรรมการพัฒนา การประเมินความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์ และการสร้างคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มีความพึงพอใจของคู่มืออยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบเครือข่าย, ความร่วมมือ, งานมหกรรมพืชสวนโลก, คู่มือ

Abstract

The purposes of this research to study the components, create the model and a manual for applying the model of cooperation network in organizing the World Horticultural Expo Udon Thani Province. It was mixed-method research using research and development methods. There were 3 phases: Phase 1: quantitative research. The sample group consisted of 275 people involved in driving the World Horticultural Expo. The instruments used were questionnaires and data were analyzed using the LISREL program. Phase 2: Qualitative research, consisting of 2 steps: Step 1: 30 key informants. The instruments used were interview forms, content analysis, and summary. Step 2: 30 key informants. The instruments used were a suitability and feasibility assessment form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Phase 3: 30 key informants. The instruments used were a satisfaction assessment form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that there were 5 network components affecting cooperation in organizing the World Horticultural Expo in Udon Thani Province. The components were ranked according to the standard component weights from highest to lowest: 1) Shared goals, 2) Knowledge exchange, 3) Communication, 4) Relationships between, and 5) Participation. As for the creation of a network model for the World Horticultural Expo, it consists of development activities with 5 areas, 16 development activities, an assessment of suitability and feasibility through criteria, and the creation of a manual for the application of the network model for the World Horticultural Expo in Udon Thani Province. There was a high level of satisfaction with the manual.

Keywords: The Model of Cooperation Network, Cooperation, The World Horticultural Expo, Manual

บทนำ

การท่องเที่ยวของไทยนับเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่มากขึ้นเรื่อย ๆ ตามการเติบโตของนักท่องเที่ยว แม้ว่าหลายรัฐบาลพยายามกระจายแหล่งท่องเที่ยวไปหลายจังหวัด แต่ก็พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติยังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร ชลบุรี และภูเก็ต ทำให้นโยบายการกระจายรายได้ด้วยการใช้ท่องเที่ยวยังไม่ประสบความสำเร็จ จากข้อมูลและสถิติท่องเที่ยว ชี้ให้เห็นว่าการใช้ภาคท่องเที่ยวมาช่วยแก้ปัญหากระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับแหล่งท่องเที่ยวจากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาคาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวอาจอยู่ที่ 37.5 ล้านคน แต่เมื่อเทียบกับฐานที่สูงในปีก่อน อัตราการเติบโตของตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติจะชะลอลงมาที่ 5.6% จากที่เติบโต 26.3% ในปี 2567 จากปัจจัยสำคัญ คือ เทรนด์นักท่องเที่ยวสนใจไปท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทางใหม่ ๆ รัฐบาลจึงต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจ จึงแนวทางการพัฒนาประเทศไทยของการท่องเที่ยว 4.0 หรือ “Tourism 4.0” นับเป็นรูปแบบใหม่แห่งการสร้าง ความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวที่สร้างมิติใหม่ของการท่องเที่ยวใน มุมมองสินค้า (Product) เป็นการปรับสู่การให้

คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว (Place) จากการสร้างสัญลักษณ์ (Brand) เปลี่ยนสู่การสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ในวิถีไทยที่แตกต่างกัน การท่องเที่ยวถือเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย นอกจากนารายได้มาสู่ประเทศอย่างมากในแต่ละปีแล้ว ภาคการท่องเที่ยวยังเป็นภาคที่มีศักยภาพในการฟื้นตัวได้เร็วที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรจากฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ประเมินว่าในปี 2568 นักท่องเที่ยวต่างชาติเที่ยวไทยมีจำนวน 37.5 ล้านคน เพิ่มขึ้น 5.6% จากปี 2567 รายได้การท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวต่างชาติกว่า 80% อยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลัก 3 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพฯ ภูเก็ต และชลบุรี ซึ่งสอดคล้องไปกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในไทยกว่า 70% กระจุกตัวอยู่ที่เมืองท่องเที่ยวหลัก 3 จังหวัด เน้นการสร้างสรรค์ต่อยอดสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่ ดังเช่นงานมหกรรมพืชสวนโลก ซึ่งถือเป็นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจภายในประเทศและชุมชน (นันทพร บรรลือสินธุ์, 2566)

มหกรรมพืชสวนโลกเป็นงานมหกรรมจัดแสดงด้านพืชสวนกลางแจ้ง โดยมีสมาคมพืชสวนระหว่างประเทศ (AIPH) เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์การจัดงาน ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตรเข้าเป็นสมาชิก AIPH โดยประเทศไทยนับเป็นประเทศที่สามในทวีปเอเชีย ที่ได้รับรองการจัดงานมหกรรมระดับโลกจาก BIE ต่อจากจีนและญี่ปุ่น มีประเทศที่เข้าร่วมจัดสวนนานาชาติในอาคารและนอกอาคาร รวมเป็น 26 ประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ภาควิชาครีเอชียหลากหลายประเทศ การยื่นประมูลสิทธิ์ในการเป็นเจ้าภาพในปี พ.ศ. 2569 นี้ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยยื่นประมูลสิทธิ์ในการเป็นเจ้าภาพ และเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2565 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกรอบงบประมาณด้วยแล้ว (กรมวิชาการเกษตร, 2565) โดยการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกจะจัดอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2569 (Udon Thani International Horticultural Expo 2026) ในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2569 ถึง 14 มีนาคม 2570 (134 วัน) ภายใต้แนวคิด “Diversity of Life: Connecting Water, Plants, and People for sustainable living” หรือ ความหลากหลายแห่งสรรพชีวิต: สายสัมพันธ์แห่งน้ำ พืชพรรณ และผู้คนสู่การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน” สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการการจัดงานพืชสวนโลก พ.ศ. 2569 ประกอบด้วย 2 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก 2) คณะกรรมการการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก พ.ศ. 2569 คณะกรรมการดังกล่าวได้มีการลงมือปฏิบัติงานไปบ้างแล้ว แต่การเตรียมการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2569 ยังไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร ผู้วิจัยในฐานะรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ได้ร่วมเป็นตัวแทนของประเทศไทยไปนำเสนอขอเป็นเจ้าภาพการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานีต่อสมาคมพืชสวนระหว่างประเทศ ที่นครดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์และเป็นคณะกรรมการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ได้ศึกษาสาเหตุและปัจจัยของความล่าช้าและอุปสรรคของการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) หน่วยงานภาควิชาครีเอชียที่มาเป็นคณะกรรมการร่วมนั้น มีทั้งอยู่ในส่วนกลาง (กรุงเทพฯ) อยู่ในส่วนภูมิภาค (จังหวัดอุดรธานี) ทำให้การติดต่อประสานงานมีความลำบาก ซับซ้อน 2) อำนาจในการอนุมัติ อนุญาต ในการใช้พื้นที่ การจัดซื้อจัดจ้าง และดำเนินงานต่าง ๆ กระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน ส่วนใหญ่จะอยู่ในส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีซึ่งเป็นส่วนภูมิภาคมีอำนาจจำกัด 3) ขาดรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก (ระดับ B) 4) ขาดการรับรู้และการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาในระดับพื้นที่ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการเครือข่ายต่าง ๆ ยังไม่มีน้อย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ การจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือ การจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก สร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก และสร้างคู่มือการ ประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางใน ขั้บเคลื่อนการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัด อุดรธานี
2. เพื่อการสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อสร้างคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัด อุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

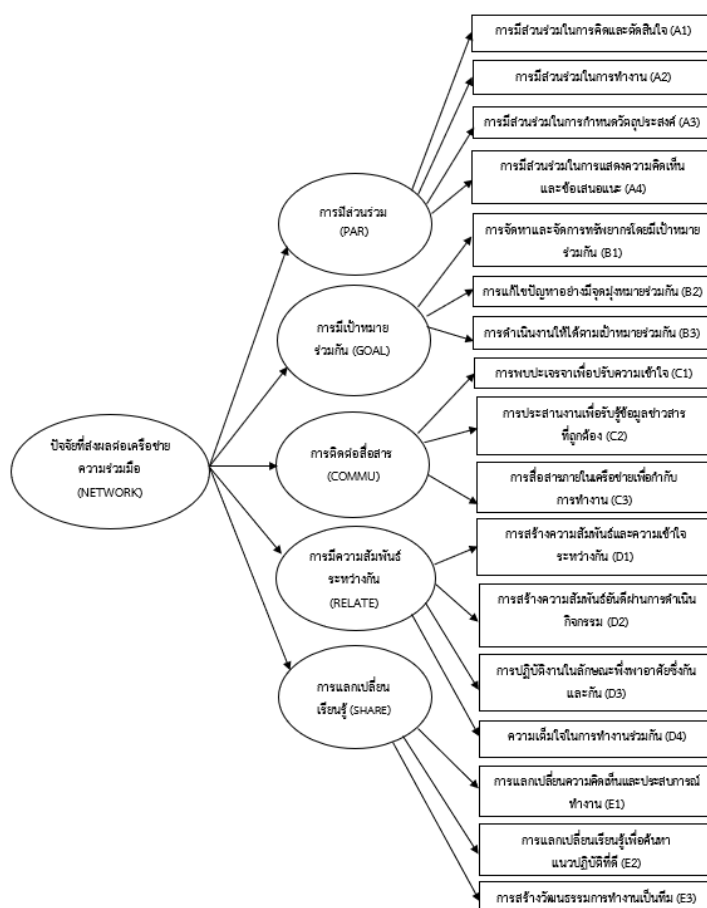
การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืช สวนโลก จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ผู้มีส่วนในการขับเคลื่อนงานนิทรรศการระดับโลกของประเทศไทย ที่มีความรู้และ ประสบการณ์ในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงใช้วิธีการหา ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Malhotra, N. K. กรณี Problem Solving Research มีขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 200 ตัวอย่าง ช่วงระยะของกลุ่มตัวอย่าง คือ 300 - 500 ตัวอย่าง (Malhotra, N. K., 2006) ได้กำหนดขนาด ตัวอย่างสำหรับการวิจัยที่เหมาะสมจาก ตารางดังกล่าว คือ จำนวน 275 ตัวอย่าง ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสอบถามคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อเครือข่ายความร่วมมือการ จัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา (Wording) โดยการค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (Index of Item - Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ที่ 1.00 ทุกข้อ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) ตรวจสอบ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.967 เก็บรวบรวมข้อมูลโดย ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยและส่งแบบสอบถาม Google FORM วิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อเครือข่าย ความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง ยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันโมเดลว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ โปรแกรมริสเรล (Lisrel) (Diamantopoulos, A. & Siguaw, J. A., 2000) จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อเครือข่ายความร่วมมือสามารถกำหนดเป็นโมเดลได้เป็น 5 องค์ประกอบ 17 ตัวแปร สามารถการกำหนดความสัมพันธ์โครงสร้างเส้นในแต่ละองค์ประกอบของโมเดลได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างเชิงเส้นโมเดลองค์ประกอบที่ส่งผลต่อเครือข่ายความร่วมมือ
การจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการจริยธรรมการศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/355 โดยมีระยะเวลาการรับรองตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม 2566 ถึงวันที่ 5 ตุลาคม 2567

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือมีความรู้และประสบการณ์ในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก ได้แก่ นักวิชาการจากกรมวิชาการเกษตร ตัวแทนคณะกรรมการจัดงานพืชสวนโลกอุดรธานีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ขับเคลื่อนงานมหกรรม

พืชสวนโลก เครื่องมือวิจัยใช้คือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับร่างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก ได้แก่ นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ขับเคลื่อนงานมหกรรมพืชสวนโลก เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ซึ่งได้ประยุกต์มาจาก บุญชม ศรีสะอาด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปจึงจะยอมรับว่าผ่านการประเมิน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 สร้างคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่มีความเฉลี่ยสูงมาทำการร่างคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานพืชสวนโลกของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานพืชสวนโลกของจังหวัดอุดรธานี เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือแบบประเมินความพึงพอใจมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

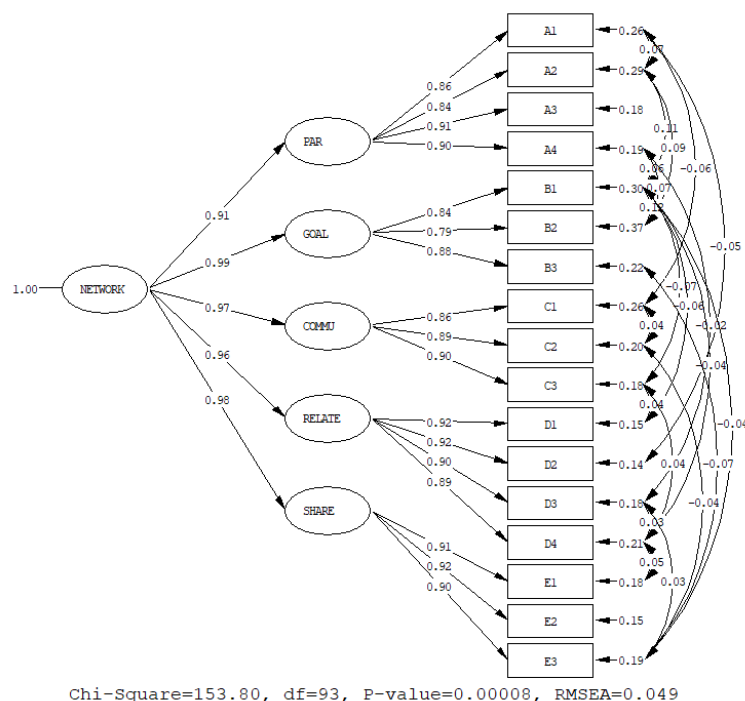
ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี พบว่า

ผลการศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.18 มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี ร้อยละ 30.91 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 65.45 มีตำแหน่งอื่น ๆ ร้อยละ 69.82 สังกัดองค์กรภาครัฐ ร้อยละ 81.09 และมี

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก 1 - 2 ครั้ง ร้อยละ 76.00 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กำหนดเป็นโมเดลได้เป็น 5 องค์ประกอบ 17 ตัวแปร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของโมเดลองค์ประกอบที่ส่งผลต่อเครือข่ายความร่วมมือ

น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของโมเดลองค์ประกอบที่ส่งผลต่อเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก มีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มี 5 องค์ประกอบ 17 ตัวแปร โดยเรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมากไปหาน้อย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การมีเป้าหมายร่วมกัน (PAR) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (SHARE) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 การติดต่อสื่อสาร (COMMU) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 การมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (RELATE) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร ตามลำดับ

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มีทั้งหมด 5 ด้าน 16 กิจกรรม การพัฒนา ได้แก่ ด้านที่ 1 การมีเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย (GOAL) มีกิจกรรมการพัฒนา จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1)การตั้งเป้าหมายของเครือข่ายให้ชัดเจนและมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมตามหลักของ SMART ได้แก่ S: Specific - เฉพาะเจาะจง M: Measurable - สามารถวัดได้ A: Achievable - บรรลุผลได้ R: Realistic - สมเหตุสมผล สอดคล้องสถานการณ์ความเป็นจริง T: Timely - กำหนดช่วงเวลาชัดเจน 2) จัดสรรทรัพยากรของเครือข่าย โดยการนำเอาสิ่งที่หายาก และนำทรัพยากรนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับงานมหกรรมพืชสวนโลกมากที่สุด และ

3) พัฒนาระบบและกลไกการการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาของการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก โดยมีการจัดสรรทรัพยากร การจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน ด้านที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (SHARE) มีกิจกรรมการพัฒนา จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างวิธี หรือขั้นตอนการปฏิบัติในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ 2) สร้างองค์ประกอบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ของเครือข่าย ได้แก่ 2.1) คน (People) 2.2) สถานที่และบรรยากาศ (Place) 2.3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure) และ 3) เน้นการทำงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานแบบแทนกันได้ในบางกรณีแบบชั่วคราว แต่ทุกคน ทุกทีมยังรับผิดชอบในส่วนของตัวเอง หากมีปัญหาเกิดขึ้นกับบุคคลหรือทีม ณ จุดใด ส่วนที่เหลือก็จะเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อให้ปัญหานั้นผ่านได้ แล้วก็กลับมาทำหน้าที่ของตัวเองเหมือนเดิม ด้านที่ 3 การติดต่อสื่อสาร (COMMU) มีกิจกรรมการพัฒนา จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการสื่อสาร แบบ 4 ทิศทาง ได้แก่ 1.1) Upward Communication การสื่อสารจากล่างขึ้นบน 1.2) Downward Communication การสื่อสารจากบนลงล่าง 1.3) Diagonal Communication การสื่อสารแนวทแยง 1.4) Horizontal Communication การสื่อสารแนวนอน 2) เครื่องมือการสื่อสารภายในแบบดิจิทัล ได้แก่ 2.1) แอปมือถือ 2.2) โพลล์และแบบสำรวจออนไลน์ 2.3) เครื่องมือการทำงานแบบออนไลน์ 2.4) วิดีโอ 2.5) อีเมล 2.6) พอดแคสต์และไฟล์บันทึกเสียง 2.7) อินทราเน็ต และ 3) จัดประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน และเลี้ยงสังสรรค์ ระหว่างเครือข่ายหรือคณะกรรมการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก อย่างสม่ำเสมอ ด้านที่ 4 การมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (RELATE) มีกิจกรรมการพัฒนา จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) โครงการบูรณาการความสัมพันธ์เครือข่ายเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน 2) กิจกรรมการสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ในที่ทำงานร่วมกัน 3) สร้าง Onboarding Experience ที่ดีของเครือข่าย เป็นการ “ซื้อใจ” ในการเริ่มต้นทำงานให้กับสมาชิกเครือข่ายใหม่ มีความรู้สึกประทับใจ และมีความสุขที่ได้ทำงาน เพราะได้รับประสบการณ์ดี ๆ ตั้งแต่ช่วงแรก และ 4) การทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการทำงานพืชสวนโลก (MOU) ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วม (PAR) มีกิจกรรมการพัฒนา จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การระดมสมองในการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและเป็นรูปธรรม 2) สร้างประชาคมพืชสวนโลกอุดรธานี เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และกิจกรรม 4 แบบ ได้แก่ 2.1) ร่วมการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) 2.2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) 2.3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) และ 2.4) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) และ 3) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผลในการจัดมหกรรมพืชสวนโลก อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง หลาย ๆ ช่องทาง

ผลการประเมินรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มีระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ภาพรวมอยู่ในด้านความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.61) ด้านความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.81) ถือว่ารูปแบบผ่านเกณฑ์ประเมิน

คู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี

ที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
รูปเล่ม				
1	รูปแบบคู่มือมีความน่าสนใจ	3.54	0.65	มาก
2	มีความชัดเจนของภาพและตัวอักษร	3.68	0.78	มาก
3	การใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสม	3.58	0.54	มาก
4	ขนาดของรูปเล่มมีความเหมาะสม และสมบูรณ์	3.55	0.64	มาก
เนื้อหา				
1	เนื้อหามีความครอบคลุม และเหมาะสม	3.59	0.87	มาก
2	เรียบเรียงเนื้อหาที่เข้าใจง่าย	3.68	0.43	มาก
3	เนื้อหาสาระและเป็นประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	3.91	0.48	มาก
4	เนื้อหาของคู่มือมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันทุกส่วน	3.53	0.57	มาก
การนำไปใช้ประโยชน์				
1	สามารถนำคู่มือไปใช้เป็นเครื่องมือของการปฏิบัติงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานีได้จริง	3.54	0.64	มาก
2	สามารถนำเนื้อหาและกิจกรรมในคู่มือไปแก้ไขปัญหาการดำเนินงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานีได้จริง	3.57	0.42	มาก
3	กรณีตัวอย่างของกิจกรรมมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี สามารถไปประยุกต์ในการจัดงานพื้นที่อื่น ๆ ได้	3.51	0.45	มาก
	รวม	3.54	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า มีระดับความพึงพอใจต่อคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.60)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาขององค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งอื่น ๆ สังกัดองค์กรภาครัฐ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก 1 - 2 ครั้ง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กำหนดเป็นโมเดลได้เป็น 5 องค์ประกอบ 17 ตัวแปร โดยเรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน (PAR) ประกอบด้วย

ตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (SHARE) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร 3) การติดต่อสื่อสาร (COMMU) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร 4) การมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (RELATE) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร และ 5) การมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิญา เลื่อนฉวี ศึกษาเรื่อง พลังความร่วมมือในประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน: ปัญหาท้าทายความสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่า การมีเป้าหมายร่วมกันเป็นปัจจัยหลักที่จะนำพาความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรืองด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่างกันสู่ความเป็นประชาคมที่สมบูรณ์ (อภิญา เลื่อนฉวี, 2563)

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มีทั้งหมด 5 ด้าน 16 กิจกรรม การพัฒนา ได้แก่ ด้านที่ 1 การมีเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย (GOAL) มีกิจกรรมการพัฒนา โดยการตั้งเป้าหมายของเครือข่ายให้ชัดเจนและมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมตามหลักของ SMART ได้แก่ S: Specific - เฉพาะเจาะจง M: Measurable - สามารถวัดได้ A: Achievable - บรรลุผลได้ R: Realistic - สมเหตุสมผล สอดคล้องสถานการณ์ความเป็นจริง T: Timely - กำหนดช่วงเวลาชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรรร ล้นสุชีพ ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดแสดงนิทรรศการประเภทสื่อปฏิสัมพันธ์: กรณีศึกษานิทรรศการ ชุดถอดรหัสไทย ณ มิวเซียมสยาม ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนของการวางแผนทางของนิทรรศการ/งานมหกรรม ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น เพื่อให้มีแนวทางการออกแบบ (ชรรร ล้นสุชีพ, 2562) ด้านที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (SHARE) มีกิจกรรมการพัฒนา สร้างองค์ประกอบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ของเครือข่าย ได้แก่ 1) คน (People) 2) สถานที่และบรรยากาศ (Place) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure) และ 4) เน้นการทำงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานแบบแทนกันได้ในบางกรณีแบบชั่วคราว แต่ทุกคน ทุกทีมยังรับผิดชอบในส่วนของตัวเอง หากมีปัญหาเกิดขึ้นกับบุคคลหรือทีม ณ จุดใด ส่วนที่เหลือก็จะเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อให้ปัญหานั้นผ่านได้ แล้วก็กลับมาทำหน้าที่ของตัวเองเหมือนเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส้ง ศึกษาเรื่องการจัดนิทรรศการชั่วคราวและ กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของมิวเซียมสยาม ผลการศึกษาพบว่า การจัดนิทรรศการควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ การประชุมวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์ในอาเซียนฯ และกิจกรรมในเชิงนันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมงานวันเด็ก ตอน หนูน้อยตะลุยอาเซียน เป็นต้น (เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส้ง, 2562) ด้านที่ 3 การติดต่อสื่อสาร (COMMU) มีกิจกรรมการพัฒนาโดยการจัดประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน และเลี้ยงสังสรรค์ ระหว่างเครือข่ายหรือคณะกรรมการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลินี ทิพย์เพ็ง และคณะ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรม การจัดประชุม สัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และการจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมให้มีการจัดประชุมของหน่วยงานราชการในจังหวัดฯ จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยว และฝึกอบรมบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ (สาลินี ทิพย์เพ็ง และคณะ, 2562) ด้านที่ 4 การมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (RELATE) มีกิจกรรมการพัฒนา โครงการบูรณาการความสัมพันธ์เครือข่ายเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน และ กิจกรรมการสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ในที่ทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการความร่วมมือของ วรสุตา สุขารมณ์ ได้ทำการศึกษารูปแบบของความร่วมมือแบบบูรณาการ พบว่า การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันความรู้ระหว่างองค์การ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี

การส่งเสริมการฝึกทักษะการอบรมและความร่วมมือกัน และการสร้างปฏิบัติสัมพันธ์ระยะยาวร่วมกันทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์นำไปสู่ความสำเร็จ (วรสุตา สุขารมณ์, 2554) และด้านที่ 5 การมีส่วนร่วม (PAR) มีกิจกรรมการพัฒนาโดยมีการระดมสมองในการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักความร่วมมือ ของ Kisner, M. K. พบว่า การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานร่วมกันในระยะเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างกันควรจะเป็นโครงการเล็ก ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนง่ายต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่ายและจะนำไปสู่ความเชื่อถือศรัทธาอีกทั้งยังเป็นการขจัดความรู้สึกแตกต่างของทั้งสองฝ่ายที่มีต่อกันเพื่อสร้างความมั่งหวังที่จะทำงานอื่น ๆ ตามแผนความร่วมมือให้สำเร็จไป (Kisner, M. K., 1997)

คู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี มีระดับความพึงพอใจต่อคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด เกณฑ์การประเมินคู่มือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าคู่มือผ่านการยอมรับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถสร้างเป็นโมเดลรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 โมเดลรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี

องค์ความรู้ใหม่ของโมเดลรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การติดต่อสื่อสาร 4) การมีความสัมพันธ์ระหว่าง และ 5) การมีส่วนร่วม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเครือข่ายที่ส่งผลต่อความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งอื่น ๆ สังกัดองค์กรภาครัฐ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก 1 - 2 ครั้ง องค์ประกอบเชิงยืนยัน กำหนดเป็นรูปโมเดล มี 5 องค์ประกอบ 17 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนัก องค์ประกอบมาตรฐานจากมากไปหาน้อย คือ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การติดต่อสื่อสาร 4) การมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และ 5) การมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก มี 5 ด้าน 16 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ ด้านที่ 1 การมีเป้าหมายร่วมกันของเครือข่าย ด้านที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านที่ 3 การติดต่อสื่อสาร ด้านที่ 4 การมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และด้านที่ 5 การมีส่วนร่วม และระดับความพึงพอใจคู่มือการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรนำรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1.1) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ในฐานะตัวแทนคณะทำงาน ทำข้อตกลงความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน ตั้งแต่ 2 หน่วยงานขึ้นไป 1.2) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ตัวแทนราชการส่วนภูมิภาค และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ตัวแทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสังคมจังหวัดอุดรธานี ตัวแทนภาคประชาชน ร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร 1.3) ให้คณะกรรมการและคณะทำงานการขับเคลื่อนงาน มหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี ร่วมมือกันในการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด 1.4) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และสถาบัน การศึกษา ร่วมมือในการติดตามและประเมินผล ทั้งในระยะก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน และ 1.5) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี จัดให้มีการลงนามในการทำบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับเครือข่ายการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี 2) ควรทำการศึกษา เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี 3) ควรทำ การประเมินผลระดับการประยุกต์ใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี และ 4) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส็ง. (2562). การจัดนิทรรศการชั่วคราวและกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมของ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของมิวเซียมสยาม. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 22(1), 29-51.
กรมวิชาการเกษตร. (2565). อุดรธานีกระตุ้นเศรษฐกิจประเทศ โขว์ศักยภาพพืชสวนไทย สู่อุตสาหกรรมโลก. เรียกใช้ เมื่อ 14 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.moac.go.th/news-preview-441091791460>

- ชรรร ลันสุชีพ. (2562). แนวทางการจัดแสดงนิทรรศการประเภทสื่อปฏิสัมพันธ์: กรณีศึกษานิทรรศการชุด ถอดรหัสไทย ณ มิวเซียมสยาม. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2566 จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:180000
- นันทพร บรรลือสินธุ์. (2566). ประวัติและผลงานของชาวต่างชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรสุตา สุขารมณ์. (2554). ความร่วมมือระหว่างองค์กรในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สาลินี ทิพย์เพ็ง และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมการจัดประชุม สัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อเป็น รางวัล และการจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการในจังหวัดสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 14(2), 299-310.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า ปริ้นติ้ง.
- อภิญญา เลื่อนฉวี. (2563). พลังความร่วมมือในประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน: ปัญหาท้าทาย ความสำเร็จ. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 10(3), 1-25.
- Diamantopoulos, A. & Sigauw, J. A. (2000). Introducing LISREL. London: Sage Publications.
- Kisner, M. K. (1997). Building Partnerships. New Directions for Community Colleges, 97(5), 23-28.
- Malhotra, N. K. (2006). Marketing Research. (5th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล

สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน*

THE STUDENT AFFAIRS ADMINISTRATION MODEL OF NURSING EDUCATION INSTITUTIONS UNDER RAJABHAT UNIVERSITIES IN THE UPPER NORTHERN REGION

ประวีดา คำแดง, ธนัต บุญชัย*, ประพันธ์ ธรรมไชย, ถาวร ล่อกา

Praveeda Kamdaeng, Thanat Boonchai*, Prapan Thumachai, Thaworn Lorga

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanat2512@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังที่ควรจะเป็น สร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือ และประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากร คือ ผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 569 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งชั้นตามสัดส่วนขนาดประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 แห่ง เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึก เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.67); ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.59) องค์ประกอบหลักในการบริหารงานกิจการนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุม รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบและกลไก แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ และคู่มือการใช้รูปแบบประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ได้แก่ คำชี้แจง บทนำ หลักการ และเหตุผล เนื้อหา แนวทางการใช้รูปแบบ และอ้างอิง และผลการประเมินรูปแบบและคู่มือ โดยภาพรวมทุกรายการมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.39); ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.36); ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.39); ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ โดยภาพรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, กิจกรรมนักศึกษา, สถาบันการศึกษาพยาบาล, มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน

Abstract

This research aimed to study the current conditions and ideal expectations of student affairs administration, develop and validate a student affairs administration model and its implementation manual, and evaluate the effectiveness of the model and manual for nursing education institutions under Rajabhat Universities in the upper northern region of Thailand. A mixed-methods approach was employed. The population consisted of 569 administrators, full-time faculty members, and students from these institutions in the academic year 2024. A stratified proportional sampling method was used to select 230 participants. Key informants included experts from three nursing institutions with good practices in student affairs administration, selected through purposive sampling. The research instruments comprised questionnaires, interviews, and record forms. Data collection methods involved surveys, interviews, and focus group discussions. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings indicated that both the current conditions and ideal expectations for student affairs administration were rated at a high level ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.67); ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.59). The essential components for effective student affairs administration include planning, organizing, leading, and controlling. The developed student affairs administration model consists of five main components: principles, objectives, systems and mechanisms, evaluation guidelines, and success conditions. The implementation manual contained five sections: instructions, introduction, principles and rationale, content and usage guidelines, and references. The evaluation of the model and manual showed that all items were rated at the highest level for feasibility and usefulness ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.39); ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.36); ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.39); ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.36) respectively, confirming their accuracy and appropriateness for nursing education institutions.

Keywords: Administrative Model, Student Affairs, Nursing Education Institution, Rajabhat Universities in The Upper Northern Region

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของปัญหาสุขภาพจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังส่งผลให้อุปสงค์ต่อการบริการด้านสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะสาขาพยาบาลวิชาชีพที่คณะรัฐมนตรีได้ประกาศให้เป็นสาขาขาดแคลน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 ปัจจุบันอัตราส่วนของพยาบาลวิชาชีพต่อผู้ป่วย คือ 1 ต่อ 353 (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นสถาบัน

อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจึงได้จัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์ขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ดำเนินการเปิดคณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 20 แห่ง โดยเป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง และอุตรดิตถ์ (สภาการพยาบาล, 2567ก); (สภาการพยาบาล, 2567ข); (สภาการพยาบาล, 2567ค)

คุณภาพการศึกษาสะท้อนจากคุณภาพบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต โดยจากการสอบถามข้อมูลบัณฑิตพยาบาลจากผู้บัณฑิตในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนบางส่วนนั้น พบว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่ควรปรับปรุงและคุณลักษณะที่คาดหวังเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในหน่วยงานเป็นทักษะคนและทักษะทางสังคม เช่น การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงาน การมีน้ำใจกับเพื่อนร่วมงาน บุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความขยันอดทน มุ่งมั่นตั้งใจทำงาน การมีทัศนคติที่ดีในการทำงานและองค์กร คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นต้น การสะท้อนถึงความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตดังกล่าวทำให้เห็นว่าทักษะชีวิตมีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำงาน เพราะการทำงานในปัจจุบันไม่ต้องการเพียงคนเก่งด้านวิชาการเพียงด้านเดียว แต่ต้องการผู้ที่มีความพร้อมทั้งความรู้และทักษะเชิงวิชาชีพ

งานกิจการนักศึกษา คือ กระบวนการทางการศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาได้จัดขึ้นเพื่อบริการแก่นักศึกษาให้มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนและพัฒนานักศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้าน (รมย์รัมภา ญัฐธัญอดิรุจ, 2561) โดยการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นคนเก่งทั้งงานและเก่งทั้งคนจะต้องอาศัยบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่เชื่อมกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดผลลัพธ์คุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ที่สามารถปฏิบัติการพยาบาลตามขอบเขตของวิชาชีพได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและงานอย่างต่อเนื่อง เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะวิชาคนและทักษะทางสังคม (Soft Skill) ที่บูรณาการเข้ากับทักษะวิชาชีพ (Hard Skill) ซึ่งงานบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลแม้จะเป็นส่วนสำคัญของการบริหารสถานศึกษาแต่ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน

การบริหารงานกิจการนักศึกษาอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่สร้างประสิทธิภาพให้กับองค์กร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) เพื่อกำหนดทิศทางและนโยบาย การจัดองค์การ (Organizing) เพื่อบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม การนำ (Leading) เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและภาวะผู้นำ และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Drucker, P. F., 1967); (Daft, R. L. & Marcic, D., 2022) ในบริบทของสถาบันการศึกษาพยาบาล งานกิจการนักศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การบริหารงานกิจการนักศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต โดยผลการวิจัยของ โกวิทย์ แสนพงษ์ และวิเชียร รุ้อยินยง ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการดำเนินงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้อง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ งานบริการและสวัสดิการ งานกิจกรรม งานพัฒนาและวินัย และงานบริหารจัดการองค์กร (โกวิทย์ แสนพงษ์ และวิเชียร รุ้อยินยง, 2561) สอดคล้องกับการศึกษาของ รมย์รัมภา ญัฐธัญอดิรุจ ที่พบว่า การบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดระบบประสานงาน การส่งเสริม

กิจกรรมพัฒนานักศึกษา และการจัดบริการช่วยเหลือนักศึกษาอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ (รมย์รัมภา ญัฐธัญอดิรุจ, 2561) อย่างไรก็ตามจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่มีการศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีบริบทเฉพาะและต้องการแนวทางการบริหารที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบัน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพคาดหวังของการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลฯ สร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลฯ และประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการบริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่และเพื่อเป็นแนวทางให้กับสถาบันการศึกษาพยาบาลอื่นในการนำรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถาบันอย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อประเมินรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็น ประชากรกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 569 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, E. W. รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, E. W., 1970) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ตามสัดส่วนขนาดประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 3 คน ผู้บริหารสังกัดสถาบัน การศึกษาพยาบาล จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลสถาบันการศึกษาพยาบาล จำนวน 1 คน ได้ค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 โดยเป็นข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด จำนวน 50 ข้อ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน อาจารย์ จำนวน 4 คน และนักศึกษา 24 คน รวมทั้งหมด 30 คน ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.97

ขั้นตอนย่อยที่ 2 สัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ได้รับการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์จากสภาการพยาบาล เป็นระยะเวลา 4 ปีการศึกษาขึ้นไป (จากสูงสุด 5 ปี) และมีการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การยกร่างรูปแบบ และคู่มือ นำผลการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาเป็นข้อมูลในการยกร่างรูปแบบ และคู่มือ แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย

ขั้นตอนย่อยที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือ โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักศึกษา ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้แก่ เป็นผู้บริหารหรืออดีตผู้บริหาร หรือผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักศึกษา มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท และมีประสบการณ์ด้านการบริหารงานกิจการนักศึกษาไม่ต่ำกว่า 4 ปี ประกอบด้วยรองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดี จำนวน 3 คน อธิการบดีหรืออดีตผู้ช่วยคณบดี จำนวน 2 คน และหัวหน้ากลุ่มงานกิจการนักศึกษาหรือรองผู้อำนวยการด้านกิจการนักศึกษา จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แนวคำถามการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2) (ร่าง) รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน และ 3) แบบตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบ และคู่มือ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบ และคู่มือ เพื่อประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษา

พยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และคู่มือ ซึ่งมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำรูปแบบและคู่มือที่ผ่านการตรวจสอบจากขั้นตอนที่ 2 มาออกแบบประเมินให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม การใช้ภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน พบว่า ผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.67); ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบัน การศึกษาพยาบาลที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ทั้ง 3 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุม

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน

(n = 230)

ด้าน	ระดับความคิดเห็น					
	สภาพปัจจุบัน			ความคาดหวังที่ควรจะเป็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวางแผน	4.24	0.69	มาก	4.44	0.63	มาก
2. การจัดการ	4.28	0.68	มาก	4.46	0.60	มาก
3. การนำ	4.31	0.78	มาก	4.51	0.65	มากที่สุด
4. การควบคุม	4.34	0.70	มาก	4.50	0.62	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.29	0.67	มาก	4.47	0.59	มาก

การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบัน การศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) รูปแบบการบริหารงาน กิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบและกลไก แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ 2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ได้แก่ คำชี้แจง บทนำ หลักการ และเหตุผล เนื้อหา แนวทางการใช้ รูปแบบ และอ้างอิง และ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบ ความ ถูกต้อง และความเหมาะสม พบว่า หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก แนวทางการประเมิน และเงื่อนไข ความสำเร็จของรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือตอนบนมีความถูกต้อง และความเหมาะสม ร้อยละ 100 และผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความ เหมาะสม ของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า คำชี้แจง บทนำ หลักการ และเหตุผล เนื้อหา แนวทางการใช้รูปแบบ และอ้างอิง มีความถูกต้อง และความเหมาะสม ร้อยละ 100

การประเมินรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.39); ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ รายละเอียด ดังตารางที่ 2 และความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ของคู่มือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.39); ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้และความ เป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือตอนบน

(n = 40)

รายการ	ระดับความคิดเห็น					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.60	0.50	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมาย	4.72	0.45	มากที่สุด	4.75	0.44	มากที่สุด
3. ระบบและกลไก	4.62	0.49	มากที่สุด	4.72	0.45	มากที่สุด
4. แนวทางการประเมิน	4.68	0.47	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.65	0.48	มากที่สุด	4.82	0.38	มากที่สุด
รวม	4.66	0.39	มากที่สุด	4.78	0.36	มากที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน

(n = 40)

รายการ	ระดับความคิดเห็น					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจง	4.70	0.46	มากที่สุด	4.82	0.38	มากที่สุด
2. บทนำ หลักการและเหตุผล	4.70	0.46	มากที่สุด	4.70	0.46	มากที่สุด
3. เนื้อหา	4.60	0.50	มากที่สุด	4.72	0.45	มากที่สุด
4. แนวทางการใช้รูปแบบ	4.68	0.47	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด
5. อ้างอิง	4.75	0.44	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
รวม	4.68	0.39	มากที่สุด	4.76	0.36	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เป็นไปตามแนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสถาบันการศึกษามีการจัดระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานตามข้อกำหนดของสภาวิชาชีพพยาบาล มีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานกิจการนักศึกษาที่ชัดเจนรวมทั้งการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์ ที่ระบุว่า นโยบายการบริหารกิจการนักศึกษา คุณลักษณะของผู้บริหารและผู้บริหารปฏิบัติงาน กิจการนักศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานกิจการนักศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงานกิจการนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์, 2564) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ มิตร ทองกาบ ที่ระบุว่า การบริหารงานกิจการนักศึกษาควรดำเนินการให้ครอบคลุมด้านการวางแผน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน จัดทำแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน (มิตร ทองกาบ, 2558) สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการนำซึ่งได้รับความคาดหวังมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษาให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนการบริหารงานกิจการนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวิศ เพชรภูมิภัทร และคณะ ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษา (สรวิศ เพชรภูมิภัทร และคณะ, 2565) นอกจากนี้ การควบคุมยังเป็นอีกด้านที่มีความคาดหวังมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการปรับปรุงด้านการควบคุมและการประเมินผลให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 2) แนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล พบว่า การวางแผนที่ดีเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารงานกิจการนักศึกษา โดยเฉพาะการมีแผนพัฒนานักศึกษาที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ของสถาบัน การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการจัดทำแผนสอดคล้องกับ อีริสทรี ศรีขวัญแก้ว และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล ที่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า สถานศึกษาควรมีการวางแผนการดำเนินงาน ประชุมชี้แจงประเมินผลการปฏิบัติงานและหาข้อสรุปร่วมกัน (อีริสทรี ศรีขวัญแก้ว และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล, 2567) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ ระภาณุสิทธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ ที่ระบุแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาว่า ต้องมีการวางแผนและปรับปรุงแก้ไขที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง กำหนดหน้าที่รับผิดชอบทุกฝ่าย รวมทั้งมีการติดตามประเมินผล และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม (ผดุงศักดิ์ ระภาณุสิทธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2566)

การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน อภิปรายผลได้ว่า 1) รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบและกลไก แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ สะท้อนถึงความจำเป็นในการบริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพ ความคาดหวังของสังคม และพฤติกรรมของผู้เรียนยุคใหม่ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ NASPA ที่เน้นการออกแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่ยืดหยุ่นและคำนึงถึงผู้ใช้ที่หลากหลายเพื่อการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปรับตัวในยุคที่สถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (NASPA, 2022) และในด้านจุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นเพื่อให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน พัฒนานักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน และส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถาบันนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานักศึกษาอย่างรอบด้านและเป็นองค์รวม ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับด้านการเรียนรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต การมีบุคลิกภาพที่ดี การทำงานเป็นทีม และการส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถาบัน เพื่อให้นักศึกษาเติบโตเป็นบัณฑิตที่มีความพร้อมในทุกด้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์ ที่ได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่สำคัญ เพื่อให้เกิดการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ความสามารถในการปฏิบัติงานจริง ทักษะชีวิต และการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของสถาบัน (สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์, 2564) นอกจากนี้ ด้านแนวทางการประเมิน พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีแนวทางการประเมินที่ครอบคลุมทุกด้านสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ที่ช่วยให้สถาบันมีข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและองค์การภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Henning, G. W. & Roberts, D. M. ที่กล่าวถึงแนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักศึกษาและผู้ใช้บัณฑิตในงานกิจการนักศึกษา โดยสนับสนุนการสร้างระบบประเมินผลที่ครอบคลุมทุกด้านและมุ่งตอบสนองความต้องการของนักศึกษามีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพบัณฑิต และสร้างความพึงพอใจของนักศึกษาในระบบการศึกษา (Henning, G. W. &

Roberts, D. M., 2023) 2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ได้แก่ 1) คำชี้แจง 2) บทนำ หลักการ และเหตุผล 3) เนื้อหา 4) แนวทางการใช้รูปแบบ และ 5) อ้างอิง ช่วยสร้างความชัดเจนและความเข้าใจให้บุคลากรและนักศึกษาในการนำไปประยุกต์ใช้รูปแบบอย่างเกิดประสิทธิภาพ โดยการจัดทำคู่มือจะช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจถึงความสำคัญของการบริหารงานกิจการนักศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Levy, J. et al., Renfro, J. L. ที่ชี้ว่าคู่มือที่มีรายละเอียดชัดเจนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างกรอบการทำงานที่ทุกคนในองค์กรเข้าใจตรงกัน (Levy, J. et al., 2018); (Renfro, J. L., 2024) การที่บุคลากรมีความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทและหน้าที่จากคู่มือดังกล่าวช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการงานได้ดีขึ้น (Ikpur, E. O., 2023); (Henning, G. W. & Roberts, D. M., 2023) นอกจากนี้ การอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ยังเป็นอีกองค์ประกอบที่สำคัญในคู่มือ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการปฏิบัติงานในองค์กร (Bentrim, E. et al., 2023) และ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบและคู่มือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่ารูปแบบและคู่มือมีความถูกต้องและความเหมาะสมร้อยละ 100 สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาและการออกแบบสอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน สอดคล้องกับการศึกษาของ Phonthanukithaworn, C. et al. ระบุว่า การประเมินความถูกต้องช่วยสร้างความมั่นใจกับผู้ใช้ในการนำไปปฏิบัติจริง (Phonthanukithaworn, C. et al., 2022) นอกจากนี้ Vitonmetha, M. et al. ยังพบว่า การใช้คู่มือและการมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนช่วยสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจแนวทางการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงาน (Vitonmetha, M. et al., 2019) ทั้งนี้ ผลการตรวจสอบรูปแบบและคู่มือดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคู่มือที่ครอบคลุมและเป็นมาตรฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาศักยภาพและการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน

การประเมินรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของคู่มือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ Runkai, Z. et al. ที่ระบุว่า การออกแบบระบบงานกิจการนักศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน อำนวยความสะดวกในการประมวลผลกิจการนักศึกษา และสนับสนุนการศึกษาแบบองค์รวม โดยคู่มือที่ออกแบบอย่างเป็นระบบจะช่วยเพิ่มความมั่นใจของผู้ใช้และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Runkai, Z. et al., 2020) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Cao, Z. & Siththada, T. ที่พบว่า การประเมินผลการดำเนินงานของกิจการนักศึกษาอย่างเป็นระบบช่วยให้บุคลากรเข้าใจบทบาทของตนเองได้ดีขึ้น (Cao, Z. & Siththada, T., 2024)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย

1. หลักการ คือ การบริหารงานกิจการนักศึกษาที่สร้างประสิทธิภาพให้องค์กร

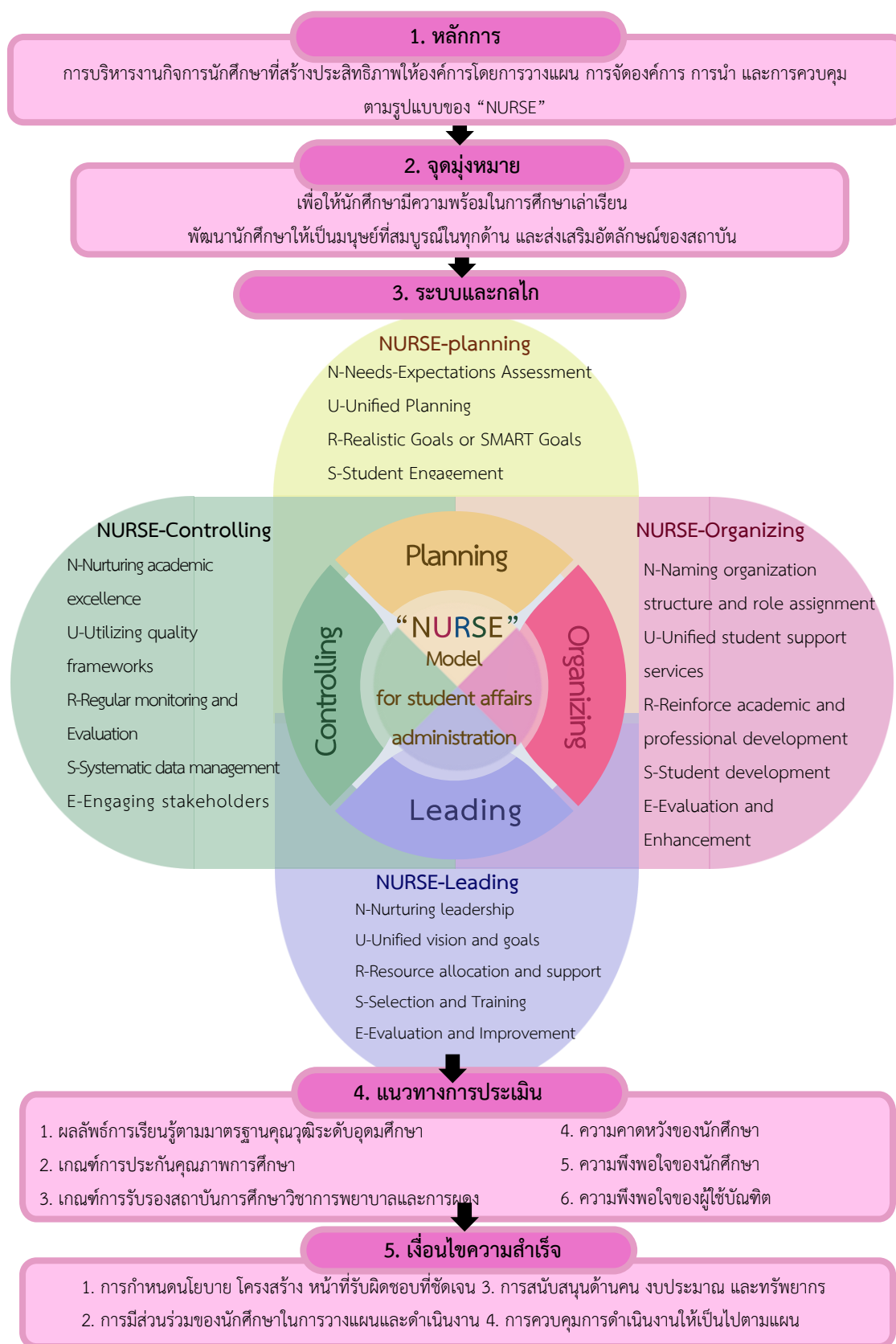
2. จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนพัฒนานักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน และส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถาบัน

3. ระบบและกลไก ประกอบด้วย 1) การวางแผน (NURSE-planning) ประกอบด้วย การประเมินความต้องการจำเป็น ความคาดหวังที่ควรจะเป็น (N: Need-expectation Assessment) การวางแผนแบบบูรณาการ (U: Unified Planning) การตั้งเป้าหมายเป็นจริงหรือเป้าหมายแบบ SMART (R: Realistic Goals or SMART Goals) การมีส่วนร่วมของนักศึกษา (S: Student Engagement) การประเมินผลและปรับปรุง (E: Evaluation and Improvement) 2) การจัดองค์การ (NURSE-organizing) ประกอบด้วย การกำหนดโครงสร้างและการมอบหมายงาน (N: Naming Organizational Structure and Role Assignment) การจัดบริการและสวัสดิการทั่วไป (U: Unified Student Support Service) การจัดบริการส่งเสริมด้านวิชาการและวิชาชีพ (R: Reinforce Academic and Professional Development) งานพัฒนานักศึกษา (S: Student Development) การประเมินผลและปรับปรุง (E: Evaluation and Enhancement) 3) การนำ (NURSE-leading) ประกอบด้วย การส่งเสริมภาวะผู้นำ (N: Nurturing Leadership) การนำไปสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมาย (U: Unified Vision and Goals) การสนับสนุนและการจัดสรรทรัพยากร (R: Resource Allocation and Support) การคัดเลือกผู้นำและการอบรมบุคลากร (S: Selection and Training) การประเมินผลและปรับปรุง (E: Evaluation and Improvement) และ 4) การควบคุม (NURSE-controlling) ประกอบด้วย ความเป็นเลิศทางวิชาการ (N: Nurturing Academic Excellence) การใช้กรอบคุณภาพ (U: Utilizing Quality Frameworks) การติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ (R: Regular Monitoring and Evaluation) การจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ (S: Systematic Data Management) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (E: Engaging Stakeholders)

4. แนวทางการประเมิน ได้แก่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา เกณฑ์การรับรองสถาบันการศึกษาวិชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ความคาดหวังของนักศึกษา ความพึงพอใจของนักศึกษา ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต

5. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย โครงสร้าง หน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการวางแผนและดำเนินงาน การสนับสนุนด้านคน งบประมาณ และทรัพยากร และการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน

ได้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล
สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่ควรจะเป็นในการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เป็นไปตามแนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และผลการศึกษานโยบายการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีแนวปฏิบัติที่ดี พบว่า องค์ประกอบหลักในการบริหารงานกิจการนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุม 2) รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบและกลไก แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จสะท้อนถึงความจำเป็นในการบริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพ ความคาดหวังของสังคม และพฤติกรรมของผู้เรียนยุคใหม่ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลฯ ประกอบด้วย เนื้อหา 5 บท ได้แก่ คำชี้แจง บทนำ หลักการ และเหตุผล เนื้อหา แนวทางการใช้รูปแบบ และอ้างอิง การจัดทำคู่มือจะช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจถึงความสำคัญของการบริหารงานกิจการนักศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพ โดยผลการตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม และ 3) การประเมินรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลฯ ผู้บริหาร คณาจารย์ประจำ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของคู่มือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน เป็นแนวทางการบริหารที่พัฒนาขึ้นโดยมุ่งเน้นการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพผ่านองค์ประกอบสำคัญทั้งหลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบและกลไก แนวทาง การประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักศึกษาและการควบคุมคุณภาพอย่างเป็นระบบ จึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ 1) สถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบนสามารถนำรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถาบัน โดยกำหนดเป็นนโยบายและแนวปฏิบัติในการบริหารงานกิจการนักศึกษา โดยเฉพาะการวางแผนที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาและการบูรณาการกิจกรรมเข้ากับการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานกิจการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามผลการนำรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาไปใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เพื่อศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ และ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับทักษะวิชาชีพพยาบาล เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาสำหรับการเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). สัดส่วนเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ต่อประชากร. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2567 จาก https://ittdashboard.nso.go.th/preview.php?id_project=60
- โกวิทย์ แสนพงษ์ และวิเชียร รุ้ยนยง. (2561). รูปแบบการดำเนินงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 5(2), 137-151.
- ธีรสิทธิ์ ศรีขวัญแก้ว และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2567). แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในความปรกติใหม่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 6(2), 1-13.
- ผดุงศักดิ์ ระภาณุสิทธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2566). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(4), 39-56.
- มิตร ทองกาบ. (2558). รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- รมย์รัมภา ญัฐธัญติรุจ. (2561). แนวทางการบริหารงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สภาการพยาบาล. (2567ก). สถาบันการศึกษาที่ทำการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่ได้รับการรับรองจากสภาการพยาบาล ผู้สำเร็จการศึกษามีสิทธิสมัครสอบเพื่อขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ (สถาบันที่มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว). เรียกใช้เมื่อ 5 พฤศจิกายน 2567 จาก [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/1_1\(47\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/1_1(47).pdf)
- _____. (2567ข). สถาบันการศึกษาที่ทำการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่ได้รับการรับรองจากสภาการพยาบาล ผู้สำเร็จการศึกษามีสิทธิสมัครสอบเพื่อขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ (สถาบันที่ยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษา). เรียกใช้เมื่อ 5 พฤศจิกายน 2567 จาก [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/1_2\(42\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/1_2(42).pdf)
- _____. (2567ค). โครงการจัดตั้งสถาบันการศึกษาที่ทำการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่ผ่านการประเมินความพร้อมเพื่อการขอเปิดสถาบันการศึกษา (สถาบันที่ขอเปิดดำเนินการใหม่). เรียกใช้เมื่อ 5 พฤศจิกายน 2567 จาก [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/1_3\(46\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/1_3(46).pdf)
- สรวิศ เพชรภูมิภัทร และคณะ. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารกิจการนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 7(1), 109-122.
- สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์. (2564). รูปแบบการบริหารกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Bentrim, E. et al. (2023). Coordinating student affairs divisional assessment: A practical guide. (1st ed.). New York: Routledge.

- Cao, Z. & Siththada, T. (2024). The performance assessment for student affairs management under university student unions in Guangdong Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. Retrieved February 28, 2025, from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/272833>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Daft, R. L. & Marcic, D. (2022). *Understanding management*. (12th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Drucker, P. F. (1967). *The effective executive*. (2nd ed.). London: Heinemann.
- Henning, G. W. & Roberts, D. M. (2023). *Student affairs assessment: Theory to practice*. (2nd ed.). London: Routledge.
- Ikpuri, E. O. (2023). Rethinking collaboration: Breaking silos between academic and student affairs to foster collegial culture. Retrieved November 20, 2024, from <https://www.proquest.com/openview/f617da8560c8cac3aa9f955767e689c9/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Krejcie, R. V. & Morgan, E. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Levy, J. et al. (2018). Student affairs assessment and accreditation: History, expectations, and implications. *Journal of Student Affairs Inquiry Improvement and Impact*, 4(2018), 1-19.
- NASPA. (2022). *The compass report: Charting the future of student affairs*. National Association of Student Personnel Administrators: Student Affairs Administrators in Higher Education.
- Phonthanukitithaworn, C. et al. (2022). Managing educational service quality and loyalty of international students: A case of international colleges in Thailand. *Cogent Social Sciences*, 8(1), 2105929. doi: 10.1080/23311886.2022.2105929.
- Renfro, J. L. (2024). *Strategic planning for university colleges and departments: a step-by-step guide to developing, refining, and implementing effective strategy*. New York: Routledge.
- Runkai, Z. et al. (2020). Design of student affairs management platform based on college system. Retrieved November 20, 2024, from <https://ieeexplore.ieee.org/document/9201855>
- Vittonmetha, M. et al. (2019). Evaluation of the bachelor of nursing science program, faculty of nursing, Suan Dusit University, in academic year 2015 (Revised edition BE 2555). *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 15(1), 16-25.

อิทธิพลดนตรีตะวันตกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีไทย*

THE INFLUENCE OF WESTERN MUSIC ON THE TRANSFORMATION OF THAI MUSIC CULTURE

สุรศักดิ์ เพชรคงทอง

Surasak Petkongtong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University,

Phranakhon Si Ayutthaya, Thailand

Corresponding author E-mail: psurasak@aru.ac.th

บทคัดย่อ

อิทธิพลของดนตรีตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทต่อดนตรีไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน และการพัฒนาดนตรีในรูปแบบใหม่ เพื่อเข้าถึงรสนิยมของคนในสังคมยุคปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลมากขึ้น โดยมีทั้งการปรับระดับเสียงของเครื่องดนตรีให้เท่ากับระบบเสียงสากล แนวดนตรี ทำนองเพลง รูปแบบของวงดนตรีให้บรรเลงร่วมกับสากลได้ การประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ด้วยรูปแบบของดนตรีตะวันตกโดยใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลง หรือการใช้เครื่องดนตรีตะวันตกบรรเลงแต่นำทำนองของเพลงไทยเดิมมาประพันธ์ แม้จะปรับให้ร่วมสมัยแต่ในขณะเดียวกันยังคงไว้ซึ่งรูปแบบของวงดนตรีไทยเดิม การผสมวง เครื่องดนตรี รวมถึงเทคนิคและวิธีการบรรเลงที่เป็นแบบแผนดั้งเดิมเอาไว้ไม่ได้เปลี่ยนไปทั้งหมด ยังคงมีการสนับสนุน เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ของดนตรีไทยเดิมที่เป็นแบบแผนให้กับสังคมอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา นั้น ดนตรีไทยควรต้องปรับตัวโดยการอนุรักษ์ของเดิมพร้อมกับการพัฒนาสิ่งใหม่ควบคู่กันไป จะช่วยให้ดนตรีไทยได้รับความนิยมในหมู่คนรุ่นใหม่มากขึ้น ทั้งยังตอบสนองความต้องการและเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่มีความหลากหลายในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งผลให้ดนตรีไทยมีความเข้มแข็งเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของสังคมไทยตลอดไป โดยบทความวิชาการบทนี้ กล่าวถึงอิทธิพลดนตรีตะวันตกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การเข้ามาของดนตรีตะวันตก การบันทึกโน้ตดนตรีไทย การปรับเปลี่ยนเสียงดนตรีไทย การสร้างสรรค์และผสมวงดนตรีไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: อิทธิพลดนตรีตะวันตก, วัฒนธรรมดนตรีไทย, ดนตรีไทยร่วมสมัย

Abstract

The influence of Western music on Thai music has led to inevitable changes in Thai musical culture, both creatively, resulting in the adaptation and development of music in new forms to reach the tastes of people in today's society and become more internationally accepted, this encompasses adjusting the pitch of Thai musical instruments to align with the international standard tuning system, adapting musical genres, melodies, and ensemble formats to collaborate with Western music. It also includes composing new music in Western musical forms using Thai instruments, or conversely, using Western instruments to perform arrangements of traditional Thai melodies. While adapting to contemporary tastes, there's a preservation of traditional Thai musical ensembles, instrumental combinations, and authentic performance techniques. It's not about complete transformation. There's ongoing support, dissemination, and transmission of traditional Thai musical knowledge to society. Given the constant evolution of society, Thai music must adapt by conserving its heritage while simultaneously developing new elements. This approach will help Thai music gain popularity among the new generations and also meet the needs and reach a diverse group of listeners in the modern era, while also making Thai music a strong and valuable culture of Thai society forever. This academic article explores various aspects of Western music's impact on Thai music culture, including the introduction of Western music, the notation of Thai music, alterations to Thai musical sound, and the creation of Thai contemporary music bands.

Keywords: Western Music Influence, Thai Music Culture, Thai Contemporary Music

บทนำ

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ในแต่ละชนชาติจะมีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ดนตรีไทยมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีระเบียบแบบแผนที่สวยงาม บ่งบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะนิสัยใจคอของคนในสังคมไทย หากสังเกตสำเนียงของดนตรีแล้วจะเห็นว่า มีท่วงทำนองที่อ่อนหวานนุ่มนวล ไม่ค่อยปรากฏเสียงที่ดุดันรุนแรง ทั้งนี้เพราะว่าสภาพชีวิตที่คนไทยได้สัมผัส มักจะพบกับความราบรื่นเป็นส่วนใหญ่ ธรรมชาติทางสังคมก็สวยงาม สมบูรณ์ ไม่ค่อยที่จะพบกับอุปสรรคของธรรมชาติที่รุนแรง ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชาติไทย ได้รับการสืบสานมานานนับร้อย ๆ ปี แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป วัฒนธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยและครอบงำจิตใจของคนรุ่นใหม่ ดนตรีไทยจึงถูกมองเป็นเรื่องที่ล้าหลังและค่อย ๆ ห่างไกลไปจากคนรุ่นใหม่

ดนตรีไทยกับวิถีชีวิตของคนไทยได้อยู่ควบคู่กันมานาน จนเรียกได้ว่าดนตรีคือวัฒนธรรมประจำชาติ ในช่วงยุคที่ดนตรีมีความรุ่งเรือง พระมหากษัตริย์ไทยทรงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมดนตรีไทยอย่างมาก ทั้งการอุปถัมภ์นักดนตรี การพัฒนางานดนตรีและการสร้างสรรค์บทเพลง ซึ่งดนตรีไทยในยุคนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถไขว่คว้าหาความสุขได้ไม่ยากนัก มีการจัดแข่งขันประกวดประชันกันในเรื่องของฝีมือดนตรีและ

การขับร้อง บรรดาเจ้านายและขุนนางต่างฝึกฝนและค้นหาผู้มีความสามารถทางด้านดนตรีมาเป็นสมบัติของตนเอง เพื่อเป็นการอวดบารมีกัน ส่งผลให้ดนตรีไทยเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 วัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามาสู่ประเทศไทย มีการพยายามที่จะนำเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาไว้วัฒนธรรมเก่าของไทย ให้หลุดออกไปจากจิตใจของคนไทย จนทำให้งานสร้างสรรค์เกี่ยวกับดนตรีในสมัยนั้นเกือบจะไม่มีให้เห็น ทุกอย่างหยุดนิ่งเพื่อรอรับวัฒนธรรมของชาติตะวันตก รัฐบาลไทยซึ่งนำโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้มีการประกาศห้ามเล่นดนตรีไทยโดยเด็ดขาด ใครฝ่าฝืนจะมีความผิดตามกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่าเป็นของทีล้าหลังล้าสมัยไม่เหมาะสมกับกระแสของวัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังจะหลั่งไหลเข้ามา

การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย ทำให้ความก้าวหน้าทางดนตรีไทยชะงักไป และกลายเป็นเส้นขนานที่แบ่งแยกความเป็นคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ดนตรีไทยกับดนตรีสากล เป็นระยะที่ดนตรีตะวันตกแพร่หลายเข้ามา ทำให้คนรุ่นหลังก็หันไปสนใจดนตรีสากลเป็นอันมาก จนทำให้ดนตรีไทยต้องซบเซาไป (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546) นอกจากนี้ประกาศรณนิยมฉบับที่ 3 และพระราชกฤษฎีกา “กำหนดวัฒนธรรมทางศิลปกรรม เกี่ยวกับการบันเลงดนตรีการขับร้องและการพากย์” หลักฐานสองชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงความคิดของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ที่เกี่ยวกับดนตรีไทยว่า ท่านยังขาดความเข้าใจ ลักษณะสภาพของดนตรีไทย ท่านมีความต้องการเพียงจะสร้างศิลปวัฒนธรรมของไทย ให้มีคุณลักษณะทัดเทียมกับอารยประเทศในซีกโลกตะวันตก จึงได้ออกประกาศและพระราชกฤษฎีกาควบคุมการบรรเลงดนตรีไทยให้มีคุณภาพมากขึ้น (ณรงค์ เขียนทองกุล, 2544) ดนตรีไทยก็ถูกเบียดออกไปจากสังคมไทย แล้วนำเอาดนตรีตะวันตกเข้ามาแทนที่ ซึ่งนักดนตรีไทยในยุคนั้นต่างสลดหดหู่ รู้สึกหมดสิ้นอิสรภาพ ผู้รักดนตรีไทยทั้งหลายรู้สึกว่าชีวิตหมดความสุขไปแล้ว กรมมหรสพซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับดนตรีไทยก็ถูกยุบทิ้งไป นักดนตรีที่หิวโหยให้ความอุปการะและสนับสนุนต่างถูกลอยแพ ถูกทอดทิ้ง จะไปรับงานแสดงที่ไหนก็ทำไม่ได้ เพราะถูกรัฐบาลห้ามไว้ จนทำให้นักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงหลายคนเลิกเล่นดนตรีและหันไปหากินกับอาชีพอื่น อีกทั้งเพลงไทยต่าง ๆ ที่มีชื่อหน้าเป็นชาติต่าง ๆ เช่น ลาวกระโทปไม้ เขมรไทรโยค แยกบรเทศ พม่าเห่ เป็นต้น ก็ถูกมองว่าไม่ได้เป็นเพลงไทยจึงถูกตัดทิ้งไปหมด

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย อิทธิพลจากนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐบาลในขณะนั้น มีแนวคิดส่งเสริมความเป็นสมัยใหม่และลดทอนวัฒนธรรมเก่าที่ถูกมองว่าล้าหลัง ทำให้วัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยถูกลดบทบาทและขาดช่วงไป เพราะถูกกลืนกินด้วยวัฒนธรรมตะวันตกที่รับเข้ามา ประกอบกับเด็กรุ่นใหม่ในยุคนั้นขาดความรู้ทางด้านดนตรีไทยเนื่องจากขาดการเชื่อมโยงมานาน คนไทยที่จะมีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีจริง ๆ ก็หาได้ยากลำบาก คุณค่าของดนตรีไทยจึงถูกลดลงไปอย่างน่าเสียดาย จนมาถึงยุคสังคมไทยในปัจจุบัน วัฒนธรรมตะวันตกยังคงไม่หมดไปและพร้อมที่จะหลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย คนไทยยังคงหลงใหลกับวัฒนธรรมและสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา จนขาดการยั้งคิด ไตร่ตรอง ลืมรากเหง้าของวัฒนธรรมตนเอง เรื่องของดนตรีไทยถูกมองเป็นเรื่องที่ล้าหลังไม่ทันสมัย คนส่วนใหญ่นิยมดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย เพราะเชื่อกันว่าดนตรีไทยเซซ ฟังแล้วน่าเบื่อไม่สนุกสนานเหมือนดนตรีตะวันตก การสนับสนุนเรื่องของดนตรีในสังคมไทยก็นิยมให้การสนับสนุนดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย ดังที่กล่าวมาแล้วนี้จะได้เห็นได้ว่าอิทธิพลวัฒนธรรมของดนตรีตะวันตกนั้น มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีไทย

การเข้ามาของคนตรีตะวันตก

ดนตรีตะวันตก ถูกสันนิษฐานว่าเริ่มเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาผ่านการค้าขายและติดต่อทางการทูต ซึ่งประเทศโปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี โดยมีประเทศเนเธอร์แลนด์ และชาติตะวันตกอื่น ๆ อีกมากมายตามเข้ามา ดนตรีตะวันตกที่เข้ามาเกี่ยวกับชาติต่าง ๆ เหล่านี้ มีบทบาทต่อดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องของเสียง รูปแบบของวง และลักษณะการบรรเลงตามแบบอย่างดนตรีตะวันตก

ประเทศไทยติดต่อกับชาวตะวันตกตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เมื่อชาวโปรตุเกสเดินทางมายังมะละกาเพื่อขอตั้งสถานีการค้า แต่ถูกปฏิเสธจากสุลต่านมะฮมูด ชาห์ จนเกิดสงครามระหว่างโปรตุเกสกับมะละกาขึ้น ซึ่งโปรตุเกสเป็นฝ่ายชนะ ปรากฏเพลงที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนั้นคือเพลงมะละกาเสียเมืองอยู่ในเพลงมโหรีสมัยอยุธยา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2061 โปรตุเกสได้แต่งตั้งราชทูต เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาจนเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 เมื่อการติดต่อกับค้าขายเริ่มดีขึ้นชาวต่างชาติเข้ามากันมากขึ้น เช่น เนเธอร์แลนด์ หรือ วิลันดา ได้นำเครื่องดนตรีจำพวก แตร เข้ามาจนราชสำนักไทยนำไปใช้เป็นวงประโคมชั้นสูงที่เรียกว่า “แตรฝรั่ง หรือ แตรวิลันดา” ปัจจุบันยังคงใช้ร่วมกับ แตรสังข์ แตรรองน มโหรีทีกในงานพระราชพิธี (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2556) สอดคล้องกับ แตรฝรั่งนั้น สันนิษฐานว่า น่าจะเข้ามาในสมัยอยุธยาตอนต้น เมื่อฝรั่งตะวันตกเข้ามาค้าขายกับไทย ฝรั่งได้นำแตรเข้ามาทำหน้าที่เป่าเป็นสัญญาณเป่าเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ เพราะแตรเป็นเครื่องหมายแสดงถึงอำนาจ แตรฝรั่งในที่นี้ หมายถึง แตรทรัมเปต (Trumpet) บางครั้งเรียกว่า แตรยาว (Natural Trumpet) ในสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานในหมายรับสั่งชื่อว่า “แตรวิลันดา” ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า แตรलगโพง ซึ่งมาจากคำว่า ล่าโพง นั่นเอง คือ แตรปากบาน บางชื่อเรียก แตรวิลันดา ซึ่งชาวบ้านในสมัยนั้นเรียก แตรวิลันดา เนื่องมาจากได้เห็นแตรของชาวฮอลันดาเป็นชาติแรกก็เป็นได้ เพราะชาวฮอลันดาได้เข้ามาค้าขายกับชาติไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา เรื่องของแตร เป็นเรื่องที่เรารับเอาวัฒนธรรมชาวต่างชาติ คือ ชาวตะวันตกเข้ามา ซึ่งเชื่อว่าเป็นวัฒนธรรมที่เจริญกว่า ซึ่งแตรได้เข้ามาอยู่ในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง แตรใช้คู่กับสังข์ ในพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์ แตรอยู่กับข้าราชการและอยู่กับพิธีกรรมของชาวบ้าน แตรฝรั่งเข้ามาชาติไทยเมื่อใดนั้นยังไม่มีข้อยุติที่แน่นอน แต่ที่แน่ ๆ ก็คือ แตรอยู่ในฐานะเครื่องดนตรีชั้นสูง และอยู่กับพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์ (สุกรี เจริญสุข, 2543)

ภายหลังจากที่อังกฤษเข้ามาทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ก็มีชาติตะวันตกอีกหลายชาติ เช่น ฝรั่งเศส รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา ต่างหลั่งไหลเข้ามายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยมาในรูปของการติดต่อกับค้าขาย หรือเป็นมิชชันนารีเผยแผ่ศาสนา ทำให้คนไทยเริ่มเรียนรู้เพลงฝรั่งผ่านคนเหล่านั้น (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2556) สอดคล้องกับหนังสือศิลปวัฒนธรรมเล่มที่ 7 ฉบับนาฏดุริยางคศิลป์ไทย กรุงรัตนโกสินทร์ ได้บันทึกเกี่ยวกับเรื่องดนตรีสากลในประเทศไทย (ศิลปากร 2525) มีใจความสำคัญสรุปได้ว่า ดนตรีสากลที่เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยนั้น แรกเริ่มก็คือ “แตรวง” ซึ่งมีขึ้นในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 ครูแตรวงคนแรกเป็นคนอังกฤษ ทำหน้าที่เป่าแตรฝรั่งสำหรับนำทหารเดิน เมื่อตั้งแถวค่านับก็จะเป่าเพลง “กอด เซฟ เดอะ ควีน” (God Saves The Queen) ตามแบบอังกฤษ นายทหารฝรั่งที่เข้ามาหัตทหารไทยเมื่อต้นรัชกาลที่ 4 เป็นนายร้อยเอกทหารอังกฤษ ชื่อ อิมเป (Impey)

เป็นครุฑทวารวังหลวงคนหนึ่ง ชื่อเอกซ์ (Knox) เป็นครุฑทวารวังหน้าคนหนึ่ง จากอินเดียด้วยกันทั้ง 2 คน เมื่อครุฑมเปตายเป็นจิ้งจอกนายทหารฝรั่งเศสชื่อ ลามาส เข้ามาสอนแทน (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546)

อิทธิพลของดนตรีตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีตะวันตก เช่น ไวโอลิน ฮีบเพลงชักขนาดเล็ก (Concertina) รวมถึงเปียโนซึ่งแพร่หลายตามโรงแรมบ้าง วังเจ้านายอย่างตำหนักเจ้าลาวของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีซึ่งเป็นเปียโนหลังแรกที่อยู่ในวังหลวง (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529) สอดคล้องกับสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งไทยเริ่มติดต่อกับชาติตะวันตกมากขึ้น จึงเริ่มมีแนวคิดการนำเอาเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทย โดยเฉพาะการนำเอาเปียโน (Piano) และไวโอลิน (Violin) มาผสมเรียกว่า “วงเครื่องสายผสมเปียโน” นอกจากนี้ยังนำเครื่องดนตรีตะวันตกอย่างออร์แกน (Organ) มาผสมเรียกว่า “วงเครื่องสายผสมออร์แกน” ซึ่งเป็นวงที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เมื่อนำเอาเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาผสมจึงปรับเปลี่ยนจากการใช้ขลุ่ยเพียงออกมาเป็นขลุ่ยกรวด เพราะมีระดับเสียงสูงกลมกลืนกับเครื่องดนตรีอย่างเปียโนและออร์แกน ทั้งยังอาจนำไวโอลินเข้ามาบรรเลงด้วย เพลงที่นิยมบรรเลงด้วยวงเครื่องสายผสมออร์แกนนั้นอาจใช้เพลงสำเนียงฝรั่ง เช่น ฝรั่งรำเท้า ตับนางจีนเดอริลลา โดยแนวเพลงจะช้า ๆ ไม่เร็วเหมือนวงเครื่องประเภทอื่น ๆ (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2554) นอกจากจะนำเครื่องดนตรีต่างชาติเข้ามาใช้บรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทยแล้วยังได้นำลักษณะการร้องและการแสดงของชาติตะวันตกที่เรียกว่าโอเปร่า (Opera) มาดัดแปลงเป็นละครดึกดำบรรพ์ อีกด้วย

การเปิดรับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกเข้ามาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาประเทศและปรับตัวให้ทันสมัยตามชาติตะวันตก เพื่อไม่ให้ถูกมองว่าล้าหลังจนกลายเป็นข้ออ้างในการเสียเอกราช ชาวต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยมีบทบาทอย่างยิ่งในการนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมไทยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษา ศาสนา การแต่งกาย สถาปัตยกรรม รวมถึงดนตรีตะวันตกด้วยเช่นกัน อิทธิพลของดนตรีตะวันตกทั้งเรื่องของเครื่องดนตรี วงดนตรี บทเพลง และรูปแบบของวง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้พัฒนาการของวงดนตรีไทยแบบดั้งเดิมหยุดนิ่งและไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใด ๆ อีกเลย เพียงแต่นำเครื่องดนตรีต่างชาติเข้ามาใช้บรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทยแล้วเรียกชื่อขึ้นใหม่ เช่น วงเครื่องสายผสมออร์แกน วงเครื่องสายผสมเปียโน หรือวงเครื่องสายผสมซิม เป็นต้น

การบันทึกโน้ตดนตรีไทย

ดนตรีไทยในอดีตไม่มีการบันทึกตัวโน้ตไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะสอนกันด้วยวิธี मुखปาฐะ คือ สอนโดยการบอกเล่าแล้วปฏิบัติตามครูตัวต่อตัวด้วยเครื่องดนตรีที่บรรเลงอยู่ในสำนักดนตรีต่าง ๆ วิธีนี้อาจจะทำให้เพลงสูญหายไปมากมายเนื่องจากขาดการบันทึกที่เป็นรูปธรรม ต่อมาเมื่อการเรียนการสอนดนตรีเข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาที่จัดขึ้นในชั้นเรียน การสอนดนตรีไทย จึงปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จากเดิมที่ใช้การสอนด้วยวิธี मुखปาฐะมาใช้โน้ตเพลงประกอบการเรียนการสอนเพื่อช่วยในการจดจำทำนองของเพลงต่าง ๆ ผ่านการบันทึก

การบันทึกโน้ตเพลงไทยนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยราชทูตชาวฝรั่งเศส ชื่อ ลาลูแบร์ บันทึกเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากลไว้ 1 เพลง ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการบันทึกเพลงไทยใช้ประกอบการบรรเลงวงดนตรีเพื่อการเดินแถวของทหารโดยชาวอังกฤษ ชื่อร้อยเอกอิมเปย์และร้อยเอกน็อกซ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตได้บันทึกเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากลและยังมอบหมายให้พระสหายคือ นายพอลซีริค บันทึกเพลงไทยไว้จำนวนมาก ต่อมาพันโทพระอภัยพลรบ ได้คิดระบบ

โน้ตไทยโดยอาศัยพื้นฐานจากระบบโน้ตสากล โดยใช้ตัวอักษรไทยแทนระดับเสียง (บุญสืบ บุญเกิด และสุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2559)

ภาพที่ 1 โน้ตเพลง สายสมร ที่ถูกบันทึกโดย ลาลูแบร์

สำหรับโน้ตเพลงไทยที่ใช้บันทึกเพลงไทยนั้นผู้คิดค้นเป็นคนแรกคือ “หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)” ลักษณะของโน้ตเป็นแบบโน้ตนิ้ว (Tabulator Notation) ใช้ตัวเลขแทนนิ้ว คล้ายโน้ตสากลแบบเชอร์เว เช่น ซอด้าง ซอฮู้ ใช้เลข 1 - 9 จะเข้ใช้ 1 - 12 เป็นต้น แรกทีเดียวไม่ได้แบ่งห้อง ต่อมาจึงแบ่งห้องบรรทัดละ 8 ช่อง ต่อมาภายหลังมีผู้เปลี่ยนแปลงให้ดูง่ายขึ้นโดยใช้บรรทัดเส้นคู่ (ล่างบน) สำหรับซอ แล้วเปลี่ยนเลขเป็น 0 - 4 เลข 0 แทนสายเปล่า เลข 1 2 3 4 แทนนิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย ตามลำดับ ส่วนเครื่องดนตรีอื่น ๆ ก็ทำโน้ตให้เหมาะกับเครื่องดนตรีนั้น ๆ นับเป็นวิวัฒนาการที่ก่อให้เกิดความสะดวกในการเรียนดนตรีเป็นอย่างยิ่ง (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546)

ในระยะหลังเมื่อมีความนิยมเรียนดนตรีตะวันตกมากขึ้น โดยเฉพาะการมีตำรา “ดุริยางคศาสตร์สากล” ของพระเจนดุริยางค์เกิดขึ้น การบันทึกโน้ตดนตรีไทยก็เปลี่ยนจากตัวเลขมาเป็นชื่อ โดยใช้เสียงแบบอิตาลี คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด ซึ่งตรงกับอักษรทางอังกฤษ คือ C D E F G A B C ในการบันทึกโน้ตนิยมเอาตัวย่อของเสียงมาเขียนเป็น ด ร ม ฟ ซ ล ท ด นอกจากใช้พยัญชนะไทยในการบันทึกโน้ต ปัจจุบันยังมีการบันทึกโน้ตเพลงไทยเป็นแบบโน้ตสากลเลยอีกด้วย อาจจะมีประสงค์เพื่อเผยแพร่เพลงไทยให้เป็นที่รู้จักในหมู่นักดนตรีตะวันตกและชาวต่างชาติทั่วไป

การปรับเปลี่ยนเสียงดนตรีไทย

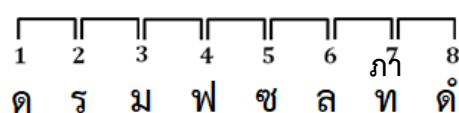
เมื่อดนตรีไทยมีการประยุกต์และต้องนำมาบรรเลงร่วมกันกับดนตรีตะวันตก การปรับเปลี่ยนระดับเสียงให้มีมาตรฐานการบรรเลงให้อยู่ในระดับเดียวกันกับดนตรีตะวันตก สามารถบรรเลงร่วมกันได้ จะต้องเทียบเสียงให้เท่ากัน การปรับเปลี่ยนระดับเสียงของเครื่องดนตรีไทยให้เข้ากับเครื่องดนตรีตะวันตก จะทำให้การผสมวงมีสีสัน มีความหลากหลาย เมื่อต้องนำมาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีตะวันตก จะทำให้บรรเลงได้กว้างขวาง

กว่าเสียงของเครื่องดนตรีไทยแบบดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันมีการปรับระดับเสียงในเครื่องดนตรีไทยบางชนิด เช่น ขิม ซอ กระจับปี่ ซึ่งจากเดิมที่มีอยู่ 7 เสียง มีระยะห่างของเสียงเท่า ๆ กัน เป็นระบบเสียงที่มีระยะห่างของเสียงไม่เท่ากัน ทั้งหมด มีเต็มเสียงและครึ่งเสียงเช่นเดียวกับดนตรีตะวันตก

ดนตรีไทยและดนตรีสากลนั้น แต่ละเสียงมีความถี่ไม่เท่ากัน เนื่องจากดนตรีไทยแบ่ง 1 ทบเสียง (Octave) ออกเป็น 7 เสียง ที่มีความถี่ห่างเท่า ๆ กัน หรือที่เรียกว่า 7 เสียงเท่า ส่วนดนตรีสากลนั้นจะแบ่ง 1 ทบเสียงออกเป็น 7 เสียงเช่นกัน แต่มีความถี่ห่างไม่เท่ากันทั้งหมด กล่าวคือ จะมีเสียงเต็มอยู่ 5 เสียง และมีครึ่งเสียงอยู่ 2 เสียง ดังนั้น ใน 1 ทบเสียงจึงแบ่งได้อีกเป็น 12 ครึ่งเสียง (สันทนต์ ตันพินท์, 2542) สอดคล้องกับมาตราเสียงของดนตรีไทยคล้ายคลึงกับของดนตรีสากล ที่เรียกว่า Diatonic คือ มี 7 เสียงเท่ากัน แต่ระดับการวางเสียงผิดกันกับดนตรีสากล ของไทย 7 เสียงเท่ากันหมด แต่ของสากลจะมีระยะกึ่งเสียงอยู่ 2 เสียง มีกับฟา และทีกับโด (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2540)

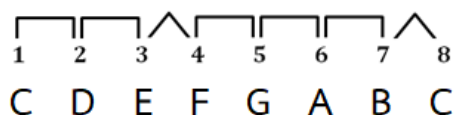
ระบบเสียงดนตรีไทย

△ ½ เสียง

□ 1 เสียง

ระบบเสียงดนตรีตะวันตก

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบระบบเสียงดนตรีไทยกับดนตรีตะวันตก

แนวทางการปรับวงดนตรีไทยกับสากลให้เข้ากันคือ เครื่องดนตรีไทยทุกชนิดต้องเทียบเสียงไทยให้เท่ากับระบบเสียงสากล การประสานเสียงใช้เฉพาะชั้นคู่เสียงธรรมชาติ คือ คู่หนึ่ง คู่สาม คู่สี่ คู่ห้า และคู่แปด นอกจากนี้ยังมีการใช้คู่หกบ้าง (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546) นอกจากนี้ยังมีกำหนดมาตรฐานความสามารถของนักดนตรี มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงและวิธีการเล่นเครื่องดนตรีไทยบางชนิดให้เข้ากับการแสดงและรูปแบบของโชว์ที่อยากจะนำเสนอ เช่น มีการใส่สายสะพายให้กับซอเพื่อให้ได้ยืนบรรเลงได้เหมือนกีตาร์ มีการกำหนดให้ผู้เล่นนั่งเล่นบนเก้าอี้เหมือนอย่างวงดนตรีของชาติตะวันตกอย่างวงซิมโฟนีออร์เคสตรา ซึ่งแนวทางการปรับเปลี่ยนทั้งหลายเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของดนตรีตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในสังคมดนตรีไทย

การสร้างสรรคและผสมวงดนตรีไทยร่วมสมัย

ปัจจุบันนี้พบว่า การนำดนตรีไทยมาบรรเลงในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งการสร้างสรรคงานเพลงไทยร่วมสมัย นักดนตรีมักจะมีวิธีการสร้างสรรค์บทเพลงที่แฝงแนวคิดไว้ด้วยปรัชญา และมุมมองต่าง ๆ ของผู้ประพันธ์

ดนตรีไทยร่วมสมัย (Thai Contemporary Music) เกิดจากแนวคิดการผสมผสานดนตรีไทยเดิมกับดนตรีตะวันตกสมัยใหม่ เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงให้มีความแปลกใหม่และเข้าถึงกลุ่มคนฟังรุ่นใหม่มากขึ้น เช่น เพลงพม่าเห่ ลาวดวงเดือน ค้างคาวกินกล้วย เป็นต้น

ดนตรีไทยร่วมสมัย คือ “ดนตรีไทยที่มีรูปแบบของบทเพลงและแนวทางการบรรเลงที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเองแตกต่างไปจากดนตรีไทยแบบฉบับ” เมื่อยึดถือความหมายโดยนัยยะแห่งคำจำกัดความนี้ วงเครื่องสายผสมออร์แกน เครื่องสายผสมเปียโนและไวโอลิน วงอังกะลุง และวงมหาดุริยางค์ จึงไม่ใช่ดนตรีไทยร่วมสมัย แต่เป็นวิวัฒนาการอีกก้าวหนึ่งของดนตรีไทย เนื่องจากวงดนตรีทั้งหลายเหล่านี้ยังคงบรรเลงบทเพลงไทยแบบฉบับที่มีมาแต่เดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเทคนิคการบรรเลงอย่างมีเอกลักษณ์ของตัวเอง แต่วงดนตรีคณะฟองน้ำบางวงที่บรรเลงเพลงบางเพลงที่แหวกแนวออกไปจากเพลงไทยแบบฉบับ วงมโหรีซิมโฟนี ออร์เคสตรา และวงบอยไทยที่บรรเลงแบบใหม่ รวมทั้งวงดนตรีไทยของกรมประชาสัมพันธ์ที่บรรเลงแบบ “สังคีตสัมพันธ์” และ “สังคีตประยุกต์” ล้วนเป็นดนตรีไทยร่วมสมัยทั้งสิ้น (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546) สอดคล้องกับ ดนตรีร่วมสมัยมีวิวัฒนาการของดนตรีมาจากดนตรีไทยเดิม ในระยะต่อมามีการพัฒนาดนตรีโดยนำเครื่องดนตรีทางตะวันตกเข้ามาผสม อารยธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทสำคัญมากในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) จากนั้นมีบทบาทมากขึ้นจนทำให้คนไทยสามารถนิยมดนตรีสากลได้ วงดนตรีร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในยุคแรกคือ วงฟองน้ำ วงกังสดาล วงบอยไทย หลังจากนั้นได้เกิดวงดนตรีร่วมสมัยในลักษณะเดียวกัน คือ วงกำไล ที่เป็นวงผู้หญิงล้วนวงแรกของประเทศไทย (เพชรดา เทียมพยุหา และคณะ, 2557)

รูปแบบของดนตรีไทยร่วมสมัยในปัจจุบันมีการประยุกต์และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับรสนิยมของคนฟังในยุคปัจจุบันทั้งเรื่องของเครื่องดนตรี วงดนตรี เทคนิคการบรรเลง ทำนองเพลง การใช้เทคโนโลยีรวมถึงการแสดงที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ มีการใช้เครื่องดนตรีไทยแต่ประพันธ์บทเพลงขึ้นใหม่โดยใช้รูปแบบของดนตรีตะวันตก หรือใช้เครื่องดนตรีตะวันตกแต่ใช้ทำนองของบทเพลงไทยเดิมมาประพันธ์ อาจจะผสมผสานเครื่องดนตรีไทยกับเครื่องดนตรีไฟฟ้า เครื่องดนตรีตะวันตก หรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ ให้ดนตรีมีความหลากหลายมากขึ้น โดยศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานเพลงไทยร่วมสมัยที่มีผลงานเพลงสร้างสรรค์บ่อย ๆ และใช้รูปแบบของเพลงไทยแบบดั้งเดิมมาใช้เป็นหลักในการผสมผสานให้เข้ากับดนตรีตะวันตกตามรูปแบบความถนัดของผู้ประพันธ์ เช่น วงฟองน้ำ วงกังสดาล วงบอยไทย เทวัญ ทรัพย์แสนยากร ธนิสร์ ศรีกลิ่นดี วงการะเกด วงกำไล เป็นต้น ปัจจุบันยังมีการนำเพลงไทยมาบรรเลงในรูปแบบซิมโฟนีตามลักษณะของดนตรีตะวันตกอีกด้วย

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของดนตรีตะวันตกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีไทยในหลายมิติ ทั้งเรื่องของเครื่องดนตรีตะวันตกที่นำมาบรรเลงร่วมกับดนตรีไทย จนเกิดการผสมวงรูปแบบใหม่ การปรับเปลี่ยนระดับเสียงของเครื่องดนตรีไทยให้เท่ากันกับเครื่องดนตรีตะวันตก ทำให้การบรรเลงร่วมกันมีสีสันมากขึ้น หรือการสร้างสรรค์บทเพลง โดยการนำรูปแบบและทำนองเพลงไทยเดิมมาประพันธ์ร่วมกับดนตรีตะวันตก เกิดเป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัยที่เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้หลากหลาย อิทธิพลของดนตรีตะวันตกที่เข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และมีพัฒนาการของดนตรีไทยรูปแบบใหม่ สามารถเข้าถึงรสนิยมของคนใน

ยุคปัจจุบันและเป็นสากลมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันยังคงอนุรักษ์รูปแบบของวงดนตรีไทยเดิม การผสมวง เครื่องดนตรี รวมถึงเทคนิคและวิธีการบรรเลงที่เป็นแบบแผนดั้งเดิม เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ของดนตรีไทยเดิมที่เป็นแบบแผน ให้กับสังคมได้เรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในวงดนตรีไทยควรต้องปรับตัวโดยการอนุรักษ์ของเดิมและพร้อมที่จะพัฒนาสิ่งใหม่ควบคู่กันไป เพื่อเป็นการดูแลรักษาไม่ให้เลือนหายไปจากสังคม จะต้องปลูกฝังค่านิยมของคนไทยให้รักในดนตรีไทย ไม่มองดนตรีไทยเป็นสิ่งที่เชย ล้าหลัง ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา นำสิ่งต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์เพื่อปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นักดนตรีไทยต้องปรับตัว คิดสร้างสรรค์ เทคนิคการบรรเลง รูปแบบการแสดงใหม่ ๆ การสร้างภาพลักษณ์ให้ทันสมัยเพื่อสร้างแบรนด์ของตนเอง และควรศึกษาการใช้เทคโนโลยี โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสและหาช่องทางใหม่ ๆ ในการเผยแพร่ผลงาน ร้องรับกับผู้ฟังที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล สามารถอยู่รอดและเติบโตในอุตสาหกรรมดนตรีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การพัฒนาและไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่จะทำให้ดนตรีไทยเข้มแข็ง ทุกฝ่ายควรช่วยกันดูแลรักษา วัฒนธรรมดนตรีไทยเอาไว้ ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมตะวันตกจะหลั่งไหลเข้ามามากมายสักเท่าไร แต่ถ้าวัฒนธรรมดนตรีไทยมีความเข้มแข็งพอและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย วัฒนธรรมดนตรีไทยก็จะยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เขียนทองกุล. (2544). การห้ามบรรเลงดนตรีในประวัติศาสตร์ไทย. วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9(1), 110-118.
- บุญสืบ บุญเกิด และสุรศักดิ์ เพชรคงทอง. (2559). ประวัติการบันทึกโน้ตดนตรีไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 4(1), 79-99.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). ประวัติการดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2554). ปฐมบทดนตรีไทย. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2556). สังคีตสมัย. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). ดนตรีวิจัษ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- เพชรดา เทียมพยุหา และคณะ. (2557). การศึกษาดนตรีร่วมสมัย: กรณีศึกษาวงกำไล. วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(1), 70-88.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2540). ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันทนต์ ตันทนนท์. (2542). บันทึกโน้ตเพลงไทยเป็นโน้ตสากลอย่างไร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สุกรี เจริญสุข. (2543). แตรเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง
ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*

THE SITUATIONS, PROBLEMS AND NEEDS FOR TEACHING MEDIA TO ENHANCE
FUNDAMENTAL MOVEMENT SKILLS FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS
AFFILIATED WITH THE CHONBURI PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE, DISTRICT 1

พงษ์ศักดิ์ นุชสวัสดิ์, ปรียาภรณ์ กุลศิริรัตน์*, อนันต์ มลารัตน์

Pongsak Nutsawast, Preeyaporn Gulsirirat*, Anan Malarat

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: preeyaporn@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โรงเรียนละ 6 คน รวม 24 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และ 2) ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาการเคลื่อนไหว เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนใช้ตัวเองเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนเน้นการอธิบายและสาธิต โดยแต่ละทักษะที่นำมาสอนสอดคล้องตามสถานที่ อุปกรณ์ และความพร้อมของแต่ละโรงเรียน 2) ปัญหาที่พบ คือ ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม ไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และสื่อทักษะการเคลื่อนไหวที่ต้องการใช้ควรเน้นการรวบรวมให้เป็นระบบ อธิบายเป็นขั้นตอนให้เข้าใจง่าย กระชับเวลา และ 3) สื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนมาก สามารถเป็นแนวทางการจัดเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางฯ ช่วยพัฒนาการสอนพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหวที่ถูกต้องและพัฒนาไปสู่ความสามารถทางกลไกการเคลื่อนไหวได้

คำสำคัญ: สภาพการณ์, ปัญหา, ความต้องการจำเป็น, สื่อการเรียนการสอน, ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purpose of this qualitative research paper was to study the situations, problems, and needs of teaching media to enhance fundamental movement skills for primary school students. Affiliated with the Chonburi Primary Education Area Office, District 1. This research study uses a survey research method. The sampling consisted of 1) Physical Education teachers in primary school from small, medium, large, and extra-large schools affiliated with the Chonburi Primary Education Area Office, District 1, which were purposive sampling in a total of 24 teachers, and 2) The data from 5 experts with experiences in organizing movement development activities was collected by semi-structured interviews, and was analyzed by content analysis method. The result of the research showed that: 1) Teacher interviews showed that the teaching and learning situations were following the indicators of the basic education core curriculum. Teachers used themselves as a medium for teaching and learning, emphasizing on explanation and demonstration. Each skill was taught following the location, equipment, and readiness of each school. 2) The problem was that the teachers still lacked a clear concept of knowledge and understanding, lacked the skills to organize the activities, and they couldn't apply and connect knowledge to learners that made them understand content clearly, and the media used should be focused on collecting it systematically, explaining it in an easy step to understand, and being concise. and 3) The teaching media for fundamental movement skills were crucial to the teaching and learning process. They were the guideline for preparing appropriate content following the core curriculum indicators and helped develop effective Physical Education teaching. These allowed students to move correctly and develop their motor skills.

Keywords: Situations, Problems, Needs, Teaching Media, Fundamental Movement Skills

บทนำ

พลศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาแขนงหนึ่งที่มุ่งเน้นให้คนได้เกิดพัฒนาการทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยใช้กิจกรรมการออกกำลังกายหรือกิจกรรมทางกายเป็นสื่อ กิจกรรมเหล่านั้นได้รับการคัดสรรมาเป็น อย่างดีแล้ว และต้องมีการจัดการกระบวนการเรียนการสอนตลอดจนมีความสำคัญเท่าเทียมกับวิชาการในแขนงอื่น ๆ เช่นเดียวกัน (วาสนา คุณาอภิสิทธิ์, 2564) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึง การเคลื่อนไหวไว้ในสาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล โดยในมาตรฐาน พ 3.1 เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา และได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ตามพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุ มีทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกาย กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ และเกมได้อย่างสนุกสนานและปลอดภัย เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานและ ควบคุมตนเองในการเคลื่อนไหวแบบผสมผสานได้ นอกจากนี้ ยังได้มีการกล่าวถึงการเคลื่อนไหวพื้นฐานว่าเป็นทักษะ

การเคลื่อนไหวร่างกายที่จำเป็นสำหรับชีวิตและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นทักษะที่มีการพัฒนาในช่วงวัยเด็กและจะเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อเจริญวัยสูงขึ้น ตลอดจนเป็นพื้นฐานของการมีความสามารถในการเคลื่อนไหวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย และการประกอบกิจกรรมนันทนาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน (Fundamental Movement Skills) เป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไหวที่มนุษย์ทุกคนพึงมี โดยมนุษย์สามารถปฏิบัติทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้ตามพัฒนาการเจริญเติบโตของร่างกายหรือพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามช่วงวัยอยู่แล้ว (สุทวารรณ วุฒิชชาติ และคณะ, 2565) ทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายนับว่าเป็นพื้นฐานของทักษะที่สำคัญมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเด็กเล็กจะเป็นพื้นฐานในการที่จะนำไปสู่การเคลื่อนไหวในกิจกรรมต่าง ๆ ในความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันได้เป็นไปด้วยดี มีความปลอดภัย และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561)

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งในปัจจุบันเกิดวิกฤตทางการศึกษาอย่างเห็นชัดเจนว่าจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของประเทศทั้งระบบรวมถึงเรื่องที่สำคัญที่สุด นั่นคือ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (คณะอนุกรรมการกิจการเพื่อการสื่อสารสังคม, 2554) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาไม่ใช่เพียงผู้เรียนเท่านั้นแต่รวมไปถึงครูที่ต้องปรับบทบาทพัฒนาและออกแบบการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน (นวพร ชลาวัณย์, 2558) ครูจะต้องพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่ร่วมสมัย รู้จักใช้เทคโนโลยีผนวกเข้ากับเนื้อหาและวิธีสอนอย่างเหมาะสม (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2563) และวัยเด็กเป็นวัยเริ่มแรกที่ต้องวางพื้นฐานพัฒนาการต่าง ๆ ให้ถูกต้อง การส่งเสริมให้มีกิจกรรมพลศึกษาที่ดีและเหมาะสมก็จะช่วยให้การพัฒนาทางด้านการเคลื่อนไหวและพัฒนาด้านอื่น ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สิทธิพงษ์ ปานนาค, 2564)

แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้ระบบการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาส่วนมากใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยให้ครูประจำชั้นสอนครบทุกรายวิชา จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของครูทำให้ไม่สามารถพัฒนานักเรียนได้ตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะวิชาพลศึกษาที่ต้องมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และมีวิธีการสอนที่หลากหลาย (วาสนา คุณาภิสิทธิ์, 2564) ปัญหาการขาดแคลนครู เนื่องจากไม่ได้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้มีจำนวนครูผู้สอนน้อยตามหลักเกณฑ์ จำนวนครูและนักเรียนจึงไม่สมดุล ไม่ครบสาระการเรียนรู้ ครูมีประสบการณ์หรือทักษะการจัดการเรียนรู้น้อย ขาดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย และการเข้าถึงได้ลำบาก (ชมพูนุช กำบังภัย, 2567) ดังนั้น จากประโยชน์และสภาพปัญหาจากงานวิจัยที่ได้ศึกษา ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาคลังสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก นำมาซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย มีความรู้ที่ดี มีทักษะที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าของการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา ลักษณะ และกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน แนวทางการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ความสำคัญของการเคลื่อนไหว แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว หลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน แนวคิดและทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษา และพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนวิชาพลศึกษาถึงสภาพการณ์ ปัญหา แนวทางในการจัดการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในแต่ละระดับชั้น แนวทางการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.1 คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ คือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป หรือระดับปริญญาโท สาขาวิชาพลศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาการเคลื่อนไหว

2.2 จัดทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ติดต่อประสานงานและนัดหมายเชิญผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

2.3 คัดเลือกครูผู้สอนวิชาพลศึกษาระดับประถมศึกษา 24 คน แต่ละกลุ่มมาจาก 4 ขนาดโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ โดยกำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ดังนี้

2.3.1 เป็นครูผู้สอนวิชาพลศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จากขนาดโรงเรียน 4 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการสมัครใจในการให้สัมภาษณ์

2.3.2 ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเซ็นหนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคน

2.4 จัดทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนเพื่อนัดหมายสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาระดับประถมศึกษาให้ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

2.5 สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความถูกต้องทางวิชาการและความครอบคลุมของประเด็นคำถาม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท แก้วไขและปรับปรุงเครื่องมือ

2.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนวิชา พลศึกษา สรุปลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยใช้การสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และการเปรียบเทียบความคงที่ของข้อมูล (Comparative) เพื่อนำข้อมูลเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ มาสังเคราะห์ตีความและสร้างข้อค้นพบของงานวิจัย

ผลการวิจัย

ในการนำเสนอสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งรายละเอียดออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาของโรงเรียนรัฐบาล และ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐานแบบอยู่กับที่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐานแบบอยู่กับที่ (Non-locomotor Movement Skills) แบบเคลื่อนที่ (Locomotor Movement Skills) และแบบประกอบอุปกรณ์ (Manipulative Movement Skills) ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และการเคลื่อนไหวร่างกายแบบผสมผสานแบบอยู่กับที่ ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียน

ประเด็นที่ศึกษา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
สภาพการเรียน	ทุกโรงเรียนสอนทักษะ	ทุกโรงเรียนสอนทักษะ	ทุกโรงเรียนสอนทักษะ	ทุกโรงเรียนสอนทักษะ
การสอนทักษะ	การเคลื่อนไหวขั้น	การเคลื่อนไหวขั้น	การเคลื่อนไหวขั้น	การเคลื่อนไหวขั้น
การเคลื่อนไหว	พื้นฐานตามตัวชี้วัดของ	พื้นฐานเป็นตามตัวชี้วัด	พื้นฐานตามตัวชี้วัดของ	พื้นฐานตามตัวชี้วัดของ
ร่างกายขั้น	หลักสูตรแกนกลาง	ของหลักสูตรแกนกลาง	หลักสูตรแกนกลาง	หลักสูตรแกนกลาง
พื้นฐานแบบ	การศึกษาขั้นพื้นฐาน	การศึกษาขั้นพื้นฐาน	การศึกษาขั้นพื้นฐาน	การศึกษาขั้นพื้นฐาน
อยู่กับที่	มีครูผู้สอนใช้ตนเองเป็น	ตามความพร้อมของ	มีครูผู้สอนใช้ตนเองเป็น	มีครูผู้สอนใช้ตนเอง
แบบเคลื่อนที่	สื่อในการอธิบาย	สถานที่และอุปกรณ์	สื่อในการอธิบาย	เป็นสื่อในการอธิบาย
และแบบ	ประกอบการสาธิต	ที่มีครูผู้สอนใช้ตนเอง	ประกอบการสาธิต	ประกอบการสาธิต
ประกอบอุปกรณ์	โดยแหล่งที่มาของข้อมูล	เป็นสื่อในการอธิบาย	ข้อมูล/สื่อได้จากการ	ข้อมูล/สื่อได้จากหนังสือ
	มาจากหนังสือแบบเรียน	ประกอบการสาธิต	สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต	แบบเรียนวิชาสุขศึกษา
	วิชาสุขศึกษาและพล	โดยแหล่งที่มาของข้อมูล		และพลศึกษาและการ
	ศึกษาจากการสืบค้นบน	มาจากเอกสาร		สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต
	อินเทอร์เน็ต	ประกอบการอบรม		
		ข้อมูล/สื่อได้จาก		
		การสืบค้นบน		
		อินเทอร์เน็ต		

ตารางที่ 1 สภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย
ขั้นพื้นฐานแบบอยู่กับที่ (Non-locomotor Movement Skills) แบบเคลื่อนที่ (Locomotor Movement Skills)
และแบบประกอบอุปกรณ์ (Manipulative Movement Skills) ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และ
การเคลื่อนไหวร่างกายแบบผสมผสานแบบอยู่กับที่ ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากความคิดเห็น
ของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียน (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ปัญหาการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐานแบบอยู่กับที่	ครูไม่ครบชั้น ครูย้ายโรงเรียน ครูที่สอนแทน	ครูผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายได้	บางทักษะครูผู้สอนยังไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ	บางโรงเรียนครูไม่ครบชั้น ครูผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้
พื้นฐานแบบอยู่กับที่	ประยุกต์ และจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้	ในบางทักษะ อีกทั้งสถานที่และอุปกรณ์	ที่ชัดเจน ด้านสื่อการสอนไม่กระชับเวลา และ	ที่หลากหลายได้ ไม่สามารถประยุกต์และ
แบบเคลื่อนที่	ด้านสื่อการสอนที่กระจัดกระจายไม่เป็นระบบจึงยากต่อการสืบค้น	ที่ไม่เพียงพอ ด้านสื่อการสอนมีเนื้อหายาวและไม่กระชับเวลา	มีตัวอย่างกิจกรรมน้อย	เชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่ออยู่กระจัดกระจายไม่เป็นระบบ
และแบบประกอบอุปกรณ์				
ลักษณะของสื่อที่ต้องการใช้ใน	สื่อการเรียนการสอน มีการจัดหมวดหมู่อย่าง	สื่อวิดีโอที่เข้าถึงได้ง่าย มีการอธิบายที่ชัดเจน	สื่อวิดีโอที่มีการอธิบายเป็นขั้นลำดับขั้นตอน	สื่อการเรียนการสอน มีการจัดหมวดหมู่อย่าง
การเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐานแบบอยู่กับที่	เป็นระบบ มีการอธิบายเป็นขั้นตอน เช่น สื่อวิดีโอ สื่อ Active Learning หรือสื่อบทเรียนสำเร็จรูปที่เป็นทักษะเดียวกันรวบรวมไว้ด้วยกัน	เป็นขั้นตอน เนื้อหาสั้น และกระชับเวลา มีตัวอย่างการฝึกที่สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้	ที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับเวลา มีตัวอย่างการฝึกที่สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้	เป็นระบบ การอธิบายเป็นขั้นลำดับขั้นตอนที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับเวลา
แบบเคลื่อนที่		เหมาะสมกับสถานที่และอุปกรณ์ที่มีได้		
และแบบประกอบอุปกรณ์				

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อในการอธิบายประกอบการสาธิต ซึ่งแต่ละทักษะสอดคล้องตามอุปกรณ์ และสถานที่ ใช้ข้อมูล/สื่อได้จากหนังสือแบบเรียน การสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต ส่วนปัญหา พบว่า ครูไม่ครบชั้น ครูผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายได้ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่อกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ ไม่กระชับเวลา ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนที่ต้องการ คือ สื่อที่มีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ มีการอธิบายเป็นขั้นตอน มีเนื้อหาสั้นเข้าใจง่าย และกระชับเวลา

2. ผลการศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5			
ประเด็นที่ศึกษา	การจัดรูปแบบการเคลื่อนไหว ร่างกายแบบผสมผสานและ การปฏิบัติกิจกรรมทางกาย ทั้งแบบอยู่กับที่ เคลื่อนที่ และใช้ อุปกรณ์ประกอบตามแบบ ที่กำหนด	เกมนำไปสู่กีฬาและกิจกรรม แบบผลัด ที่มีกติกาที่ เชี่ยว รับ - ส่งสิ่งของ ขว้างและวิ่ง	การเคลื่อนไหวในเรื่องการรับแรง การใช้แรง และความสมดุล
สภาพการเรียนการสอน	ทุกโรงเรียนสอนตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อในการอธิบายและสาธิต โดยสอนทักษะสอดคล้องตามสถานที่และอุปกรณ์ แหล่งที่มาของสื่อ/ข้อมูลจากแหล่งสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต	ทุกโรงเรียนสอนตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อในการอธิบายและสาธิต โดยสอนทักษะสอดคล้องตามสถานที่และอุปกรณ์ แหล่งที่มาของสื่อ/ข้อมูลจากแหล่งสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต	ทุกโรงเรียนสอนตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อในการอธิบายและสาธิต โดยสอนทักษะสอดคล้องตามสถานที่และอุปกรณ์ แหล่งที่มาของสื่อ/ข้อมูลจากแหล่งสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต
ปัญหาการเรียนการสอน	ครูผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายได้ เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน สื่อการสอนไม่กระชับเวลา และบางสื่อไม่มีการอธิบายเป็นลำดับขั้นตอน และมีเนื้อหายาวเกินไป	ครูผู้สอนไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่ออยู่กระจัดกระจายไม่เป็นระบบ	ครูผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายได้ เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน สื่อการสอนมีน้อย ตัวอย่างกิจกรรมไม่หลากหลาย
ลักษณะของสื่อที่ต้องการใช้ในการเรียนการสอน	สื่อวิดีโอที่เข้าถึงได้ง่าย มีการอธิบายที่ชัดเจนเป็นขั้นตอน เนื้อหาสั้นและกระชับเวลา มีตัวอย่างการฝึกที่สามารถเป็นแนวทางการทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานที่และอุปกรณ์ได้	สื่อการเรียนการสอนมีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ การอธิบายเป็นขั้นตอนที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้นและกระชับเวลา	สื่อวิดีโอที่มีการอธิบายเป็นลำดับขั้นตอนที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้นและกระชับเวลา มีตัวอย่างการฝึกที่สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนเป็นสื่อในการอธิบายและสาธิต ซึ่งแต่ละทักษะสอดคล้องตามอุปกรณ์ และสถานที่ใช้ข้อมูล/สื่อได้จาก การสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต ส่วนปัญหา พบว่า ครูผู้สอนไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่ออยู่กระจัดกระจายไม่เป็นระบบ ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนที่ต้องการ

คือ สื่อที่มีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ มีการอธิบายเป็นขั้นตอน สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้

3. ผลการศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียน

ประเด็นที่ศึกษา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
	การเคลื่อนไหวร่วมกับผู้อื่นแบบผลัดในลักษณะผสมผสานในการร่วมกิจกรรมทางกาย	การเคลื่อนไหวในเรื่องการรับแรง การใช้แรงและความสมดุลกับการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในการเล่นและกีฬา
สภาพการเรียนการสอน	ทุกโรงเรียนสอนตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อ ในการอธิบายและสาธิต โดยสอนทักษะสอดคล้องตามสถานที่ และอุปกรณ์ แหล่งที่มาของสื่อ/ข้อมูล จากแหล่งสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต	ทุกโรงเรียนสอนตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อ ในการอธิบายและสาธิต โดยสอนทักษะสอดคล้องตามสถานที่ และอุปกรณ์ แหล่งที่มาของสื่อ/ข้อมูล จากแหล่งสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต
ปัญหาการเรียนการสอน	ครูผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่หลากหลายได้ เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ที่ชัดเจน และด้านสื่อการสอนกระจุกกระจายไม่เป็นระบบ และมีตัวอย่างกิจกรรมไม่หลากหลาย	ครูผู้สอนไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่อการสอนกระจุกกระจายไม่เป็นระบบ ไม่กระชับเวลา
ลักษณะของสื่อที่ต้องการใช้การเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอนมีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ การอธิบายเป็นขั้นตอนที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับเวลามีตัวอย่างการฝึกที่สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้	สื่อวิดีโอที่เข้าถึงได้ง่าย มีการอธิบายที่ชัดเจน เนื้อหาสั้นและกระชับเวลา มีตัวอย่างการฝึกที่สามารถเป็นแนวทางกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานที่และอุปกรณ์ได้

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนเป็นสื่อในการอธิบายและสาธิต ซึ่งแต่ละทักษะสอดคล้องตามอุปกรณ์ และสถานที่ ใช้ข้อมูล/สื่อได้จาก การสืบค้นบนอินเทอร์เน็ต ส่วนปัญหา พบว่า ครูผู้สอนไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่ออยู่กระจุกกระจายไม่เป็นระบบ ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนที่ต้องการคือ สื่อที่มีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ มีการอธิบายเป็นขั้นตอน สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้

4. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้แสดงความ คิดเห็น	ประเด็นคำถาม	
	ความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา	
	ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผู้เรียน
ผู้เชี่ยวชาญ 1	สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกายที่ดี	ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมความสัมพันธการทำงาน
ผู้เชี่ยวชาญ 2	ช่วยในการเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการเจริญเติบโต ช่วยส่งเสริมและ	ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อให้ประกอบกิจกรรมทางกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	พัฒนาเด็กแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา หรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการเรียนการสอน	ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะอย่างถูกต้องและเป็นลำดับขั้นตอน มีสมรรถภาพทางร่างกายที่ดี
ผู้เชี่ยวชาญ 3	มีความต้องการจำเป็น เนื่องจากวิชาพลศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา	ความมั่นใจในตนเอง และการเล่นกีฬาในอนาคตต่อไป
	ในโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา	สื่อที่มีคุณภาพ และมีความถูกต้องสามารถนำไปสู่
ผู้เชี่ยวชาญ 4	ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยผ่านประสบการณ์การออกกำลังกาย ช่วยพัฒนาการสอนพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	การพัฒนาการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	เป็นแนวทางในการจัดเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมกับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางฯ โดยเฉพาะครูพลศึกษาที่มีบทบาทความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา	เป็นพื้นฐานสำคัญของการนำไปสู่ความสามารถทางกลไกที่ถูกต้อง นำไปสู่การฝึกซ้อมและการแข่งขันกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ผู้เชี่ยวชาญ 5	ทักษะการเคลื่อนไหวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละระดับชั้น	นำทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐานที่เลือกสรรแล้วเป็นสื่อพัฒนาและส่งเสริมเด็กให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายมากยิ่งขึ้น
	สามารถเป็นแนวทางในการทำการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานที่ถูกต้อง มีลำดับขั้นตอนในการฝึกซ้อม นำไปสู่ความรู้ ความคิดและความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถนำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อการพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย	
	การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาได้ในอนาคต	

จากตารางที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านแสดงความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ สื่อทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็นต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นแนวทางในการจัดเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมกับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางฯ ให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อช่วยพัฒนาการสอนพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง มีการพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกายที่ดี จะช่วย

กระตุ้นและพัฒนาส่งเสริมความสัมพันธ์การทำงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อให้ประกอบกิจกรรมทางกายได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้น มีสมรรถภาพทางร่างกาย ความมั่นใจในตนเอง และการเล่นกีฬาในอนาคตต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สภาพการณ์ ปัญหา ด้านสื่อและการจัดการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาของโรงเรียนรัฐบาล พบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนทุกโรงเรียนเป็นตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อจัดการเรียนการสอนพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และนำทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ สอดคล้องกับ วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ ที่สรุปว่าการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการนำเอาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่อยู่ในหลักสูตรระดับชาติมาพิจารณาเพิ่มเติมจุดเน้น (วาสนา คุณาอภิสิทธิ์, 2564) ครูผู้สอนใช้ตนเองเป็นสื่อในการอธิบายและสาธิต ซึ่งแต่ละทักษะสอดคล้องตามสถานที่ อุปกรณ์ และความพร้อมของแต่ละโรงเรียนที่เป็นปัจจัยสำคัญในการะบวนการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้แต่ละโรงเรียนมีคุณภาพทางการศึกษาที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องประยุกต์กิจกรรมและเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนมีความเข้าใจที่ชัดเจน สอดคล้องกับ สังวร จันทกร ที่สรุปว่า ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจ และมีความยืดหยุ่น ปรับการตั้งวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน เพราะการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนทำให้ผู้เรียนเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่เร็ว ผู้สอนเองก็จะได้เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียน สามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้จนบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ได้ (สังวร จันทกร, 2564)

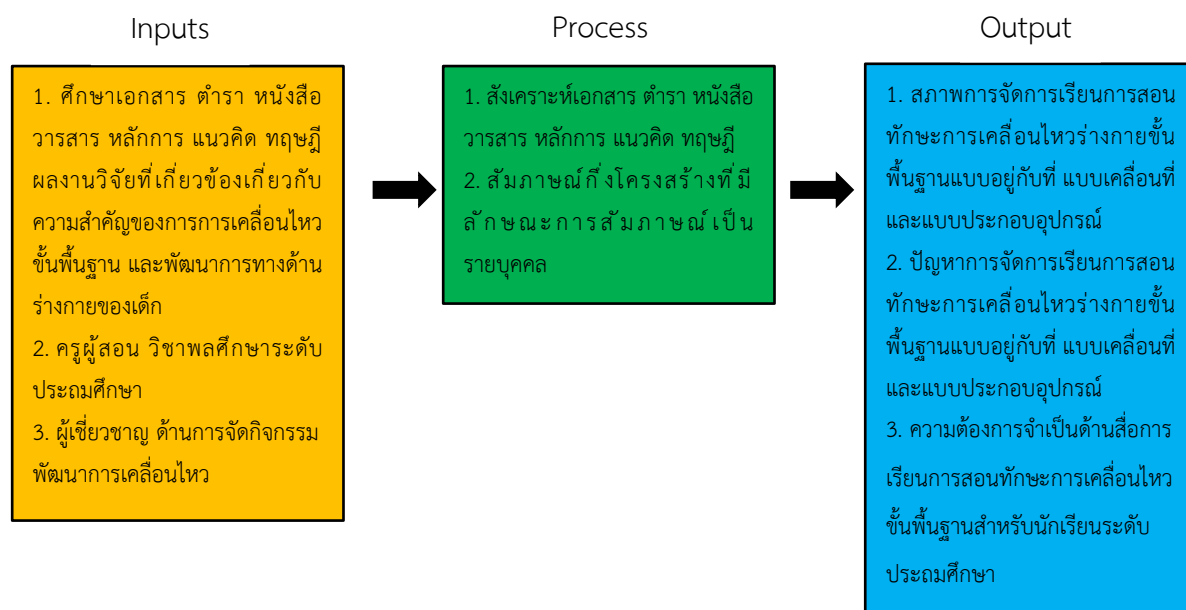
2. ปัญหาที่พบ คือ ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม ไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน เนื่องจากจำนวนครูไม่เพียงพอต่อจำนวนห้องเรียน และครูผู้สอนพลศึกษาบางท่านไม่มีวุฒิทางพลศึกษา สอดคล้องกับกิตติศักดิ์ พวงซ้อ ที่สรุปว่าจากการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อาจารย์ผู้สอนบางท่านไม่สำเร็จการศึกษาทางพลศึกษาโดยตรงจึงขาดความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ทางพลศึกษาได้อย่างถูกต้อง (กิตติศักดิ์ พวงซ้อ, 2562) ส่วนปัญหาการใช้สื่อ พบว่า สื่อการสอนกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่จึงทำให้ไม่สะดวกในการสืบค้น และมีเนื้อหายาวเกินไปเข้าใจยาก จึงควรเน้นการรวบรวมให้เป็นระบบ อธิบายขั้นตอนให้เข้าใจง่าย กระชับเวลา สอดคล้องกับ กุลิสรา จิตระขุณยนิช ที่สรุปว่า สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในปัจจุบันจะกลายเป็นตัวกลางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากขึ้นในช่วงเวลาที่จำกัด (กุลิสรา จิตระขุณยนิช, 2562)

3. ความต้องการจำเป็น พบว่า สื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็นต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนมาก เป็นแนวทางการเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วยพัฒนาการสอนพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง

และพัฒนาไปสู่ความสามารถทางกลไกการเคลื่อนไหวได้ สอดคล้องกับ ดวงมณี แสนม้น และคณะ สรุปว่า รูปแบบของกิจกรรมและการนำสื่อมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาผู้เรียน (ดวงมณี แสนม้น และคณะ, 2561) และการส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐาน เป็นจุดสนใจที่สำคัญด้านพลศึกษา (Physical Education) และกีฬา (Sport) ที่จะต้องมีการวางแผนในระยะยาวต่อไปเพื่อการพัฒนาทักษะกีฬาในอนาคต (Brien, W. O. et al., 2016)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ การเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถสรุปผลได้ ดังนี้ 1) สภาพการจัดการเรียน การสอนเป็นตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนใช้ตัวเองเป็นสื่อในการจัดการเรียน การสอน เน้นการอธิบายและสาธิต โดยแต่ละทักษะที่นำมาสอนสอดคล้องตามสถานที่ อุปกรณ์ และความพร้อม ของแต่ละโรงเรียน 2) ปัญหาที่พบ คือ ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม ไม่สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และด้านสื่อที่ต้องการใช้ ควรเน้น การรวบรวมให้เป็นระบบ อธิบายเป็นขั้นตอนให้เข้าใจง่าย กระชับเวลา 3) สื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหว ขั้นพื้นฐาน มีความจำเป็นต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนมาก เป็นแนวทางการจัดเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสม

สอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางฯ ช่วยพัฒนาการสอนพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหวที่ถูกต้องและพัฒนาไปสู่ความสามารถทางกลไกการเคลื่อนไหวได้ ในส่วนข้อเสนอแนะทั่วไป คือ สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนาคลังสื่อการเรียนการสอนทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก นำมาซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย มีความรู้ที่ดี มีทักษะที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าของการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬามากยิ่งขึ้นได้ และขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรต่อยอดการศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านสื่อทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สอนและผู้เรียนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ เรื่องการพัฒนาคลังสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และผู้วิจัยได้ดำเนินการขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-456/2565

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กิตติศักดิ์ พ่วงช่อ. (2562). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 8(1), 67-76.
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการกิจการเพื่อการสื่อสารสังคม. (2554). คู่มือฉบับพกพา “ปฏิรูปการศึกษาไทย”. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินท์ ซิตี้ จำกัด.
- ชมพูนุช กำบังภัย. (2567). แนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนของโรงเรียนโคกตูมวิทยา อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2(2), 341-354.
- ดวงมณี แสนมัน และคณะ. (2561). การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนในรายวิชาโลหิตวิทยา. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 38(3), 73-89.
- นพพร ชลารักษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 9(1), 64-71.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2563). ครูในศตวรรษที่ 21. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 39(1), 15-24.
- วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2561). รวบรวมบทความเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ วิธีสอน และการวัดเพื่อประเมินผลทางพลศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วาสนา คุณาภิสิทธิ์. (2564). ปี 2564 ปีที่ 21 แห่ง ศ. ที่ 21: ปฏิรูปการเรียนรู้พลศึกษาในสถานศึกษาหรือยัง. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และนันทนาการ, 47(2), 1-19.
- สังวร จันทกร. (2564). การพัฒนารูปแบบการสอนลีลาศแบบผสมผสานรูปแบบสำหรับนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีใน รายวิชาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล . วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา เชียงพุทธ, 6(6), 327-343.
- สิทธิพงษ์ ปานนาค. (2564). การประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพสู่การวิจัยในชั้นเรียนทางพลศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 16(1), 129-136.
- สุดาวรรณ วุฒิชชาติ และคณะ. (2565). ทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานสู่ทักษะกีฬาพื้นฐานสำหรับเด็ก. วารสารศิลป ศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 9(2), 1-14.
- Brien, W. O. et al. (2016). Fundamental movement skill proficiency amongst adolescent youth. Physical Education and Sport Pedagogy, 26(6), 557-571.

การจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ แบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน*

PREPARATION OF AN ELECTRONIC GUIDE MANUAL FOR BREAD FROM LOW GLYCEMIC INDEX RICE FLOUR TO ENHANCE PUBLIC LEARNING

สุรีย์รัตน์ เอ็มพรหม^{1*}, ชญาภัทร กี่อาริโอ¹, น้อมจิตต์ สุธิบุตร¹, ธนวิทย์ ลายิ้ม², ธนภพ โสทรโยม¹

Sureerat Aemprom^{1*}, Chayapat Kee-ariyo¹, Nomjit Suteebut¹, Tanavit Layim², Thanapop Soteyome¹

¹คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, Thailand

²คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail sureerat-a@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ 3) เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ 4) ศึกษาความพึงพอใจของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ การวิจัยทดลองโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประเมินคุณภาพเครื่องมือ แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังใช้คู่มือ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือ ประชากรเป็นบุคคลทั่วไปในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ทดสอบความรู้ก่อนและหลังใช้คู่มือ และประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือ วิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของการใช้คู่มือ และทดสอบค่าที (T-test) ผลการศึกษา พบว่า คู่มือมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือ พบว่า ผลการทดสอบความรู้หลังใช้คู่มือ มีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.73 มีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้คู่มือที่คะแนนค่าเฉลี่ย 7.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยคู่มือ พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.8224 หมายความว่าผู้ใช้คู่มือมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 82.24 ผลประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือ มีคะแนนรวมด้านเนื้อหา 4.77 ด้านความสวยงาม 4.65 และด้านการใช้ประโยชน์ 4.90 เมื่อแปลผลคะแนนของทุกด้านอยู่ที่ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: คู่มือการทำขนมปัง, แป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ, การเรียนรู้ด้วยตนเอง, คู่มือแบบอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

This research aims to: 1) Prepare an electronic guide manual for bread from low glycemic index rice flour to enhance public learning; 2) Investigate the effectiveness of learning through a guide manual for bread made from low glycemic index rice flour; 3) Compare knowledge levels before and after utilizing the electronic guide manual; and 4) Assess user satisfaction with the electronic guide for bread from low glycemic index rice flour. Quasi-experimental research by 7 experts evaluated the quality of the tools, the appropriateness of the manual assessment, the pre- and post-manual knowledge tests, and the manual satisfaction assessment. The population comprises residents in the Bangkok metropolitan area and its vicinity. A purposive sampling method was used to select 30 people, and their knowledge and satisfaction with the manual were tested before and after. Analyzed the data; find the average percentage, standard deviation, and effectiveness index (E.I.) of using the manual and T-test The research findings manual guide satisfies the established quality standards. A comparison of knowledge before and after using the manual showed that the average test score after using the manual was 13.73, which is higher than the average score before using the manual, which was 7.86, with statistical significance at the 0.01 level. The effectiveness index of learning through the manual was found to be 0.8224, meaning that users of the manual increased their knowledge by 82.24%. The satisfaction evaluation results for the manual showed an overall score of 4.77 for content, 4.65 for aesthetics, and 4.90 for usability. When translated, the scores for all aspects are at the highest level of satisfaction.

Keywords: Guide to Breadmaking, Low Glycemic Index Rice Flour, Self-Learning, Electronic-Manual

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มีเป้าหมายพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพ โดยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญาดี รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดี (สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพที่มีสาเหตุจากพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทำให้เป็นโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานการณ์โรคเบาหวาน ในช่วงปี พ.ศ. 2564-2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ชนาธิป อำนวย, 2567) ทั้งนี้โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เกิดจากภาวะดื้ออินซูลิน (Insulin Resistance) ซึ่งทำให้ตับอ่อนไม่สามารถผลิตอินซูลินได้เพียงพอ ส่งผลให้น้ำตาลในเลือดสูง มีงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์และสภาพปัญหาของผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน มีปัญหาด้านความรู้ที่ไม่เพียงพอในเรื่องการรับประทานอาหารเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ทำให้ไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตได้ (วรรัตน์ มากเทพพงษ์ และคณะ, 2567)

การป้องกันและลดความเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวานให้ประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีเป้าหมายต้องการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด หลังจากการบริโภคอาหารที่ให้สารอาหารคาร์โบไฮเดรต ของการตอบสนองระดับน้ำตาลในเลือด โดยค่าดัชนีน้ำตาล (Glycemic Index, GI) ต้องแสดงค่าอยู่ที่ระดับ <55 ถือว่าเป็นค่าดัชนีน้ำตาลต่ำที่ส่งผลดีต่อสุขภาพ (Aavidsson-Lenner, R. et al., 2004) แนวทางการพัฒนาอาหารเพื่อสุขภาพที่เน้นการลดค่าดัชนีน้ำตาลในขนมปังซึ่งผู้บริโภครู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยวัตถุดิบที่มีค่าดัชนีน้ำตาลต่ำ ช่วยชะลอการย่อยและดูดซึมน้ำตาลเข้าสู่กระแสเลือด ได้แก่ แป้งข้าวเจ้า กข43 หรือแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำที่เป็นผลผลิตของประเทศไทย ที่มีค่าดัชนีน้ำตาลโดยประมาณ (estimated glycemic index, eGI) เท่ากับ 51.38 (ธาริณี นิลกำแหง, 2564) และผลการวิจัยผลิตภัณฑ์มัฟฟินที่ผลิตจากแป้งข้าว กข43 มีความสามารถในการย่อยสลายแป้งที่ต่ำ โดยไม่ส่งผลต่อการยอมรับทางประสาทสัมผัส ทั้งนี้แป้งข้าว กข43 เป็นส่วนผสมทางเลือกเพื่อใช้พัฒนาอาหารเพื่อสุขภาพที่ช่วยลดค่าดัชนีน้ำตาลในเลือดได้ (Suklaew, P. O. et al., 2020)

การส่งเสริมสุขภาพของประชาชนทั่วไปให้เลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และการจัดเตรียมอาหารที่มีประโยชน์กระตุ้นให้คนไทยมีสุขภาพดี (สุปราณี โรจน์สุพร และคณะ, 2564) การใช้สื่อในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายเกิดการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่ดี (พนิตนาฏ ขำนาญเสือ และคณะ, 2559) ทั้งนี้การสร้างสื่อแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีจุดเด่นสำหรับนำเสนอเนื้อหาสาระ ที่ผสมผสานระหว่างข้อความ และภาพนิ่ง ที่เป็นสื่อทางเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงโดยการเปิดใช้งานในระบบออนไลน์ และออฟไลน์ ผ่านอุปกรณ์สมาร์ตโฟน หรือคอมพิวเตอร์ ในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (เปรมปรีดี โพธิ์ศรีทอง, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้เห็นถึงความสำคัญในการสร้างคู่มือแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สะดวกต่อการใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว จึงได้จัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังที่ทำจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการแก่ประชาชนทั่วไป ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน ผู้ที่สนใจด้านสุขภาพ และกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานที่ต้องการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดหลังการรับประทานอาหาร เพื่อเป็นสื่อที่ช่วยเผยแพร่ความรู้การทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ และประยุกต์ใช้แนวทางทำผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนไทยมีสุขภาพดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อใช้แผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวจากการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน ด้วยการทำแบบทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บุคคลทั่วไป นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา ผู้ประกอบธุรกิจด้านอาหาร หรือผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ขนมปัง จำนวน 30 คน จากการสัมภาษณ์ และกำหนดเกณฑ์คัดเข้าและคัดออกดังนี้ 1) เกณฑ์การคัดเข้าสำหรับผู้เข้าร่วมใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นประชาชนทั่วไป นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา ผู้ประกอบการด้านอาหาร หรือผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ขนมปัง มีอายุ 20 ปี ถึง 55 ปี มีสุขภาพดีและต้องไม่มีประวัติการแพ้กลูเตน และ 2) เกณฑ์การคัดออก ผู้เข้าร่วมที่ไม่สามารถเข้าร่วมใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ในช่วงวันและเวลาที่กำหนด

1.3 คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการสอนผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ 2) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน มีประสบการณ์การสอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร 3) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน มีประสบการณ์สอนวิศวกรรมอาหาร 4) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน มีประสบการณ์สอนอาหารเพื่อสุขภาพ 5) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน ประกอบอาชีพเชฟ และมีประสบการณ์ทำงานเป็นอาจารย์พิเศษสอนนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก และ 6) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน เป็นผู้บริหารด้านธุรกิจร้านอาหาร และมีประสบการณ์ทำงานเป็นอาจารย์พิเศษสอนนักศึกษาปริญญาเอก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้วิจัยศึกษาคู่มือฉบับร่างที่จัดทำขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตขนมปัง และแป้งข้าวดัชนีต่ำ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของเนื้อหาในคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 7 ส่วนดังนี้ 1) บทที่ 1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ 2) บทที่ 2 อุปกรณ์ และเครื่องมือสำหรับการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ 3) บทที่ 3 วัตถุดิบ สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ 4) บทที่ 4 กระบวนการทำและการคำนวณต้นทุนของผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ 5) บทที่ 5 คุณลักษณะและคุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ 6) บทสรุป และ 7) อ้างอิง โดยใช้รูปแบบ APA 7th ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Canva ในการออกแบบคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Heyzine ในการสร้างคู่มือแบบอิเล็กทรอนิกส์

2.2 การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน จากนั้นนำผลประเมินวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence, IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (กัญยปริมทองสามสี, 2564) และจากการพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของคู่มือ พบว่าผลของค่าความสอดคล้องที่ 0.81 ข้อคำถามสามารถนำไปใช้สำหรับสร้างคู่มือได้

2.3 แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ ในด้านเนื้อหา ความสวยงาม และส่วนประกอบของคู่มือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็น (Joshi, A. et al., 2015) มีการแปลความหมายของคะแนน ดังนี้ 1) คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด 2) คะแนนค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย 3) คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง 4) คะแนนค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก และ 5) คะแนนค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้มีกำหนดเกณฑ์การยอมรับคุณภาพ 3.51 ขึ้นไป

2.4 แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พิจารณาเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา พบว่าทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.60 ขึ้นไปแสดงว่าคำถามทุกข้อมีความสอดคล้องกันมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.85 - 1.00 ข้อคำถามสามารถนำไปใช้สร้างแบบประเมินความรู้ นำแบบทดสอบความรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคคลทั่วไป ที่มีอายุ 20 - 55 ปี ในคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ โดยวิธีคูเดอร์ริชาร์ดสัน (KR20) พบว่า ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.742 แสดงว่าแบบประเมินเชื่อถือได้ มีข้อคำถามแบบปรนัย ทั้งหมด 15 ข้อ โดยมีตัวเลือกตอบ ข้อละ 4 ตัวเลือก มีเกณฑ์การให้คะแนน เมื่อตอบข้อที่ถูกต้องให้ 1 คะแนน หากตอบผิดให้ 0 คะแนน เพื่อนำไปเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ การทำแบบทดสอบก่อนและหลัง แล้วเปรียบเทียบเพื่อวัดระดับการรับรู้และการเข้าใจของผู้ใช้คู่มือ (Assaly, I. R. & Smadi, O. M., 2015)

2.5 แบบประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน พิจารณาค่าความตรงเชิงเนื้อหาผลวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กับข้อคำถาม ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ 0.71 ข้อคำถามสามารถใช้สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ ประกอบด้วยข้อมูลของผู้ใช้คู่มือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อคำถามด้านเนื้อหา จำนวน 4 ข้อ ดังนี้ 1) เนื้อหาของคู่มือใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเนื้อหาครอบคลุม 2) มีคำชี้แจงการใช้คู่มือที่เข้าใจง่าย 3) คู่มือมีการอธิบายขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำชัดเจน และ 4) ภาพประกอบและคำอธิบายช่วยให้เข้าใจการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำได้ชัดเจน ข้อคำถามด้านความสวยงาม จำนวน 4 ข้อ ดังนี้ 1) หน้าปกของคู่มือมีความเหมาะสม 2) ตัวอักษรในคู่มือสวยงามและอ่านง่าย 3) รูปภาพในคู่มือสีสันทัดเจน และ 4) ภาพรวมของคู่มือสวยงามและน่าสนใจ และด้านการใช้ประโยชน์ จำนวน 4 ข้อ 1) คู่มือทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจ 2) คู่มือมีประโยชน์ต่อท่านและหน่วยงานของท่าน 3) คู่มือมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เผยแพร่เพื่อเป็น

ประโยชน์ต่อไป และ 4) คู่มือนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยนิยมตัวแปร เป็นระดับความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือ และการวัดตัวแปร ใช้แบบสอบถามที่มีมาตราส่วน ลิเคิร์ท 5 ระดับ โดยให้ผู้ที่ผ่านการใช้คู่มือ จำนวน 30 คน ประเมินระดับความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจ 1) คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด 2) คะแนนค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย 3) คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง 4) คะแนนค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก 5) คะแนนค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แจ้งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่เป็นผู้ใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ สถานที่ ห้องปฏิบัติการเบเกอรี่ สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) การทดสอบก่อนใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ให้คู่มือทำแบบทดสอบ จำนวน 15 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที เพื่อประเมินระดับความรู้ก่อนเริ่มการใช้คู่มือ 2) การใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ผู้ให้คู่มือสแกนคิวอาร์โค้ดผ่านสมาร์ตโฟนของตนเอง แล้วทำการแบ่งกลุ่มผู้ให้คู่มือเป็นกลุ่มละ 3 คน มีระยะเวลา 4 ชั่วโมง สำหรับทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ และผู้วิจัยมีการเตรียมวัตถุดิบ อุปกรณ์และเครื่องมือให้แต่ละกลุ่ม 3) การทดสอบหลังจากการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เสร็จสิ้น โดยผู้ให้คู่มือทำแบบทดสอบ จำนวน 15 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที หลังจากใช้คู่มือเสร็จสิ้นเพื่อประเมินผล และ 4) การประเมินความพึงพอใจคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ให้คู่มือประเมินความพึงพอใจของคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ ด้านเนื้อหา ด้านความสวยงาม และด้านการใช้ประโยชน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และแบ่งการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

4.2 วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของการใช้คู่มือ ค่าร้อยละ และเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (T-test)

4.3 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลประเมินความเหมาะสมของคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผลคะแนนความเหมาะสม
ด้านเนื้อหา	4.28	0.50	เหมาะสมมาก
ด้านความสวยงาม	4.35	0.67	เหมาะสมมาก
ด้านส่วนประกอบของคู่มือ	4.36	0.55	เหมาะสมมาก

ผลการศึกษาความเหมาะสมของคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ประกอบด้วยด้านเนื้อหา ด้านความสวยงาม และด้านส่วนประกอบของคู่มือ พบว่า ผลคะแนนรวมเฉลี่ย 4.28 4.35 และ 4.36 ตามลำดับ จากผลการศึกษาความเหมาะสมของคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน ในแต่ละด้านอยู่ที่ระดับเหมาะสมมาก แสดงให้เห็นว่าคู่มือนี้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้เป็นคู่มือได้

2. ผลเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

2.1 ผลการศึกษาข้อมูลของผู้ใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 เพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 อายุ พบว่า ส่วนใหญ่ อายุ 21 - 25 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา มีอายุ 51 - 55 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9 มีอายุ 26 - 30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 อายุ 31 - 35 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 อายุ 36 - 40 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ปี อายุ 41 - 45 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และอายุ 46 - 50 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมา ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ปริญญาเอก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็น นักศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาผู้ประกอบธุรกิจด้านอาหาร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 ข้าราชการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 พนักงานเอกชน/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 พ่อบ้าน/แม่บ้านจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และอาชีพอิสระจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่ รายได้น้อยกว่า 15,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รายได้ 50,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 รายได้ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 รายได้ 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และรายได้ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10

2.2 ผลเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังของผู้ใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ แสดงผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลและผลการเปรียบเทียบความรู้ของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ ดังแสดงในตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

จำนวนผู้ใช้คู่มือ	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนนทดสอบ		ดัชนีประสิทธิผล (E.I)
		ก่อนใช้คู่มือ	หลังใช้คู่มือ	
30	15	236	412	0.8224

ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.8224 หมายความว่าผู้ใช้คู่มือมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 82.24

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

การทดสอบความรู้ (คะแนนเต็ม 15)	จำนวนผู้ใช้คู่มือ	$\bar{x}$	S.D.	t	df	sig
ทดสอบก่อนใช้คู่มือ	30	7.86	1.07	-24.60	29	0.000*
ทดสอบหลังใช้คู่มือ	30	13.73	0.98			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ผู้ใช้คู่มือ จำนวน 30 คน ผลการทดสอบก่อนใช้คู่มือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 7.86 และเมื่อนำมาทดสอบหลังใช้คู่มือ มีคะแนนค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 13.73 อีกทั้งผลการทดสอบความรู้หลังจากใช้คู่มือมีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้คู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

2.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์

ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ มีคะแนนรวมด้านเนื้อหา 4.77 รวมด้านความสวยงาม 4.65 และรวมด้านการใช้ประโยชน์ 4.90 เมื่อแปลผลคะแนนความพึงพอใจของทุกด้าน อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยแสดงผลความพึงพอใจของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ n = 30

การประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์	$\bar{x}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา			
เนื้อหาของคู่มือใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและครอบคลุม	4.76	0.43	มากที่สุด
มีคำชี้แจงการใช้คู่มือที่เข้าใจง่าย	4.66	0.47	มากที่สุด
คู่มือมีการอธิบายขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำชัดเจน	4.80	0.40	มากที่สุด
ภาพประกอบและคำอธิบายการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำได้ชัดเจน	4.86	0.34	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหา	4.77	0.41	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ $n = 30$ (ต่อ)

การประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์	$\bar{x}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านความสวยงาม			
หน้าปกของคู่มือมีความเหมาะสม	4.60	0.56	มากที่สุด
ตัวอักษรในคู่มือสวยงามและอ่านง่าย	4.56	0.50	มากที่สุด
รูปภาพในคู่มือสีสันชัดเจน	4.73	0.44	มากที่สุด
ภาพรวมของคู่มือสวยงามและน่าสนใจ	4.70	0.46	มากที่สุด
รวมด้านความสวยงาม	4.65	0.49	มากที่สุด
ด้านการใช้ประโยชน์			
คู่มือทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจ	4.86	0.34	มากที่สุด
คู่มือมีประโยชน์ต่อท่านและหน่วยงานของท่าน	4.83	0.37	มากที่สุด
คู่มือมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์	4.96	0.18	มากที่สุด
คู่มือนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง	4.93	0.25	มากที่สุด
รวมด้านการใช้ประโยชน์	4.90	0.29	มากที่สุด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยการจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน ดังนี้

1. ผลของการจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน โดยในคู่มือมีเนื้อหาที่ประกอบไปด้วย ความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำผลิตภัณฑ์ขนมปัง อุปกรณ์และเครื่องมือ วัตถุดิบ สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ กระบวนการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน ให้สามารถพัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์ขนมปัง ของจิราพัทธ์ แก้วศรีทอง ที่สรุปว่า การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดพิษณุโลก จัดฝึกอบรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น พร้อมชี้แจงระยะเวลาฝึกอบรมและวิธีการประเมินผลที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการเผยแพร่ผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชน การดำเนินการเหล่านี้ถือเป็นการส่งเสริมสร้างทักษะให้กับผู้สูงอายุ (จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง, 2563)

2. ผลของดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ ผลแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้คู่มือมีความรู้เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ใช้คู่มือเข้าถึงข้อมูลที่ครอบคลุมมีการนำเสนอข้อมูลที่ละเอียด และมีโครงสร้างการแบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหาที่เป็นระบบช่วยส่งเสริมให้ผู้ใช้คู่มือมีโอกาสเรียนรู้ผ่านการมองเห็น โดยคู่มือแบบอิเล็กทรอนิกส์มีข้อดีที่สามารถย่อและขยายภาพให้เกิดความชัดเจน ช่วยให้

ทำความเข้าใจกระบวนการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ของ ประภาพร สุนธงศิริ ที่สรุปว่าการพัฒนาสื่อโมเดลอาหารและตารางอาหารแลกเปลี่ยนอาหารอีสานสำหรับผู้ป่วย โรคเบาหวาน พบว่า การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยเบาหวานด้วยสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง และเฉพาะเจาะจงมีผลดีต่อการเพิ่มพูน ความรู้เรื่องอาหารแลกเปลี่ยนของผู้ป่วยโรคเบาหวานในระดับที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการรักษาตามกระบวนการ ปกติ ดังนั้น สื่อโมเดลอาหารอีสานจึงมีความจำเป็นที่ผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอ เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (ประภาพร สุนธงศิริ, 2565)

3. เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบ อิเล็กทรอนิกส์ เมื่อพิจารณาคู่มือจากผลการทดสอบความรู้หลังจากใช้คู่มือมีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้คู่มือทั้งนี้ เนื่องจาก คู่มือแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในยุคดิจิทัล สามารถตอบสนองต่อการใช้งานได้อย่างสะดวกและ รวดเร็ว ผู้ใช้คู่มือสามารถปรับจังหวะการเรียนรู้เนื้อหาในคู่มือให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคลได้ โดยผ่านอุปกรณ์ส่วนตัวประเภทสมาร์ตโฟน หรือแท็บเล็ต ของเปรมปรีดี โพธิ์ศรีทอง ที่สรุปว่าการพัฒนาหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เพื่อพัฒนาการเขียนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อทางเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเรียนการสอนแบบออนไลน์ เนื่องจากมีจุดเด่นหลาย ประการที่เสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้นักศึกษาจากการออกแบบที่สามารถใช้งานได้ง่าย โดยเฉพาะใน การเข้าถึงเนื้อหาได้สะดวกทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์ ผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือสมาร์ตโฟน ซึ่งช่วยให้ ผู้เรียนสามารถศึกษาและเรียนรู้เนื้อหาได้ตามความสะดวกของตนเอง (เปรมปรีดี โพธิ์ศรีทอง, 2566)

4. ผลศึกษาความพึงพอใจของการใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบ อิเล็กทรอนิกส์ จากการพิจารณาคะแนนความพึงพอใจที่สูงสุดพบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ มีคะแนนมากที่สุด โดย ผู้ใช้คู่มือเห็นความสำคัญของการนำเอาองค์ความรู้จากคู่มือไปใช้ได้จริงและเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป อีกทั้ง ผู้ใช้คู่มือผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าถึงข้อมูล เก็บบันทึกไฟล์ คู่มือในอุปกรณ์สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต แล็ปท็อป และคอมพิวเตอร์ รวมไปถึงการแบ่งปันไฟล์คู่มือให้กับผู้อื่นได้อย่าง สะดวกรวดเร็ว อีกทั้งสามารถปรับไฟล์คู่มือผ่านเครื่องพิมพ์ลงในกระดาษ การจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปัง จากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์ ครั้งนี้มีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปสามารถนำเอาคู่มือไป ประยุกต์ใช้กับการทำผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ของสุภาวดี อติศัยศักดิ์ตาและคณะ ที่สรุปว่า ความพึงพอใจของ การใช้คู่มือผู้ดูแลผู้สูงอายุ ในด้านความสะดวกในการใช้งานมีคะแนนระดับมาก และได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า คู่มือควรพัฒนาให้เป็นรูปแบบแอปพลิเคชันเพื่อเข้าถึงได้ง่ายและนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว (สุภาวดี อติศัยศักดิ์ตา และคณะ, 2567) และของประวิทย์ พลุเจริญ ที่สรุปว่า ผู้ใช้คู่มือการดูแลผู้ที่มีภาวะกลืนลำบาก หลังจากใช้คู่มือให้ คะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับดี สามารถนำไปประกอบการให้ความรู้ดูแลผู้ป่วย เนื่องจากคู่มือสะดวกต่อการ ทบทวน จากการจัดเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ เนื้อหาความรู้ที่มีคุณภาพสูง ทำให้ผู้ใช้คู่มือเข้าใจได้ง่ายและนำไป ปฏิบัติใช้งานได้จริง (ประวิทย์ พลุเจริญ, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดทำคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชาชน เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ กระบวนการ ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ โดยจัดระเบียบความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย นอกจากนี้การจัดเก็บข้อมูลไว้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้งาน อีกทั้งผู้ใช้สามารถแบ่งปันความรู้ให้บุคคลทั่วไปได้สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ การนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และแนวทางในการทำผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ผลผลิตที่ได้ตรงกับลักษณะที่ดีของขนมปัง ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยคู่มือที่ดีควรมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านความสวยงาม และการนำไปใช้ประโยชน์ หลังจากใช้คู่มือการทำผลิตภัณฑ์ขนมปังจากแป้งข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำจะเกิดความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น และมีข้อเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ การนำคู่มือไปใช้กับผู้ที่สนใจในการเรียนรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อให้การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้ใช้คู่มือแต่ละคน อีกทั้งสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอาหารและโภชนาการ สามารถใช้คู่มือนี้เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมสุขภาพที่ดีของประชาชนไทย และ 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือในรูปแบบออนไลน์แบบผสมผสานสื่อ คลิปวิดีโอเกี่ยวกับเนื้อหาและภาพประกอบที่มีอยู่เดิม เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และควรพัฒนาคู่มือการทำอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมโรคที่พบบ่อยในคนไทย

เอกสารอ้างอิง

- กันยปริณ ทองสามสี. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสืบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การประกันสังคม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(3), 79-91.
- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง. (2563). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 8(1), 31-41.
- ชนาธิป อำนวย. (2567). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับ น้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลหนองหาน. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม และสุขภาพชุมชน, 9(5), 61-70.
- ธาริณี นิลกำแหง. (2564). การประเมินค่าดัชนีน้ำตาลของข้าว กข43 และผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคการเลียนแบบการย่อยของน้ำตาล. วารสารเทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยสยาม, 16(1), 59-77.
- ประภาพร สุนทรศิริ. (2565). การพัฒนาต้นแบบสื่อโมเดลอาหารและตารางอาหารแลกเปลี่ยนอาหารอีสานสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน. วารสารวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสุขภาพ, 3(1), 9-23.
- ประวิทย์ พลูเจริญ. (2567). ผลของการใช้คู่มือการดูแลผู้ที่มีภาวะกลืนลำบากต่อระดับความรู้และความพึงพอใจของผู้ดูแล. วารสารเวชบันทึกศิริราช, 17(4), 291-300.
- เปรมปรีดิ์ โพธิ์ศรีทอง. (2566). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เพื่อพัฒนาการเขียนภาษาไทย สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 10(2), 55-68.

- พนิตนาฏ ขำนาญเสื่อ และคณะ. (2559). การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนกในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ว.วิจัยสมาคมห้องสมุด, 9(1), 93-117.
- วรรัตน์ มากเทพพงษ์ และคณะ. (2567). การพัฒนาเมนูอาหารทางเลือกจากผักสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน. วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก, 35(1), 31-48.
- สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- สุปราณี โรจน์สุพร และคณะ. (2564). การจัดการอาหารของผู้เป็นโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน. วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล, 27(2), 96-111.
- สุภาวดี อติชัยศักดิ์ และคณะ. (2567). ประสิทธิภาพของการใช้คู่มือการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดฮิวแมนนิจูด 2 ภาษา (ไทย-มลายูถิ่น) ต่อความรู้ ความรู้สึกเป็นภาระของผู้ดูแล และความพึงพอใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 16(1), 95-109.
- Arvidsson-Lenner, R. et al. (2004). Glycaemic index: Relevance for health, dietary recommendations and food labelling. *Scandinavian Journal of Nutrition*, 48(2), 84-94.
- Assaly, I. R. & Smadi, O. M. (2015). Using bloom's taxonomy to evaluate the cognitive levels of master class textbook's questions. *English Language Teaching*, 8(5), 100-110.
- Joshi, A. et al. (2015). Likert Scale: Explored and Explained. *British Journal of Applied Science & Technology*, 7(4), 396-403.
- Suklaew, P. O. et al. (2020). Physicochemical and Functional Characteristics of RD43 Rice Flour and Its Food Application. *Foods*, 9(12), 1-15.

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษ
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า
ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH POTENTIAL FOR ENTREPRENEURS
TO PROMOTE TOURISM BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY
AT HUAY SUA THAO VILLAGE IN PHA BONG SUBDISTRICT,
MAE HONG SON PROVINCE

ปัทมา รัตนกมลวรรณ*, ถนัด บุญชัย, นครินทร์ พรภิไธว, ชาตรี มณีโกศล, เกียรติชัย สายตาคำ

Patthama Rattanagamonwan*, Thanat Boonchai, Nakarin Pripwai, Chatree Maneekosol, Kiattichai Saitakham

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: patthama_rat@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ประเมินผลด้านการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม 2) นักวิชาการระดับอุดมศึกษาด้านการศึกษา ด้านการท่องเที่ยว ด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 9 คน และตัวแทนผู้ประกอบการที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน รวม จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา และ 3) ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 40 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ (Dependent Sample t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย มีความต้องการพัฒนาระดับมากที่สุด 2) คู่มือที่ใช้มีจุดแข็งด้านเนื้อหาพื้นฐาน แต่ยังขาดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสื่อสมัยใหม่ เมื่อนำคู่มือไปใช้ พบว่า ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผู้เข้าร่วมทุกกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ทักษะพื้นฐาน ทักษะร้านขายของที่ระลึก ทักษะร้านอาหารและเครื่องดื่ม และทักษะร้านค้าชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน

สูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการบ้าน
ห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษ, หลักเศรษฐกิจพอเพียง, จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Abstract

The objectives in this research were: 1) To study the English language competence of entrepreneurs to promote tourism based on the Sufficiency Economy, 2) To develop the English language competence of entrepreneurs to promote tourism based on the Sufficiency Economy, and 3) To evaluate the English language competence of entrepreneurs to promote tourism based on the Sufficiency Economy at Huay Sua Thao Village in Pha Bong Subdistrict, Mae Hong Son province. A mixed-methods approach was employed in this research. The sample who selected by purposive sampling consisted of: 1) 40 entrepreneurs and stakeholders in tourist attractions, with a questionnaire. The data was analyzed by descriptive statistics.; 2) 9 university-level academics specializing in education, tourism, and English, and 5 entrepreneurs' representatives related to tourism totaling 14 samples, with a questionnaire.; and 3) 40 entrepreneurs and stakeholders in tourist attractions with a pre and post-test, the data was analyzed by means, standard deviations, and a dependent sample t-test. The findings revealed that 1) The entrepreneurs' English language competence was at a moderate to low level, but their need for skill development was at the highest level. 2) The guidebook used in the research was strong in terms of the basic content, but it lacked analytical thinking activities and modern media integration. The satisfaction with the guidebook was rated as the highest. 3) All groups of the participants showed significantly improved learning outcomes at the 0.05 statistical significance level. Additionally, the basic skills group, souvenir shop group, food and beverage group, and community shop group demonstrated significantly higher post-training scores compared to their pre-training scores. These results indicated the effectiveness of the English language skills development program for the entrepreneurs at Huay Sua Thao Village in Pha Bong Subdistrict, Mae Hong Son province.

Keywords: English Language Usage, Sufficiency Economy, Mae Hong Son Province

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปประเทศและพัฒนาคน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับ
โลกยุคผันผวน (VUCA World) (ศุภเชษฐ์ กาญจนมณี และคณะ, 2565) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาภาษาอังกฤษ
มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการ
ให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มักใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง (Sirikul, R. & Yusof, N. M., 2022) การมี

ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มคุณภาพการบริการ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศ ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและประเทศไทย ซึ่งการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์อย่างชัดเจนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562) จากการจัดลำดับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันสูงที่สุด 1 ใน 5 ของประเทศไทย ประกอบด้วย สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น พบว่า มี 3 ประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเป็นหลัก ในปี พ.ศ. 2559 - 2561 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจำนวนมาก โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวเฉลี่ย 2,615.44 บาท ซึ่งมากกว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ 1,884.49 บาท

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปัจจัยหลักที่ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวดังกล่าว คือ ศักยภาพทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณีจากหลากหลายชาติพันธุ์ (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2562) ชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) คนไทยเชื้อสายไทยใหญ่ และ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ชาติพันธุ์ลาหู่หรือมูเซอ ชาติพันธุ์ลีซอ หรือลีซอ ชาติพันธุ์ลัวะ ชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์จีนยูนนาน และชาติพันธุ์ปะโอ ด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์จึงทำให้เกิดประเพณีที่สามารถนำมาเป็นกิจกรรมจูงใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหมู่บ้านกระเหรี่ยงคอยาวบ้านห้วยเสือเฒ่าซึ่งได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้นำทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนและพัฒนากการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2565)

อย่างไรก็ตาม บ้านห้วยเสือเฒ่าจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนด้านการติดต่อสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวต่างประเทศโดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนโดยชุมชน ประกอบด้วย ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และผู้ประกอบการอาชีพร้านค้าชุมชน ซึ่งธุรกิจทั้งหมดมีปัญหาร่วมกัน คือ รูปแบบการฟังและการพูดได้ตอบในรูปแบบการสนทนาภาษาอังกฤษทั้งเพื่อให้ข้อมูลในชุมชน และการเจรจาต่อรองซื้อขายของในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในอดีตการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นมีความจำเป็นต้องอาศัยล่ามแปลภาษา ส่งผลต่อรายได้ของผู้ประกอบการและคนในชุมชน ดังนั้นหากผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ด้วยตนเองย่อมส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจของตนเอง (พัชรภรณ์ ตยาภิธาน, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความสามารถทางภาษาอังกฤษของประชาชนในประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำมาก ประชาชนในท้องถิ่นจึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของธุรกิจการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น (ยุพภรณ์ พิริยศิลป์, 2557) การพัฒนาภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญกับผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวนมากโดยเฉพาะผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในธุรกิจท่องเที่ยวที่ต้องให้บริการต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศอยู่เสมอ (จุมพต อ่อนทรวง และคณะ, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของนักท่องเที่ยวที่เกิดจาก

สถานการณ์และนโยบาย ที่จะส่งผลลัพธ์ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างโอกาสในการสร้างรายได้ และช่วยให้ผู้ประกอบการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้หรือชุมชนต้นแบบด้านการใช้ภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อประเมินผลด้านการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 40 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก คือ ดำเนินธุรกิจในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 2 ปี และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัย
2. นักวิชาการระดับอุดมศึกษาด้านการศึกษา นักวิชาการระดับอุดมศึกษาด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการระดับอุดมศึกษาด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 9 คน และตัวแทนผู้ประกอบการที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน รวม จำนวน 14 คน สำหรับการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- วัตถุประสงค์ที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วย
- 1) ข้อมูลคุณสมบัติส่วนบุคคล และ 2) ข้อมูลความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีตัวแปร ได้แก่ 2.1) การทักทาย (Greeting and Saying Goodbye) 2.2) การแนะนำทิศทาง (Giving Direction) 2.3) การแนะนำแหล่งท่องเที่ยว (Tourist Destination) 2.4) การแนะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) 2.5) การแนะนำร้านขายของที่ระลึก (Souvenir) 2.6) การแนะนำอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverages) และ 2.7) การแนะนำร้านค้าชุมชน 3) ข้อมูลความต้องการของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีตัวแปร ได้แก่ 3.1) การทักทาย 3.2) การแนะนำทิศทาง และ 3.3) การแนะนำแหล่งท่องเที่ยว 4) การแนะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5) การแนะนำร้านขายของที่ระลึก 6) การแนะนำอาหารและเครื่องดื่ม และ 7) การแนะนำร้านค้าชุมชน ระดับการวัดแบบสเกลอัตราส่วน (Ratio Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

1. ผู้วิจัยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Test) โดย นำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. การทดสอบความเที่ยง (Reliability Test) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยทำการเก็บข้อมูลกับขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 30 คน ที่มีคุณลักษณะของประชากรที่เหมือนกับคุณลักษณะประชากรที่ใช้ในงานวิจัย งานวิจัยนี้ คือ ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว คือ หมู่บ้านป่าปู ตำบลผาบัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เป็นชนชาติพันธุ์กระเหรี่ยง วิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายใน โดยแบบสอบถามนี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค 0.97

วัตถุประสงค์ที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินคู่มือ และแบบสอบถามความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แบบประเมินคู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ข้อมูลคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบประเมิน 2) ข้อมูลการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 2.1) ความทันสมัยของเนื้อหา 2.2) ความครอบคลุมของเนื้อหา 2.3) ความสอดคล้องของเนื้อหาต่อกิจกรรม 2.4) ความสอดคล้องของเนื้อหาท่กับสื่อ และ 2.5) ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล และ 3) ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 3.1) การจัดรูปแบบ 3.2) การจัดลำดับเนื้อหา และ 3.3) ความถูกต้องในการใช้ภาษา ทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Test) โดย นำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามสอบถามความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ข้อมูลคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลความพึงพอใจการใช้คู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2.1) การใช้งาน 2.2) การออกแบบ และ 2.3) เทคนิควิธีการนำเสนอ และ 3) ข้อมูลการสอบถามความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3.1) ขั้นตอนก่อนการจัดกิจกรรม 3.2) ช่องทางการให้บริการระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม 3.3) วิทยากรกิจกรรมอบรม และ 3.4) สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

1. ผู้วิจัยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Test) โดย นำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. การทดสอบความเที่ยง (Reliability Test) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยทำการเก็บข้อมูลกับขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 30 คน ที่มีคุณลักษณะของประชากรที่เหมือนกับคุณลักษณะประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว คือ หมู่บ้านป่าปู้ ตำบลผาบ่อง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เป็นชนชาติพันธุ์กระเหรี่ยง วิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายใน โดยแบบสอบถามนี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค 0.79

วัตถุประสงค์ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบทดสอบประเมินผลการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งประกอบด้วย

1. การใช้ภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วยคำศัพท์ วลี และประโยคที่เกี่ยวข้อง 1.1) การทักทาย (Greeting and Saying Goodbye) 1.2) การแนะนำทิศทาง (Giving Direction) 1.3) แหล่งท่องเที่ยว (Tourist Destination) และ 1.4) อธิบายหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

2. การใช้ภาษาอังกฤษเนื้อหาเฉพาะเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วยคำศัพท์ วลี และประโยคที่เกี่ยวข้อง 2.1) ร้านของที่ระลึก (Souvenirs) 2.2) อาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverages) และ 2.3) ผู้ประกอบการร้านค้าชุมชน ทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Test) โดย นำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล นัดหมายเพื่อเก็บข้อมูลยังชุมชน ดำเนินการเก็บข้อมูลจำนวน 1 ครั้ง โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาที

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 2.1 การออกแบบคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการนัดหมายและดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบประเมินจำนวน 1 ครั้ง โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาที

ขั้นตอนที่ 2.2 การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลและนัดหมายเพื่อ

เก็บข้อมูลยังชุมชน ดำเนินการอบรมในช่วงระหว่างเดือนเมษายน - สิงหาคม 2567 จำนวน 50 ชั่วโมง หลังจากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลความพึงพอใจจากการใช้คู่มือ จำนวน 1 ครั้ง โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาที

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินผลด้านการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 2 ครั้ง คือ การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 40 ข้อ และภาษาอังกฤษเนื้อหาเฉพาะตามธุรกิจของตนเอง จำนวน 40 ข้อ รวม จำนวน 80 ข้อ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 60 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและความพึงพอใจการใช้คู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือสถิติเชิงบรรยาย เป็นสถิติที่ใช้อธิบายหรือบรรยายคุณลักษณะทั่วไปของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ เนื่องจากประชากรที่ศึกษาในหัวข้อนี้มีขนาดเล็กจึงศึกษาทุกหน่วยของประชากร เป้าหมาย โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

การประเมินความถูกต้องของเนื้อหาคู่มือการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และประเมินผลการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที (Dependent Sample t-test) เป็นสถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกันในงานวิจัยนี้ใช้ แบบ t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการแนะนำร้านขายของที่ระลึกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.29) เป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านการแนะนำอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 1.33) ด้านการพักท่ายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 1.44) ด้านการแนะนำร้านค้าชุมชนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 1.35) ด้านการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 1.29) ด้านการแนะนำทิศทางอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.09$, S.D. = 1.36) และด้านการแนะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.86$, S.D. = 1.18) ตามลำดับ ขณะที่ความต้องการของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการแนะนำร้านค้าชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.81) เป็นอันดับแรก

รองลงมา ได้แก่ ด้านการแนะนำร้านขายของที่ระลึกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.78) ด้านการแนะนำอาหารและเครื่องดื่ม และด้านการแนะนำทิศทางอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.87 และ $\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.85) ด้านการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.70) และด้านการทักทายและด้านการแนะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 1.02 และ $\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

2. การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 การประเมินคู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คู่มือมีจุดแข็งในด้านการนำเสนอเนื้อหาพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารในธุรกิจท่องเที่ยวครอบคลุมทั้งการทักทาย การแนะนำสถานที่ และการซื้อขายพื้นฐาน มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบจากง่ายไปยาก พร้อมคำอ่านและคำแปลที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริงของผู้ประกอบการในพื้นที่ การจัดรูปแบบมีโครงสร้างที่เป็นระบบ ใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย และมีภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา รวมถึงการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม พบประเด็นที่ควรพัฒนาหลายด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา ยังขาดการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล การใช้ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์ และสถานการณ์ที่ซับซ้อนท้าทาย 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ยังขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การใช้สื่อสมัยใหม่ และการประเมินตนเอง 3) ด้านการวัดและประเมินผล ยังขาดเกณฑ์การประเมินที่เป็นรูปธรรม แบบทดสอบก่อน - หลังเรียน และการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน 4) ด้านการใช้ภาษา แม้จะใช้โครงสร้างประโยคพื้นฐานได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความหลากหลายของรูปประโยคและการอธิบายหลักไวยากรณ์ และ 5) ด้านการออกแบบและการนำเสนอ ยังขาดความทันสมัยในการออกแบบ การใช้สื่อมัลติมีเดีย และการเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาคู่มือ ควรเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารดิจิทัล พัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สร้างเกณฑ์การประเมินที่เป็นรูปธรรม เพิ่มแบบทดสอบและระบบติดตามความก้าวหน้า ปรับปรุงการอธิบายหลักไวยากรณ์ และเพิ่มความหลากหลายของรูปประโยค นอกจากนี้ ควรพัฒนาการออกแบบให้ทันสมัย เพิ่มการใช้สื่อมัลติมีเดีย และสร้างการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการเพิ่มแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ การพัฒนาคำอธิบายได้ภาพให้ครบถ้วน และการสร้างช่องทางการฝึกฝนภาษาด้วยตนเองที่หลากหลาย เพื่อให้คู่มือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างแท้จริง

2.2 ความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แสดงตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจการใช้คู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ	ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ความเหมาะสมกับผู้ใช้งาน	4.50	0.25	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจการใช้คู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ข้อ	ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2.	การจัดรูปแบบและการออกแบบ	4.59	0.27	มากที่สุด
3.	เทคนิควิธีการนำเสนอและกิจกรรมการเรียนรู้	4.62	0.28	มากที่สุด
4.	สื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจด้านเทคนิควิธีการนำเสนอและกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) เป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ สื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) การจัดรูปแบบและการออกแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) และความเหมาะสมกับผู้ใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ	ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ขั้นตอนก่อนการจัดกิจกรรม	4.48	0.32	มากที่สุด
2.	ช่องทางการให้บริการเข้าร่วมกิจกรรม	4.54	0.38	มากที่สุด
3.	วิทยากรกิจกรรม	4.78	0.22	มากที่สุด
4.	สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม	4.53	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจด้านวิทยากรกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) เป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ช่องทางการให้บริการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และขั้นตอนก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) ตามลำดับ

3. การประเมินผลด้านการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนาด้วย t-test แบบ Dependent การใช้ทักษะภาษาอังกฤษพื้นฐานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P
หลังเรียน	40	32.03	5.16	17.11	39	.000
ก่อนเรียน	40	14.45	5.12			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ทักษะภาษาอังกฤษพื้นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน

เท่ากับ 32.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.16 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.12

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนาด้วย t-test แบบ Dependent การใช้ทักษะภาษาอังกฤษร้านขายของที่ระลึกของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	t	df	P
หลังเรียน	22	28.82	6.90	6.99	21	.000
ก่อนเรียน	22	15.40	3.89			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ทักษะภาษาอังกฤษร้านขายของที่ระลึก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 28.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.90 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.89

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนาด้วย t-test แบบ Dependent การใช้ทักษะภาษาอังกฤษอาหารและเครื่องดื่มของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	t	df	P
หลังเรียน	12	29.92	6.91	6.02	11	.000
ก่อนเรียน	12	15.17	3.83			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ทักษะภาษาอังกฤษอาหารและเครื่องดื่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 29.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.91 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.83

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนาด้วย t-test แบบ Dependent การใช้ทักษะภาษาอังกฤษร้านค้าชุมชนของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า

คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	t	df	P
หลังเรียน	6	27.33	8.43	3.92	5	.011
ก่อนเรียน	6	15.50	3.08			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ทักษะภาษาอังกฤษร้านค้าชุมชน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 27.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.43 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.08

อภิปรายผล

1. การศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกุล สายดวง และชญาณ์นันท์ ปิติกรพวงเพชร ที่พบว่า ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวประสบปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะเมื่อสื่อสารแล้วนักท่องเที่ยวไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (พิกุล สายดวง และชญาณ์นันท์ ปิติกรพวงเพชร, 2560) แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมากที่สุด ซึ่งความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมากที่สุดนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษในการประกอบธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวันรัตน์ นิกรกิตติโกศล ที่พบว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะคำศัพท์และบทสนทนาเฉพาะในการค้าขาย เพื่อให้สามารถสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปวันรัตน์ นิกรกิตติโกศล, 2559) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Smoak, R. ที่กล่าวว่าการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการที่เร่งด่วนและตามสภาพการณ์จริงที่จำเป็นต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน (Smoak, R., 2003) ซึ่งในกรณีนี้ คือ ความจำเป็นในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ และยิ่งไปกว่านั้นการที่ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมากที่สุด แม้จะมีความสามารถทางภาษาอังกฤษน้อย แสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่สูงในการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษา ดังที่ Richards, J. C. ได้เน้นย้ำว่าการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารต้องเน้นการลงมือปฏิบัติจริงและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจริง โดยผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านความคล่องแคล่วและความถูกต้องของภาษา ซึ่งความตระหนักในความสำคัญของภาษาอังกฤษนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจของผู้ประกอบการว่าทักษะภาษาอังกฤษจะช่วยเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและรายได้ (Richards, J. C., 2006)

2. การศึกษาการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการประเมินคู่มือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการนั้น คู่มือมีจุดแข็งในด้านการนำเสนอเนื้อหาพื้นฐานที่จำเป็น ครอบคลุม จัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบจากง่ายไปยาก พร้อมคำอ่านและคำแปลที่ชัดเจน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพึงพอใจด้านเทคนิควิธีการนำเสนอและกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดรูปเล่มและการออกแบบ และความเหมาะสมกับผู้ใช้งาน ดังที่ Hutchinson, T. & Waters, A. ได้เน้นย้ำว่าการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะต้องมุ่งเน้นที่ความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก และผู้เรียนกับผู้สอนต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการออกแบบหลักสูตรและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะของผู้เรียน (Hutchinson, T. & Waters, A., 1994)

3. การประเมินผลด้านการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ทักษะภาษาอังกฤษพื้นฐาน และการใช้ภาษาอังกฤษเนื้อหาเฉพาะเพื่อการท่องเที่ยว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพล สุขเจริญพงษ์ และคณะ ที่พบว่า การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มขีดความสามารถใน

การแข่งขันทางธุรกิจ โดยเฉพาะในบริบทของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (สมพล สุขเจริญพงษ์ และคณะ, 2557)

กระบวนการทั้งหมดเป็นหลักพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน การบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นอีกประเด็นสำคัญ ดังที่ Prayukvong, W. et al. เสนอว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาภาษาอังกฤษและการท่องเที่ยวชุมชนมีความสอดคล้องกันใน 3 มิติหลัก คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยในมิติความพอประมาณ (Prayukvong, W. et al., 2024) การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษควรเน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ไม่เน้นความสมบูรณ์แบบทางวาทกรรมจนเกินไป แต่มุ่งเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริง

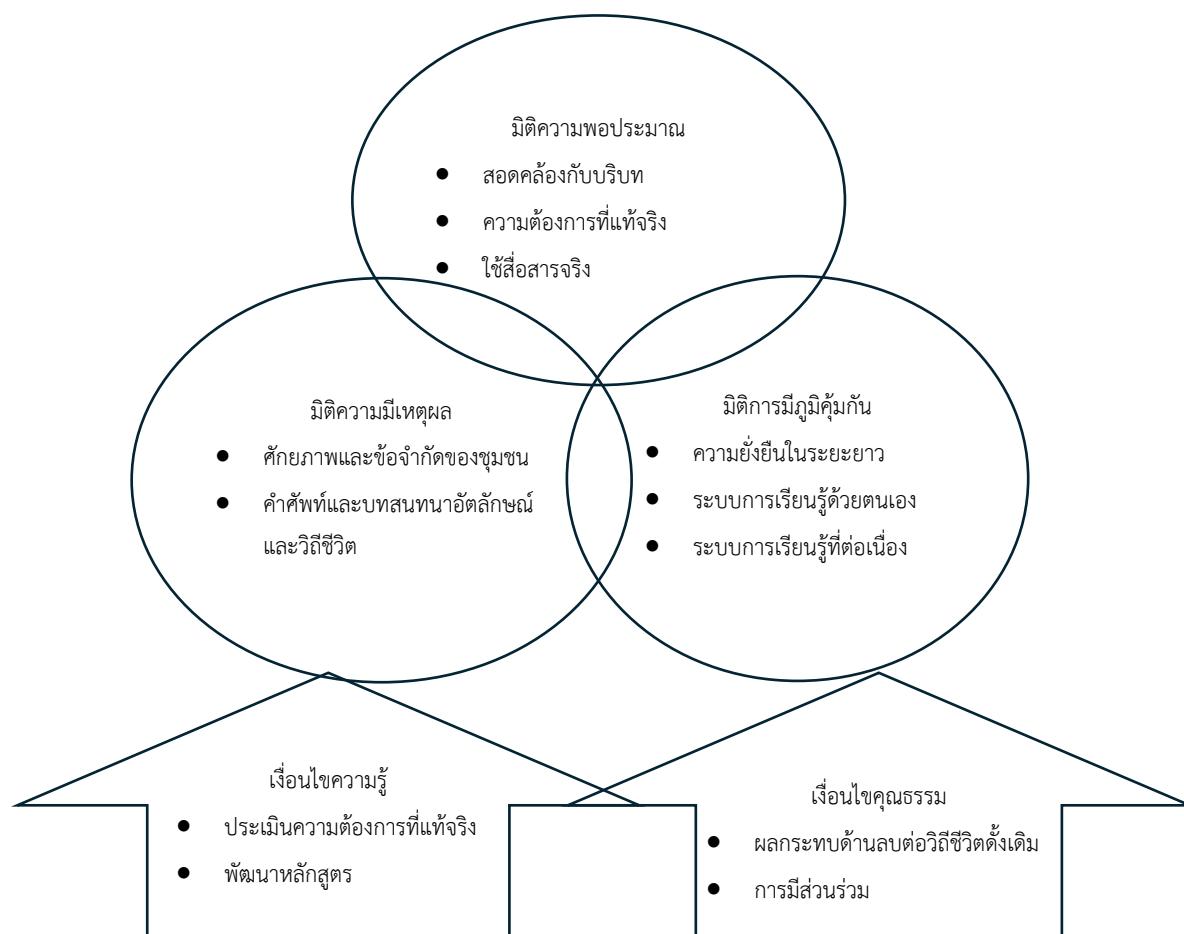
มิติความมีเหตุผล การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนต้องตั้งอยู่บนฐานของการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Boonratana, R. ที่เห็นว่าชุมชนต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง (Boonratana, R., 2010) การพัฒนาภาษาอังกฤษจึงควรมุ่งเน้นคำศัพท์และบทสนทนาที่จำเป็นต่อการนำเสนออัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน

มิติการมีภูมิคุ้มกัน การพัฒนาต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว โดยการสร้างระบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ผ่านการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์ ที่พบว่า การใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์, 2565)

นอกจากนี้ การบูรณาการยังต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม ในด้านความรู้ การพัฒนาต้องอาศัยการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ พิกุล สายดวง และคณะ ที่พบว่า การศึกษาความต้องการที่แท้จริงช่วยให้การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนด้านคุณธรรม ต้องคำนึงถึงการรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ให้การพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลกระทบด้านลบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม (พิกุล สายดวง และชญานันท์ ปิติกรพวงเพชร, 2560)

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาษาอังกฤษและการท่องเที่ยวชุมชนยังสอดคล้องกับแนวคิด “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจบริบทและความต้องการของชุมชนอย่างลึกซึ้ง สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ วราพร พูลเกษ และคณะ ที่พบว่า การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษที่มีบริบทเกี่ยวกับชุมชนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ (วราพร พูลเกษ และคณะ, 2555) อย่างไรก็ตาม การบูรณาการดังกล่าวยังพบความท้าทายหลายประการทั้ง ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรในการพัฒนา ความแตกต่างของระดับการศึกษาและประสบการณ์ของสมาชิกชุมชน การพัฒนาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาภาษาอังกฤษ
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในแผนภาพประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติความพอประมาณ มิติความมีเหตุผล และมิติการมีภูมิคุ้มกัน ทั้งสามมิตินี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและบูรณาการ โดยมิติความพอประมาณเน้นการตระหนักถึงความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น รวมถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในด้านการพัฒนาภาษาอังกฤษจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนผ่านการสื่อสารในสถานการณ์จริง

ในขณะเดียวกัน มิติความมีเหตุผลมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านระดับความสามารถทางภาษาของชุมชน โดยต้องคำนึงถึงการประยุกต์ใช้คำศัพท์และบทสนทนาที่สะท้อนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตท้องถิ่น ส่วนมิติการมีภูมิคุ้มกันนั้น จำเป็นต้องส่งเสริมระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุนให้การพัฒนาประสบความสำเร็จยังประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญสองประการ ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ในการประเมินความต้องการที่แท้จริงและการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม ควบคู่กับเงื่อนไขคุณธรรมที่ต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ เงื่อนไขทั้งสองประการดังกล่าวถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเสือเฒ่า ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษในระดับน้อย แต่มีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะคำศัพท์และบทสนทนาเฉพาะในบริบทเฉพาะ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อได้รับการพัฒนาศักยภาพ พบว่า ผู้ประกอบการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในเกือบทุกด้าน โดยการพัฒนาที่เห็นได้ชัดนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสื่อสารในสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม การรักษาระดับความสามารถทางภาษาให้คงอยู่และพัฒนาต่อเนื่องเป็นความท้าทายสำคัญ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้ใช้ภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ และมีโอกาสในการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งผลให้เกิดความยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจากการวิจัยในครั้งนี้และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการใช้ภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย 1.1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงบูรณาการ ปรับปรุงและพัฒนาคู่มือให้ทันสมัยโดยเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารดิจิทัล พัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างเกณฑ์การประเมินที่เป็นรูปธรรม 1.2) การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือในการฝึกฝนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะด้านการทักทาย การแนะนำทิศทางการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการแนะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ 1.3) การบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยการพัฒนาต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควรเน้นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน มุ่งเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริงมากกว่าความสมบูรณ์แบบทางไวยากรณ์ และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1) การวิจัยและพัฒนาสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวชุมชน โดยศึกษาการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่ผู้ประกอบการสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีระบบการประเมินและติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการ และ 2.2) การวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลของวิธีการสอนภาษาอังกฤษแบบต่าง ๆ สำหรับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวชุมชน การวิจัยควรเปรียบเทียบผลของวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การสอนแบบเน้นการสื่อสาร การสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- จุมพต อ่อนทรวง และคณะ. (2563). การพัฒนาสื่อภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดจังหวัดพิษณุโลก. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(13), 32-43.
- แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์. (2565). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยวบนวิถีชีวิตใหม่ด้วยแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 4(2), 402-412.
- ปวันรัตน์ นิกรกิตติโกศล. (2559). การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับผู้ประกอบการร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่มที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(2), 110-122.
- พัชรภรณ์ ตยาคีทาน. (10 พ.ค. 2564). ข้อมูลหมู่บ้านห้วยเสือเฒ่า. (ปัทมา รัตนกมลวรรณ, ผู้สัมภาษณ์)
- พิกุล สายดวง และชญาณันท์ ปิติกรพวงเพชร. (2560). การศึกษาความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านชะขอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(1), 284-300.
- ยุพาภรณ์ พิริยศิลป์. (2557). ความต้องการทางด้านภาษาอังกฤษของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขต จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 9(2), 16-30.
- วรารพร พูลเกษ และคณะ. (2555). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ศุภเชษฐ์ กาญจนมณี และคณะ. (2565). การปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 13(1), 1-13.
- สมพล สุขเจริญพงษ์ และคณะ. (2557). การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีแก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามในจังหวัดนครปฐมเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 1(2), 56-69.
- สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2562). ข้อมูลพื้นฐานโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอน. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- _____. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2565. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Boonratana, R. (2010). Community-based tourism in Thailand: The need and justification for an operational definition. Kasetsart Journal of Social Sciences, 31(2), 280-289.
- Hutchinson, T. & Waters, A. (1994). English for Specific Purposes. New York: Cambridge University Press.

- Prayukvong, W. et al. (2024). The sufficiency economy philosophy as an approach to social innovation: case studies of local governments in Thailand. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 37(1), 118-135.
- Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sirikul, R. & Yusof, N. M. (2022). English Language Proficiency and Communication Strategies in Thailand's Tourism Sector. *Journal of Language and Communication*, 9(1), 15-29.
- Smoak, R. (2003). What is English for specific purposes. Paper presented at the English Teaching Forum, 41(2), 22-27.

องค์ประกอบของขวัญในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่อง และการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม*

HORROR ELEMENTS IN THE CARTOON MEDIA, THE STORYTELLING TECHNIQUE AND ATMOSPHERE CREATION TO STIMULATE THE AUDIENCE'S EMOTIONS

วันวิสาข์ พรหมจัน*, พชชนันท์ บุญช่วย

Wanwisa Promjeen*, Poschanan Boonchuai

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanwisa.pro@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวทางและกระบวนการสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ สร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ เลือกแบบเจาะจง ชาย 15 คน หญิง 15 คน รวมจำนวน 30 คน และจำแนกตามช่วงอายุไม่ต่ำกว่า 18 - 29 ปี ที่มีประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับการเล่าเรื่องและการใช้สื่อการ์ตูนช่องได้ดี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางและกระบวนการสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ จากการการ์ตูนผีเล่มละบาท สรุปได้ว่า การ์ตูนผีเล่มละบาทนับเป็นวัฒนธรรมไทยที่สามารถดึงดูดสร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในสังคม และทรงพลัง ด้วยองค์ประกอบด้านลายเส้น ภาพวาด และเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีความเป็นอมตะ การสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ มีจุดมุ่งหมายการสร้างตัวละครที่สอดคล้องกับรหัสทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง สุนทรียศาสตร์แห่งการออกแบบ โดยอาศัยองค์ประกอบศิลป์ เนื่องจากการ์ตูนไทยในปัจจุบันยังได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่นและจีน และเมื่อรูปแบบสังคมเข้าสู่ยุคดิจิทัล การ์ตูนได้ปรับเปลี่ยนก้าวข้ามจากสื่อสิ่งพิมพ์กระดาษไปสู่สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหา รูปแบบการเข้าถึง และการผสมผสานทางวัฒนธรรม สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: องค์ประกอบของขวัญ, การ์ตูนผีบาทเดียว, เทคนิคการเล่าเรื่อง, การสร้างบรรยากาศ, กระตุ้นอารมณ์

Abstract

This research article aims to study the guidelines and processes of creating a horror atmosphere from artistic elements. Create works from concepts and processes to the prototype of the knowledge of designing and creating a horror atmosphere from artistic elements. It is a quantitative research. Those who provide important information are experts in creating horror atmospheres, specifically selected, 15 men, 15 women, a total of 30 people, and classified by age range of not less than 18-29 years old, who have experience and understanding of storytelling and using cartoon media. The tools used in the research include in-depth interviews, collect data with in-depth interviews, analyze the data. The results of the research found that the guidelines and processes of creating a horror atmosphere from art elements in creating a horror atmosphere from ghost cartoons per book. In conclusion, the ghost cartoon is a Thai culture that can attract and create participation of people in society and be powerful with elements of lines, drawings, and stories related to everyday life. There is also immortality. Creation of works from ideas and processes to the prototype of design knowledge, creating a horror atmosphere from artistic elements. The objective is to create characters that are consistent with cultural codes related to religion, beliefs, values, views, aesthetics of design based on artistic elements. Because Thai cartoons today are also influenced by foreign countries, especially Japan and China, and when the social model enters the digital age, cartoons have changed beyond paper print media to online print media. Which has changed in content, access patterns and cultural integration Reflecting the changes in Thai society very well.

Keywords: Horror Elements, One-Bath Ghost Cartoon, Storytelling Techniques, Atmosphere Creation, Emotional Stimulation

บทนำ

การ์ตูนผีเล่มละบาทนับเป็นวรรณกรรมไทยที่สามารถดึงดูด สร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในสังคม และทรงพลัง ด้วยองค์ประกอบด้านลายเส้น ภาพวาด และเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เรื่องผี ความเชื่อ เผยให้เห็น ภูตผีปีศาจ ความดี ความชั่ว เพื่อพาผู้รับสารไปค้นหาจิตใจของมนุษย์ พร้อม ๆ กันนั้นได้ดึงสภาพสังคมปัจจุบันเข้าไปสอดแทรกด้วย มีข้อคิด มีคำสอน มีข้อมูลต่าง ๆ ที่ช่วยทำให้ผู้รับสารคิด แยกแยะ เลือกรับสื่อได้อย่างเหมาะสม อันเป็นผลให้การตูนผีไทยเล่มละบาทประสบความสำเร็จมาโดยตลอด เนื่องจากสามารถสะท้อนพฤติกรรมอันขัดแย้งของมนุษย์ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลสและแรงปรารถนาได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีความเป็นอมตะ การ์ตูนผีเล่มละบาทสามารถสะท้อนให้เห็นภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ด้วย และมักนำเสนอเกี่ยวกับ ประเพณี ความรัก ยิ่งไปกว่านั้น รตพร ปัทมเจริญ ได้สรุปไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า ทั้งนี้เพราะเป็นสิ่งลึกลับและใกล้ตัว สามารถก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมทั้งสุขและทุกข์ได้ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตคนไทยอย่างแนบแน่น

(รตพร ปัทมเจริญ, 2545) และสมศักดิ์ เจสกุล เจ้าของนามปากกา ‘ชาย ชาตรี’ กล่าวว่า การตูนเล่มละบาทที่เป็น การตูนราคาถูก อ่านง่าย เนื้อเรื่องไม่ยาว เพราะคนไทยชอบเรื่องผี เป็นประเพณีคู่กับคนไทยเรื่องราบบ้าน ๆ แต่ต้องมีสาระ การตูนผีเป็นที่นิยมจนบางสำนักพิมพ์บอกนักเขียนว่าต้องมีคำว่า ‘ผี’ อยู่ในชื่อเรื่อง (สมศักดิ์ เจสกุล, 2022) และอรรถกฤตย์ จินมหันต์ นักสะสมการ์ตูนเล่มละบาทมากกว่า 50,000 เล่ม กล่าวว่า เสน่ห์ของการตูนเล่มละบาท คือปก หน้าปกวาดเกินราคาเล่มละบาท ลงสีสวยงาม หน้าตาสวยงาม ดูปกสวยทำให้อยากสัมผัสเข้าไปอ่าน ข้างใน คมค่าเกินราคา 1 บาท ทางสำนักพิมพ์จึงเอาจักเขียนดั่ง ๆ ดึงมาเขียนหน้าปก เพื่อดึงดูดให้คนซื้อ ปกราคา 1 บาท แต่คนวาดทุ่มฝีมือสุดยอด เราเห็นเราก็อ่าน อีกทั้งยังชอบเรื่องผี อ่านแล้วกลัว อ่านแล้วจินตนาการ พร้อม ๆ กันนั้น ยิ่งผู้อ่านดำดิ่งเข้าสู่เนื้อหา ความรู้สึกหวาดหวั่นยิ่งทวีความเข้มข้น จนเกิดเป็นความตื่นเต้นที่ผสมผสานกับแรงดึงดูดให้ติดตามต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยามค่ำคืน อารมณ์ที่เกิดขึ้นจะยิ่งทับซ้อน ทั้งความหลอน ความตื่นเต้น และความรู้สึกสะอิดสะเอียน จนส่งผลให้ประสบการณ์การอ่านมีพลังทางอารมณ์อย่างรุนแรง (อรรถกฤตย์ จินมหันต์, 2025) และนิรวาณ คุระทอง สรุปไว้ว่า ในหนังสือประวัติย่อการ์ตูนไทย ในช่วงยุครุ่งเรือง มีการตูนเล่มละบาทจากหลายสำนักพิมพ์วางแผงกันเกือบเดือนละล้านเล่มเลยทีเดียว” กระแสความนิยมหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น คือจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้วงการสิ่งพิมพ์ไทยหันมาทำหนังสือการ์ตูนเล่มละบาทในราวปี พ.ศ. 2518 เพื่อประหยัดต้นทุนและยังยืนหยัดได้บนหน้าแผงหนังสือ โดยนำแถบกระดาษเหลือใช้ในโรงพิมพ์มาทำหนังสือขนาดเล็ก 9x13 เซนติเมตร จำนวน 16 หน้า และขายในราคาเพียง 1 บาท (ภายหลังปรับราคาเป็น 5 บาท) (นิรวาณ คุระทอง, 2553) และนิโคลาส เวอร์สแตปเป็น สรุปไว้ว่า เรื่องสั้นจำนวนมากที่เกี่ยวกับผี เหม เวชกรเป็นทั้งผู้แต่งเรื่องและผู้อวดภาพประกอบหลังจากที่ตีพิมพ์เรื่องสั้นเรื่องแรกชื่อ ผี! เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2479 ยกเว้นภาพวาดบางส่วนในงานจิตรกรรมฝาผนังแบบดั้งเดิม ภาพชุด ผี! เหม เวชกร ถือได้ว่าเป็นงานภาพวาดชิ้นแรก ๆ ที่สะท้อนความเชื่อตำนานลึกลับของสยาม โดยภาพวิญญูณมักจะถูกวาดให้เป็นรูปร่างล่องลอยหรือเลื่อนรางโดยใช้เทคนิคลงสีขาว เนื่องด้วยคุณสมบัติความน่ากลัวและความสยองของภาพวาด รูปทรงของ “วิญญูณ” เหล่านี้จึงเป็นต้นแบบในงานภาพประกอบ การ์ตูน และภาพยนตร์ในยุคต่อมา (นิโคลาส เวอร์สแตปเป็น, 2564) และ นที ศศิวิมล สรุป ตำนานหลอนไว้ว่า เรื่องเล่าและตำนานหลายอย่าง เป็นที่มา เป็นรากเหง้าเป็นส่วนประกอบที่ช่วยปั้นสังคมและวัฒนธรรมในทุกวัฒนธรรมบางเรื่อง สืบกันมาเป็นร้อยเป็นพันปี หากเวลาสามารถช่วยคัดสรรเรื่องราวที่เรียกได้ว่าเป็นของจริงและมีประโยชน์ จะกล่าวได้อย่างไรว่า สิ่งลึกลับต่าง ๆ ที่อยู่ในเรื่องราวเหล่านั้นไม่เคยมีอยู่จริง ในเมื่อเรื่องเล่ายังคงถูกส่งต่อมาได้จนถึงทุกวันนี้ (นที ศศิวิมล, 2567A) ยิ่งไปกว่านั้น นที ศศิวิมล สรุป ตำนานภูตผีปีศาจไทยไว้ว่า “โป่งค่างหรือกองกอย” เป็นผีป่าชนิดหนึ่ง มีปากเป็นท่อเหมือนแมลงวัน เคลื่อนที่โดยการกระโดด หน้าตาคัลลาลึงหรือค่าง บ้างเรียกผีโป่งหรือผีกองกอย เชื่อว่าโป่งค่างชอบดูดเลือดจากหัวแม่เท้าของคนทีนอนค้างแรมในป่า “พรายหรือเงือก” เงือกของไทยเป็นผีพรายน้ำที่สิงอยู่ตามวังน้ำวนคอยขัดขวางคนหรือสัตว์ที่ลงไปเล่นน้ำในบริเวณนั้นเพื่อเอาชีวิต เชื่อกันว่าวิธีช่วยคนที่ถูกเงือกหรือพรายดูดต้องทำให้คนนั้นเลือดตกยางออกถึงจะหลุดออกมาได้ “ศาลตายาย” ศาลตายายมักสร้างเป็นบ้านหลังเล็กขนาด 6 เสา มีรูปปั้นชายชราและหญิงชราทำทางใจติดกันคู่กัน เชื่อว่าเป็นวิญญูณเจ้าของที่เก่า มักนิยมสร้างในสถานที่ที่มีเด็ก ๆ มาก เพราะเชื่อว่าตากับยายชอบเด็กและจะคอยปกป้องเด็ก ๆ ให้พ้นจากโรคภัยและอันตราย (นที ศศิวิมล, 2567B) และยังมี เอนก นาวิกมูล สรุปไว้ว่า คนที่เชื่อเรื่องผี เช่น ไหว้หรือเลี้ยงดู ผีนั้นเชื่อว่ามีเป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะยกตัวอย่างสักคนหนึ่งคือขุนแผน จะเห็นได้ความเชื่อของคนสมัยก่อนว่าเป็น

อย่างไรบ้าง รายละเอียดการปรากฏตัวของผีมีหลากหลายมาก ตั้งแต่การแสดงตนแบบมองไม่เห็น ปรากฏเป็นรูปร่าง บอบบางที่โปร่งแสงหรือแทบมองไม่เห็น ไปจนถึงการเห็นภาพสมจริงดั่งมีชีวิต (เอนก นาวิกมูล, 2567)

อย่างไรก็ตามการ์ตูนผีกลายเป็นที่จดจำของคนไทย การสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สะท้อนบรรยากาศที่ดึงดูดให้ผู้รับสารมีความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวหรือรูปแบบสยองขวัญ และปรากฏในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีการออกแบบสร้างบรรยากาศโดยการใช้ลายเส้น บริบทของความเชื่อด้านผีสารที่คู่กันมากับชุมชนและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังถ่ายทอดความน่าสยดสยองของผีประเภทต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในรูปแบบและบริบทที่แตกต่างกันไปจากองค์ประกอบศิลป์ ซึ่ง ชลุด นิ่มเสมอ สรุปลไว้ว่า องค์ประกอบศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดหรือความงาม ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้นและส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุ ต้องมีเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความกลมกลืน อันเนื่องมาจากการเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันของส่วนประกอบต่าง ๆ โดยต้องมีดุลยภาพ คือมีการถ่วงดุลของสิ่งที่ขัดแย้งกัน หรือจากการรวมตัว หรือการซ้ำของสิ่งที่มีน้ำหนักพอๆ กันทั้ง 2 ด้านให้ประสานกลมกลืน พอเหมาะพอดี อาจจะใช้การจัดวางวัตถุ การใช้สี หรือการใช้น้ำหนัก (ชลุด นิ่มเสมอ, 2559) และ จูเลีย คริสเตวา นักปรัชญาและนักจิตวิเคราะห์ เจ้าของทฤษฎี Abjection เสนอว่างานวรรณกรรมที่ใช้ภาพความสยองขวัญเป็นที่ให้คนได้ระบายอารมณ์ ปลดปล่อยความคับข้องใจ เพราะเห็นภาพที่น่าขยะแขยง ทำให้ขอบเขตสิ่งที่เป็นอยู่ถูกสลายไปชั่วขณะหนึ่ง เมื่อดูจบจะช่วยให้คนได้ปลดปล่อยอารมณ์ที่ถูกกดทับ (Kristeva, J., 1982)

การถอดความรู้และการใช้องค์ประกอบศิลป์เพื่อการออกแบบบรรยากาศเชิงสยองขวัญ จากการใช้แนวคิดในการนำสิ่งต่าง ๆ มาประยุกต์และดัดแปลง ผนวกความเป็นปัจเจกลักษณ์ แล้วนำมารวมกันตามสัดส่วนและความเหมาะสม จากนั้นสร้างสรรค์เป็นผลงานให้เกิดเป็นความน่าสนใจและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากที่สุดพร้อม ๆ กันนั้นผู้เขียนจึงนำเสนอแนวคิดวิเคราะห์องค์ความรู้จากองค์ประกอบศิลป์ของงานการ์ตูนผีเล่มละบาท ถอดองค์ความรู้ของผลงานเก่ามาสร้างสรรค์ใหม่ ส่งต่อจินตนาการผสมความสยดสยองต่อยอดงานจากนักเขียนรุ่นเก่าไปสู่การสร้างสรรค์ใหม่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอของเนื้อหาในรูปแบบศิลปะดิจิทัล เพื่อให้ตามทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป นั่นเพราะหากไม่มีการสานต่อส่งผลให้ความทรงจำของวันวานในอดีตความเป็นการ์ตูนไทยจะถูกกลืนกินหายไป

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง องค์ประกอบสยองขวัญในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญ และสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ และจะได้ทำการเก็บข้อมูลการ์ตูนผีเล่มละบาทในส่วนเนื้อหาของเนื้อหา ศึกษาวิธีการแสดงเคลื่อนไหว ความขัดแย้งของตัวละครตามโครงเรื่อง ในส่วนขององค์ประกอบศิลป์ ในส่วนของโครงสร้าง รูปทรง และเส้น การสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงบรรยากาศสยองขวัญ วิเคราะห์ลักษณะการสร้างสรรคผลงาน ค้นหาองค์ความรู้และความสอดคล้องของลักษณะทางบรรยากาศ จากเรื่องราว เนื้อหา รูปแบบ เทคนิค วิธีการ ที่ผสมผสานกับจินตนาการของศิลปินออกมาเป็นการสร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญ ด้วยการประยุกต์และสร้างสรรค์ โดยมีผีไทยเป็น “ต้นแบบ” ที่สร้างอิทธิพลและแรงบันดาลใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์

2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ดำเนินค้นคว้าสร้างแนวความคิดหรือมโนทัศน์ (Visual-Art Concept) งานสร้างสรรค์ที่สร้างจากพื้นฐานงานวิจัย (Practice Based Research) การสร้างสรรค์ที่มีฐานการหาข้อมูลจากวิธีวิจัยเป็นการทำงานสร้างสรรค์โดยให้การปฏิบัติเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความรู้ใหม่ในงานวิจัย โดยเน้นถึงความรู้ที่ได้จากกระบวนการศึกษาและสร้างสรรค์ที่แสดงออกด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของผลงาน (Originality) หรือการพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ การค้นคว้าสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่โดยการปฏิบัติและผลลัพธ์ของการปฏิบัตินั้น โดยผลงานวิจัยจะแสดงผ่านผลของการสร้างสรรค์ในลักษณะของการออกแบบในรูปแบบต่าง ๆ โดยการนำเอาตัวแปรและประเด็นที่ต้องการทำวิจัยมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การออกแบบงานวิจัย โดยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยที่มีความเหมาะสม จึงสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นข้อสมมติฐานเบื้องต้นที่จะดำเนินการศึกษาพิสูจน์ความจริงที่แท้จริงโดยผ่านกระบวนการวิจัย การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นขั้นตอนการนำเอาตัวแปรและประเด็นที่ต้องการทำวิจัยมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของคำบรรยาย แบบจำลอง แผนภาพหรือแบบผสมเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยใช้การวิจัยทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Study) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยอย่างเป็นระบบของการรวบรวมข้อมูล การจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดและการเชื่อมโยงหมวดเหล่านั้น เพื่อนำเสนอเป็นทฤษฎีที่เป็นกรอบแนวคิดกว้าง ๆ อธิบายกระบวนการของเหตุการณ์ กิจกรรม การกระทำหรือการมีปฏิสัมพันธ์ ในประเด็นที่วิจัย Charmaz, K., สรุปไว้ว่า ทฤษฎีที่เป็นผลจากการวิจัยทฤษฎีฐานรากจึงเป็นทฤษฎีเชิงกระบวนการที่อธิบายถึงกระบวนการของเหตุการณ์ กิจกรรมการกระทำหรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น (Charmaz, K., 2006) โดยยึดหลักของการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างมโนทัศน์หาความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของปรากฏการณ์ที่ต้องการหาคำอธิบาย โดยนำเอาข้อมูลของการสร้างสรรค์บรรยากาศสยองขวัญเรื่องราวของผีไทยจากจินตนาการของศิลปินจากแหล่งต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูลที่เลือกมาแบบเฉพาะเจาะจงและภาพรวมของการสร้างสรรค์จากจินตนาการ องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ นำมาสู่การวิเคราะห์การเชื่อมโยงหรือกำหนดความสัมพันธ์ ผ่านกระบวนการวิจัยทฤษฎีฐานรากตามขั้นตอนเพื่อกำหนดรูปแบบที่มีความชัดเจน และสรุปเป็นองค์ความรู้การออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ การสร้างสรรค์บนพื้นฐานข้อมูลความรู้เดิม เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของปรากฏการณ์ โดยการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่การออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์สำหรับศิลปะการ์ตูนไทย เพื่อนำมาสู่การนำองค์ความรู้มาออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ทั้งในด้านรูปแบบของการนำเสนอภาพ เทคนิคและวิธีการที่ใช้สร้างสรรค์งาน การใช้สัญลักษณ์แทนการสื่อความหมาย ที่นำองค์ประกอบมูลฐานของการออกแบบการจัดองค์ประกอบศิลป์ และหลักการออกแบบมาเป็นเกณฑ์ สะท้อนบรรยากาศเชิงสยองขวัญอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านรูปลักษณะของการนำเสนอภาพ โดยการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การออกแบบ ศิลปะการ์ตูนผีเล่มละบาท: การออกแบบ

สร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญของวรรณกรรมผีไทยโดยอาศัยองค์ประกอบศิลป์ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม
สร้างสรรค์เศรษฐกิจไทย การ์ตูนช่อง (Comics) เป็นหนึ่งในสิ่งได้รับความนิยมอย่างสูงมานาน เป็นที่ทราบกันดีว่า
ความนิยมอ่านการ์ตูนแพร่หลายทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ด้วยเนื้อเรื่องและรูปแบบที่หลากหลายจากแหล่งการ์ตูนทั้ง
ต่างชาติและไทย Scott, M., สรุปไว้ว่า การ์ตูนช่องเป็นรูปแบบวิธีการหนึ่งที่ศิลปินใช้แสดงออก ถ่ายทอดผ่านมุมมอง
และความคิดเพื่อสะท้อนสังคมจากโลกแห่งความจริงมุ่งไปสู่โลกของจินตนาการ จากรูปภาพ 1 ภาพ นำมารวมกับ
ตัวอักษร 1 ตัวอักษรผสมผสานกันจนกลายเป็นภาษาการ์ตูนที่สมบูรณ์แบบที่ศิลปินทั้งหลายต่างพากันสรรหากลวิธี
ต่าง ๆ มาสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อสร้างภาพของจินตนาการภายในการ์ตูน ซึ่งหนึ่งในเทคนิคที่การ์ตูนช่องใช้
อธิบายภาพและเล่าเรื่องได้ชัดเจนที่สุด ก็คือ การเชื่อมต่อช่องช่องหรือเรียกในภาษาวิชาการว่า โคลสเชอร์ (Closure)
ที่เกิดจากการเชื่อมโยงภาพมากกว่าหนึ่งภาพเพื่อเชื่อมต่อให้เกิดกระแสเวลาขึ้นนั่นเอง (Scott, M., 1994)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a
Horror Atmosphere) เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาต้นแบบองค์ประกอบสยองขวัญ เถกเถียงการคัดเลือกตัวแทน
กลุ่มเป้าหมาย (Try Out) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกตามเพศชาย หญิง
อย่างละเท่า ๆ กัน จำนวน 30 คน และจำแนกตามช่วงอายุไม่ต่ำกว่า 18-29 ปี เป็นช่วงอายุที่มีประสบการณ์และ
ความเข้าใจเกี่ยวกับการเล่าเรื่องและการใช้สื่อการ์ตูนช่องได้ดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเชิงลึก หลังจากรวบรวมข้อมูลแนวคิดและการวิเคราะห์
ครบถ้วนแล้ว ได้ทำการออกแบบระเบียบวิธีวิจัยและวิธีดำเนินงานวิจัยโดยใช้กรอบทฤษฎีจากการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้ดำเนินการยึดกระบวนการผลิตการ์ตูนผีเล่มละบาท โดยการรวบรวมและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การรวบรวม
ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

เก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ได้ทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญในการสร้าง
บรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a Horror Atmosphere) เป็นผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการ
สร้างสรรค์ผลงานสยองขวัญ มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และทำงานอย่างต่อเนื่องพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลและนำมา
หาความสัมพันธ์ เพื่อใช้อธิบายการสร้างผลงานจากองค์ความรู้การใช้องค์ประกอบสยองขวัญในสื่อการ์ตูนผี
บาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาหาหลักการ
ในรูปลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีโดยการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การออกแบบต่อไป โดยการวิจัยในครั้งนี้
ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีฐานราก รูปแบบกระบวนการที่เป็นระบบ ในการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล โดยการ
คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จนได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีชั่วคราวแล้วจึงนำข้อสรุปที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory)
เน้นการสร้างทฤษฎีขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากภาคสนามหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์ผ่านการเข้ารหัส
(Coding) องค์ประกอบสยองขวัญผ่านการสังเคราะห์ผลเพื่อให้ได้แนวคิดการสร้างสรรค จากนั้นดำเนินการสร้างสรรค์
ผลงานและประเมินคุณภาพผ่านแบบสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบการรับรู้และการวิเคราะห์การใช้สัญลักษณ์และภาพ
(Symbolism & Imagery) การสร้างอารมณ์และความรู้สึกต่อผู้อ่านการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere & Mood)
สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ถึงความเหมาะสมด้านการพัฒนางานการสร้างสรรค โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ
ผู้รับสารการ์ตูนแนวสยองขวัญหรือการ์ตูนผี ตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย 18 - 29 ปี จำนวน 30 คน (Try out) เพื่อทดสอบ

การใช้สื่อ เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ และความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้สื่อหรือรับสารเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง และการใช้สื่อการตูนช่องได้ดี และกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a Horror Atmosphere) สำหรับการประเมินคุณภาพกระบวนการออกแบบ องค์ประกอบสยองขวัญในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัย จึงดำเนินการทดลองสร้างสรรค์ตามขั้นตอน จากนั้นจึงประเมินคุณภาพการ์ตูนช่อง (Comic Strips) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a Horror Atmosphere) จากนั้น จึงนำแนวทางที่ได้มาพัฒนาในรูปแบบการ์ตูนเล่ม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ปรับปรุงเป็นผลงานต้นแบบ จากนั้นจึงนำมาสรุปผล และขยายไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานชุดสรุปด้วยการตูนช่องจำนวน 5 ตอนต่อไป ซึ่งเครื่องมือทั้ง 2 ประเภท

วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ศึกษาข้อมูลของบรรยากาศสยองขวัญการ์ตูนผีไทยที่สร้างสรรค์จากจินตนาการของศิลปินจากแหล่งต่าง ๆ ผ่านกระบวนการวิจัยทฤษฎีฐานรากแนวสร้างสรรค์นิยม (Constructionist Grounded Theory) ตามขั้นตอนเพื่อกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลหรือแผนภาพของทฤษฎีที่มีความชัดเจน จึงสรุปเป็นทฤษฎีเชิงกระบวนการ และนำข้อสรุปที่ได้กำหนดเป็นมโนทัศน์ศิลป์ (Visual-Art Concept) การวิเคราะห์การ์ตูนผีไทยเล่มละบาทแนวสยองขวัญในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง แนวความคิด รูปแบบ วิธีการ และองค์ประกอบ และสังเคราะห์เป็นข้อสรุปที่สำคัญเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยมุ่งเน้นวิธีเทคนิค รูปแบบ วิธีการ เป็นประเด็นหลัก โดยมีจุดมุ่งหมายคือ ประเด็นเรื่อง การสร้างบรรยากาศสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ได้แก่ นักเขียนการ์ตูนผีสยองขวัญเล่มละบาทเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ของผู้วิจัย โดยคัดเลือกผลงานศิลปินระดับประเทศ 5 ท่าน ได้แก่ โต๊ด โกสมพิสัย, อภิชาติ รอดวัฒนกุล, สนิท สุดสาคร, สมศักดิ์ เจสกุล และชาติรี สังวรศิลป์ อย่างละ 5 ชิ้นงาน รวม 25 ชิ้นงาน เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ภาพปกการ์ตูนผีเล่มละบาท โดยมุ่งเน้นวิธีการศึกษาการออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์เป็นประเด็นหลักในด้านความคิดทางด้านรูปแบบ ทางด้านเนื้อเรื่อง ทางด้านกลวิธีการสร้างและองค์ประกอบศิลป์ เพื่อหาสาระความหมายและเป็นแนวทางสร้างสรรค์ต่อไป

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

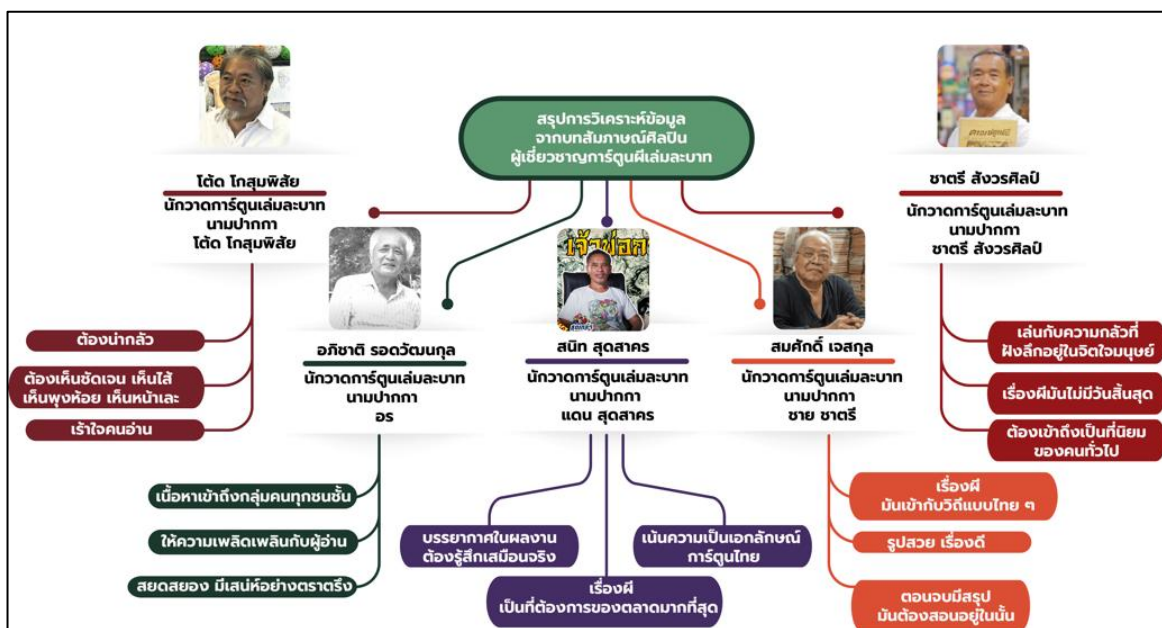
ได้ผ่านการนำเสนอขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยและได้รับการอนุมัติและรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งออกให้ ณ วันที่ 8 มกราคม 2568 เอกสารรับรอง เลขที่ COA No. 003/2025 โดยมี ศ.ดร.ทวี เชื้อสุวรรณ ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นผู้ลงนามรับรองผล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางและกระบวนการสร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์สามารถตอบทเรียนได้จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และระบุเทคนิคที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ต้นแบบงานศิลปะในลักษณะดังกล่าว โดยสามารถสรุปผลให้เห็นภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อค้นหาแนวทางและกระบวนการสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อหาแนวทางและกระบวนการสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยของขวัญจากองค์ประกอบศิลป์

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญในการผลิตงานภาพประกอบประเภท “ผี” ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการแสดงให้เห็นถึงลักษณะโดยรวมของตัวผ้อย่างชัดเจนหรือสมบูรณ์เสมอไป เช่น การแสดงภาพของภูตผีในลักษณะที่น่าสยดสยอง อาทิ การฉีกอวัยวะ ใบหน้าที่บิดเบี้ยว หรือดวงตาที่ว่างเปล่า เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการนำเสนอเพื่อกระตุ้นอารมณ์สยองขวัญในระดับผิวเผิน แต่การสร้างสรรคความรู้สึกหวาดกลัวอย่างแท้จริงนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการใช้ “องค์ประกอบเชิงนามธรรม” ที่ชวนให้จินตนาการไปไกลกว่าที่สายตาจะมองเห็น เช่น สีและเอกลักษณ์ของ “ผีไทย” อยู่ที่ว่านำเสนอในลักษณะคลุมเครือ แฝงเร้น และสื่อถึงบรรยากาศที่น่าขนลุก โดยไม่จำเป็นต้องแสดงภาพความน่าสยดสยองเพียงอย่างเดียวซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผีในวัฒนธรรมตะวันตก นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า “การ์ตูนผี” ที่ดีควรมีสาระเชิงคุณธรรมควบคู่ไปกับการให้ความบันเทิง โดยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสะท้อนภาพของสังคม และสื่อสารแนวคิดเชิงจริยธรรม อันเป็นคติธรรมที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ทั้งนี้ การ์ตูนยังมีบทบาทเป็นสื่อศิลปะที่ให้ทั้งความเพลิดเพลินและบำบัดทางอารมณ์แก่ผู้อ่าน สำหรับแนวทางในการพัฒนาเนื้อหาและพล็อตเรื่องของการ์ตูนผีไทยเล่มละบาท มักเน้นโครงเรื่องที่เกี่ยวข้อกับ “ผี” เป็นหลัก โดยมีการปรับบริบทและเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม สภาพสังคม และบริบทร่วมสมัยของไทย ในแง่ของการออกแบบเชิงการตลาด หน้าปกของการ์ตูนถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ภาพประกอบต้องมีความสวยงาม สีสันสดใส และมีความน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและดึงดูดผู้อ่านเป้าหมายสุดท้าย ผลจากการถอดบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการ์ตูนผีเล่มละบาทชี้ให้เห็นว่า แก่นสำคัญของความนิยมในการบริโภคการ์ตูนผีประเภทนี้ คือการเล่นกับ “ความกลัวที่ฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์” ซึ่งสามารถกระตุ้นอารมณ์ ความสนใจ และแรงจูงใจในการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 บทสรุปการถอดบทสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญการ์ตูนผีเล่มละบาท

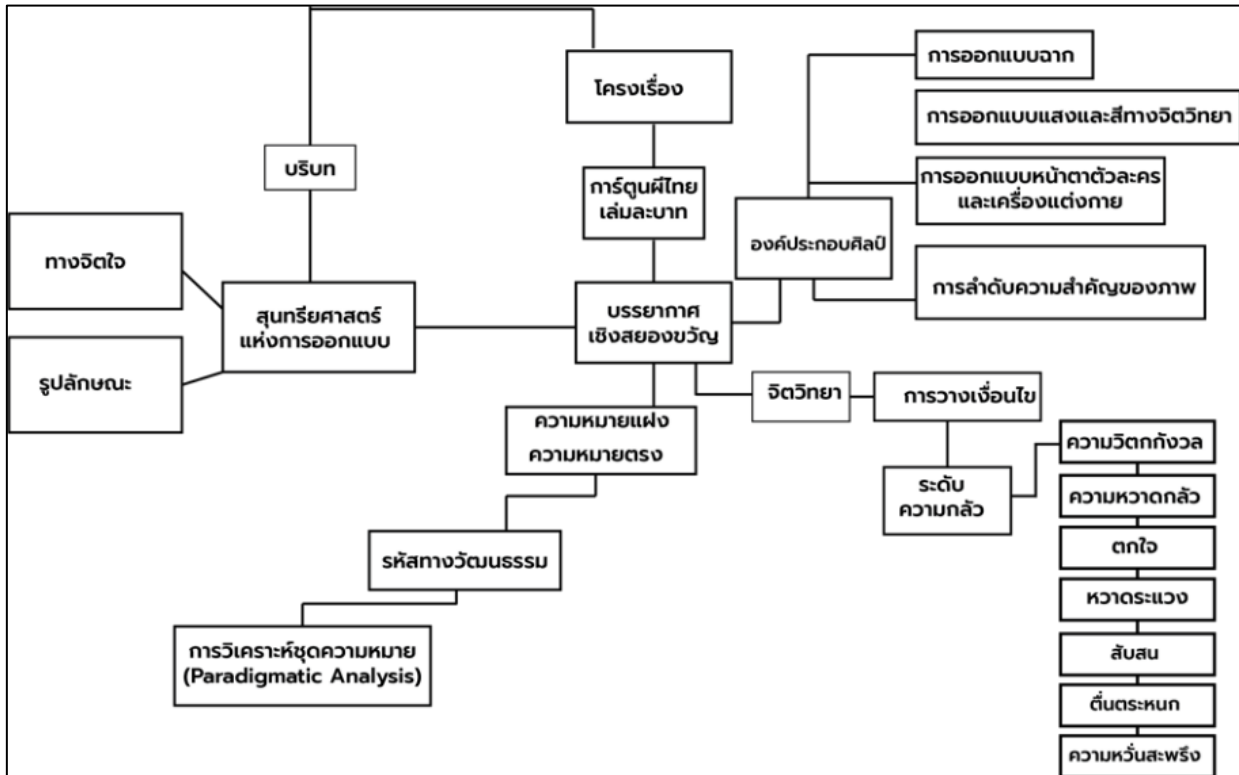
จากภาพบทสรุปการถอดบทสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a Horror Atmosphere) จากการตีพิมพ์เล่มละบาท สรุปได้ว่า การตีพิมพ์เล่มละบาทนับเป็นวัฒนธรรมไทยที่สามารถดึงดูด สร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในสังคม และทรงพลัง ด้วยองค์ประกอบด้านลายเส้น ภาพวาด และเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เรื่องผี ความเชื่อ เผยให้เห็นภูตผีปิศาจ ความดี ความชั่ว เพื่อพาผู้รับสารไปค้นหาจิตใจของมนุษย์ พร้อม ๆ กันนั้นได้ตั้งสภาพสังคมปัจจุบันเข้าไปสอดแทรกด้วย มีข้อคิด มีคำสอน มีข้อมูลต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้รับสารคิด แยกแยะ เลือกรับสื่อได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประสบความสำเร็จจากการพฤติกรรมกับกิเลสมนุษย์อยู่เสมอ อีกทั้งยังมีความเป็นอมตะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์

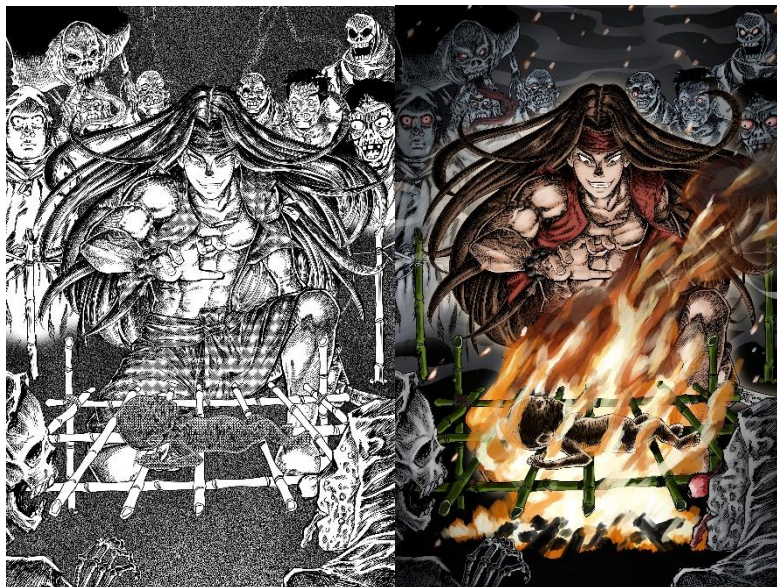
การสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ผลการวิเคราะห์ผ่านการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบบเจาะจงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีไทย เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์การสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ โดยมีจุดมุ่งหมายการสร้างตัวละครที่สอดคล้องกับ รหัสทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง สุนทรียศาสตร์แห่งการออกแบบ วิเคราะห์การสร้างที่น่าสะพรึงกลัวจากจิตวิทยาของมนุษย์ บรรยากาศสยองขวัญ จากองค์ประกอบต่าง ๆ ในด้านการจิตวิทยาการสื่อสาร ตลอดจนวิถีชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายการสร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ พบว่า วัฒนธรรมของไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจวบจนปัจจุบัน เกิดจากการปลูกฝัง เรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ ตามคติทางพุทธศาสนา ความเชื่อ ความเป็นมาต่าง ๆ ผ่านการเล่าเรื่องตำนานผีไทย สืบทอดต่อกันมา โดยสอดแทรกเรื่องการทำดีละเว้นความชั่ว ยิ่งไปกว่านั้นถือว่าเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ทำให้แง่คิดในด้านคุณธรรม จริยธรรมที่สอดแทรกในเนื้อหาเรื่องเล่า

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น นำมาสู่ รูปแบบ กระบวนการสร้างสรรค์ แนวทางการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ระยะที่ 1 โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้วิธีการสร้างความน่าสะพรึงกลัวในผีไทยผ่านบรรยากาศสภาพแวดล้อมและจากรูปลักษณ์ของตัวละครผีไทยโดยสอดแทรกคติความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องทางศาสนา ไสยศาสตร์ และเรื่องราวของภูตผีวิญญาณต่าง ๆ เอาไว้อย่างมากมาย ซึ่งจัดเป็นรหัสทางวัฒนธรรม (Cultural Code) และสามารถถ่ายทอดรหัสทางวัฒนธรรมผ่านผลงานสร้างสรรค์ได้อย่างแนบเนียน เช่นความเชื่อเรื่องความเฮี้ยนของผีตายทั้งกลมหรือผีตายโหง ความเชื่อเรื่องการแก้บน ความเชื่อเรื่องการมัดตราสังข์เพื่อสะกดวิญญาณ ความเชื่อเรื่องร่างทรงเจ้า ความเชื่อเรื่องผีเข้าสิงคน ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยพบว่ามีความหลากหลายและมีการผสมผสานความเชื่อจากทั้งวัฒนธรรมของไทยกับความเชื่อจากวัฒนธรรมอื่น ๆ หรือความเชื่อสากลที่เรียกว่ารหัสทั่วไป (Common Code) เข้ามาสอดแทรกด้วย ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งผู้รับสารทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติไหนก็สามารถดูแล้วเข้าใจได้ เช่น เรื่องความเชื่อเรื่องเลขอัปมงคล และความเชื่อเรื่องอิก้าเป็นสัตว์อัปมงคล อีกทั้งยังมีการทำให้สมจริง โดยให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสกร่วมไปกับเนื้อหา ภาพ ทั้งในด้านของอารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนความเข้าใจในเหตุการณ์และเนื้อเรื่อง โดยการทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสมจริงสมจังนั้นอาจทำได้โดยการใช้เทคนิคที่เล่นกับประสาทการรับรู้และการสัมผัสของมนุษย์ เช่น ประสาทสัมผัสของมนุษย์

เทคนิคการทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกเหมือนจริง ได้แก่ การใช้มุมมองการเล่าเรื่องเพื่อความน่าสะพรึงกลัว สรุปลักษณะ
ทางการสร้างสรรค์วิจัยและพัฒนา และผลงานช่วงพัฒนาและสร้างสรรค์ระยะที่ 1 ดังภาพที่ 2 และ 3

ภาพที่ 2 ทิศทางการสร้างสรรค์วิจัยและพัฒนา

ภาพที่ 3 ผลงานช่วงพัฒนาและสร้างสรรค์ระยะที่ 1

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ แนวทางและกระบวนการสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญ จากองค์ประกอบศิลป์ ในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a Horror Atmosphere) จากการ์ตูนผีเล่มละบาท สรุปได้ว่า การ์ตูนผีเล่มละบาทนับเป็นวัฒนธรรมไทยที่สามารถดึงดูด สร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในสังคม และทรงพลัง ด้วยองค์ประกอบด้านลายเส้น ภาพวาด และเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เรื่องผี ความเชื่อ เผยให้เห็นภูตผีปิศาจ ความดี ความชั่ว เพื่อพาผู้รับสารไปค้นหาจิตใจของมนุษย์ พร้อม ๆ กันนั้นได้ตั้งสภาพสังคมปัจจุบันเข้าไปสอดแทรกด้วย มีข้อคิด มีคำสอน มีข้อมูลต่าง ๆ ที่ช่วยทำให้ผู้รับสารคิด แยกแยะ เลือก รับสื่อได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประสบความสำเร็จจากการพฤติกรรมกับกิเลสมนุษย์อยู่เสมอ อีกทั้งยังมีความเป็นอมตะ การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจักนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างศิลปะการ์ตูนผีเล่มละบาท

การสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ผลการวิเคราะห์ผ่านการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบบเจาะจงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีไทย เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์การสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ โดยมีจุดมุ่งหมายการสร้างตัวละครที่สอดคล้องกับ รหัสทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง สุนทรียศาสตร์แห่งการออกแบบ วิเคราะห์การสร้างที่น่าสะพรึงกลัวจากจิตวิทยาของมนุษย์ บรรยากาศสยองขวัญ จากองค์ประกอบต่าง ๆ ในด้านการจิตวิทยาการสื่อสาร ตลอดจนวิถีชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายการสร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ การออกแบบสร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญของวรรณคดีตำนานผีไทยโดยอาศัยองค์ประกอบศิลป์ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมสร้างสรรค์เศรษฐกิจไทย เนื่องจากการ์ตูนไทยในปัจจุบันยังได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่นและจีน และเมื่อรูปแบบสังคมเข้าสู่ยุคดิจิทัล การ์ตูนได้ปรับเปลี่ยนก้าวข้ามจากสื่อสิ่งพิมพ์กระดาษไปสู่สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหา รูปแบบการเข้าถึง และการผสมผสานทางวัฒนธรรม สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า บทบาทของการ์ตูนผีเล่มละบาทสามารถพัฒนาต่อยอดเอกลักษณ์ของการ์ตูนผีไทย ในฐานะเป็น Soft Power ของนโยบายด้านวัฒนธรรมในการกระตุ้นความนิยมของสินค้าวัฒนธรรมจากประเทศไทย โดยใช้ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมเผยแพร่และสร้างการรับรู้ให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสือการ์ตูนไทยที่เป็นทรัพยากรสารสนเทศและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ให้ได้รับความนิยมอีกครั้งหนึ่ง โดยอาศัยความสามารถด้านการออกแบบจากบรรยากาศตัวละคร อันมีเอกลักษณ์ของประเทศไทยและการผลักดันอย่างเต็มที่จากการสนับสนุนงานวิจัยจากรัฐบาล โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก เพื่อใช้การ์ตูนผีไทยเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศเพื่อแผ่ขยายอิทธิพลไปยังประเทศอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งไปกว่านั้นผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ในยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้ ผู้วิจัยจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับศิลปะเหล่านี้ด้วยเครื่องมือดิจิทัล ผ่านการเล่าเรื่องราวในรูปแบบของการ์ตูนผีไทย เห็นได้ว่าการ์ตูนผีเล่มละบาทเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและสมบัติอันมีค่าทางศิลปะ โดยเฉพาะลายเส้นหนังสือการ์ตูนผีเล่มละบาทของไทยที่เป็นเอกลักษณ์ ให้สามารถปรับตัวไปตามกาลเวลา ทั้งยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลงานได้อยู่เสมอ และสามารถนำมาใช้ในรูปแบบการนำเสนอใหม่ ๆ ที่น่าสนใจเสน่ห์ของการ์ตูนผีไทยอยู่ที่ลายเส้นของภาพของที่เหมือนงานศิลปะ โดยเฉพาะปกที่มักใช้สีฉูดฉาด เข้มข้น เพื่อ

ดึงดูดความสนใจ ในส่วนเนื้อหาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี สิ่งลี้ลับ ซึ่งฝังอยู่ในคติความเชื่อของคนในสังคมมาช้านาน พ้องกับที่ Swain, D. V., ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ตัวละครแต่ละตัวต้องมี คือ ส่วนของความคิด (Conception) และส่วนของพฤติกรรมที่มีการแสดงออก (Presentation) ที่ผ่านความคิดและทัศนคติของตัวละคร ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกที่ตัวละครแสดงออกมาผ่านบุคลิกต่างๆ การ์ตูนผีเล่มละบาทจะมีขนาดสั้นเป็นเล่มบาง ๆ เพียงแค่ 16 - 24 หน้าต่อเรื่อง การนำเสนอจึงไม่มีการอรรถาธิบายมาก เปิดเรื่องมาเพียงเล็กน้อยก็เข้าสู่เนื้อหาหลักทันที ทำให้ผู้รับสารติดตามเรื่องราวจนจบได้อย่างรวดเร็ว และยังสามารถใช้อ่านสำหรับคันเวลาระหว่างทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ (Swain, D. V., 1988) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัญลักษณ์แห่งการกระทำ (Symbolic Interactionism) ทฤษฎีนี้โดย Mead, G. H., Blumer, H. ได้สรุปไว้ว่า เน้นที่การที่บุคคลสร้างความหมายผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสาร เช่น คำพูด ท่าทาง หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ เช่น การ์ตูนช่องที่ใช้ตัวละครที่มีการสะท้อนผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น พฤติกรรม สถานที่ หรือเหตุการณ์ในการเล่าเรื่อง เพื่อถ่ายทอดความหมายและองค์ประกอบของขบวนการ ผู้วิจัยใช้การเล่าเรื่องเชิงสัญลักษณ์ช่วยให้ผู้รับสารสามารถตีความเหตุการณ์และตัวละครในมุมมองที่มีความหมายเชิงลึก (Mead, G. H., 1934); (Blumer, H., 1969) การใช้สัญลักษณ์ความหมาย (Symbol) ในการสร้างสรรค์โดยสัญลักษณ์ที่ปรากฏในการ์ตูนผีเล่มละบาทนั้นจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งลี้ลับ สรุปผลการทดลองกับตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง (Try out) สามารถสรุปได้ว่าความสยองขวัญนั้น มิได้ขึ้นกับการนำเสนอมีแต่ผีหรือปีศาจเป็นส่วนประกอบอย่างเดียว หากแต่อาจต้องมีส่วนประกอบอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบร่วมเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ที่แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันในสังคมไทยมีวัตถุดิบที่เป็นเรื่องผีและเรื่องลี้ลับอยู่มากมาย ยิ่งไปกว่านั้นยังมีพบเห็นในข่าวเสมอ ๆ การสร้างสรรค์องค์ประกอบของขบวนการในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชมเป็นกระบวนการที่ต้องพิจารณาทั้งในด้านการเล่าเรื่อง การออกแบบตัวละคร และการใช้ศิลปะในการสื่อสารแนวคิดอย่างลึกซึ้งและเข้าถึงอารมณ์ของผู้รับสาร นอกจากนี้ ‘ผีไทย’ ยังถือเป็น ‘ทุนวัฒนธรรม’ (Soft power) อย่างหนึ่ง เพราะคนไทยมีเรื่องราวเกี่ยวกับผีมากมาย การนำเรื่องผีมาเป็นองค์ประกอบในการเล่าจากความเชื่อ คือเทคนิคและวิธีการที่สำคัญในการสร้างสรรค์นี้ 1) ความกลัว โดยส่วนใหญ่แล้วความกลัวต้องอาศัยการสร้างความตึงเครียด การออกแบบสร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าจำเป็นต้องเติมเต็มขึ้นนั้น ๆ ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อปูทางไปถึงจุดสุดท้าย กล่าวคือ การสร้างสรรค์ผลงานต้องสร้างความกดดันแก่ผู้รับสารหรือสร้างสถานการณ์หรือที่คาดไม่ถึงให้ผู้รับสาร 2) ความน่าขยะแขยง เป็นการออกแบบสร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญที่ดี กล่าวคือ การแสดงภาพที่น่าขยะแขยงของการนำเสนอ เช่น ของเสียหรือเครื่องใน หรือสิ่งที่ผู้รับสารไม่สามารถจินตนาการรังสรรค์ออกมาได้ด้วยตนเอง สิ่งที่ไม่เคยพบเคยเห็น หรือการสร้างสถานการณ์ในผีในเรื่องจะจับตนเองไปทำอะไรที่น่าขยะแขยงได้ เช่น การกินไส้คน ความลึ้นระทึกกระหว่างอ่านการ์ตูนผีเล่มละบาท ยิ่งไปกว่านั้นการนำเสนอผ่านสิ่งที่แสดงถึงเลือด ความตาย หรือศพก็จะสร้างความน่าขยะแขยงได้เช่นกัน 3) ความประหลาดใจ ตื่นเต้น คาดไม่ถึง ผู้รับสารมักจะกลัวในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจ หรือพิสูจน์ไม่ได้ นักวิจัยเล็งเห็นว่า การสร้างสรรค์ผลงานนั้นต้องนำสิ่งที่ผู้รับสารไม่เข้าใจ

มานำเสนอในบรรยากาศสยองขวัญ ความประหลาดใจ ตื่นเต้น คาดไม่ถึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสยองขวัญ เพราะมนุษย์เมื่อเจอเรื่องที่น่าประหลาดใจกว่าจะเข้าใจถึงเหตุและผลมักจะกลัวไปก่อน เมื่อผู้รับสารไม่เข้าใจว่าตัวละครกับเจอออะไรอยู่ และมีความประหลาดใจว่าเรื่องดำเนินมาได้อย่างไรจึงก่อให้เกิดความกลัว 4) ความสยดสยองผ่านจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ จินตนาการของผู้สร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญในการนำเสนอสู่ผู้รับสาร เรื่องราวอาจจะไม่น่ากลัวมากแต่หากผู้สร้างสรรค์สามารถถ่ายทอดผ่านจินตนาการสู่ผู้รับสารได้อย่างล้ำลึกจะสามารถทำให้ผู้รับสารจินตนาการตามจนรู้สึกกลัวไปเอง การนำเสนอผ่านบรรยากาศสยองขวัญที่เป็นสัญลักษณ์สากล เช่น ทางเดินในป่าโล่งมองไปสุดลูกหูลูกตาเห็นเพียงแต่ความแว้งคว้างและความมืด และมีไฟกระพริบ หากแต่มีแสงสีผ่านภาพและจินตนาการของผู้รับสาร จักทำให้ฉากดูน่ากลัวขึ้น ผู้รับสารอาจจะคิดว่าจะมีผีโผล่มาในหน้าถัดไป เป็นต้น โดยการตูนผีเล่มละบาทจะมีประสาททั้ง 5 เป็นตัวช่วยในการสร้างความสยองขวัญผ่านการสร้างสรรค์บรรยากาศโดยให้ผู้รับสารรับรู้ มีอารมณ์ร่วมและรู้สึกถึงความสยดสยองในบรรยากาศจนเหมือนเป็นตัวละครนั้น ๆ ซึ่งองค์ประกอบสยองขวัญในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 องค์ประกอบสยองขวัญในสื่อการ์ตูนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศ เพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า แนวทางและกระบวนการสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ ในการสร้างบรรยากาศสยองขวัญ (Expert in Creating a Horror Atmosphere) จากการทุนผีเล่มละบาท สรุปได้ว่า การทุนผีเล่มละบาทนับเป็นวัฒนธรรมไทยที่สามารถดึงดูด สร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในสังคม และทรงพลัง ด้วยองค์ประกอบด้านลายเส้น ภาพวาด และเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีความเป็นอมตะ การสร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดและกระบวนการ สู่ต้นแบบองค์ความรู้การออกแบบสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศเชิงสยองขวัญจากองค์ประกอบศิลป์ มีจุดมุ่งหมายการสร้างตัวละครที่สอดคล้องกับ รหัสทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง สุนทรียศาสตร์แห่งการออกแบบ การออกแบบสร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญของวรรณคดีตำนานผีไทยโดยอาศัยองค์ประกอบศิลป์ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมสร้างสรรค์เศรษฐกิจไทย การทุนได้ปรับเปลี่ยนก้าวข้ามจากสื่อสิ่งพิมพ์กระดาษไปสู่สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหา รูปแบบการเข้าถึง และการผสมผสานทางวัฒนธรรม สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี การทุนผีเล่มละบาทสามารถพัฒนาต่อยอดเอกลักษณ์ของการทุนผีไทย ในฐานะเป็น Soft Power ของนโยบายด้านวัฒนธรรมในการกระตุ้นความนิยมของสินค้าวัฒนธรรมจากประเทศไทย โดยอาศัยความสามารถด้านการออกแบบจากบรรยากาศ ตัวละคร อันมีเอกลักษณ์ของประเทศไทยและการผลักดันอย่างเต็มที่จากการสนับสนุนงานวิจัยจากรัฐบาล เสน่ห์ของการทุนผีไทยอยู่ที่ลายเส้นของภาพของที่เหมือนงานศิลปะ โดยเฉพาะปกที่มักใช้สีฉูดฉาด เข้มข้น เพื่อดึงดูดความสนใจ ในส่วนเนื้อหาก็คือเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี ลี้ลับ ซึ่งฝังอยู่ในคติความเชื่อของคนในสังคมมาช้านาน จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีองค์ประกอบสยองขวัญในสื่อการทุนผีบาทเดียว เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชม เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเชื่อเรื่องราวลี้ลับเหนือธรรมชาติ การหยิบยกเหตุการณ์จริงหรือความเชื่อมาสร้างสรรค์เป็นการทุนสยองขวัญเล่มละบาทจะได้รับความสนใจ กล่าวคือผู้รับสารมีความเชื่อในเรื่องของวิญญาณเพราะว่าสัญลักษณ์และความหมายภายในการทุนผีเล่มละบาทนั้นเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องราวลี้ลับเหนือธรรมชาติทั้งสิ้น ฉาก สถานที่ และบรรยากาศโดยรอบตัวละครเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดความสยองขวัญ การนำเสนอสถานที่ที่มีอยู่จริงมานำเสนอจะทำให้ผู้อ่านมีประสบการณ์ร่วมได้อย่างรวดเร็วเพราะใช้เวลาในการดำเนินเรื่องแบบกระชับ ฉับไว การสร้างสรรค์บรรยากาศสยองขวัญนั้นต้องใช้แสงในการดึงอารมณ์ร่วมผ่านความมืดและบรรยากาศที่กดดันให้น่าหวาดกลัว ไม่น่าไว้วางใจ เพื่อดึงให้ผู้รับสารมีอารมณ์ร่วมไปกับทุกเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ ผ่านการนำเสนอจากฉาก แสง เงา สี ที่ผ่านการคิดและสร้างสรรค์มาอย่างแยบยล

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี สังกัดศูนย์วิจัยเลขที่ FRB68002/2568 รหัสโครงการ 202976 โครงการวิจัยเรื่อง ศิลปะการทุนผีเล่มละบาท: การออกแบบสร้างสรรค์บรรยากาศเชิงสยองขวัญของวรรณคดีตำนานผีไทยโดยอาศัยองค์ประกอบศิลป์ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมสร้างสรรค์เศรษฐกิจไทย ปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

- ชอุต นิมฺเมม. (2559). องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพธี ศศิวิมล. (2567A). ชุดตำนานหลอน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- _____. (2567B). ผีสีกาค. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- นิโคลาส เวอร์สแตปเปน. (2564). การ์ตูนไทย : ศิลปะและประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ริเวอร์ บุ๊คส์.
- นิรวาณ คุระทอง. (2553). ประวัติย่อการ์ตูนไทย. กรุงเทพมหานคร: เล็ด คอมิก.
- รตพร ปัทมเจริญ. (2545). การ์ตูน 5 บาท กับสังคมวัฒนธรรม. รุสมิแล, 23(2-3), 104-106.
- สมศักดิ์ เจสกุล. (7 ก.ย. 2022). สมศักดิ์ เจสกุล นักเขียนการ์ตูนไทย ฝีมือคู่คุณธรรม. (อาทิตย์ทรงกรด, ผู้สัมภาษณ์) อรรถกถุญ์ จินมหันต์. (15 มี.ค. 2025). 1 บาทซื้อความสุขได้จริง! เปิดกรุ 'ป้าเอ็กซ์' นักสะสมการ์ตูนผีเล่มละบาทกว่า 5 หมื่นเล่ม! (FEED RETRO, ผู้สัมภาษณ์)
- เอนก นาวิกมูล. (2567). ผีไทย Thai Ghost : Ghost & Spirit in Thai Culture. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- Blumer, H. (1969). Symbolic interactionism: Perspective and method. Englewood cliffs: Prentice-Hall.
- Charmaz, K. (2006). Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis. London: Sage Publications.
- Kristeva, J. (1982). Powers of horror: An essay on abjection. New York: Columbia University Press.
- Mead, G. H. (1934). Mind, self, and society: From the standpoint of a social behaviorist. Chicago: The University of Chicago Press.
- Scott, M. (1994). Understanding Comics: The Invisible Art. Bangkok: Corporation4d.
- Swain, D. V. (1988). Film scriptwriting: A practical manual. USA: Butterworth.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียด

ของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาศูนย์อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) // ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่) // ชื่อเรื่อง. // เรียกใช้เมื่อ / จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์) // ชื่อเรื่อง (ถ้ามี) // ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ / ตอนที่ / หน้า / (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงาน จิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

.....3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16 pt).....

2.....(16 pt).....

3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบของการวิจัย.....ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง.....การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16.pt).....ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
 Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

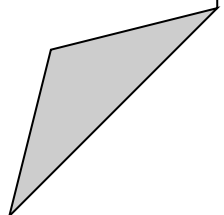
บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

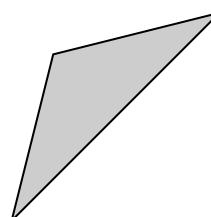
Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....(16 pt).....

110 p.

____(16 pt)_____

